BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
12
14 A
13

APHORISMI

HIPPOCRATIS

GRÆCE' ET LATINE.

*

Vnà cum Galeni commentariis: Nicolao Leoniceno Vincentino interprete.

QVIBVS vltra caſtigationem, quam nuper accuratam non paucis in locis adhibuimus, acceſſerunt Adnotamenta marginalia, Indéxque in alphabeticam ſeriem non inconcinnè digeſtus.

IN VIRTVTE

ET FORTVNA.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium, ſub ſcuto Veneto.

1581.

Bibliothecæ Domus Romanę Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum.

GVLIELMVS ROVILLIVS BIBLIOPOLA LVGD. BENEVOLO LECTORI S.

*

QVI multitudinis cuiuſpiam ſibi ſtudent animos allicere, in ipſos aliquod non vulgare beneficj genus conferre ſolent: id quod vt hac tempeſtate faceremus, nobis viſum eſt in primis congruum: qui facultatis Medicæ perſtudioſis vt aliquid cum gratum, tum perquàm vtile offerremus, Aphoriſmos Hippocratis Medici vt vetuſtiſsimi, ita præſtantiſſimi, diligenter emendatos non inuenuſtis nunc typis excudendos curauimus, Quóque huius diſciplinæ mortalibus neceſſariæ candidis ſectatoribus maiori forent vſui, acceſſerunt Claudii Galeni, viri longè celeberrimi & locupletiſsimæ & doctiſsimæ in eoſdem Enarrationes, quibus ſingula, quæ lucis egere videbantur, tam eleganter, tam accuratè, tanto denique artificio ſunt explanata, vt nihil prætermiſſum eſſe quis modo non ſit mentis inops, iudicet, quod ad difficilium lo-

corum tanti Autoris intellectum requiri videatur. Græcam quoque lectionem, in ſtudioſorum gratiam, Latinæ interpretationi Nicolai Leoniceni vtriuſque linguæ peritiſsimi non incommodè præpoſuimus: in qua reſtituenda quantum operæ, vigilantiæque ſit adhibitum, his notum fore non ambigimus, qui huiuſce noſtris codicis exactam recognitionem reliquis hactenus in publicum emiſsis contulerint. Cui, quod hucuſque nunquàm, aut parum fideliter integreque factum fuit, adiectæ ſunt marginales Adnotatiunculæ ſuboſcuros non paucos aut diſcrepantes locos dilucidè explicantes, varietatumque rationes per pulchrè reddentes. Additus eſt item eximio huic operi Index Alphabeticus quaruncunque vocularum ſcitu dignarum, in eum nuperrimè digeſtus ordinem, qui prælongæ adeoque moleſtæ inquiſitionis tædio humaniſsimum quemque lectorem leuare poſsit. E Calcographia noſtra Lugdu. Calend. Septembris, anno publicæ ſalutis.

M. D. XLVII.

ΑΦΟΡΙΣ-

ΜΩΝ ΤΟΥ ἹΠΠΟΚΡΑ'-
ΤΟΥΣ ΤΜΗ͂ΜΑ
ΠΡΩ͂ΤΟΝ.

GALENI IN

APHORISMOS
HIPPOCRA-
TIS,

LIBER PRIMVS:

Interprete Nicolao Leoniceno
Vincentino.

I.

Ὁ Βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπή. Δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας, καὶ τὰ ἔξωθεν.

Vita breuis, ars verò longa, occaſio autem præceps, experimentum periculoſum, iudicium difficile. Nec ſolùm ſeipſum præſtare oportet † opportuna facientem, ſed & ægrum, & aſſidentes, & exteriora.

† Officio fungentem Gaza.

† Albi leg.tur ὅτι μὲν οὗτος ὁ ἀφορισμὸς, id eſt, hũc quidem aphoriſmum.

† Hanc orationem, ſiue vnus ſit aphoriſmus,ſiue plures, eſſe procemium totius operis pro confeſſo habetur apud omnes ferè eius expoſitores:Quid verò ſibi Hippocrates volens , tali vtendum procemio cenſuerit:non parum ſententiæ ambigunt. Fortè verò idipſum inueniemus ſi ſingulas orationis partes priùs diligentiùs cõſiderauerimus.Quòd igitur vitã quidẽ dixerit breuem artis comparatione, omnibus libri expoſitoribus eſt manifeſtum. Artem verò ipſam hac ratione arbitror longam exiſtimare, quoniam omnium ferè operationũ particulariũ occaſionẽ habeat momentaneam,& ob id difficulter cõprehenſibilem:vt nemo eã poſſit cognoſcere, niſi qui diu in hac fuerit exercitatus.Et quum duo ſint inſtrumenta ad artes inueniẽdas neceſſaria:alterũ ſcilicet,experimẽtũ periculoſum eſt:alterũ vero,ex ratione iudiciũ haud quaquam facilè exiſtit,imo,ſiquid aliud,maximã habet difficultatẽ. Eſt igitur occaſio præceps, quia materia circa quam verſatur ars,cõtinuo fluit Corpus ſiquidẽ noſtrũ mutationibus obnoxiũ eſt : neq; à cauſis extrinſecis:tantùm,ſed etiã † ab intrinſecis faciliter alteratur. Experimentũ vero periculoſum, propter materiæ dignitatẽ, nõ propter trãſmutationis facilitatẽ:

† ἑαυτῷ eſt, ſeſe- ..

hæc

hæc enim in momẽtanea occaſione continetur.Iudicium verò ſiquis(vt ego aſſero) pro ratione† audiat:liquet ipſam eſſe difficillimam,cùm ad hoc vſque æui ambigua permanſerit.Si verò(vt nonnulli, qui ſe ab experientia empiricos nominant,opinantur)per iudicium intelligat eorũ, quæ† ex experientia eueniunt, diiudicationem : ſic quoque nõ eſt obſcurum,eam ſummè eſſe perplexam.Sed autorem libri eſſe dogmaticum,in tota oſtenditur commentatione. Prima itaque proœmij particula, ad hunc vſque locũ terminatur. Secundam autem ſcribit nõ pronuntianti ſimilis, ſed conſulenti,Nec ſolùm ſeipſum præſtare oportet opportuna facientem,ſed & ægrũ, & aſſidentes,& exteriora. Quorum verborũ vis talis exiſtit,quod ſi debes exquirere,& eorum, quæ in hoc libro ſcribuntur, examinare veritatem,nõ modo teipſum medicũ oportet omnia,quæ conuenit,agere,ſed & ægrum,atque miniſtros:& præterea exteriora omnia in nullo delinquere. Prima itaque pars orationis † hoc vnũ caput complectitur:Vita breuis,ars verò longa.Nam reliqua, quæ ſequuntur, artem eſſe longam demonſtrant. Poſt hanc ſecunda pars quoddã veluti cõſilium affert, vel quoddã pactum ad eos qui librũ lecturi ſunt,ac di-

† *Int... ligat.*

† *Per experiẽtiam r... periun tur.*

† *Han... vnam ſummã...*

iudicaturi. Sed quidnam ſibi vult ſtatim in libri principio hoc ſcribens, breuem eſſe vitam, ſi ad artis magnitudinem conferatur? Nam & hoc ipſum indagare ab initio propoſueramus. Sunt enim nonnulli qui volunt id egiſſe Hippocratem, exhortandi homines gratia ad artem grauiter exercẽdam. Nonnulli contrà, dehortandi cauſa. Quidam verò ad hunc finem, vt experiretur atque diſcerneret eos qui grauiter, & eos qui ſecus, artẽ eſſent exercitaturi. Alij autem volunt ipſum cauſam attuliſſe, ob quã oportuit ſcribere cõmẽtationes. Quidã adiiciunt, aphoriſticas. Quidã verò hoc ſermone volunt ipſum cauſas aſſignaſſe propter quas hæc ars ſit coniecturalis. Alij autẽ ex quot cauſis cõtingat medicos ſuo fine fruſtrari. Hi igitur, vt à poſtremis incipiam, mihi omnino vidẽtur nihil conſonũ dicere. Qui enim hoc eſſet ſapiẽs inuentũ, aut dignũ Hippo. ſentẽtia, ſtatim circa initia operis docere, vel ꝙ ars quædã coniecturalis ſit medicina, vel quòd eius fruſtramur fine, ſiue hoc fiat ex nobiſipſis, ſiue ex magnitudine artis? Sed & verba illa: *Nec ſolùm oportet præſtare ſe ipſum opportuna faciẽtem, ſed & ægrũ, & aſsidentes, & exteriora:* cõtrariũ omnino demonſtrant. Hæc enim omnia illi magis ſcribere cõuenit, qui profite

fite

fiteatur omnia, quæ in libro continentur, eſſe vera : quàm qui fateatur ob plurimas cauſas nõ ſortiri finem. Neq; enim dixiſſet, *Oportet autẽ*, ſed poſt illa verba, *Vita breuis, ars verò longa, occaſio præceps, experimẽtũ verò periculoſum, iudiciũ autem difficile*: hæc alia ſubiunxiſſet. Et medicus ipſe etiã delinquit, & ægri, & eorũ miniſtri. Sed neque illi qui aiunt voluiſſe ipſum auertere à ſtudio medicinæ, cùm dicat vitam eſſe breuẽ, artem verò longam: videntur mihi conuenientia dicere. Nã extremæ foret demẽtiæ ſimul ſcribere cõmentationes, & tradere poſteritati ad vitæ vtilitatẽ, & ſimul ab initio nõ ſolùm à legẽdo atq; diſcẽdo ea, quę ſcripſeris, dehortari : ſed ab arte vniuerſa, cuius doctrinã profitearis, abalienare. Qui verò aiũt voluiſſe ipſum hoïes ad artẽ impẽſiori ſtudio capeſſendã excitare (neq; enim aliter põt tota tẽpore breui, cũ ſit lõga, perdiſci) ii etſi aliquid veri dicũt: nõ tamẽ mihi vidẽtur vel viri ſentẽtia dignũ, vel iis quæ in libro ſcribũtur, procœmiũ congruẽs ſatis oſtẽdere: ſicuti neq; quicũq; arbitrãtur hoc genus ſermonis fuiſſe ab Hippocrate vſurpatũ tentandi gratia illos qui ad artẽ accedũt. Verũ enim eſt, quod etiã à Platone dicitur, hac maximè via periculũ fieri illorum animi, qui quamuis artẽ ſunt

percepturi, ſi magnam atque difficilē eſſe eius perceptionē oſtēdamus. At hoc haudquaquam per librū, ſed per mutuos ſermones agitur. Neque mihi cōgruens videtur præſenti commemorationi: ſiquidē procemium oportet iis, quæ ſunt in libro ſcribēda, conſentaneum eſſe. Niſi fortè quis ſentiat, omnium librorū primos eſſe legēdos aphoriſmos, atque ideo in procemio commentationis communē feciſſe de vniuerſa arte ſermonem: per hunc volentem oſtendere, nō poſſe vnūquēque pro ſuo arbitrio artem diſcere medicinalem, quæ longa ſit, ſed illos tantùm quibus ſuppetat tempus ad diſcendum, & ſit natura ad hoc aptior. Quod ſi omnino probabile appareat, hāc totius artis communem eſſe prefationem: neque illi ſunt reprehendendi, qui aiunt Hippocratem cauſam aſſignaſſe, ob quam cōmentatiōes ſcribere oporteat. Fecit autem in libro qui κατ᾽ ἰατρεῖον inſcribitur, omnium lectionum commune procemiū, quemadmodum in eiuſdem libri expoſitione fuit à nobis oſtenſum. Quicunque igitur vel doctrinæ modi, vel omnino cōmentationum neceſſitatis volunt cauſam in procemio aſſignari: mihi videtur eorum ſententia præferenda. Nam forma doctrinæ aphoriſtica quæ omnes rei proprieta-

tes

tes quàm breuiſſimis verbis circunſcribit. eſt illis vtiliſsima,qui volunt breui tẽpore artem docere longam. Atq: hoc omnino, videlicet ſcribere commentationes, ob id quòd vita ſit breuis, ſi ad artis magnitudinem conferatur, ſummã habet pręomnibus aliis rationem. Nemo enim noſtrum ſufficiat ad artem ſimul & cõſtituendam, & abſoluendam : ſed ſatis videri debet, ſi quæ multorum annorũ ſpatio priores inuenerint,poſteri accipientes,atque his addentes aliquid,illam aliquãdo compleant atque perficiãt.Vel enim propter iſtorum alterum,velpropter vtrũque,mihi videtur tali eſſe vſus procœmio, ac ſi ita ſcripſiſſet, Quoniã artis magnitudo vitã excedit hominis, adeò vt ab homine quantũuis diligenti,ac laborioſo non poſsit & inchoari, & ad finẽ vſque perduci:propterea operæ. præciũ eſt,quæ quiſque cognouit, ea mandare literis, & tradere poſteritati cõmentationes, quæ rerũ docendarum naturam omnẽ diligenter ac citò,& ſermone dilucido interpretentur. Quòd verò ars longa ſit,verba hæc quę ſubſequũtur, oſtendunt *Occaſio præceps, experimentum verò periculoſũ, iudiciũ autem difficile.* Quaſi ita dixerit: Vita breuis, ars verò longa:quoniã occaſio præceps, & experimentũ periculoſum

& iudicium difficile.Propter hoc enim & ars longa,quoniam occaſio agēdorum in ipſa eſt admodū præceps,hoc eſt anguſtiſſima,& † ferè momētanea.Et prætera quū ſint duo inſtrumēta per quæ remedia inueniūtur,ratio ſcilicet,& experientia:hæc quidem eſt periculoſa,ratio verò difficilis hoc eſt, non facilior altera cognitu. Vera autē eſſe quæ dicūtur,nō eſt difficile paucis oſtendere. Occaſio enim præceps eſt propter materiæ † fluxū:dico autem corpus,quòd continuè fluit,& momēto tēporis tranſmutatur. Experimētum autem & ipſum periculoſū,materiæ ratione. Neq; enim lateres,lutū,ligna,lapides,tegulæ,& coria,ita artis medicinalis , ſicuti aliarum materia ſunt: in quibus multis modis impunè licet experiri,& circa materiā exercitari,& in omni theorematū meditatione verſari:quod in lignis fabri lignarii faciūt in coriis coriarii. Ligna enim & corium ſi malè tractādo deſtruxeris,nullum exinde periculū. In corpore autē humano illa experiri quæ nō ſunt experientia cōprobata nō eſt citra periculum, cùm mala experiētia ad totius animalis interitū terminetur Quinetiam iudicium , (eſt autē ratio ipſa iudicium, quoniā per ea, quæ ſunt facienda,iudicantur) difficile eſt:verum in quam

iudi

† ὀλιγοχρονιώτατος, i. breuiſſimi tēporis.

† διὰ τὴν τῆς τέχνης ὕλην propter artis materiam.

iudicium ſeu vera ratio non facilè inuenitur: quod multitudo ſectarũ & opinionum in arte oſtendit medicinali. Neque enim ſi veritas eſſet inuentu facilis, tot ac tanti viri qui illã perquiſierũt, vnquã fuiſſent in tam cõtrariis ſectas diſpartiti. Empiricis verò nõ videtur ratio dici iudiciũ, ſed illorum quæ per experientiam inuẽta fuere, auxiliorum diiudicatio. Nam, vt verum fateamur, hæc difficilis eſt, & propè inexplorata, quando multa remedia adhibita fuerunt ægrotanti, & aliquod illorũ in cauſa fuiſſe dicatur, vt æger vel meliùs ſe habeat, vel deteriùs: quem ſi fortè contigerit bene dormiſſe, deinde vnctũ fuiſſe & poſteà emplaſtrum adhibuiſſe, deinde clyſterem, vel ſpontaneam habuiſſe ventris deiectionẽ, & deinde comediſſe, & tales aſſumpſiſſe cibos, & poſt hæc omnia ſenſiſſe iuuamen vel detrimentũ: nõ facilè dictu eſt, quidnã eorum, quæ circa ipſum facta ſunt, aut iuuerit, aut nocuerit. His igitur ex cauſis omnibus iudiciũ perdifficile eſt. Iam igitur ſermonẽ totũ vno capite colligamus. Ars ꝗdẽ lõga ſit, ſi eã vnius hominis vita metiamur. Expedit aũt relinquere poſteris cõmẽtatiões, præſertim cõpendiõſas atq; aphoriſticas. Nã talis doctrinæ modus, & ad primã diſciplinam, &

ad illa quæ didicerimus, memoria retinenda, vel ſi fortè obliuio interciderit, ad memoriã reuocanda vtiliſsimus eſt: Cũſonãt autem his & verba ſequentia. Nã (vt quiproœmiũ fecerit ad cõmẽtationẽ, & ad ea quæ in ipſa ſcribenda erant) conueniẽter ſubinferens, hæc protulit verba: *Non ſolùm oportet præſtare ſeipſum opportuna facientem ſed & ægrũ, & aſsidẽtes, & exteriora.* Siquis (inquit) aliquãdo diiudicaturus eſt, quæ in hoc libro ſcribũtur, quantũ habeant veritatis, nõ ſolùm ſe ipſum præſtare debet opportuna faciẽtẽ, & nihil, quod ægro poſsit cõducere, prætermittentẽ: ſed & ipſe æger parêre medico debet, & in nullo propriȩ indulgere voluptati: miniſtri etiã idonei aſsideãt, oportet: & vt exteriora omnia adſint apparata. Nã propter illa plerunq: vel prȩcognitionem, vel curationẽ, vel vtraq: interrũpi contingit. Exteriora autem ſũt habitationes idoneæ, vel turbarũ plenæ, vel omni turba vacantes, & præterea quæ nũciantur aut agũtur, quæ irã, triſtitiam, aut aliquẽ alium affectum infligũt ægrotanti: ſicuti & illa quæ ſoporem nocturnum abrumpunt aliquando: quæ infinita poſſunt contingere. Si igitur, inquit, hæc omnia bene & rectè ſe habuerint, nihil eorũ quæ in hoc libro ſcribũtur, falſum eſſe inuenietur

II.

ἘΝ τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι, τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν· ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον. Οὕτω δὲ καὶ ἡ κενεαγγείη, ἢν μὲν οἵη δεῖ γίγνεσθαι, γίγνηται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν. ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον. ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ χώρην, καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νούσους ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ.

In perturbationibus ventris & vomitibus ſpontaneis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet: confert, & leuiter ferunt: ſin minus, contrà. Sic & vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet: confert, & bene tolerant: ſin minus, contrà. Inſpicere itaque oportet & regionem, & tempus, & ætatem, & morbos in quibus conueniat, aut non.

Non dequãtitate eorũ quæ euacuantur ſermo ipſi eſt, vt nõnulli ſunt arbitrati, ſed de qualitate tantũ, vt manifeſtant duo verba, *qualia* ſcilicet, & *qualis*. Nam in iis quæ ſpõte fiũt euacuationibus ita dixit: *Si qualia oportet purgari purgentur: confert, & leuiter ferũt*. In aliis verò quæ à medico: *Si qualis fieri debet, ita fiat*. Atqui potuiſſet dicere,

Si quantum purgari oportet, purgetur;& rurſus:Si tanta fiat,quãta debet fieri. Hoc idem oſtẽditur & ex verbo *purgari*.Neque enim ſimpliciter dixit. Si qualia oportet euacuari: ſed,*Si qualia oportet purgari*. Eſt autẽ purgatio, humorũ qui ſua qualitate moleſtant,euacuatio.In his itaq; multi delinquunt expoſitores,qui neq; verba neq; hominis mentẽ rectè percipiũt.Adhuc autem magis peccant cũ vaſorũ inanitione alii pro inedia accipiunt,alii pro venæ ſectiõe.Hippocrates ſiquidẽ omnẽ euacuationẽ ſolet ab euentu nominare vaſorum inanitionẽ:quoniã in omnibus euacuationibus contingit vaſa inaniri.Sermo igitur nũc ipſi eſt de qualitate eorũ quæ euacuãtur.Sicuti autẽ ſemper adhortatur,vt quæ rectè à natura fiunt,etiã in artis operibus medicus imitetur: ſic & nũc idẽ agit,à ſpõtinis euacuationibus ſuã exorſus orationem: in quibus ſi qualia oportet purgari purgẽtur: (hoc eſt ea quæ corpus infeſtãt) cõfert,& leuiter ferũt. Quod ſi aliorũ fiat euacuatio,& nõ eorũ quæ corpora noſtra moleſtant,contrariũ euenit: neq: enim cõfert, & grauiter ferũt ægrotantes. Eodem pariter modo, ſi medicus moliatur aliquã facere euacuationẽ,eorũ eſto quæ corpora noſtra moleſtant,quẽadmodũ& in aliis

locis

locis humorẽ noxium præcipit euacuari, neq: alterum illi in euacuatione præferri. Si igitur pituita ſuperabũdet hãc omnino oportet euacuare: flaua autẽ bile vel atra infeſtãre,abſtinendum eſt à pituita,& bilẽ infeſtãtẽ euacuandum.Sic & ſi humor ſanguineus in corpore modum exceſſerit, ſãguinẽ euacuari oportet , ſicuti & ſeroſam eius partẽ,ſi hæc fuerit ſuperabundãs.Humorẽ autẽ ſupabundãtem,ex colore debemus cõiectare , niſi aliqui fortè in profundum receſſerint.Color enim ſimilis efflo-reſcit humoribus,niſi intrò refluxerint.In iis ergo p̃cipuè qui retroceſſerũt,&nõ ſũt ęqua portione ꝑ totũ corpus diffuſi,oportet,inſpicere regionem & anni tempus, & ætatẽ:& morbos in quibus conueniat,aut nõ:hoc eſt in quibus cõueniat aut nõ talis vel talis humoris facere euacuationẽ.Habet enim & vnũſquiſq: humor in corpore ſuperexcedens indicia propria:de quibus deinceps plenius dicemus. Perfectæ tamẽ gratia cognitionis,inſpicere oportet tempus anni quod præſẽs eſt& regionẽ inqua degũt ægrotãtes,&eorũ ætatẽ,& ſpeciem ægritudinis Sint enim ſi ita cõtigerit,flauę bilis in corpore abũdãtis indicia,ſimul cũ ipſis inſpiciẽdũ erit,ſi tempus, eſt æſtiuũ, ſi locus eſt calidus,ſi æger in ætatis vigore

conſiſtit. Eodem modo & in pituita conſiderandum, ſi adſit hyems, ſi regio frigida, ſi homo ſenex. Et præter hæc omnia ipſam morbi ſpeciem inſpicerere oportet, veluti quòd tertiana (ſi ita cõtigerit) fit à flaua bile modum excedente, quartana ab atra, quotidiana à pituita, cancer ab atra bile, eryſipelas à flaua, atq; eodẽ modo ſingulas aliorum morborum ſpecies. Si enim hæc omnia diſtinxerimus, firmius atq; ſtabilius ad noxii humoris euacuationẽ perueniemus. Illi autẽ expoſitores præ aliis (veluti abſurda dicentes) repudiandi, qui putant ipſum de ſola inedia quæ adhibetur in febribus, ſermonẽ habere, cùm tamen febres non nominauerit, & ſermo fiat de omnibus in vniuerſum quæ ſunt præter naturam, quorum nos docet † intẽtiones ad quas reſpicientes nos oportet inuenire non quantitatem, ſed qualitatem euacuationis. Nam de quantitate, ſequẽs differit aphoriſmus. Quomodo autẽ morbi tẽpore aggredi oporteat euacuationẽ, & quomodo ipſa ſit faciẽda, in aliis deinceps dicet aphoriſmis: quare neque nunc mihi de his dicere eſt neceſſarium. Sic enim noſtra doctrina non foret ſapientior, & noſtræ cõmentationes ad immodicã & minimè neceſſariam prolixitatem peruenirent.

† Scopos ſeu reſpectus.

III.

III.

ἘΝ τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν, οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐκ ἔτι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. λείπεται οὖν ἐπὶ τὸ χεῖρον. τουτέων οὖν εἵνεκεν τὴν εὐεξίην λύειν, ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. μηδὲ τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν, σφαλερὸν γάρ. ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἡ φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς τοῦτο ἄγειν. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

Habitus †exercitatorũ, qui ad ſummum bonitatis attingunt, periculoſi, ſi in extremo conſtiterint: neque enim poſſunt in eodem permanere, neque quieſcere. Cùm verò non quieſcant: neque poſſunt proficere in melius, reliquum eſt vt decidant in deterius. His de cauſis, bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat. Neque compreſſiones, ad extremum ducendæ, periculoſum enim, ſed qualis natura fuerit eius qui

† athletarum. Caza.

debet perferre, ad hoc ducere conuenit. Sic & euacuationes quæ ad extremum deducunt: periculoſa. Et rurſus refectiones, cum extremæ fuerint periculoſæ.

Illum qui antecedit ſermonem eſſe de eorũ quæ euacuãtur, qualitate docuimus. In hoc autem & ſequentibus vult de quãtitate docere: & ab immoderata repletione atq; euacuatione initium ſumit, in hoc quoq. aphoriſmo propoſito, ſicuti in alio præcedente: quoddam exemplum ſupponens, & ad hoc vt conſueuit ſuum ſermonem dirigens. Exemplũ autẽ ipſi eſt exercitatorum bonus habitus. Vocat autẽ bonum habitum exercitatorum illorum ſcilicet quorũ hoc eſt totius vitæ inſtitutũ, aſſiduè operã dare exercitationibus, vt alios deiiciant, quales ſunt athletæ. Qui enim ſimpliciter bonus habitus nominatur, q̃ plurimi agricolæ habent, in fodiẽda terra, metendis ſegetibus, & aliis ruralibus laboribus occupati, ad immodicã repletionem non attingit. Athletarũ autẽ bonus habitus, non mediocre hanc culpã habet, quod ſtudẽt tumoris molẽ corpori adiicere, ſicuti etiã humorũ multitudinẽ Hi enim apparatus quidã ſunt totius corporis nutritionis, & niſi ipſi præſto ſint, fieri nõ poteſt,

vt corpora ad tumorẽ immodicum perducantur. Quare neceſſariũ eſt huiuſcemodi diſpoſitionẽ eſſe periculoſam. Cùm enim vaſa cibis ac potibus fuerint ſupra modũ repleta, periculum eſt ne diſrumpãtur,aut calor natiuus ſtrãguletur aut extinguatur, ſicuti & nõnulli athletæ qui ad immodicã venerunt repletionem,eadem ex cauſa ſubita morte interierunt.Qui autẽ ad naturæ opera vtilis eſt bonus corporis habitus, nulli tali periculo obnoxius eſt,quia nunquã ad extremã peruenit repletionẽ: quare neq; ipſum ſoluere oportet,ſicuti athletarũ,cùm ad extremũ peruenit.Hũc enim ſoluere oportet,haud quaquã morãtes,ſed anticipantes ſolutione periculum. Cauſam verò ob quã ſoluere oporteat talem, ipſe ſubiecit dicẽs: *Neq; enim poſſunt in eodẽ permanere,neq; quieſcere.* Nam cùm ſemper natura coctionẽ, alimenti diſtributionem, ſanguinis generationem,adiectionem,agglutinationẽ, atq; aſſimilationẽ operetur, quando nihil adiici ſolidis corporis partibus poteſt,neq; venæ amplius habẽt cõceptaculũ in quod alimentũ diſtributũ recipiatur, neceſſariò periculum imminet aut diruptionis alicuius vaſis,aut mortis repẽtinæ. Vt igitur corpus, rurſus habeat locũ quo nutriatur, bonum habitum oportet

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſine mora ſoluere. Eius autẽ ſolutio eſt euacuatio, vt liquet. Et hanc quoq; oportet nõ vltra modũ facere: cùm ſit immodica euacuatio non minus immoderata repletione periculoſa †Intentio autẽ quantitatis euacuationis, nõ ſolùm humorẽ reſpicit ſuper abundantẽ, ſed & naturã, id eſt, vires hominis qui debet euacuari. Alij enim minus alij magis perferũt euacuationes. Hæc quidem ab ipſo de bono habitu athletarũ dicta fuere: quæ ipſa per ſeipſa poſſunt conducere iis qui tale vitæ inſtitutũ elegerũt: & ſunt medicis veluti exemplum ſermonis poſtea ſubiũgẽdi: Inquit enim ſic: *Et euacuationes quæ ad extremũ deducunt, periculoſæ. Et rurſus refectiones cùm extremæ fuerint, periculoſæ.* In quo ſermone toto ſumma ſententiæ hæc eſt, quòd neq; euacuare neq; replere ſupra modũ oporteat: cuius rei documẽto eſſe poteſt bonus habitus athletarũ, qui alioqui inculpabilis exiſtẽs (vt qui & bonis abũdet humoribus, & vires habeat robuſtas) hoc ſolum malum per maximũ gerit, ꝙ ad extremam venit repletionem: quapropter ſtatim eũ ſoluere oportet. Et ſicuti rurſus qui ſunt tali natura præditi, non ſunt ad extremã euacuationẽ perducendi: ſic & qui alia quauis egent euacuatione, nõ ſunt ſupra modũ euacuãdi. Nam

†reſpectus.

vt

vt in vniuerſum dixerimus, in omni euacuatione vires ægroti oportet attendere: & donec tolerat, & nondũ laboret, tẽtandum eſt humorẽ exuperantẽ educere cùm verò diſſoluuntur,etiã ſi reſtent ſuperfluitates, cauere oportet earum euacuationẽ. Quod autẽ ait, Et rurſus refectiones ſi in extremo cõſtiterint,periculoſæ:ſi quis debeat ſermonẽ hunc ad exemplũ retribuere,ne ſit decurtatus,de vltima dictus repletione videbitur, quã iubeat caueri,& non vſq; adeò refici corpora, vt ad extremam veniant repletionẽ. Si verò ſermonis figuram attẽderis, vt nonnulli expoſitores fecêre:de eadẽ re bis ipſum dicere, ſed aliter atq; aliter,cogitabis.Cũ igitur ita dixerit, *Sic & euacuationes quæ ad extremũ perducũt, periculoſæ:* ex hoc ipſo ſolũ putabis præcipere, fugiẽdas eſſe immodicas euacuationes,quoniã ſint admodũ periculoſæ.Cum verò ſubiungens dixerit,*Et rurſus refectiones,cùm in extremo cõſtiterint,periculoſæ:* ob hoc vetare putabis immodicas euacuationes: quoniam & refectiones conſequẽtes, haud quaquã ſecuræ exiſtũt, cũ ſit natura iam facta imbecillis, & neq; iã poſſit ſufficienter coquere, neq; diſtribuere alimẽtum,neq; aſſimilare.Verùm ſi quis ita ſermonem acceperit, altera doctrinæ pars de

& iudicium difficile.Propter hoc enim & ars longa,quoniam occaſio agẽdorum in ipſa eſt admodũ præceps,hoc eſt anguſtiſſima,& † ferè mométanea.Et prætera quũ ſint duo inſtrumẽta per quæ remedia inueniũtur,ratio ſcilicet,& experientia:hæc quidem eſt periculoſa,ratio verò difficilis hoc eſt, non facilior altera cognitu. Vera autẽ eſſe quæ dicũtur,nõ eſt difficile paucis oſtendere. Occaſio enim præceps eſt propter materiæ † fluxũ:dico autem corpus,quòd continuè fluit,& momẽto tẽporis tranſmutatur. Experimẽtum autem & ipſum periculoſũ,materiæ ratione. Neq; enim lateres,lutũ,ligna,lapides,tegulæ,& coria,ita artis medicinalis , ſicuti aliarum materia ſunt: in quibus multis modis impunè licet experiri,& circa materiã exercitari,& in omni theorematũ meditatione verſari:quod in lignis fabri lignarii faciũt in coriis coriarii. Ligna enim & corium ſi malè tractãdo deſtruxeris,nullum exinde periculũ. In corpore autẽ humano illa experiri quæ nõ ſunt experientia cõprobata nõ eſt citra periculum, cùm mala experiẽtia ad totius animalis interitũ terminetur Quinetiam iudicium , (eſt autẽ ratio ipſa iudicium, quoniã per ea, quæ ſunt facienda,iudicantur) difficile eſt:verum in quam iudi

† ὀλιγο-χρονιώ-τατ(ος), . breuiſſimi tẽ-poris.

† διὰ τὴν τῆς τέχνης ὕλην propter artis materiam.

iudicium ſeu vera ratio non facilè inuenitur: quod multitudo ſectatũ & opinionum in arte oſtendit medicinali. Neque enim ſi veritas eſſet inuentu facilis, tot ac tanti viri qui illã perquiſierũt, vnquã fuiſſent in tam cõtrariis ſectas diſpartiti. Empiricis verò nõ videtur ratio dici iudiciũ, ſed illorum quæ per experientiam inuẽta fuere, auxiliorum diiudicatio. Nam, vt verum fateamur, hæc difficilis eſt, & propè inexplorata, quando multa remedia adhibita fuerunt ægrotanti, & aliquod illorũ in cauſa fuiſſe dicatur, vt æger vel meliùs ſe habeat, vel deteriùs: quem ſi fortè contigerit bene dormiſſe, deinde vnctũ fuiſſe & poſteà emplaſtrum adhibuiſſe, deinde clyſterem, vel ſpontaneam habuiſſe ventris deiectionẽ, & deinde comediſſe, & tales aſſumpſiſſe cibos, & poſt hæc omnia ſenſiſſe iuuamen vel detrimentũ: nõ facilè dictu eſt, quidnã eorum, quæ circa ipſum facta ſunt, aut iuuerit, aut nocuerit. His igitur ex cauſis omnibus iudiciũ perdifficile eſt. Iam igitur ſermonẽ totũ vno capite colligamus. Ars ꝗdẽ lõga ſit, ſi eã vnius hominis vita metiamur. Expedit aũt relinquere poſteris cõmẽtatiões, præſertim cõpendiõſas atq; aphoriſticas. Nã talis doctrinæ modus, & ad primã diſciplinam, &

ad

ad illa quæ didicerimus, memoria retinenda, vel ſi fortè obliuio interciderit, ad memoriã reuocanda vtiliſsimus eſt: Cũſonãt autem his & verba ſequentia. Nã (vt quiproœmiũ fecerit ad cõmẽtationẽ, & ad ea quæ in ipſa ſcribenda erant) conueniẽter ſubinferens, hæc protulit verba: *Non ſolùm oportet præſtare ſeipſum opportuna facientem ſed & ægrũ, & aſsidẽtes, & exteriora.* Siquis (inquit) aliquãdo diiudicaturus eſt, quæ in hoc libro ſcribũtur, quantũ habeant veritatis, nõ ſolùm ſe ipſum præſtare debet opportuna faciẽtẽ, & nihil, quod ægro poſsit cõducere, prætermittentẽ: ſed & ipſe æger parêre medico debet, & in nullo propriȩ indulgere voluptati: miniſtri etiã idonei aſsideãt, oportet: & vt exteriora omnia adſint apparata. Nã propter illa plerunq: vel prȩcognitionem, vel curationẽ, vel vtraq: interrũpi contingit. Exteriora autem ſũt habitationes idoneæ, vel turbarũ plenæ, vel omni turba vacantes, & præterea quæ nũciantur aut agũtur, quæ irã, triſtitiam, aut aliquẽ alium affectum infligũt ægrotanti ſicuti & illa quæ ſoporem nocturnum abrumpunt aliquando: quæ infinita poſſunt contingere. Si igitur, inquit, hæc omnia bene & rectè ſe habuerint, nihil eorũ quæ in hoc libro ſcribũtur, falſum eſſe inuenietur

II

II.

ἘΝ τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι, τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν· ἢν δὲ μή, τοὐναντίον. Οὕτω δὲ καὶ ἡ κενεαγγείη, ἢν μὲν οἵη δεῖ γίνεσθαι, γίνηται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν. ἢν δὲ μή, τοὐναντίον. ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ χώρην, καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νούσους ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ.

In perturbationibus Ventris & Vomitibus ſpontinis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet: confert, & leuiter ferunt: ſin minus, contrà. Sic & Vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet: confert, & bene tolerant: ſin minus, contrà. Inſpicere itaque oportet & regionem, & tempus, & ætatem, & morbos in quibus conueniat, aut non.

Non de quãtitate eorũ quæ euacuantur ſermo ipſi eſt, vt nõnulli ſunt arbitrati, ſed de qualitate tantũ, vt manifeſtant duo verba, *qualia* ſcilicet, & *qualis*. Nam in iis quæ ſpõte fiũt euacuationibus ita dixit: *Si qualia oportet purgari purgentur : confert, & leuiter ferũt*. In aliis verò quæ à medico: *Si qualis fieri debet, ita fiat*. Atqui potuiſſet dicere,

locis humorē noxium præcipit euacuari, neq: alterum illi in euacuatione præferri. Si igitur pituita ſuperabūdet hāc omnino oportet euacuare: flaua autē bile vel atra infeſtāre, abſtinendum eſt à pituita, & bilē infeſtātē euacuandum. Sic & ſi humor ſanguineus in corpore modum exceſſerit, ſāguinē euacuari oportet, ſicuti & ſeroſam eius partē, ſi hæc fuerit ſuperabundās. Humorē autē ſupabundātem, ex colore debemus cōiectare, niſi aliqui fortè in profundum receſſerint. Color enim ſimilis effloreſcit humoribus, niſi intrò refluxerint. In iis ergo p̄cipuè qui retroceſſerūt, & nō ſūt ęqua portione ꝑ totū corpus diffuſi, oportet, inſpicere regionem & anni tempus, & ætatē: & morbos in quibus conueniat, aut nō: hoc eſt in quibus cōueniat aut nō talis vel talis humoris facere euacuationē. Habet enim & vnuſquiſq: humor in corpore ſuperexcedens indicia propria: de quibus deinceps plenius dicemus. Perfectæ tamē gratia cognitionis, inſpicere oportet tempus anni quod præſēs eſt & regionē in qua degūt ægrotātes, & eorū ætatē, & ſpeciem ægritudinis. Sint enim ſi ita cōtigerit, flauę bilis in corpore abūdātis indicia, ſimul cū ipſis inſpiciēdū erit, ſi tempus, eſt æſtiuū, ſi locus eſt calidus, ſi æger in ætatis vigore

conſiſtit. Eodem modo & in pituita conſiderandum, ſi adſit hyems, ſi regio frigida, ſi homo ſenex. Et præter hæc omnia ipſam morbi ſpeciem inſpicerere oportet, veluti quòd tertiana (ſi ita cõtigerit) fit à flaua bile modum excedente, quartana ab atra, quotidiana à pituita, cancer ab atra bile, eryſipelas à flaua, atq: eodẽ modo ſingulas aliorum morborum ſpecies. Si enim hæc omnia diſtinxerimus, firmius atq: ſtabilius ad noxii humoris euacuationẽ perueniemus. Illi autẽ expoſitores præ aliis (veluti abſurda dicentes) repudiandi, qui putant ipſum de ſola inedia quæ adhibetur in febribus, ſermonẽ habere, cùm tamen febres non nominauerit, & ſermo fiat de omnibus in vniuerſum quæ ſunt præter: naturam, quorum nos docet † intẽtiones ad quas reſpicientes nos oportet inuenire non quantitatem, ſed qualitatem euacuationis. Nam de quantitate, ſequẽs differit aphoriſmus. Quomodo autẽ morbi tẽpore aggredi oporteat euacuationẽ, & quo modo ipſa ſit faciẽda, in aliis deinceps dicet aphoriſmis: quare neque nunc mihi de his dicere eſt neceſſarium. Sic enim noſtra doctrina non foret ſapientior, & noſtræ cõmentationes ad immodicã & minimè neceſſariam prolixitatem peruenirent.

† Scopos ſeu reſpectus.

III.

III.

Ἐ'Ν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσι, οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσι, οὐκ ἔτι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. λείπεται ἐπὶ τὸ χεῖρον. τουτέων οὖν εἵνεκεν τὴν εὐεξίην λύειν, ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. μηδὲ τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν, σφαλερὸν γάρ. ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἡ φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς τοῦτο ἄγειν. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

Habitus †exercitatorũ, qui ad ſummum bonitatis attingunt, periculoſi, ſi in extremo conſtiterint: neque enim poſſunt in eodem permanere, neque quieſcere. Cùm vero non quieſcant: neque poſſunt proficere in melius, reliquum eſt vt decidant in deterius. His de cauſis, bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat. Neque compreſsiones, ad extremum ducendæ, periculoſum enim, ſed qualis natura fuerit eius qui

† athletarum. Caza.

debet perferre, ad hoc ducere conuenit. Sic & euacuationes quæ ad extremum deducunt: periculoſæ. Et rurſus refectiones, cum extremæ fuerint periculoſæ.

Illum qui antecedit ſermonem eſſe decorũ quæ euacuãtur, qualitate docuimus. In hoc autem & ſequentibus vult de quãtitate docere: & ab immoderata repletione atq; euacuatione initium ſumit, in hoc quoq; aphoriſmo propoſito, ſicuti in alio præcedente: quoddam exemplum ſupponens, & ad hoc vt conſueuit ſuum ſermonem dirigens. Exemplũ autẽ ipſi eſt exercicatorum bonus habitus. Vocat autẽ bonum habitum exercitatorum illorum ſcilicet quorũ hoc eſt totius vitæ inſtitutũ, aſſiduè operã dare exercitationibus, vt alios deiiciant, quales ſunt athletæ. Qui enim ſimpliciter bonus habitus nominatur, q̃ plurimi agricolæ habent, in fodiẽda terra, metendis ſegetibus, & aliis ruralibus laboribus occupati, ad immodicã repletionem non attingit. Athletarũ autẽ bonus habitus, non mediocre hanc culpã habet, quod ſtudẽt tumoris molẽ corpori adiicere, ſicuti etiã humorũ multitudinẽ. Hi enim apparatus quidã ſunt totius corporis nutritionis, & niſi ipſi præſto ſint, fieri nõ poteſt,

vt

vt corpora ad tumorẽ immodicum perducantur. Quare neceſſariũ eſt huiuſcemodi diſpoſitionẽ eſſe periculoſam. Cùm enim vaſa cibis ac potibus fuerint ſupra modũ repleta, periculum eſt ne diſrumpãtur,aut calor natiuus ſtrãguletur aut extinguatur, ſicuti & nõnulli athletæ qui ad immodicã venerunt repletionem,eadem ex cauſa ſubita morte interierunt. Qui autẽ ad naturæ opera vtilis eſt bonus corporis habitus, nulli tali periculo obnoxius eſt,quia nunquã ad extremã peruenit repletionẽ: quare neq; ipſum ſoluere oportet,ſicuti athletarũ,cùm ad extremũ peruenit. Hũc enim ſoluere oportet,haud quaquã morãtes,ſed anticipantes ſolutione periculum. Cauſam verò ob quã ſoluere oporteat talem, ipſe ſubiecit dicẽs: *Neq; enim poſſunt in eodẽ permanere,neq; quieſcere.* Nam cùm ſemper natura coctionẽ, alimenti diſtributionem, ſanguinis generationem,adiectionem,agglutinationẽ, atq; aſſimilationẽ operetur, quando nihil adiici ſolidis corporis partibus poteſt,neq; venæ amplius habẽt cõceptaculũ in quod alimentũ diſtributũ recipiatur, neceſſariò periculum imminet aut diruptionis alicuius vaſis,aut mortis repẽtinæ. Vt igitur corpus, rurſus habeat locũ quo nutriatur, bonum habitum oportet

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ſine mora ſoluere.Eius autẽ ſolutioeſt euacuatio,vt liquet.Et hanc quoq; oportet nõ vltra modũ facere:cùm ſit immodica euacuatio non minus immoderata repletione periculoſa†Intentio autẽ quantitatis euacuationis,nõ ſolùm humorẽ reſpicit ſuper abundantẽ, ſed & naturã, id eſt,vires hominis qui debet euacuari.Alij enim minus alij magis perferũt euacuationes.Hæc quidem ab ipſo de bono habitu athletarũ dicta fuere:quæ ipſa per ſeipſa poſſunt conducere iis qui tale vitæ inſtitutũ elegerũt: & ſunt medicis veluti exemplum ſermonis poſtea ſubiũgẽdi : Inquit enim ſic:*Et euacuationes quæ ad extremũ deducunt,periculoſa.Et rurſus refectiones cùm extremæ fuerint, periculoſa.*In quo ſermone toto ſumma ſententiæ hæc eſt,quòd neq; euacuare neq; replere ſupra modũ oporteat:cuius rei documẽto eſſe poteſt bonus habitus athletarũ, qui alioqui inculpabilis exiſtẽs (vt qui & bonis abũdet humoribus, & vires habeat robuſtas) hoc ſolum malum per maximũ gerit , ꝙ ad extremam venit repletionem: quapropter ſtatim eũ ſoluere oportet. Et ſicuti rurſus qui ſunt tali natura prædicti, non ſunt ad extremã euacuationẽ perducendi : ſic & qui alia quauis egent euacuatione,nõ ſunt ſupra modũ euacuãdi.Nam

†*reſpectus.*

vt in vniuerſum dixerimus, in omni euacuatione vires ægroti oportet attendere: & donec tolerat, & nondũ laboret, tẽtandum eſt humorẽ exuperantẽ educere: cùm verò diſſoluuntur, etiã ſi reſtent ſuperfluitates, cauere oportet earum euacuationẽ. Quod autẽ ait, Et rurſus refectiones ſi in extremo cõſtiterint, periculoſæ: ſi quis debeat ſermonẽ hunc ad exemplũ retribuere, ne ſit decurtatus, de vltima dictus repletione videbitur, quã iubeat caueri, & non vſq; adeò refici corpora, vt ad extremam veniant repletionẽ. Si verò ſermonis figuram attẽderis, vt nonnulli expoſitores fecêre: de eadẽ re bis ipſum dicere, ſed aliter atq; aliter, cogitabis. Cũ igitur ita dixerit, *Sic & euacuationes quæ ad extremũ perducũt, periculoſæ*: ex hoc ipſo ſolũ putabis præcipere, fugiẽdas eſſe immodicas euacuationes, quoniã ſint admodũ periculoſæ. Cum verò ſubiungens dixerit, *Et rurſus refectiones, cùm in extremo cõſtiterint, periculoſæ*: ob hoc vetare putabis immodicas euacuationes: quoniam & refectiones conſequẽtes, haud quaquã ſecuræ exiſtũt, cũ ſit natura iam facta imbecillis, & neq; iã poſſit ſufficienter coquere, neq; diſtribuere alimẽtum, neq; aſſimilare. Verùm ſi quis ita ſermonem acceperit, altera doctrinæ pars de

ſuperflua repletione, relinquetur, & fruſtra exẽplum de bono exercitatorum habitu erit allatũ. Quid? quòd & hoc ipſum verbum, rurſum, in tota adiectum oratione, ſententiã quam diximus, videtur manifeſtare, cùm ita dicat: *Et rurſus refectiones cùm in extremo conſtituerint, periculoſæ.* Vt enim qui de alterare ſermonem faciat, ita verbum *rurſus* appoſuit.

IIII.

Αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν αἰεὶ πάθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσιν, οὗ μὴ ἐπιδέχεται, σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, χαλεπαί· καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, χαλεπαί.

Victus tenuis atque exquiſitus, in morbis quidem longis ſemper, in acutis verò, in quibus non conuenit, periculoſus. Et rurſus, qui ad extremum deuenit tenuitatis, grauis eſt. Nam & repletiones quæ ad extremum deueniunt, graues ſunt.

Cùm in ſuperiori aphoriſmo de qualibet immodica repletione atque euacuatione locutus fuerit, in hoc de ægrotantiũ

victu

victu ſermonem habet, præcipiens nobis, in morbis longis ſemper victum cauere tenuem,in acutis verò non ſemper. Plurimi enim horum victũ tenuem exigere videntur:quidam verò eorum etiã illum qui ad extremum tenuitatis deuenit.Eſſet autem victus tenuis in extremo quidem qui per ſolam inediã vel melicratũ, vſq; ad criſim, ſiue iudicationem procedit. Tenuis verò,qui per pauca, haud parum nutrientia edulia, quale eſt ptiſſanæ ſuccus. Eius autem terminus eſt viriũ exolutio, quarũ gratia nutrimus.In ſanis quidem corporibus ſemper oportet robur ſeruare naturæ, vel augere alimentis, non demoliri. Et eſt quidem augere potẽs,alimentũ quod plenum vocatur:conſeruãs verò,quod modicum exiſtit:quod verò comminuit, tenue. Hoc igitur ſemper fugere oportet: aliorũ verò vtrolibet, vt præſentia exigunt, vti. In ægrotãtibus autem † rarò quidẽ interdum robur corporis maius reddere quàm accepimus, ſtudemus. Magna verò ex parte properamús in longis quidẽ morbis fouere vires, in acutis verò parũ debilitatas conſeruare.Nã ſi eas tales,quales accepimus,properemus in iſtis ſeruare,vel etiã augere, ſemper addemus ad morbũ. Qui verò ſint morbi acuti qui victum exigant

† Alicubi græ. legitur σπάνιον μὲν ἐνίοτε δὲ, id eſt rarò quidem nonnunquã tamen.

tenuiſſimum in extremo, & qui tenuiſſimum quidem, non tamen in extremo, qui etiam tenuem, in libro de victu acutorum (qui de ptiſſana à nonnullis inſcribitur) plenius Hippoc. docuit: & nos in noſtris in eundem librum expoſitionibus, totum ſermonem abſoluimus. Nunc verò tantum dixiſſe ſufficiat, quòd in omnibus morbis quibus maximus vigor & iudicatio primis quatuor diebus futura ſit, modò natura ſit fortior, integram inediam ſeruare debemus, quæ eſt victus extremè tenuis. In quibus verò non vltra primam ſeptimanam protrahatur, forti exiſtente natura, ſolo vtendum eſt melicrato: qui fuerit & ipſe victus tenuiſsimus, non tamen in extremo. Quòd ſi naturæ robori non ſatis fidamus, ptiſſanæ vtemur ſucco. Rationabiliter autẽ huiuſcemodi victus, tenuis diceretur: ſicuti qui per ptiſſanam hordeaceam, nõ eſt quidem tenuis exquiſitè, niſi omnino pauca aſſumpta fuerit: non tamen propterea plenus, qualis qui fit per oua, & alicam, & piſces, atque alia huiuſcemodi. Quod igitur adiectum eſt ſermoni de acutis, in quibus non conuenit, haudquaquã dicitur propter peracutos: de his enim ipſe inquiet. Vbi igitur morbus peracutus eſt ſtatim, & extremos

labo

labores habet, victu etiam in extremo tenuiſsimo vtendum eſt.

V.

ΕΝ τῇσι λεπτῇσι διαίτῃσιν ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται· πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι διαίτῃσι. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσι, σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι καὶ ἀκριβέες δίαιται, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. Διὰ τοῦτο οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται σφαλεραὶ, ἐς τὰ πλεῖστα τῶν σμικρὸν ἁδροτέρων.

In tenui victu ægri delinquunt, quo fit vt magis lędantur. Quicunque enim error committitur magnus, maior in hoc fit, quàm in paulò pleniori victu. Propterea etiam ſanis periculoſus exiſtit valde exquiſitus victus & † conſtitutus, quoniam errores grauius ferũt. Ob hoc igitur tenuis victus atque admodum exquiſitus, eo qui ſit paulò plenior, magis periculoſus.

† Certus & præſcriptus.

Huius initiũ aphoriſmi etiã aliter ſcriptum inuenitur, hoc modo ſcilicet. In tenui victu magna ex parte † duo peccãt, qui ægrotant: quo fit vt magis lędantur. Et hanc ſcripturam pleriq; magis altera probant,

† Exēp. Leonice. videtur habuiſſe δύο μᾶλλον βλάπτοντες.

bant, hoc putantes Hippocratem voluiſſe dicere: quòd in tenui victu bifariam ægri delinquẽtes, magis læduntur. Nam inſciis medicis ob hoc ipſum coguntur cibari, quoniam tenui victu ab ipſis reguntur, & hinc maius detrimentũ ſuſcipiunt, quàm ſi victu tenuiore nõ regerentur. † Adhuc autem delinquunt, ſcilicet ob virium imbecillitatem, vt quæ antea alimẽti inopia laborauerit. Mihi autẽ videtur prior ſcriptura melior, vt quæ hanc quoque complectitur, & ſermonem facit generaliorem, cùm de omni delicto doceat, ſiue volentibus, ſiue inuitis ægrotãtibus accidat: adeò vt talis ſit ſermo: Quicunque error accidit ægrotãtibus qui tenui victu reguntur, hic maius affert periculum, tum quia natura à tali victu debilitatur, tum quia ad eum tranſitus eſt inſuetus. Confirmant antedictam ſcripturam ea quæ de ſanis dicuntur, in quibus tenuem ait victum eſſe periculoſum: quoniam errores grauiùs ferũt: non quòd propter victus tenuitatem cogantur delinquere. Quæ verò de aphoriſmo ſequuntur, ſunt manifeſta.

† Quod autẽ delinquũt manifeſtũ eſt, quoniã vires habẽt imbecillas: hoc videntur velle impreſ.cod. Leonice tamẽ videtur legiſſe ἔτι δὲ ἁμαρτάνουσι δηλονότι ἐστί.

VI.

Ἐ'Σ δὲ τὰ ἔσχατα νουσήματα, αἱ ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην, κράτισαι.

Ex

Extremis morbis, extrema exquiſitè remedia optima ſunt.

Extremos morbos nominauit Hippocrates ſummos, vltra quos non ſunt alij. Quare præcipit in ipſis fieri exquiſitiſſimam vniuerſam curationem, & victũ † pariter adhiberi tenuiſſimum. Sunt autem omnino morbi huiuſcemodi peracuti. Vnde ſeque ſubiungens aphoriſmum, ait.

† Δηλονότι, videlicet.

VII.

ΟΚου μὲν οὖν κάτοξυ τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι. ὅκου δὲ μὴ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ.

Vbi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores: & extremè tenuiſſimo victu vtendum eſt. Vbi verò non, ſed pleniorem victum contingit adhibere: tantum cibi indulgendum eſt, quantò morbus extremis eſt mollior.

† ὥσπερ ἔμπροσθεν ait cod. antiqu. id eſt ſicuti prius.

† Sicuti extremos morbos, ſummos is prius nominauit: ita & nũc extremos labores, ſummos appellat: labores autẽ, vel acceſ-

† Per, caſus, vbique intellige ſymptomata quod ſemel ſit admonitum.

ceſſiones,vel ſimpliciter †caſus vniuerſos. Etenim acceſſiones , atque omnes ſimpliciter caſus maximos poſſidet morbus peracutus ſtatim in primis morbi diebus : nã in ipſos ſtatim morbi incidit vigor : qui nihil aliud eſt , quàm morbi ſummũ vtiq; inter ſymptomata. Et quidem morbus ille eſt peracutus,qui ſtatim in ſummo vigore conſiſtit. Satim autem eſt intelligendum circa primos quatuor dies,vel paulò vlterius.Idcirco autẽ extremè tenuiter victum adhibere conuenit , quoniã victus tenuiſſimus morbis iam conſiſtẽtibus eſt neceſſarius : quemadmodum docuit in libro de victu acutorũ,& in hoc ipſo aphoriſ.Conſiſtit autem morbus peracutus ſtatim in primis diebus.Quòd autẽ ſit rationi conſonum , in morbi vigore tenuiſſimo vti victu , alibi eſt à nobis plenius oſtenſum. Nunc id tantũ dixiſſe ſat erit,quòd ſi propter inflãmationes,vel febres (quæ à morbis acutis ſunt inſeparabiles)quiſpiã veretur †effatu dignũ afferre alimentum : hoc ipſum, morbo in ſuo vigore conſiſtẽte magis verebitur facere. Tunc enim phlegmaſiæ maximè exiſtunt , vt ipſe inquit in libro de victu acutorũ:ſiue qui per phlegmaſias velit intelligere illas quæ propriè dicuntur inflammationes,ſiue etiã libeat febres

† Iuſtũ & ſufficiens.

bres

bres vnà complecti,ſecundũ antiquã vocabuli acceptionẽ. Accedit ad hæc, quòd melius eſt naturã permittere vacare circa morbi coctionem, morbo in ſuò vigore conſiſtẽte,neq: diſtrahere ipſam ad cibos recenter aſſumptos cõficiendos.Hac quidem ratione,cũ morbus cõſiſtit, victu tenuiſſimo oportet vti. Hoc ergo ſuppoſito, in aliis quidẽ morbis qui ſuũ vigorem ſunt poſterius accepturi, non licet offerre ſtatim ab initio tenuiſſimũ victum. Nam prius homo morietur, quàm morbus in vigore conſiſtat.In quibus verò morbi vigor ſtatim futurus eſt, hoc eſt in primis quatuor diebus, in iis poſſumus victu extremè tenuiſſimo vti. Cũ vires tolerẽt vel inediã merã, vel ſolius melicrati exhibitionẽ,vel paucũ omnino ptiſſanæ. Talis quidem eſt tenuiſſimus victus. Qui verò hoc minus tenuis exiſtit,quẽ etiã pleniorẽ nominauit.illis cõuenit morbis qui poſteriꝰ in ſuo debent vigore conſiſtere, in quibus præcipit tãtũ à victus tenuitate declinare, quãtũ morbus ab extremis recedit,hoceſt à vigore ſummo.Hoc enim proximo exiſtẽte,paulò pleniorẽ victum offeremus:lõgius verò diſtãte,plus:& quãto tardiorem fore ſũmũ morbi vigorem expectabimus tantum victus figuram commutabimus,

VIII.

ὉΚόταν δὲ ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

Quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, tunc victu tenuiſsimo vtendum eſt.

Hic pariter ſermo, pars quædam eſt artis,quæ docet victum conuenientẽ adhibere,qui à nonnullis ſeorſum ſcribitur per verba nuper dicta:ab aliis verò antecedenti annectitur aphoriſmo,eo modo quo anteà ſcriptus eſt.Docet autem nos,vtcunq; ſcribatur,vnam & eandem victus rationẽ, antiquo magiſtro præcipiente: quòd vbi morbus in ſuo vigore conſiſtit, victu tenuiſſimo vtendum eſt, tum propter caſuũ magnitudinem, tum propter morbi coctionẽ. Neq; enim diſtrahere oportet naturam ad alterã nouam coctionẽ, cùm eo tempore vni humorũ † noxiorum coctioni fortiter vacet, & haud ita multo poſt ipſos ſit euictura. Sic enim oſtendimus & in tractatione de Criſibus. Nunc verò de iis tantũ morbis ſermo tranſigitur,in quibus omnino & curationem & victus intẽdimus rationẽ.Ii verò ſunt,in quibus poſt vigorem ſequitur declinatio. Nam quorũ ſummum vigorẽ excipit mors,in his parte

† Mor- *bum fa cientiũ.*

art

artis vtimur ſola, quæ prognoſtica nominatur, id quod futurum ſit prænuntiantes, ne euentus rerum noſtro adſcribatur errori. Hæc igitur tibi ſit vna indicatio, ſumpta ex morbi temporibus ad victus rationē, altera verò à viribus ægrotantis, quam in ſequenti docet aphoriſmo.

IX.

Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νούσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος ἀπαυδήσει πρότερον καὶ οὐκ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ ἡ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει, καὶ ἀμβλυνεῖται.

Coniectari autem oportet, an æger cum victu ſufficiat perdurare donec morbus cōſiſtat, & nunquid prius ille deficiat, nec poſſit cum victu perdurare: vel morbus antea deficiat atque hebeteſcat.

Quia in ſuperiori aphoriſmo tantùm iuſsit ab eo qui extremè tenuis victus nominatur, declinare, quanto morbus mollior extiterit quàm ſit eius vigor: nunc in hoc loco alteram adiicit intentionem, vt quantitatem declinationis exquiſitè noſcamus. Eſt autem hæc intentio, vis ipſa ægrotantis: cuius gratia nutrimus. Neque

enim morbi cauſa. Cùm enim vis ita robuſta fuerit, vt ſperemus ipſam poſſe perdurare totum tempus intermedium vſque ad ſummum morbi vigorem, cum tali victus forma: tunc exquiſitã habebimus declinationis, quam diximus, quantitatem. Quod ſi imbecillior † extiterit, adiiciendum aliquid victui, & plenior eſt adhibendus, tantum ſcilicet, quãtum natura imbecillior expoſtulat. Quocirca aliquando in ipſo morbi vigore, vbi caſus aliquis interuenerit, robur naturæ diſſoluens, nutrire cogimur. Eſſet autem hic ſermo pars totius offerendi alimenti rationis. Vnde ſi quis & hunc, & priorem, atque ſequentem aphoriſmum vnum fecerit, non aberrabit. Ego verò in partes ſecans expono, quoad fieri poteſt, doctrinæ gratia clarioris.

† φαίνηſαι.

X.

Ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα λεπτῶς διαιτᾷν· ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ, ἐς ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν ἀφαιρετέον. ἔμπροσθεν δὲ πιοτέρως διαιτᾷν ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Quibus igitur ſtatim morbus conſiſtit, iis ſtatim tenuis victus adhibendus eſt, quibus verò poſterius debet conſiſtere, iis & in ipſo

conſiſtendi tempore, & parum ante illud, cibus ſubtrahendus: prius verò vberius agendum, vt æger ſufficiat.

Hic pariter ſermo eandem ſententiam habet cum priore, niſi quod eſt vniuerſalior. Prius enim in peracutis morbis dicebat, quòd ſtatim in ipſis tenuiſſimo victu vti oporteret. Hic verò ſimpliciter de omnibus morbis pronuntiat, quibus ſtatim conſiſtendi tempus futurum eſt, hoc eſt, non multo poſt primam acceſſionem: iubens ob id tenuem adhibere victum. Quæ verò ſequuntur, ſunt manifeſta: cùm eidem hæreant ſententiæ.

XI.

ἘΝ τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρὴ, τὸ προστιθέναι γὰρ βλάπτει, καὶ ὁκόσα κατὰ περιόδους παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρή.

In acceſſionibus abſtinere oportet: nam cibum dare nocuum eſt, & quibus per circuitum fiunt acceſſiones, in ipſa acceſſione abſtinere oportet.

Totius quidem victus rationem in vnoquoq; morbo à duabus intentionibus iuſſit aſſumere, ex ſummo totius morbi vigore, & ex viribus ęgrotantis. Quomodo ve-

rò quiſpiam particulatim cibum offerat conuenienter, in hoc docet ſermone caueri iubens morborum acceſſiones. Ipſe verò manifeſtius in libro de victu acutorum, dixit, quòd neque cùm iam adſunt, neque haud ita multo pòſt affuturæ ſunt acceſſiones, cibus dandus eſt, ſed cum declinant aut ceſſant.

XII.

Τοὺς δὲ παροξυσμοὺς καὶ τὰς καταστάσιας δηλώσουσιν αἱ νοῦσοι, καὶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος, καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἀνταποδόσιες, ἤν τε καθ' ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται. ἀτὰρ καὶ τοῖσιν ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, βραχύνει. ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει. καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἱδρῶτες, καὶ δύσκριτα, καὶ εὔκριτα, καὶ βραχέα, καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

Acceſsiones verò & conſtitutiones morbi indicabunt, & anni tempora, & circuituum ſucceſsiua incrementa, ſiue quotidie ſiue alternis diebus ſiue per maiora interualla fiant. Sed ex iis quæ mox apparent, indicia ſumuntur: quemadmodum in

mor

morbo laterali ſi circa intia ſtatim ſputum appareat, morbum breuiat: ſi verò poſtea appareat, producit. Et vrina, & alui excrementa, & ſudores, quæcunque apparuerint, vel bonam morborum iudicationem vel malam, vel breues aut longos fore morbos oſtendunt.

Si quæ prius dicta fuerunt ab eo de victus ratione, ad memoriam reuocemus: eorum quæ nunc dicuntur, vtilitas fiet nobis manifeſtior. Quæ autem prius dicta fuerunt, hæc ſunt: Totius victus figuram ad duas reſpiciens intentiones faciebat, quarum altera erat vis ægrotantis, altera conſtitutio morbi. Nam ſi morbus ſit acutus, vel peracutus, vel longus, & quando maximè in vigore conſiſtet: nihil aliud eſt niſi morbi conſtitutionem conſiderare. Particulares autem ciborum oblationes, ex acceſſionibus particularibus coniectabantur. Cùm igitur tres eſſent intentiones ad perfectā & indeficientem victus rationem: prima quidē ſumpta eſt ex viribus ægrotantis, ſecunda ex morbi conſtitutione, & tertia pręter has ex particularibus acceſſionibus. Vires quidē ſub primo ſtatim ingreſſu cōprehendere medicus poteſt, ex pulſibus ſcilicet & aliis quæ ipſe in libro

prognoſtico latiùs ſcriptitauit : vnde nemo dixerit virium magnitudinem eſſe incomprehenſibilem. At ſi non poſſimus earum quantitatem † exquiſitè cognoſcere, poſſe tamen nos artificioſa quadam coniectura ad veritatẽ proximè accedere, nemo inficiabitur. Sed morbi cõſtitutionẽ, qualiſnam ſit, & particulares acceſſiones, multi medici exiſtimarũt nõ poſſe dignoſci : non tamen idem ſenſit Hipp. ſed & in hac parte, ſicuti & in aliis † ſæpe quidẽ exquiſitè, & vt quiſpiam dixerit, peritè atque ſcienter, ſæpe verò coniecturaliter quidẽ, non tamen inartificiosè, neque lõgè à veritate, ſed propè atq; proximè peruenimus ad cognoſcendũ futurũ conſiſtendi tẽpus, & acceſſionũ ſucceſſiuas reciprocationes. Verũ hęc omnia latius & in libris qui Prognoſtica, & in alteris qui Epidemiæ inſcribuntur, Hipp. docuit: & nos iuxta antiqui magiſtri ſententiã, ipſius verba cũ decenti expoſitiõe appoſuimus in libro primo de Criſibus: in quo oſtẽdimus quomodo quiſpiã futurũ morbi vigorẽ poſſit præcognoſcere. Nunc verò omnia ſunt ab Hipp. per capita tradita: & nos quàm breuiſſimè fieri poterit, ipſa dilucidabimus. Quibus verò curæ eſt omnem de his diſciplinam diligenter perdiſcere, ad librum de Criſibus,

ἀκριβῶς perfectè

† Græc. exempl. manu ſcript. addunt ἁπάντων. id eſt omnibus.

à no

à nobis ſcriptũ, legendũ accedat. Ipſi igitur morbi, acceſſionum ſimiles proportiones, & ſuas etiã conſtitutiones nihilominus oſtendent: veluti in intermittentibus, quòd tertiana quidem citò † terminatur, quotidiana verò longa eſt, quartana autem etiã hac longior exiſtit. In cõtinuis verò, † ardentes quidẽ acutæ ſunt: quæ verò typhodes, id eſt † ſuccẽdentes nominantur, longiores: mediæ verò inter has, ſemitertianæ. Quomodo verò quiſpiam has omnes febres ſtatim inuadentes dignoſcat, ſecũdo libro de Criſibus plenius edocuimus: quare nõ oportet ad hunc trãsferre ſermonem quæcunq; bene dicere in aliis anticipauimus: neq; ſępius eadẽ in pluribus libris sũt repetẽda, ſed ſolùm ad memoriã reuocandũ, ꝙ ſi poſſibile fuerit tertianã inuadentẽ ſtatim ab initio cognoſcere, ex ea comprehendere quimus, ꝙ citò terminabitur, & ꝙ per tertium diem fient acceſſiones, & hoc eſt quod ab Hipp. dicitur: Acceſſiones autem, & conſtitutiones morbi indicabunt, & cætera. Nos quidẽ cùm ſtatim prima die febriũ quartanarũ initia ſæpè cognouiſſemus: nõ expectata ſecũda acceſsione, formã victus ab initio cõſtituimus, tanquam ad morbũ qui longo pòſt tẽpore ad ſuũ vigorem foret peruẽturus. Sic in quotidiana

† Ταχοκρίσιμο id eſt citi iudicii.

Κοσαυσο.

& tertiana fecimus, tempus futuri vigoris in vtraque ſecundum proprium terminũ metientes. Sicuti autem in febribus, itidem in aliis morbis eſt faciendum. Morbus enim lateralis, peripneumonia & phrenitis, morbi acuti ſunt. † Angina autem, iuxtangina, & cholera, & † diſtentio neruorum, peracuti. Aqua inter cutem, melancholia, & ſuppuratio, & tabes, diutini. Et morbo quidẽ laterali, & phrenitidi, magna ex parte per tertium diẽ acceſſiones fiunt: ſuppurationibus autẽ & tabibus, quæ vẽtri eueniũt, aut hepati, quotidie, & precipuè ad noctem: qui verò ex liene laborant, & omnino ex atra bile, per quartum. Quod autem deiude dicitur de anni temporibus, ad ea quę anteà dicta ſunt, habet relationem. Nã & morbi cũſtitutiones, & acceſsiones poſſunt ab anni tẽporibus vnà cũ morbo indicari. Neq; enim ſufficit hoc tãtùm ſciſſe, ꝙ quartana inuaſit hoc die, vt ab initio præcognoſcamus rationis victus formam, vt ad morbum futurum diutinum: ſed etiã ſi hyeme, aut vere, vel æſtate, vel autumno ſuum fecit initium proſpicere oportet: id cognoſcentes, ꝙ æſtiuæ quidem quartanæ magna ex parte breues ſunt, autumnales longæ, & maximè, quæ hyemen attingũt. Nã hæc eadẽ ipſe nos in ſequentibus edoceb

† Synãche autem & Cynanche.

† Tetanus.

ceb

cebit.Quin etiã tertiana febris , cùm alioqui citò terminetur : citiùs tamen multo æſtate,quàm hyeme, & aliis pariter ſingulis morbis æſtas quidem addit celeritatẽ, hyems verò tarditatem.Sed & acceſsiones tertio die quidem magna ex parte æſtate fiunt,quarto verò die autũno,ſingulis verò diebus aut noctibus hyeme.Sicuti autẽ in anni temporibus, ſic & in temperaturis ex proportione ſe habet : de quibus & ipſe Hippocrates ſæpe diſſeruit , non tamẽ hic quidquã dixit, vt qui ex vno alia nobis ad memoriam reuocanda reliquerit. Quæ enim tempus æſtiuum,eadem & ægri tẽperatura,ſi fuerit calidior & ſiccior:& ætas ſi in ſuo vigore cõſtiterit, & locus ſit calidus & ſiccus,vnà indicabunt, quemadmodum & vitæ genus, & conſuetudo eodem modo ſe habẽs , & præſens aeris nos ambientis conſtitutio : de quibus poſteà docebit. Sic & quæcunque de tempore autumnali ad morbi conſtitutionem,& acceſsionum reciprocationem aſſumebantur : hæc eadẽ & de ætate ægrotantis atque natura,& vitæ induſtria,& aſſuetudinibus, & regione, in qua ægrotat,& aeris ambientis,quę tũc vagatur,tẽperatura,aſſumere licet. Ex his quidem iam conſtare poteſt quòd & morbi conſtitutionem , & acceſſiones cogno-

ſcemus. Conſtitutionẽ quidem, ſi morbus fuerit peracutus, vel diutinus: quod ad conſiſtendi tẽpus agnoſcendum eſt neceſſariũ. Acceſſiões verò, an tertio die, an quarto, vel ſingulis diebus, ſiue qua hora diei aut noctis ſint inuaſuræ. Quod verò circa finẽ aphoriſmi ſcribit, deinceps videamus ſi ad eorũ, quæ nos diximus, faciat declarationem. Sic enim Hippo. inquit: *Et circuituũ ſucceſsiua incremẽta, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus ſiue per maiora interualla fiant.* Clarũ eſt autẽ ipſum intelligere per circuituum incrementa, acceſſionũ augmenta, quæ in ipſis eueniunt: ex quibus & morbi †augmentũ, & futuri vigoris tempus præfinitum maximè diſcere poſsis. Secũdæ acceſsionis ad primam accrementũ in hiſce tribus cõſpicitur, in hora, qua fit acceſſio, in longitudine acceſsionis, & in magnitudine. Nihil autem differt ſi etiam in vehementia dixeris: quia hæc duo nomina ſunt apud medicos vſitata, & ſæpius ea de re eadem pronuntiant, cùm aliquando dicunt maiorem fuiſſe febrẽ ea quæ præceſſit, aliquando vehementiorem. Cõtingit autem hanc febrem vehemẽtẽ, vel æquales horas cũ præcedente obtinere, vel pauciores, vel plures: quod ad magnitudinẽ non pertinet ſiue vehementiã acceſſionis, ſed ad prolixi

†Alibi nõ χρονον ἀυξήσεως id eſt tempus augmenti ſed τρόπων, id eſt modum, legitur.

tatem. Per acceſſionem autem te oportet nunc intelligere deterius tẽpus totius circuitus, quod eſt à primo inſultu vſque ad tẽpus cõſiſtendi: ſicuti reliquũ tempus declinationis melius. Cũ itaq; acceſſio, ſiue per tertiũ, ſiue per quartũ diem, ſiue quotidie fiat, ſimilem anticipauerit proportionem, atque ita anticipando ad longius extenditur tẽpus atque inſuper vehemẽtius afflixerit: tunc manifeſtum eſt morbi augmentum. Quantum autẽ augeatur, vnũ quodq; ex dictis ſua quantitate monſtrabit, ſiquidẽ acceſsio pluri tempore anticipans, & longius atque etiã multo vehemẽtius affligens † effatu dignũ indicabit augmentũ, & velocem eſſe morbi motum, atque haud ita multo pòſt in ſuo vigore futurũ. Neque enim fieri poteſt, vt magna incremẽta ſuſcipiẽtibus acceſſionibus, nõ proxima ſit morbi conſiſtentia. Contraria autem acceſſio, quæ ſcilicet parua faciat incrementa omniũ eorum quæ diximus: quantũ ad hoc attinet, lõgiùs diſtare futurum morbi vigorem oſtendit. Hoc igitur ipſum per circuituũ incrementa diſcemus coniectura ſcilicet aſſequi poſſe, quantum tempus morbus in ſuo vigore cõſiſtet, ac præterea † horã præfinitã, qua acceſsio inuaſura ſit. Cõducit autẽ priùs ad formã tò

tius

† *Manũ*

† ἀκριβῶ προθεσμίας *certũ omnino pns quo*

tius victus conſtituendam, poſterius verò ad temporũ particulariũ cognitionẽ, in quibus cibus eſt dandus: quorum intentiones ipſe ab initio docere propoſuit. Quòd autem circuitũ vocet ſimilem ad idem reditum, neminem puto dubitare. Porrò autem ex † iis quæ mox apparent, ait coniecturandũ eſſe de acceſſione, & totius morbi conſtitutione. Siue autem caſus, ſiue ſigna velit quiſpiam illa, quæ mox apparẽt nominare, nihil retulerit. Illud autẽ de omnibus caſibus ſignis ve præſtat cognoſcere, quòd nõnulla quidẽ eorũ ſignificat paſſionẽ, aliqua aſsident, aliqua decernũt ac iudicãt: aliqua coctionẽ, aliqua cruditatẽ, aliqua ſalutẽ, aliqua perniciẽ oſtẽdũt. Paſſionis ſignificatiua ſunt, quæ vnà cũ morbo inuadunt. Quæ verò aſſident aliquãdo ſimul inuadũt, aliquãdo ſuperueniũt, non nunquam verò ne omnino quidẽ veniunt Neque enim ſũt à morbo inſeparabilia, neque eius ſubſtantiam cõſtituunt, ſed proprias faciunt differẽtias. Quæ verò ab Hippocrate decernentia ſiue iudicantia vocãtur, ſymptomata: cum primo † exquiſitè morborũ principio nõ ſunt apta natura inuadere: cũ duobus aliis autẽ apta natura ſunt: de quibus paulò poſtea dicemus. Aliquãdo verò ne in his quidem, ſed cũ mor

† τὰ ἐπιφαινόμενα, id eſt τὰ ἐπιγιγνόμενα *quæ conſequuntur, & ſuperueniunt.*

† *omnino*

bi

bi augentur: aut iam conſiſtunt, apparent. Signa verò coctionis, ne ipſa quidem inuadunt vnquã in primo ſtatim morbi principio: terminant autem illud principium quod eſt pars totius morbi. Signa verò cruditatis, cum primo morbi principio ſtatim inuadunt: & nõnũquã poſteriùs apparent ſicuti & mortis ſigna. Nam & horum generatio, morbi principiũ ſubſequitur. Morbi autem principium intelligi volumus, vt in cõmentarijs de Criſibus manifeſtauimus tum primũ eius inſultum, nullam habẽs latitudinem: tum id quod eſt ſicuti pars totius morbi, quando in principium diuiditur, augmentũ & tempus cõſiſtendi, & declinationem, tum quod vſque ad tertium extenditur diem. Sed & in eadem tractatione docuimus omniũ dictorũ caſuum poteſtates, & ſimul quæ expoſitione indigere videbantur, verba Hippocratis ad hoc pertinentia expoſuimus. Sed & nunc per modum compendij de ipſis à nobis dicetur. Qui verò voluerit totam Hippocratis artẽ circa iſta perdiſcere, ad illam vadat tractationẽ. Ex apparentibus igitur totam iubet morbi conſtitutionem coniectari: deinde quandam morbi ſpeciem in medium adducẽs, ita inquit: *Veluti in laterali morbo, ſi circa initia ſtatim appareat, mor*

morbum inchoantē breuiat: ſi verò poſtea appareat producit. Quod autem ſcribit, poſsis diſcere manifeſtè: ſi tibi appoſuerim ex tertio libro Epidemiorum, quæ ipſe de Anaxione ſcribit, morbum lateralem patiente, quem etiam ægrotum ego in primo libro de Criſibus, mea expoſitione patefeci. Verba autem Hippocratis hæc ſunt: [In Abderis Anaxiona qui iuxta portas Thracias habitabat, febris acuta inuaſit, lateris dextri dolor continuus, tuſsis ſicca: neque primis diebus expuebat aliquid: ſitibundus, peruigil: vrinæ bene coloratæ, multæ, tenuis. Sexto die delirauit: neq; à calore quicquā relaxabatur. Septimo die magis laborabat, quia febris intēdebatur, neq; dolores cōminuebātur, & tuſſes infeſtabāt, & difficulter ſpirabat. Octauo venā in cubito ſecuit, ſāguis plurimus fluxit, & qualē oportuit, dolores aliqua ex parte ceſſarunt, verùm tuſſes ſiccæ ſubſequebantur. Vndecimo die febres decreuerūt: parum circa caput ſudauit: tuſſes, & quæ à pulmone efferebantur, erant humida. Die decimoſeptimo cœpit paucum quid coctum expuere. Vigeſimo die ſudauit, & deſiit febricitare: Poſt criſin leuatus eſt, & ſiti præmebatur. & quæ ex pulmone expurgabatur nō erat bona. Vigeſimoſeptimo die febris rediit,

tuſ

tuſsiit, multa concocta educebat: vrinis in erat plurimũ ſedimen, albũ ſitis ceſſauit & bene ſpirabat. Trigeſimo quarto die ſudauit totus & poſt criſin omnino ex febre cõualuit. Hic igitur Anaxion ab initio morbum lateralẽ patiebatur, non tamẽ ab initio expuebat, ſed & octauo die adhuc tuſſes ſiccæ ſubſequebantur, vt inquit Hipp. Quare rationabiliter totius morbi ſolutio ad trigeſimumquartũ diẽ extẽta eſt, cùm tamẽ magna ex parte lateralis morbus terminũ ſuæ iudicationis habeat quartumdecimum: & ſi non hũc, ſaltem omnino vigeſimum. Quòd ſi ante tertium diẽ expuiſſet circa ſeptimum, vel nonum, vel omnino vndecimũ diẽ iudicatio eſſet ſubſequuta & ſi in ipſo die tertio ſpuere cœpiſſet, quartũdecimũ diẽ nõ tranſcẽdiſſet. Hoc enim accidit in omnibus inflãmationibus quæ non teguntur operculo denſiore, vt in iis quæ exteriorẽ occupant cutem, quandam †ſaniem reſudare, ab initio quidem tenuem, poſteà verò, ſi coctionem accipiant & ad melius proficiãt craſsiorem: & ex hac ipſa craſsiore aliquam eſſe magis concoctã, aliquã verò minùs. Hoc idem in omnibus inflammationibus, quæ velos, vel oculos infeſtant, licet intueri, nec minùs in quacũque alia corporis parte quando par ali

† χῶρας

aliqua interior, ſimul cum cutis totius diuiſione, patitur inflammationem. Nam ex huiuſcemodi vlceribus ſanies profluit talis, qualē ego dixi. Quando igitur aliqua fuerit inflammatio cū tanta meatuū conſtrictione, vt nihil extra effundatur, neceſſe eſt illam eſſe & coctu difficilē, & longo tēpore perdurare. Hac igitur ratione & in morbo laterali (qui & ipſe eſt ex genere inflammationū) attendere oportet ſigna coctionis. Nam crudiſſimus morbus eſt, in quo nihil omnino expuitur: ſecundum ordinem obtinet ille, in quo ſanies tenuis eſt: tertiū in quo craſſior: & quartū in quo perfectam habet coctionē. Verùm ſi hæc circa tertiū, vel quartum diem apparuerit non contingit morbum tranſcendere ſeptimum diem. In alijs verò ſingulis neceſſe eſt vt, pro coctionis modo, mēſura temporis cōſequatur. Sicuti igitur, ſputum perfectæ coctionis ſignum eſt, quando album fuerit, & leue, & æquale & cōſiſtentia neq; nimis humidum, neque nimis craſſum: eodem modo ſumma cruditas ſignificatur, cum nihil omnino expuitur. Quod ſi expuatur quidē, ſed tenue adhuc fuerit: debilis coctionis eſt ſignum. Quod ſi impermiſtum fuerit, vel flauum, vel ruffū, haud qua quā bonū. Quod ſi liuidum fuerit, aut

æ rug

ærugini ſimile,aut nigrũ, pernicioſiſsimũ exiſtit. Cùm itaq; à nobis diſtincta ſint ſigna coctionis & cruditatis,& præterea tertium genus exitialium:illud ſcire oportet, quòd ſigna coctionis quidẽ ſemper ſunt bona, vt quæ morbi ſolutionem haud ita multo poſt futurã oſtẽdunt:ſicuti& genus ſignorũ exitialium,mortẽ ægri citam fore prænunciãt. At verò ſigna cruditatis diutinum quidẽ ex neceſsitate morbum ſignificant:ſed quantum in ipſis eſt,neque moriturum,neq;euaſurum è morbo hominẽ oſtendunt.Tibi verò priùs ratiocinanti,& ægroti vires expendenti etiam ex his licet præcognoſcere. Aliud porrò eſt ſignorum genus quæ criſima, id eſt iudicatoria ab ipſo nominantur:ſunt autẽ hæc, ſudores, ſanguinis fluxus, & rigores, multum alui profluuium,& ſimilis vomitus,dolor capitis repẽtè inuadẽs,difficultas ſpirãdi præter rationẽ & vehemẽs,vel cordis morſus hypochondria citra dolorẽ extenta vigiliæ plurimæ,delitium,& nox abſque ratione moleſta,& acceſsio anticipãs,& lachrymæ inuoluntariæ nihil patientibus oculis, neque ex triſtitia prouenientes, rubor faciei, & labrum inferius agitatum, lucida vel obſcura & tenebroſa quædã ante oculos obſeruãtia, & hallucinationes quædã

malæ, vel naſus repentè rubeſcentes, parotides, aut omnino abſceſſus alicuius in articulum decumbentis generatio. Hæc igitur omnia, & præter hæc alia multa huiuſcemodi ſecũdũ propriam eorum ſubſtantiã ſymptomata nominata, quatenus verò ſubitã mutationem oſtendunt, ſigna criſima, id eſt iudicatoria appellata, duplicem tibi præſtabunt præcognitionem. Siquidem morbo iã cocto ſuperuenerint: futurã ſtatim ſanitatem denũciãt. Si verò crudo adhuc morbo iudicationem nõ bonã quæ ſcilicet aut ad perniciem agat, aut longũ tempus morbũ producat. Quòd verò alia ſit natura horum ſignorum, quæ criſima, id eſt iudicatoria nominãtur, alià verò eorum, quæ coctionem ſignificant, hinc diſcere poſsis: quod in primo li. Epidemio inquit Hippocrates: Coctiones, iudicationis celeritatem ſecuritatemq́ſalutis ſignificãt. Cruda verò & incocta & quæ in abſceſſus malos conuertuntur, iudicationũ carentia dolores, vel diuturnitatem, vel mortes, vel eorum recidiuas oſtẽdũt: ſic quidem in vniuerſum collaudauit morbi coctionem. In libro autem qui Prognoſtica inſcribitur, particulatim in hunc modũ, ſimul docens ipſius indicia: Vrina autem optima quando ſedimentum album, læue & æquale fuerit

rit

rit in tempus omne donec morbus terminetur. Significat enim ſalutis ſecuritatem & morbum pauco tempore duraturũ. Sic rurſus laudauit vrinam monſtrantem coctionem in venoſo genere. Rurſus autem cùm dicit: alui excrementum optimũ eſſe quod molle & cõſiſtens, & hora excretum qua ſolet cum ſanitas ad eſt, indicia coctionum ventris ſimul collaudat & docet. Sic & eam quæ fit in membris reſpirationi ſeruientibus coctionem ſimul collaudans ac docens, in hunc modũ ſcribit: Sputũ oportet in omnibus doloribus qui pulmonem & coſtas infeſtant, celeriter ac facilè expui flauitiémque fortiter ſputo commiſtam apparere. Coctionis igitur ſigna ſemper bona ſunt iudicationis verò ſigna nõ ſẽper. Sic ergo inquit, *Si ſigna criſima, id eſt iudicatoria, nõ iudicant, aliqua mortẽ, aliqua difficilem iudicationem portendunt.* Ei quidẽ cùm ait: quæ ad melius iudicant, non confeſtim apparere: per hæc verba eãdem profert ſentẽtiam. Nam coctionis ſigna quocunque tempore apparent, bona ſunt: ſemper enim eorum vniuerſum genus, bonũ exiſtit. Non ergo repugnat illud quod nunc dictum eſt, in morbo laterali ſputũ ſtatim apparere. Illi alteri quod dicitur ſigna iudicantia ad melius nõ ſtatim appa

malam : morbumq́; vel longum, vel breuem futurum oſtendere. Meminit autem non ſolùm ſputorum, ſed & vrinarum, & excrementorum alui, & ſudorum : ea ſcilicet quæ ſunt in libro prognoſtico ſcripta, nobis exemplo ſubiiciens, quæ ad hunc locum transferre ſit ſuperuacuum. Nam de his in libro de Criſibus diximus, & in commentariis in pronoſtica: in quibus adhuc magis magiſtri antiqui ſententiam explanauimus.

XIII.

ΓΕ΄ροντες εὐφορώτατα νηστείην φέρουσι, δεύτερον οἱ καθεστηκότες, ἥκιστα μειράκια. πάντων δὲ μάλιστα παιδία. τουτέων δὲ αὐτέων, ἅπερ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν προθυμότερα ἐόντα.

Senes facillimè ieiunium ferunt, ſecundo loco, qui ætatem conſiſtentem habent, minus adoleſcentes, omnium minimè pueri, præſertim qui inter ipſos ſunt viuidiores.

Differentia etiã ætatum cõfert aliquid ad capiendã victus rationẽ. Senes ſiquidẽ facilè ferũt inediam, pueri difficulter. Eſt autem facilitas in non appetendo, & nihil inde mali ſuſtinendo. Difficultas autẽ ex contrariis oritur. Etenim pueri magis appetũt, & plus offendũtur in longis inediis. Mediæ verò ætates inter ſenes & pueros,

quanto alteris ipſorum proximiores exiſtunt, tanto minùs aut magis moleſtãtur atq; offenduntur ex longis inediis. Huius autẽ aphoriſmi cauſam ipſe in ſequẽte docet, qui ita incipit: *Quæ augẽtur corpora plurimũ caloris innati habent*. Ita quòd ſi quis velit ipſum priori adiungere, & cũ, enim, coniũctione proferre, tũc ſermo vnus fieret, ſimul & manifeſtus in hunc modũ ſe habens: *ſenes facillimè ieiunium ferunt: ſecundo loco qui ætatem conſiſtentẽ habent, minus adoleſcẽtes, minimè omnium verò pueri. Quæ enim augentur corpora, plurimũ caloris innati habent*. Appellat autem ætatẽ habentes conſiſtentẽ, eos, proculdubio, qui mediam ætatẽ habent inter iuuenes ac ſenes, ita quòd ab ætate vigente quidẽ recedũt, nondũ tamen ſenſum habẽt vllũ ſenectæ manifeſtũ. Sic autem & Thucidides appellat eos, qui ſunt in ætate conſiſtente. Verùm inter hanc ætatem & adoleſcentium, altera quædam eſt, quæ ſicuti mediũ ætatum obtinet ordinem, ita etiam facilitatis & difficultatis: ita ꝙ neq; ita facilè ferre inediã poteſt, ſicuti qui in ætate ſunt conſiſtẽte, atq; ſenili neq; difficulter ſicuti adoleſcentes & pueri. Eius tamen non meminit Hippocrates: vt quam poſſit vnuſquiſque ex illis quas dixit, intelligere. Nã cùm

in

inquit:*Præſertim qui ſunt inter ipſos viuidiores*, naturarum differētias manifeſtat. Qui enim pueri calorem innatũ † plurimũ habent; promptiores ſunt ad cibos aſſumendos, & ipſos magis poſſunt cōcoquere:& ſi nō aſſumpſerint, plus offenduntur. Talis quidem eſt ſermo Hippocra. Cæterùm indiget adhuc quadã parua additione ad perfectionem. De iis quidem qui ſunt in principio ſenilis ætatis, rectè dictum eſt: *Senes facillimè ieiunium ferunt*. De iis verò qui ad extremã peruenerunt ſenectutem, non rectè:quia neque hi poſſunt tolerare longas inedias. Vel igitur addere oportet aphoriſmo breue aliquid, & hoc modo ipſum pronũciare: *ſenes facillimè ieiunim ferũt, præter eos qui ad extremã ſenectã peruenerũt: ſecundo loco, qui ætatē conſiſtentē habent*. Vel verbũ, ieiuniũ, in paucos cibos tranſponendũ, atq; ita dicendũ: *Senes ciborum facilius tolerãt paucitatē: ſecũdo loco, qui ætatē conſiſtentē habent*. Nam & qui ad extremam ſenectam attingũt: inuenientur, etſi nō poſſint longam inediam tolerare, paucis tamen cibis indigere. Tale enim quid patiuntur, quale lucernis penè extinctis accidit: quæ continuã exigũt olei ſuffectionem multam autem, & cumulatam nequeunt ſuſtinere. Sic & in his exhibere

† *Alibi legitur*, τὸ ἔμφυτον ἰσχυρότερον ἔχει πολύ, *id eſt, qui calorem naturalem validiorē admodum habent.*

oportet paucum in vniuerſum, & illud paucum in multas partiri portiones: neq; vnà illis longa inedia eſt iniungenda.

XIIII.

Τὰ αὐξανόμενα, πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μή, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν. διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται. ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυται. διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Qui creſcunt plurimum habent calidi innati: plurimo igitur egent alimento: alioqui corpus abſumitur. Senibus verò parum calidi innati ineſt, paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguuntur. Hanc etiam ob cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt: frigidum enim eorum eſt corpus.

Dictum eſt à nobis pleniùs etiã in cõmentariis de temperaturis, quomodo nõnullis medicis viſum eſt eos, qui in iuuentæ vigore conſiſtunt, nonnullis verò, pueros eſſe calidiores. Habent enim illi quidẽ calorem acutiorẽ, hi verò abundãtiorem.

Nunc

Nunc verò etiam neceſſarium eſt dicere quantũ ad præſentẽ locum conducit, ſermones longos quoad fieri poteſt † in pauca coniicientes. Hoc igitur verbũ calidũ, aliquando trãsferimus ad qualitatẽ, cuius proprium nomẽ eſt caliditas, aliquãdo verò denominatiuè totum corpus dicimus calidum, à qualitate: cuius modi loquẽdi, vel plurimus in omni vita vſus eſt: qui etiã fuit apud antiquos, veluti Theophraſtus oſtendit in eo libro qui de calido & frigido inſcribitur. Nã quum ſubſtãtia corporea cõtrarias qualitates, caliditatẽ, frigiditatem, humiditatẽ, ſiccitatem viciſſim recipiat: ſecundũ ſubſtantiã quidẽ recipientem cũ corpus calidum nominamus, multum vel paucum dicimus eſſe calidum, ad quantitatem ſubſtantiæ referẽtes. Et hoc dupliciter facimus, vno quidem modo in ſubſtãtiis impermiſtis, alio autẽ in miſtis. In impermiſtis quidem, veluti ſi duo haberent aquã æqualiter calidam in duobus inæqualibus labris cõtenta: alterũ diceremus plus habere calidi, qui maius labrum poſſideret: alterum verò minus. In miſtis verò, veluti ſi eſſent æqualia labra, ſed inæquali menſura ex vino & aqua tẽperata: alterum ipſorũ plus vini cõtinere, alterum verò plus aquæ diceremus. Cui modo etiã

† *Antiqui cod. habent* ἐν ὀλίγοις λέξεσι, *id eſt paucis verbis longos ſermones complectentes.*

ille eſſet perſimilis,ſi duo labra inæqualia ſupponeremus æqua proportione tēperari.Nōnunquam verò nō ad ſubſtātiæ multitudinem ſermonē referētes, ſed ad qualitatem ſolā:illi quidē dicimus plus calidi ineſſe,huic verò minus ſicuti ſi ex duobus labris parem habētibus ad vnguē magnitudinem alterū quidē calidius,plus habere calidi diceremus:frigidius verò,minus: non tamen propriè verbo plus,vtentes in hoc loco:cū melius ſit, vel magis,vel minus,vel vehemētius,atq; debilius,& ſimilia vocabula,qualitatibus accommodare: Paucum autē & multū,in ſola ſubſtantiæ quantitate ſeruare.Verū non in hoc tantū huiuſmodi fiunt nominū abuſiones, ſed in pluribus aliis , quæ per vitam ſermone vſurpamus, quod maximè fit in ipſa arte medicinali. Omnes ſiquidē morbos , magnos aut paruos nominãt,quãuis ſubſtantiæ non ſint : febrē magnā,febrē paruam: apoplexiam magnā,apoplexiam paruā:ſic & pleuritidē, phrenitidem, peripneumoniam,& omnes itidē alios morbos.Aduertere igitur oportet æquiuocationes,& cōſiderare quid ſibi velit ſemper vnaquæque dictio dicentis.Si enim in altero ſignificato nomē protulerit,nos verò in alio accipientes,ſermonem redarguimus:nō illum

qui protulit (ſi verum fateri velimus) ſed noſtram potius exiſtimationẽ redarguimus. Quod nonnulli videlicet agunt hoc loco, qui Hippocrati ſtudent cõtradicere. Nam ad qualitatẽ, nomen calidi transferentes, conantur oſtendere hãc eſſe vehementiorem iis, qui in ætatis vigore conſiſtunt. Verũ Hippocrates nõ ad hanc ſcilicet qualitatẽ,ſed ad ſubſtantiã in præſenti ſermone refert id nomẽ.Nã ſubſtantia innati caloris aerea eſt & aquea,ſicuti ex ſemine licet coniectare, quod paucã omnino terrenam ſubſtantiã participat, plurimum autẽ aeris calidi humidiq; in ſeipſo continet,quemadmodũ in commentariis noſtris de ſemine, oſtendimus. Quinetiã alterum noſtræ generationis,principium, ſanguis menſtruus videlicet, humidũ natura eſt.Cũ igitur magis terreſtre efficitur animalis corpus (tale autẽ quotidie efficitur,dum augetur) tũc licet valde vehementer calidum exiſtat & igneum, ſubſtantiam tamen innati caloris pauciſſimã habet:alioqui febricitãtes diceremus plurimum habere calorem innatum:cui non modò plus, ſed ne priori quidem habent æqualem. Bene enim temperata eſt caloris innati ſubſtantia,ignea autem aduentitij. Quinetiam, fumoſi quidem, fuligi-

noſi,aridi & acres per totũ corpus noſtrũ effluxus,calorẽ acquiſititiũ cõſequuntur: halituoſi verò, ſuaues ac tẽperati, natiuũ. Et tu hæc potes tactu diſcernere.Nam ſanorum calor vaporoſus eſt atq; ſuauis, & tactu conueniens,nihil triſte,nihil aſperũ, nihil mordax præ ſe ferens.Eorũ verò qui febricitant , & præcipuè hecticas febres, aut eas quæ ex putredine humorũ ortum habent, acris eſt & inſuauis,ac mordax,& noſtrũ corrodens tactum. Salubris verò eius qualitas in pueris exquiſita habetur: ſicuti plurimos eorum,qui in ætatis vigore conſiſtũt,inuenire contingit calorẽ habentes iam mordacẽ, & nõ amplius humidum ac vaporoſum, neq; aëreum Neque mirum videri debet. Oportet enim ſimilẽ eſſe defluxum ſubiectæ ſubſtãtiæ:vt quãdo humida atque aerea ſubſtantia exiſtit, tũc quod ab ea defluit,vaporoſum eſt atq; ſuaue:cùm verò terreſtris atq; arida,tunc etiã quod effluit, fuliginoſum eſt & acre: quod & in exterioribus euenit. Nam quæ ex aqua dulci & calida euaporant , bona ſunt & vaporoſa:quæ verò ex aliquo corpore ſolido exuſto , fumea ſunt & acria. Cũ igitur duæ ſubſtãtiæ ſint, & illa quidẽ ſuauem habeat caliditatẽ,hæc verò triſtẽ: alteram quidẽ plurimã habent pueri,alte-

ram verò ij,qui in ætatis vigore conſiſtũt: vt ad totius videlicet corporis proportionem. Vt autẽ ſermo ſit naturalior, totum ad elementa transferens, in hunc modum tranſigã:cũ quatuor ſint elemẽta, ex quibus omnia corpora ſunt tẽperata : puerile quidẽ corpus, multum in ſeipſo continet aereæ atq; aquoſæ ſubſtantiæ, minimum terreſtris. Contrà verò eorũ, qui in ætatis vigore conſiſtunt,à terreſtri ſiccitate obtinetur : deficit autẽ aquoſa atq; aerea ſubſtantia,adeò vt ſi quartũ in vtriſq; elemẽtum,ignem ſcilicet,pari portione poſuerimus,atq; æqualiter calida corpora eſſe voluerimus:nõ tamen ſimilẽ ſubſtantiã calidam in ipſis eſſe dixerimus,cũ puerorum quidẽ ſubſtãtia humida ſit:eorũ verò,qui in ætatis vigore conſiſtunt ſicca. Humida ſiquidẽ eſt maximè innati caloris affinis, quia ex humido noſtra eſt generatio:ſicca verò aduentitij caloris eſt propria.Sic igitur infantes recẽter quidẽ nati, ſubſtantiã calidam aquoſam & aeream plurimã participantes plurimũ dicerentur habere calorem innatum.Qui verò ætate vigent,& qui iam declinant:quantũ iſtæ quidẽ deficiunt, terreſtris verò ſuperabundat,tantò habere minorem ſubſtantiã natiui caloris & ipſi putarentur. Quòd verò ex aquoſa

&

& aerea ſubſtantia plus defluere ſit neceſſarium, quàm terreſtri, etiam ſi ambæ ſint æqualiter calidæ ſecundũ qualitatem, neminem arbitror dubitare. Hoc tibi etiã in exterioribus liquidò licet intueri. Nã ex corporibus quæ ad ſimilem perueniũt caliditatem, nõ æqua portio videtur defluere, ſed ex ſiccis quidẽ minimũ, ex humidis verò plurimum. Vtpote, aqua quidem & oleo mediocriter calefactis, plurimũ defluit atq; diſſoluitur: ex ferro verò, & ære, atq; lapidibus minimum: adeò quòd ſi tibi libuerit exponere ad ſolem ardentiſſimum aquam (ſi ita contigerit) & ferrũ pari pondere: deinde, trãſacto die ambo perpendere: aquã quidem inuenies multo ſeipſa minorem effectam, ferrũ verò æquale. Sic etiam ſi velis oleum æri & ferro & lapidi comparere, illud quidẽ abſumptum inuenies: hæc verò æqualẽ ſubſtãtiæ molem retinere. Hinc verò ad ceram & picẽ bitumenq; & reſinã tranſcendẽs, & quæcunq; alia plurimam ſubſtantiã humidam obtinent, videbis hæc quoq; ſub ſole calente multo magis abſumi atq; defluere, quàm lapidẽ, æs, & ferrum, & alia admodum ſicca. Quare ſi neceſſariũ eſt alimentum, vt quod effluxit ex corpore, ſuppleatur: ex humidioribus verò, & plus aeris

participantibus,multo plus effluit: fit neceſſariò vt huiuſmodi corpora pluri egeāt alimento. Puerorum verò corpus tale exiſtit, plus humidæ & aereæ ſubſtātiæ obtinens:non ſicuti iuuenum & declinantium ac ſenum, ſiccæ atq; terreſtris. Hippocrates igitur cū hoc in libro propoſuiſſet cōpendioſam atque aphoriſticam doctrinam facere:nō ita ſermonem ampliauit quemadmodum ego nunc,ſed loco illorum verborum. Quæ augentur corpora,etſi æqualem habeāt ſubſtantiā calidam atq; igneā cum iis,qui in ætatis vigore conſiſtunt, aquoſæ tamen atque aereæ ſubſtantiæ,plus habent quæ augentur, dixit : Plurimū habent innatū calorem, ſimul memoriæ nobis ſubiiciens ipſorum ſubſtantiam , & ſimul etiam propoſitum demonſtrās. Quia enim humidam & calidā habent ſubſtantiam quæ augentur, idcirco plurimum ab ipſis defluere ſit neceſſarium,plurimóque egere alimento:ali oqui corpus inquit abſumi:& rectè. Vbi enim id quod defluit, plurimum eſt:quod verò influit, paucum: hic neceſſe eſt ſubiectam corrumpi ſubſtantiam. Senibus verò paucum ineſt calidum,ſecundū vtrūque appellationis ſignificatum , ſiue quis ad qualitatem ſermonem referat,ſiue ad ſubſtantiā.Nā & qualitas

litas debilis, & ſubſtantia minima eſt, ſi quidem eorũ meminimus, quæ ſupra diximus. Ob hoc igitur, inquit, quòd paucis fomentis indigent. Nã † *fomenta*, alimenta nominauit, ſuo & aliorũ nobiliſsimorum philoſophorum dogmati cõſentaneè qui eorum, quæ animalia conſtituunt elementorum, calidũ maximè vitæ eſſe cauſam exiſtimarunt. Sicuti enim lucernarum flammæ, quarum tamen oleũ eſt alimentum, ſi quis id totũ ſimul ſuperinfundat, extinguuntur potius quàm nutriãtur: eodem modo & in ſenibus calidum ſui fomentum quidam habet alimenta: ſi verò multis & cõfertis cumuletur, ac quodammodo ſtrangulentur, periculum eſt, ne extinguatur: ſicuti etiam ſi paruæ ſcintillæ ignis, lignorum multitudinem ſuperacerues. Quod autem ſubinfertur. *Et propterea febres ſenibus nõ ſimiliter acutæ ſunt: ſignum* eſt † & hoc ipſum quòd corpora ſenum frigida ſunt, & quòd hoc innati caloris maximè conuerſionem ad igneam naturam accẽditur febris. Verùm tantã euenire ſenibus conuerſionem, vt æqua ſit ei quæ iunioribus accidit, vix fieri poteſt. Multũ enim calidum promptè in immenſum attollitur, paucum verò non facilè, ſed maximam exigit cauſam quæ cogat ad hoc. Ob-

ὑπεκκαύματα.

† *Alibi pro* οὕτω *legitur* ὄντως *Vt dicamus, & hoc re uera eſſe ſignum.*

Ob hanc igitur cauſam neq; ſenes magna ex parte febricitant acutas febres:ſicuti iuniores:& ſi quando rarenter talis his accidit febris qualis iuuenibus, omnino hæc ad interitum ægrotantis terminatur. Indicio enim eſt immenſam quandam eſſe cauſæ febrem facientis magnitudine. Hæc ſufficere poſſunt iis, qui ſecundum naturam ſe habent, ad intellectionem, & fidem eorum quæ ſcripſit Hippo. Ad eos vero qui per calumniam Hippoc. reprehenderunt, è quorum numero vnus fuit Lycus, nos vnum integrum volumen ſcripſimus, aduerſus ea quæ contra aphoriſmum perperàm obiiciuntur Huic autem talem titulũ fecimus. Ad Lycum, quod nihil erratũ ſit in aphoriſmo cui principium, Quæ augentur, plurimum habent innatum calorem. Datus autem eſt mihi Lyci liber poſt ſcriptos à me cõmentarios:vnde ego poſtmodum his hæc verba ſubiunxi:quæ non ſunt in iis quæ prius ædiderã. Seorſum autem in alio volumine defendi Hippocra in iis in quibus fuerat à Lyco reprehenſus.

XV.

Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολὺ ἔχουσι.

τροφῆς οὖν πλείονος δέονται. σημεῖον, αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

Ventres hyeme & vere natura calidiſsimi ſunt, & ſomni longiſsimi: quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus, plurimus eſt: vnde & pluribus egent alimentis: indicio ſunt ætates, & athletæ.

Non parum etiam tempora anni conducunt ad victus rationem inueniendam. Nam hyberno tempore plus appetũt homines, & cibum facilius concoquunt: cõtrà in æſtate: cuius rei cauſam ipſe Hippocra. reddidit, inquiens, ventres hyeme & vere calidiſſimos eſſe. Quid autẽ ſit quod natura dixerit, & quod non fruſtrà id verbũ adiecerit in hoc aphoriſmo, ipſe paulò pòſt explanauit inquiens: *Etenim calor innatus, multus: plurimo igitur indiget alimento.* Ventres itaque hyeme & vere calidiſſimi ſunt, non ſimpliciter, ſed calido naturali calidiſſimi: cuius ſubſtantiam anteà oſtendi. Cauſam vero ob quam hic idẽ calor hyeme augeatur, etiam Ariſtoteles dixit. Refugit enim propter circunſtantem extrinſecus frigiditatem: ſicuti rurſus æſtate ad ſibi cognatum protenditur. Atque

ita

ita contingit digeri quidē ac diſſipari eius ſubſtantiā tempore æſtiuo:cōtineri ac cohiberi, & in profundū ſecedere hyemali. Ob hoc igitur & coctiones, & ſanguificationes,& nutritiones,hiſce tēporibus ſunt meliores. Addidit autē & aliud ipſis contingens, ꝙ videlicet ſomni longiſſimi fiūt:ob noctium videlicet longitudinem : quòd & ipſum nō parum confert ad naturæ opera. Quod vero in fine adiicitur. Indicio ſunt ætates & athletæ:pro argumēto ſufficiēte ponitur,quòd plurimū alimentū ſit neceſſariū,vbi calidū ſuperabūdat. Pueri ſiquidem quia calidū plurimū habent, idcirco & pluribus indigent, & plura cōcoquunt. Athletæ verò quia exercitiis augent calorē natiuū, ob id multis frui poſſunt alimētis. Quæ igitur per aphoriſmū dicūtur , ſufficiēter expoſuimus Si quis verò de ipſis veritatem diligētius examinet:nō ad omnia animalia ſermonem extendat,ſed ea excipiat quæ in latibulis degūt Hæc enim cū ſe recondunt, non egent plurimo alimento:vtpote quę vel ſine cibo poſſunt perdurare. Et ſi ſuppoſuerimus ea tāto vti cibo, quanto antequam recōderentur : malè ipſum concoquerent. Quod enim hominibus contingit aqua frigida lotis, id etiam animalibus accidit hyeme. Contingit au-

tem hominibus qui aqua frigida perluuntur,ſi debile corpus habuerint, refrigerari atque offendi. Si verò robuſtum, primum quidem innatum calorē ad interiora refugere,& ſeipſum colligere, poſtea verò ad exteriora remeantem, multò quàm prius erat,fieri fortiorem.Sic & animalium quęcunque ſunt natura frigidiora,iis calor innatus à frigore hyberno ſuperatur, adeò vt ferè extinguatur:quare plurima ipſorū, ſimilia mortuis apparēt, cùm ſine ſenſu ac motu in latibulis iacent:quædam verò omnino & in hoc ipſo affectu moriūtur.Quæ autem plurimo ſanguine abundant atque calore: tale quid hyeme patiuntur, quale accidit corporibus fortibus aqua frigida lotis. Nam calor eorum ad interiora ſe colligit, non (per Iouē) carnibus ad hæc, prima ſede derelicta,refugientibus, ſed ſpiritu vnà cum ſanguine. Tria autem hæc erant corpora, quæ primæ noſtræ naturæ ſubſtantiam compleuerunt, ſpiritus, ſanguis,& †aërea humiditas,ex qua in primo quidem ortu,veluti in libris de ſemine diximus, fiunt partes animalis ſolidiores, mox verò augmētū & nutritio in iſtis perficitur. Quòd igitur melius hyeme cibum concoquimus ſanguine ac ſpiritu ad profunda corporis retrocedentibus: vnicuiq; eſt

†In aliquib. col logitur θορώδης ὑγρότης id eſt ſeminalis

eſt manifeſtũ. Nõ modò igitur hoc ipſum dicit Hippoc. ſed quod plura accipere confert. Hiſce enim tẽporibus, inquit, hoc eſt hyeme & vere plures cibi dãdi ſunt. Atqui ſiquidem earum defluit ac difflatur hyberno tempore ad exteriora, plurimum alimentum nõ eſt corporibus neceſſarium, ſiquidem nutritio eſt eius quod euacuatur, repletio. Oportet igitur alimenti quãtitatem eſſe eius quod difflatur quãtitati proportionalem. Verum igitur eſſe quod quidam hyeme non modo melius concoquũt cibum, ſed etiam quòd pauca aſſumentes refrigerantur, atq; ideo offenduntur: ſi verò plura aſſumpſerint, in nullos plethoricos incidũt morbos: ipſe euentus oſtendit manifeſté: cauſæ verò inquiſitio, in commune proponatur. Neque enim adeò Hippocra. quantum omnes alio s, huiuſmodi iuquiſitio oppugnat. Nemo itaque eſt qui non cõſentiat difflari corpora animalium, ea, quæ fit per ſenſui occulta foramina, difflatione. Idcirco enim ad hoc deueniunt vt egeant alimento, quoniam euacuantur. Quod ſi nihil à corporibus noſtris efflueret, ſed ſemper æqua moles ſubſtantiæ ſeruaretur: nulla foret alimenti neceſſitas. Tu veró animaduerte, quod ſi hac in parte aliis quidem omnibus ratio eſt inexplica-

humidas fortè rectius, In aliis ἀερώδης id eſt aerea: non ὀρρώδης vt in impreſ.

bilis, ſoli verò Hippocrati atque eius ſectatoribus eſt explicabilis. Neque enim aliud quicquam animal ab initio afformauit, ſicuti neque rurſus adauxit, aut vſq; ad mortem enutriuit, præterquàm iſte calor innatus, de quo nunc habetur ſermo. Hic enim eſt omnium operum naturalium cauſa. Quia verò plurimus eſt hyberno tempore, idcirco cibi appetentiam intendit, coctiones auget, & plus ſanguinis cumulat, & craſſius efficit corpus, & vt ſuperfluitates excernantur prouidentiam habet. At calor circunfuſus non modò ſuperfluitates, ſed omnia euacuat æqualiter: materiam inutilem, & ea etiam quæ in corpore ſecundùm naturam continentur, vnà digerens per eã, quæ à medicis occulta difflatio nominatur: quam calor innatus operatur. Neque enim aliud quicquam eſt natura animalium præter hoc calidum, ſecundũ Hippocratis opinionem. Oſtenſa autem à nobis eſt in commentariis de viribus naturalibus, non ſolùm appetens atque conficiens agglutinánsq; ſingulis partibus proprium alimentum natura: ſed & huius digerẽs ſuperfluitates Et quantò fortius extiterit calidum innatum, tantò magis difflatio effugit ſenſum. Et ob hanc cauſam Diocles inquit ſudores eſſe præter naturam: quoniã

omni

omnibus quæ ad corpus attinent,rectè ad miniſtratis, & alimento à natura ſubacto, nũquam ſenſibilis humor per cutẽ excerneretur. Quæcũq; enim in balneis,vel vehementibus exercitiis, vel propter æſtiuũ calorem exudant homines : ex cauſis violentis originem habẽt. Bene igitur omnia tempore hyberno in corpore animalis adminiſtrantur , quãdo videlicet hyems mediocritatẽ ſeruauerit. Nam immoderatas intẽperaturas,ipſe quoque Hippo.inſequẽtibus damnat. Quòd autẽ omnia bene hyberno tempore in corpore animalis adminiſtrentur:indicio non paruo ſunt naturæ opera fortiora. Nã cibi in ventriculo concoquũtur, quoniã calor innatus plurimus eſt:& ſomnis lõgioribus ſuperfluitates expurgantur:quæ quidem omnino extenuãtur per cutem:quæ verò in vapores cõuertuntur,per expirationẽ : quæ rurſus multã habẽt craſſitudinẽ, per vrinas. In his enim plus eſt ſedimenti,quàm per æſtatem:præter id ꝙ etiam tota vrinarum multitudo hyeme multũ augetur. Quinetiã nutriuntur quidẽ & carne replentur, & ſecundum carnem augẽtur corpora hyeme magis,& plus boni ſanguinis cumulãt,niſi malo omnino vtãtur victu. Nam ſi cõſideraueris ꝙ corpora noſtra paucũ habẽtia ſanguinem

autumni tempore,atque extenuata, ſuſcipiens hyems bonis implet humoribus , & craſsiora efficit:hinc(vt puto)percipies nos gubernantis robur facultatis , quæ eſt calor innatus. Verùm niſi hic abundans habeat,quo fruatur,alimentum : primus ipſe à circunſtante frigore ſuperabitur, tam ab eo qui extrinſecus ingruit , quàm ab illo qui per inſpirationem attrahitur:cum ipſo vero & coctio ciborum debilitabitur , & boni ſanguinis generatio, & partium animalis enutritio,& ſuperfluitatum euacuatio.Si vero quantum alimenti poteſt peruincere,hoc copiosè perfruetur : ipſe magis augebitur,atq; omnia,quæ anteà diximus,circa corpus animalis perficiet. Verũ quod ex plurimo alimẽto oblato,quod nõ ſolùm bene in ventriculo conficiatur , ſed etiam in venis & toto animalis corpore, vnũquodq; animal ſeipſo carnoſius multo reddatur,& plus ſanguine abundet:habent homines ſatis ipſa experientia compertũ, non in ſeipſis tantùm,ſed etiam in iumentis.Nam ante æſtatis initium circa vltimã veris partem,& ſibi,& illis ſanguinem detrahunt:quoniam ad memoriam reuocant quibus capiantur morbis,quando repentè calor æſtiuus ſuperuenerit. Hic enim amplius ſanguinem extendit atque diffun-

dit,

dit,& quodammodo efferuere facit: adeo vt quod hactenus modicum fuerat nō poſſit amplius in venis contineri, ſed vel dirumpat ipſas vel exedat:& quando immoderatius impetum fecerit ad aliquam corporis partem aliis debiliorem, in ipſa, vel inflāmationem, vel eryſipilas, vel aliquod aliud morbi genus operetur. Nam multo plures ac grauiores morbi quam quibus plenitudo dedit occaſionem, ex humorum fiunt fuſione. Hæc igitur omnia aliis adſtipulantur quæcunque in præſenti aphoriſmo Hippocrates docuit:& hoc quoque probant, non ſolùm poſſe per id tempus multos coquere cibos, ſed etiā multis indigere. Semper enim oportet alimenta eſſe innati caloris multitudini proportionalia: niſi fortè aliquando ex aeris ambientis caliditate fuſio adueniēs (vt dixi) cogat ſubtrahere. Quare cùm de vere Hippocrates ſermonem fecerit indiſtinctū, ego diſtinguam. Primùm, quod ſuum habeat initiū hyemi temperatura ſimile, magis quā æſtati: at finem contrà. Deinde quod nonnunquā talem habeat frigiditatem, qualē tempus hybernum: aliquando talem qualem tempus æſtiuū caliditatem. In primis igitur partibus eius,& ſiquando frigidū fuerit, hybernæ ſimilem rationem victus ad-

hibebimus: in poſterioribus autem, & ſiquãdo fuerit calidius, æſtiuæ ſimilẽ. Quòd ſi mediam ſeruauerit temperaturam, illi temperaturæ victum proportionalem inſtituemus. Hæc quidẽ omnia de victus ratione quam ſanis oportet adhibere, dicuntur: deinceps autem de illa quæ ægrotis conuenit, ſermonem faciet.

XVI.

Ὑγραὶ πᾶσαι δίαιται, τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι μάλιστα δὲ παιδίοισι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι τοῖσιν οὕτως εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maximè verò pueris, & alijs qui tali victu victi conſueuerunt.

In præcedentibus aphoriſmis de victus quantitate doctrinam nobis tradidit: nunc vero de qualitate tranſigit, multa & vtilia eorum quę artis ſunt, breuiſsimo ſermone docens. Primùm quidẽ qualis ſit adhibendus victus febricitantibus. Deinde quod victus ſalubris indicationes in iis quidem, quæ præter naturam ſunt, contrarias: in iis autem, quæ ſunt ſecundum natura, ſimiles facere oporteat. Febri enim, quoniã calida & ſicca paſſio eſt, (eſt enim cõuerſio natiuæ caliditatis ad igneã) victum humidum

conſulit. Humidioribus verò naturis, ſiue propter ætatem, ſiue conſuetudinem non cõtrariam, ſed magis familiarem ſeruandam ſtatuit. Oportet enim naturam eorũ fouere per humida, nõ eodẽ quo morbos modo demoliri. Qui verò aquã inter cutem cui febris adiungitur, in mediũ adducentes ſermonẽ Hippocratis ſtudent per cauillum reprehendere: quoniã hic morbus nõ humidum exigit victum, ſed magis ſiccum, ignorant ij artis curatiuæ caput in primis neceſſariũ: quod nos vberiùs in illa tractatione trãſegimus: quòd vnaquæque ſimplex ægritudo propria eget curatione: ſi verò inuicem copulentur, eatenùs habebunt cõmunem curationis indicationem, quatenus copulabuntur: vel nobis ſcilicet ad id quod magis vrget, obuiantibus, non tamẽ vlteriùs cura omnino poſthabita, vel omnibus pari ſtudio auxiliantibus. Quod autem de aqua inter cutem ſimul cum febre laborãtibus meminere, nõ eſt abſimile morbo laterali in quo ſanguis expuitur. Nam & in his, contrarias exigunt morbi curationes, eductio ſanguinis, & paſſio lateralis: quæ vbi cuipiam ſimul cõtigere, ad id quod magis vrget, obuiare oportet: nõ omnino poſthabita: etiam alterius curatione. Sic itaq; ſi quis ſimul febricitauerit.

&

& ea laboret diſpoſitione, quæ aqua inter cutẽ nominatur, ad ambos affectus reſpicientes qui cõtrariã exigunt curationem, vtrique eorũ ſolerter reſiſtimus, ſicuti & in aliis omnibus pari modo copulatis. Neque igitur ipſi tale quicquã dixerimus, ne alterũ talia dicentẽ admiſerimus: verùm ſi quid expreſsis verbis Hippocrates in aphoriſmo nõ dixit, ꝙ tamẽ idẽ habeat iudiciũ cũ ijs quæ ab ipſo dicũtur: hoc quoque fuiſſe dictũ potentia, debemus exiſtimare. Nã & ætatis meminit, & cõſuetudinis: tu verò & naturalis tẽperaturæ, & tẽporis anni, & regionis, nõ abſque ratione memineris, quæ & ipſe Hippocra. adijcit aliquãdo. Nũnũquã verò vnius, aut duorũ mentione facta, reliqua, quæ ſunt eiuſdem naturæ atque ordinis, prætermittit. Fiunt autem & ab his indicationes, quemadmodum ſupra & ab ætate, & à morbo fieri dicimus, ſeruantibus nobis quæcũque inculpata ſunt per ſimilẽ victũ tẽperaturæ: quæcunque vero improbanda ſunt, per contraria corrigentibus. Diximus autem pleniùs de omnibus iudicationibus, in libris quibus ars curatiua docetur.

XVII.

KAὶ οἷσιν ἅπαξ ἢ δὶς, καὶ πλείω ἢ ἐλάσσω, καὶ κατὰ μέρος. δοτέον δέ τι καὶ τῇ ὥρῃ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίῃ, καὶ τῷ ἔθει.

Ex quibus ſemel, aut bis, & quibus pluráne an pauciora & particulatim oporteat offerre. conſiderandum. Condonandum autem aliquid tempori, regioni, ætati & conſuetudini.

Quoniam de quantitate & qualitate eorum quæ offeruntur ſermonem habuit mox docere proponit modum eorundem. Neque enim ſufficit hoc ipſum ſolum cognoſcere, quod huic plus, vel minus ſit offerendum, vel quod victu exſiccante, vel humectante vtendum ſit: ſed nunquid ſemel, aut ſæpius qualibet nocte, vel die cibum offerre oporteat neceſſarium eſt conſiderare: & ad hæc ipſa à tempore ab ætate, à cónſuetudine, ſumere indicationem: ſicuti in qualitate & quantitate ſumebatur. Nam ad hæc primæ erant intentiones, et morbi ipſi, et vires ægrotantis, et præterea ætas, et tempus, et conſuetudo, et quæcunque his ſunt proportionalia et propterea ipſe Hippocra. illud adiunxit *Condonandum autem aliquid tempori, regioni, ætati et conſuetudini*: liquido oſtendens per vocem condonandum autem aliquid quod neque totum, neque maximum à talibus accipit. Nam ſiue ſæpius, ſiue raro

ſiue rarò, ſiue omnino nutrire oporteat, ab egritudine & viribus primũ & præcipuè accipitur: poſt hoc autem & anni tempore & ab ætate, & talibus. Si enim vres laborãtis debiles fuerint, & ea, quæ in corpore eſt diſpoſitio, fit ex corruptione humorũ vel defectu: parum alimẽti, & ſæpius talibus afferemus. Parũ quidem, quia virũ inbecillitas non poteſt totam ſimul multitudinẽ alimẽti ſuſtinere. Sæpius autẽ quoniã multis indiget diſpoſitio. Defectus ſiquidẽ exigit adiectionem, corruptio verò cõtẽperamentũ. Si verò viribus debilibus, neq; defectus aliquis ſimul adſit, neq; corruptio, humores autẽ naturales ſe modicè habuerint, vel etiã ſuper abũdauerint: his rarò, & pauca offeremus, & multò magis iſtud agemus, ſi cũ naturæ robore humores ſuperabũdauerint. Si verò cum humorum defectu, vel corruptione, vires validę fuerint: tũc multos cibos, atque multoties iis, qui ita laborauerint, dabimus: vt potę multos exigente diſpoſitione, & natura robuſta, potente illos cõcoquere. Si verò acceſſiones nõ permiſerint, neque multa alimenti offerendi occaſiones præſtiterint: rarò plura exhibemus. At ſi vires validę fuerint cũ plethorica diſpoſitione rarò & multa offeremus. Nam etſi quod cibum de-

bet

bet concoquere, robuſtū habeamus: quia tamen diſpoſitio multis non indiget, rationabile eſt, vt rarò & pauca offeramus. Sic quidem oportet, & à morbo, & à viribus ægrotantis ad ea, quæ propoſuimus, ſumere indicationes. A tēpore autem conſuetudine, & ætate, & aliis quæ his ſūt proportionalia, hoc modo: Aeſtiuo quidem tempore, quantum ad temporis rationem attinet, ſæpè & pauca dāda ſunt, quoniam & pluri egent adiectione, vt pote qui digeruntur, & vires habent imbecilles. Hyberno verò tempore multa quidē propter robur virium, ſed rarò quia nō valde multa indigēt adiectione laborātes, vt quibus nō multa fiat euacuatio. Nam ſanos quidem antea oſtēdimus multum hyeme euacuari, quoniam plus habeant innati caloris. Vere autem adhuc medio exiſtente, atque adhuc magis æſtati proximo, paucis, & ex longo interuallo nutriemus. Nam tempus id periclitatur ne proximè accedat ad plethoricam diſpoſitionem propter humorū qui hyberno temporis frigore concreuere fuſionē. Quemadmodum ergo in plethoricis diſpoſitionibus ſi vires validæ fuerint paucum cibum, & ex lōgo temporis interuallo damus: ſic & verè faciendum præſertim in febricitantibus: de quibus nunc

ſermo habetur ab Hippocrate. Sanorum enim victum antea docuit. Autumnus vero morbis qui ex corruptione infeſtant aſſimilatur. Quapropter qui eo febricitant tempore, cõtinua boni indigẽt adiectione: etſi vires validæ fuerint, ſæpe, et multa: ſi vero imbecilles, pauca et ſæpius offerimus Simili modo quiſpiam et ab ætatibus, & à conſuetudine, et à regionibus ſumeret indicationes, ad duas primas redigens intentiones. Singula enim quæ diximus, aut fortes, aut debiles vires efficiunt, et corpus reddunt aut ſuperabundans bonis humoribus, aut ſufficientibus carens, aut vitio humorum deprauatum.

XVIII.

ΘΕρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἦρος δεύτερον.

Aeſtate et autumno cibos difficilimè ferũt hyeme facillimè: ſecundum locum Ver habet.

Non bis, vt fortè quiſpiam exiſtimauerit, de eiſdem diſſeruit Hippocrates. Nam ſuperius illum ſcripſit aphoriſmum, cuius principium eſt, *Ventres hyeme et Vere calidiſſimi ſunt natura* nunc autem rurſus: *quod æſtate et autumno cibos difficilimè ferunt*

mè & Ver ſecundum habet locum: verũ quoniam ad quantitatẽ victus, & ad cibis vtendi tam in ſanis quàm in ægris modũ, quãdam accipit à temporibus iudicationem: non abſque ratione eorum in vtriſque cõmeminit: illic quidem oſtendens cibos plures ſanis dari hyeme oportere, quoniã plus ineſt innati caloris, quem nutriri oportet. nunc autem quòd ſi ſemel etiam multum illis ciborum obtuleris, haud quaquã nocebis. Facilè enim † omnes ferũt ciborũ multitudinem hyeme, difficulter verò æſtate. Quapropter hyeme quidem raro, & plurimum cibi offerri eſt concedendum: æſtate vero, quia cibos ferunt difficulter (ſiquidem is cui eos coquẽdi ac cõficiendi officiũ natura tribuit, calor innatus ſcilicet, exiguus eſt) cauendum omnino eſt ne totũ ſimul cibũ exibeamus: ſed ſtudere oportet vt frequentius & pauca offeramus. Nam corporis diſpoſitio ſimilis iis qui ex humorum defectu morbis conſiſtunt, exigit adiectionem. Hyeme igitur & eſtate ſic ſe habent: reliquorum vero duorum temporum, autumnus quidem æſtatem ſubſequitur, ver autem hyemem. Et cauſa aperta eſt. Nam refrigerari & cogi in vnum, atque denſari corpora autumno: laxari vero, & rara fieri verno

† *Alibi legitur* ἄπαν τὸ *id eſt omnem multitudinem.*

tempore incipiunt. Ob hanc igitur rationem, non idem bis de temporibus enunciauit: & quia in altero aphoriſmo de ſanis ſermo habebatur.

XIX.

Τοῖσιν ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυνομένοισι μηδὲν διδόναι, μηδ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῶν κρισίων.

Iis qui per circuitus acceſsiones habent nihil dare oportet, neque cogere, ſed ſubtrahere adiectioni ante indicationes.

Quum tria ſint capita quibus victus ratio comprehenditur, quantitas, qualitas, & vtendi ipſis modus: ad duo quidē priora capita ex acceſſionibus nullā habemus vtilitatē, ad tertiū verò ex illis aliquid ſumere poſſumus. Quare nō temerè Hippo. earū in tertio capite meminit. Nam tempora commoda ciborū particularium præcipuè docent acceſsiones: in morbis quidem in quibus ordinatim obueniunt, hoc eſt per circuitus: atque ideo Hipp. inquit: Iis qui per circuitus acceſſiones habent, nihil dare oportet: vt qui non ignoraret alios eſſe quibus fierent in morbis acceſſiones, non tamen per circuitus, hoc eſt, non ordinatim. In hiſce igitur ratio exqui

quiſita inueniendi temporis, quo cibus offeratur, haberi nequit. In quibus verò acceſsionum ordo ſeruatur, principia earum oportet obſeruare hoc eſt ne eis iam factis vel non multò poſt futuris nutriamus Quod autẽ dicitur, *Ante iudicationes*: Id intelligas ante acceſſiones quaſcunque ſimpliciter, vel ante morbi vigores, vel ante illas quæ propriè iudicationes nominãtur. Nam hic triplex intellectus, verus eſt. Primus autem magis videtur ad propoſitum pertinere: ſi videlicet ante acceſſiones intelligamus Nam de morbi vigore conſiſtentis, prius dictum eſt: & ſi de hoc intelligatur, etiam de iudicatione intelligetur: quoniam magna ex parte morbo in ſuo vigore conſiſtente fiunt iudicationes.

XX.

Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως, μὴ κινεῖν, μηδὲ νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτ᾽ ἄλλοισιν ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ᾽ ἐᾶν.

Quæ iudicantur, & iudicata ſunt integrè, neque mouere, neque nouare aliquid, ſiue medicamentis, ſiue aliter irritando, ſed ſinere oportet.

Iam perfecto de victus ratione ſermone, ad alterum caput tranſcendit: in quo

docet quãdo ſit totum ipſi naturæ permittendum quod ad curam pertinet ægrotantis, nihil aliud nobis agentibus, niſi victum conuenientem inſtituentibus quando etiam non ſit totum naturæ permittẽdũ, ſed & aliquid nos oportet operari. Vbi igitur, inquit, vel integra iudicatio facta iam eſt; vel adhuc fit, totũ naturæ permittere, & nihil nos nouare oportet: vbi vero nõ integrè iudicatur: id quod deficit, ſupplere nos conuenit. Hoc autem & ipſe dicebat in libro de humoribus, per hæc verba: Quæ perfectè iudicantur, non mouere neque medicamẽtis, neque alter irritando nouare quicquam. Nam quod in aphoriſmis ἀρτίως, id eſt integrè dixit hoc cõmutãs in illo libro ἀπαρτὶ, id eſt, perfectè nouit. Eſt autem huius nominis ἀπαρτὶ apud antiquos ſignificatũ pro perfectè, integrè & indeficiẽter quæ omnia etiam hoc loco per ἀρτίως, id eſt, integrè debemus accipere. Neq; enim per id verbũ dies pares oportet intelligere. Eſt enim in propatulo falſũ, ſi quis in diebus paribus vel iudicatus eſt: vel iudicatur, nihil in his nouãdũ eſſe. Neque etiam hæc dictio ἀρτίως hoc in loco ſignificat nuper: quod maximè oſtendunt verba ſequentia. Neque enim ſimpliciter dixit nuper iudicata, ſed quæ iudi-

iudicantur, & iudicata ſunt quorum alteri ſcilicet iudicata, aduerbium nuper, poſſit conuenire: alteri verò, iudicantu r, nullo modo. Sed & hoc ipſa rerum euidentia demonſtrat. Neq; enim ſi quid paulò anteà ſit iudicatum hoc nouari non debet: ſed ſi perfectè & indeficienter & integrè, tunc verũ quod dicitur. Si verò quicquam deficiat:id quod deficit, oportet adiungere. Nam quæ poſt iudicationem relinquuntur, faciunt recidiuas. Quænam igitur eſt perfecta & indeficiens iudicatio? an quæ ſcilicet per omnia bene fit & cui nullus numerus deficit iudicatorius? Primùm enim melior eſt iudicatio quæ fit per euacuationem inferiorem, quàm quæ per abſceſſum: deinde per quam humor noxius, aut redũdans, quàm per quam alius quiſpiam euacuatur: tertio loco, quæ recto fit tramite, quàm quæ nõ recto, ſic enim ipſe appellat quæ recto fit ductu, & poſt has quæ facilè toleratur: deinde quæ cum coctione, & in decretorio die. Hæc enim omnia adeſſe conuenit perfectæ indicationi cui ſi quid horum deſit vel plura, neque abſoluta, neque integra fuerit iudicatio.

XXI.

Ἃ Δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ, ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων. χωρίων.

Quæ ducere oportet, quò maximè vergunt per loca conferentia, eò ducere.

Quænam illa ſint quæ ducere oporteat: quæ videlicet neq; iudicantur, neq; integræ ſunt iudicata: hæc igitur per quã partem ſint euacuanda, docet: duplicem nobis dans ſcopum: ipſam ſcilicet partis naturam, & humoris propenſionẽ. Ad quem enim locum ex conferentibus vergit, eò ducere cõuenit. Sunt autem euacuationibus conferentia loca, inteſtina, venter, veſica, vterus, & cutis vniuerſa: ad hæc, palatum, & nares, quando videlicet, vel cerebrum expurgamus, vel per profluuium ſanguinis fit criſis: & præcipuè ſi recto tramite, hoc eſt, per directum ad locum patientem. Nam quæ contrà fiunt profluuia ſanguinis, mala. Motus verò humoris noxij ad loca inutilia ſunt, ſi quando videlicet hæc ipſa loca aliquem habuerint ſuapte natura principatum, & maius ex ipſis damnum eſt ſubſequuturum, quàm morbus qui iudicatur, expoſtulet: vel nullam habeant effluxionem Exempli gratia, vbi hepar humores infeſtant, quos oporteat euacuari, duæ ſunt cõmodæ ipſorum inclinationes Prior per ventrẽ, cuius illa melior eſt quæ per inferiora fertur, quàm quæ per vomitum: poſterior per renes, atq;

veſicam:at qui ad pulmonẽ atq; thoracem & cor motus fertur,non eſt bonus. Oportet itaq; medicum naturæ motũ animaduertere:& ſi quidem idoneus fuerit, ei cõuenit adminiculari & cooperari, ſi verò contrarius & noxius,hunc prohibere trãſferre,atque diuertere oportet.

XXII.

ΠΕ'πονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν μὴ ὠμὰ, μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ. τὰ δὲ πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ.

Concocta medicari, atque mouere,non cruda neque in principijs modò non turgeant: plurimùm verò non turgent.

Conſueuit Hippocra. dicere, medicari, pro vti medicamento purgãte. Verbũ autem,turgere,tranſlatum eſt ad animalibus turgentibus ad humores.Nã ſicuti illa ſtare loco non poſſunt, quodãmodo titillata atque impulſa concitaq; à paſſione: ſic & humores plerunq; in motu vehemẽtiore, atq; trãsfluxu ab vna parte ad aliã,in morbi principio hominẽ infeſtant mouentes, titillantes, & quieſcere non permittentes, ſed nõ ipſi pariter moueãtur,& trãsfluant: tanto motu de loco ad locum, ægrum moleſtant. Tales itaq; humores euacuare

conuenit, hoc eſt qui agitantur, & de loco ad locum mouētur ac trāsfluunt. Eos verò qui ſunt in aliqua corporis parte firmati: neq; alio auxilio mouere oportet neq; medicari ante coctionem. Tunc enim naturam ipſam habemus euacuationi adminiculantem. Videtur ſiquidē ipſa poſt coctiones, humores dicernere, & ſuperfluitates expellere: quo in tempore fiunt iudicationes. Sed cùm perfectè ipſa mouetur, medicamento opus nō eſt ſi verò mediocrius atq; imbecillius agat, id quod deficit, oportet nos medicando ſupplere: vt ex vtroq; noxij humoris fiat euacuatio, natura quidem expellente, medicamēto verò attrahente. Oſtenſum enim eſt à nobis in cōmentariis de potentiis naturalibus, naturam vnuſcuiuſq; particulæ quatuor vti potentiis, attractiua proprij alimēti & eiuſdem retentiua, & præterea cōcoctiua, & quarta alienorū expulſiua. Singula verò medicamenta familiarē ſibi attrahunt humorē. Bene autē ſermoni addidit: *Plurima verò nō turgēt.* Et diſcere oportet hoc ab experientia, quòd videlicet humorum transfluxus ab vna parte ad aliā, rarò contingunt, ſed frequētius quietē habēt: & in vna aliqua parte cōſiſtunt: in qua etiā cōcoquuntur toto morbi tēpore vſq; ad eius

ſolu

ſolutionem. Scire autem oportet quòd in quibuſdam exemplaribus hic aphoriſmus ſcriptus non eſt:in libro autem de humoribus paſſim ſcriptus inuenitur.

XXIII.

ΤΑ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι, ἀλλ' ὡς ἂν χωρέῃ οἷα δεῖ, καὶ φέρει εὐφόρως, καὶ ὅκου δεῖ μέχρι λειποθυμίης ἄγειν, καὶ τοῦτο ποιέειν, ἢν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Deiectiones nõ multitudine ſunt aſtimandæ, ſed ſi talia deijciantur qualia conueniunt, & agri facilè tolerant. Atque vbi vſque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, ſi æger poßit tolerare.

Siue à natura, ſiue à nobis euacuatio fiat, oportet omnino cõſtituere quendam ipſius modum. Sicuti enim humorem moleſtantem pro qualitatis ratione oportet vacuare: ita vtiq; etiã quantitatẽ euacuationis magnitudini noxæ reſpondere. Sed qualitatis quidem indicia ſuperius diximus, vbi illum aphoriſmum expoſuimus, cuius principiũ eſt, *In perturbationibus ventris*. Quãtitatis verò nullum habemus indicium. Ob hanc igitur cauſam nobis dedit Hippocrates de eadem quantitate iu-

dicandi viam ex facilitate tolerãtiæ. Nam ſi humor ſuperexcedens euacuetur, tunc ipſum ſeipſo ægrotũ fieri leuiorẽ, & melius tolerare eſt neceſſarium: quòd ſi aliquod etiam ex iis, quæ ſunt ſecundũ naturam, excernatur: diſſolui ac debilitari ægri vires, & quandã ſentire afflictionẽ. Quare non tam ad vnguem quantitatẽ eorum, quæ euacuantur, oportet examinare, ſed duas, quæ dictæ ſunt, notas: ſi, qualia oportet, euacuantur: & ſi, facilè tolerant. Quod autem poſteà ab ipſo ſubiungitur, *Atque vbi vſque ad animi defectionẽ expedit ducere*: rectè quidem ab ipſo dictũ eſt, ſed adiici oportuit vſus ſigna. Quia verò ipſe prætermiſit: nos, quandoquidẽ ipſa experientia, & ratione videmur inueniſſe, diſpoſitiones, in quibus expedit vſque ad animi defectionem euacuare, dicemus. Et primũ vſq; ad quam animi defectionem dictũ ab ipſo fuerit, diſtinguere oportet. Neque enim tales dicit animi defectus, qui expaueſcentibus aliquãdo ægris † venæ ſectionem, vel tale auxilium aliquod ſolẽt accidere: neq; verò quum in ore vẽtriculi humores mordaces, qui vel prius in ipſo coaceruati fuerunt, vel in ipſo remedij vſu ad eundem defluxerunt: cauſam dederint animi defectionis. Solent enim tũc quoq;

† *Alibi legitur, phlegmones, vel vena.*

pa

pati animi defectionem : nõ tamen huiuſmodi animi defectio eſt ſufficiens mẽſura euacuationis, quæ nonnunquã antequàm oporteat contingit:ſicuti cũ febricitantes plerique,vel inter ſurgendũ,vel reſidendũ, animo defecerunt:ob quã cauſam decumbentibus ipſis ſecamus venã.Ea igitur animi defectio quæ fit ratione euacuationis, nunc ab Hippoc. dicta eſt, eſſe menſura euacuationis,& in maximis inflãmationibus,& in ardentiſſimis febribus , & vehementiſſimis doloribus.Oportet autem (ſicuti & ipſe inquit) viribus integris atque valentibus, tantã moliri euacuationem,& nos ſæpius huiuſcemodi euacuationes prodeſſe plurimũ , experientia didicimus. Nã & in ardentiſſimis febribus ſi vſq; ad animi defectionẽ ſanguis mittatur, ſtatim totius corporis habitus refrigeratur,& febris extinguitur, & plurimis etiã aluus citatur,& ſudores emanãt,& quidã eorũ ex his ſanitati ſunt prorſus reſtituti,alij adiuti plurimũ vehementiã ægritudinis abſciderũt.In maximis verò doloribus nullũ maius inueni remediũ, quã vſq; ad animi defectionẽ euacuare , adhibita diſtinctione, an mittere ſanguinẽ , an purgare oporteret vſq; ad animi defectionẽ, quẽadmodũ in libro de venæ ſectione monſtrauimus.

XXIIII.

ἘΝ τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

In acutis morbis rarò, & in principijs, medicinis purgantibus vti, & hoc cum præmeditatione faciendum.

Paulò anteà dictum erat. Cōcocta medicari, & mouere non cruda, neq; in principiis ſi non turgeāt, plurimū verò nō turgent. Nunc autem, quod circa principia acutarum ægritudinum tantam aliquādo contingit purgare vtiliter, nos docet Hippocrates. Nam in longis morbis ſemper oportet expectare coctionē, in acutis verò, cū turgent, etiā ab initio poſſumus vti medicamentis purgantibus, & hoc ipſum cū multa cautione & præmeditatione facere. Vnde mihi videtur rectè Hippocrates adiecîſſe, *Et hoc cū præmeditatione facere.* Siue enim per hoc verbum diligentem intelligāt examinationē, ſiue ægroti præparamentū ſiue recti iudicij expectationem ſiue horū aliquid, ſiue omnia vnius vocabuli ſignificatione cōprehendantur: quantum ſit circūſpectus circa huiuſmodi purgationes, manifeſtat. Neq; enim periculum

lum minimum, in morbo acuto malè vti purgante medicamento, cū omnia id generis ſint potētia calida, febris verò, quatenus febris eſt,& ſui ratione,nō modò nō calefacientibus atq; exiccantibus, ſed cōtrariis, hoc eſt, humectantibus & refrigerantibus egeat. Nō igitur ob igneā febris caliditatem purgationē adhibemus (hanc enim ſcimus ſui ratione nocituram) ſed propter humores illam efficientes. Quare maiorem oportet ex noxiorum humorum euacuatione fieri vtilitatē,quàm (id quod neceſſariò cōſequitur) ex purgātibus medicamentis detrimentū. Eſt autem maior vtilitas,ſi abſq; moleſtia omnis infeſtās ac moleſtans humor, ſit euacuatus. Vt verò hoc fiat, primò oportet conſiderare, nunquid æger idoneè ſe habeat ad huiuſmodi purgationem. Nā quicunq; multa cruditate laborant,vel qui tenaces ac craſſos cibos aſſumpſerunt:ſicuti etiam quibus hypochondria diſtenta atq; inflata ſunt: aut ſupra modum † calida atq; ignea exiſtunt, & hoc ipſo in loco aliqua eſt viſcerum inflammatio: omnes ij haud quaquam ſunt apti ad purgationes. Hæc itaque abeſſe oportet, & humores, quàm maximè fieri poteſt, eſſe fluxui paratos, hoc eſt tenues, & nullum lentorem participātes, & aperta eſſe

† Calida & ignea vrina.

eſſe foramina, per quæ debet purgatio fieri, & nullam habere obſtructionẽ. Nam & nos iſta anteà paramus: cum quempiam ſumus purgaturi. Et hoc eſt quòd ab ipſo Hippocrate dicitur in illo aphoriſmo: Corpora vbi quis purgare velit, oportet fluida facere. Verùm in acutis morbis, circa principia ſtatim circa primum videlicet diem, vel non vltra ſecundũ, ſi ſumus vſuri purgantibus medicamentis, quando turgent, non datur facultas iſta præparandi, niſi quis fortè arripiat occaſionem propinandi melicratum, in quo decoctum ſit aliquid hyſſopi, vel origani, vel tragorigani, vel thymi, vel pulegij, ſiue quid huiuſmodi vim habens humores extenuandi. Quare non ſine ratione dixit, rarò circa principia morborum acutorũ nobis venire in vſum purgationes: quoniam ferè nõ turgent humores moleſtantes in principiis: neq; etiã ſi quid iſtorum adſit, ſatis æger eſt ad purgandum paratus: neq; etiam morbus dat nobis otium illius idoneè præparandi.

XXV.

ἮΝ οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ᾽ ἐναντία, δυσχερῶς.

Si

Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facilè ferunt: ſi contrà, difficulter.

Non eſt dubium, hunc aphoriſmum in illo contineri, in quo dicebatur: In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontinis, ſi qualia oportet purgari, purgentur: confert, & facilé tolerant: ſi verò nō contrà. Verùm quia in hac libri parte de purgationibus à medico factis loquebatur, & omnes ferè neceſſarias diſtinctiones commemorauit, non piguit ipſū hūc quoque adiungere aphoriſmum, in quo nihil noui edocetur, ſed ad memoriam reuocantur ea quæ priùs in alia libri parte enunciauerat de ſpontinis euacuationibus: vt hoc etiā in loco totus ſermo de purgationibus eſſet abſolutus.

TMHMA DEYTERON GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS,

LIBER SECVNDVS:

Interprete Nicolao Leoniceno Vincentino.

I

ἘΝ ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέει θανάσιμον, ἢν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον.

In quo morbo, ſummus laborem facit, mortale. Si verò iuuat, non mortale.

Quōd quidem labor apud ipſum nunc læſionem ſignificat, clarum eſt ex eo quod opponitur. Inquit enim: *Si verò ſomnus iuuerit, non mortale.* Cùm vero duplex ſit ea, quæ ex ſomno fit, læſio, altera communis, quādo in principiis acceſsionum, quas annota

notationes vocant, ægrotantes dormierint:altera propria, vt in quibuſdam morbis, quando in aliquo alio tempore ſomnus nocet, de hac ipſum dicere, eſt exiſtimandum. Altera enim neque mortem, neque aliquod aliud malum ſignificat: cùm naturam temporis conſequatur. In principiis ſiquidem acceſſionum, & calor naturalis totus, & humores in profundũ corporis vergunt (quemadmodum ipſe docuit) & præcipuè in quibus horror quiſpiã, vel rigor, vel fortis partium exteriorũ refrigeratio contingit. Et propterea, ſi in principiis dormierint, ſymptomata illis protrahũtur, vix febres ad conſiſtentiam perueniunt. Si qua verò inflammatio ſit circa viſcera, meritò augetur: & ſi humores aliqui in ventrem confluant, non æquè atque in aliis ſomnis concoquũtur, ſed multo plures fiunt, incocti permanẽtes. Ob hanc ſcilicet cauſam, ægrotis vigilias præcipimus tempore illo, eam, quæ fit per vigilias, ſpiritus, ſanguinisve, atq; caloris habitãtis in eis, ad exteriora motionẽ, opponentes, tan quam maximũ auxiliũ aduerſus illam quę fit in acceſſionũ principiis, ſanguinis, ſpiritus, & caloris naturalis ad interiora retractionẽ. Quare nõ ſine ratiõe dixerit quiſpiam huiuſcemodi læſiones hoc tempore

accidere ex natura acceſſionis, & ex vigilia prohiberi. Cùm verò hac priuati fuerint ægrotantes, tunc damnū ſentiūt manifeſtius, non quia altera læſio accedat ex ſōno;ſed quia deeſt illa quæ ex vigilia habetur vtilitas.Hic igitur ſermo oſtēdit nullā fieri in acceſſionū principiis ex ſomno læſionem,ſed hoc ipſum tātummodò, carentiam ſcilicet vtilitatis:alter verò ſermo concedēs ex ſomnis fieri hoc tempore læſionem, oſtendit nunc Hippocratem docere de iis qui in aliis tēporibus dormiunt, in quibus magna ex parte manifeſta vtilitas ex ſomno conſequitur, præſertim vbi morbo declinante adhibetur. Nam & aliquando morbo iam conſiſtente adhibitus manifeſtam affert vtilitatem,& quādoque in extremis partibus augmēti quæ ad conſiſtentiam copulantur. Sed manifeſtiſſima omnium vtilitas in declinationibus fit: & quidem ſomni, qui nocent,minus exitiales ſunt iam conſiſtente atque increſcente acceſſione:præcipuè verò in declinationibus ſunt pernicioſi.Nā quo tēpore quodq; eſt vtiliſſimū, ſi præter id quòd nihil prodeſt,etiam nocet, mortem nō ſine ratione ſignificat. Et ſomno autem læſiones ſunt, quæ ſunt vtilitatibus contrariæ: quòd videlicet febres ab ipſis aut non diſſoluūtur,

aut etiam exacerbantur, & quòd dolores intenduntur,& fluxiones multiplicãtur,& creſcunt inflammationes. Quidam verò ex ipſis inter dormiendum delira loquuntur:& vbi expergefacti fuerint,multo tempore in delirio perſeuerant.Quoſdã †ſomnus grauiſſimus dormientes occupat, & vix cùm punguntur,excitantur. Hæc verò omnia contingunt propter humorum prauitatem:quos,vbi calor innatus fortior quidẽ exiſtit,per ſomnos cõcoquit:quando verò debilior,ſuccumbit, & ab illis viſcera aggrauantur,& dictis affectibus homo corripitur.Ipſe etenim Hippo. vult hominẽ vigilantẽ extrinſecus eſſe calidiorẽ, dormientẽ verò cõtrario modo ſe habere: id nos edocens (quod etiam quibuſdã aliis rerũ naturaliũ ſtudioſis viſum eſt) ſomnũ atque vigilias fieri ſecũdum innati caloris motiones.Non abſque ratione igitur euenit,vt cùm in viſceribus iſte collectus,cauſas morbificas nequeat euincere, perniciem ſignificet.Si tamen euicerit,non propterea certæ ſalutis eſt ſignum : niſi quiſpiam, quantum ad talem affectum attinet:ægrotum dixerit non periclitaturum, qui tamen ex alio poſſit interire. Nam ſi qua inflãmatio aliquam ex partibus principalibus præoccupauerit,ſolui difficilis, cõ

†Initiũ comatis

tingit ægrum, qui ita ſe habeat, interire. Quare ſecuriùs pronuntiandum eſt, vbi ex ſomno læſio aliqua aduenit, lethalem eſſe notam: cùm verò prodeſt, non lethalem. Quòd verò ex ſomnis aliquæ accidāt læſiones, ipſe etiam in libris quos Epidemios inſcripſit, oſtendit, his verbis: Inter hos multi erant † graui oppreſſi ſomno, & delirantes: nonnulli verò ex ſomno tales fiebant.

† *Coma te laborantes.*

II.

ΟὔΚου παραφροσύνην ὕπνος παύσῃ, ἀγαθόν.

Vbi ſomnus delirium ſedat, bonum.

Si ambos dixerimus aphoriſmos, & hūc ſcilicet & antecedentem, inuicē iungi, totus ſermo talis vtique fiet: In quo ſomno morbus laborē facit, mortale. Si verò ſomnus iuuat nō mortale, vbi igitur ſomnus delirium ſedat, bonum, vt quoddam veluti exemplum particulare ſubiungat ſermoni antecedenti vniuerſaliter dicto: tanquā ſi ita dixiſſet: Vbi dolorem ſomnus ſedat, bonum, Vbi igitur febrem ſomnus ſedat, bonum. Vbi igitur inflammationem ſedat ſomnus, bonū. Sed ſatis fuit ei tantùm periculoſiorem morbum nominare. Nam veritas ſermonum vniuerſalium, ex huiuſcemodi exemplis magis dilucet.

III

III.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τοῦ μετρίου μᾶλλον γενόμενα, κακόν.

Somnus, atque vigilia, vtrumque ſi modum exceſſerit, malum.

Nonnulli ex medicinæ profeſſoribus exiſtimarunt vigiliam modum excedentem, malum eſſe & ſignum, & cauſam: non tamen ſomnum: hunc enim ſemper bonum eſſe & ſignum, & cauſam, & nunquã fieri ſomnum, modum excedentem: plurimos verò decipi, arbitrantes initium diſpoſitionémque comatis, ſomnum eſſe longum. Verùm hi à nobis diſcentes quòd nondum coma nominatur, niſi difficilem habuerit, expergefactionem, concedant rectè ſomnum longum nominari, quando ſolùm tempore exceſſerit modum naturæ conuenientem, & nondum habuerit difficilem expergefactionem. Fit autem huiuſcemodi ſomnus refrigerato primo ſenſitiuo, hoc eſt cerebro ipſo, quæ refrigeratio cum fortis fuerit, miſta quidem humiditati, facit lethargicas paſſiones: cum ſiccitate verò: eas quæ græco vocabulo κατάληψις id eſt congelationes nominantur. Sic & vigiliæ fiunt quidem propter calorem primæ partis ſenſitiuæ, ſed vel ex ſola intemperatura, vel etiam ex humoris bilioſi

abūdantia. Horum verò talium omnium demonſtrationes in noſtris ſunt ſcriptæ tractatibus, nunc autem ſufficiat ſola eorum capita tetigiſſe. Sicuti autem quidam fuere qui ſolum ſomnum ſemper fieri moderatum exiſtimarunt, & nunquam extra modum exiſtere:ſic nonnulli rurſus aiunt vigiliam nunquam eſſe moderatam, ſed hoc nomen ſolam immoderantiam ſignificare,obliti eius quæ in vſu vitæ ſeruatur conſuetudinis,quoniam & mala nonnunquam mediocria dicimus magnorū comparatione. Sic igitur audire oportet vigiliam mediocrem,ac ſi ſignificet paruam.

IIII.

ΟΥ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν, ὅτι ἂν μᾶλλον τῆς φύσιος ᾖ.

Non ſatietas,non fames,neque aliud quicquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum.

Rurſus hic aphoriſmus,ſicut & alter qui antecedit, quòd in vna materia verſatur, idem apparet omnino. Nam,cùm ſanitas commoderatio quædam ſit, neceſſe omnes immoderantias,quæ plurimū à modo receſſerunt,iam ægritudines eſſe: quæ verò nondum id plurimum obtinent, ægritudinum generationem oſtendere.

V.

Κ'Οποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους.
Spontaneæ laßitudines morbos prænunciant.

Non eius quæ fit ex motionibus immoderantię nomen eſt laſſitudo, ſed eius quæ aduenit in corporibus animalium diſpoſitionis. Neque enim laſſitudinum meminit, quæ ex talibus accidunt motionibus, ſed quæ ſponte contingunt. Cùm igitur abſque motu huiuſmodi euenerit diſpoſitio: non ſimpliciter laſſitudo, ſed laſſitudo ſpontanea nominatur. Sed cum tres ſint laſſitudines, quemadmodum in libris de ſanitate tuenda declarauimus, prima quæ vicerum, ſecunda quæ tenſionis, tertia quæ inflammationis ſenſum habet, quæ ex iſtis componitur: prima quidem ex vitiatis humoribus ortum habet, ſecunda ex plenitudine, tertia ex vtriſque ſimul coniunctis. Sic enim à nobis eſt demonſtratum in ea, quæ de ſalubribus caſſis inſcribitur, tractatione. Quare non temerè dictum eſt ſpontaneas laſſitudines morbos nuntiare.

VI.

Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει.

dicandi viam ex facilitate tolerãtiæ. Nam ſi humor ſuperexcedens euacuetur, tunc ipſum ſeipſo ægrotũ fieri leuiorẽ, & melius tolerare eſt neceſſarium: quòd ſi aliquod etiam ex iis, quæ ſunt ſecundũ naturam, excernatur: diſſolui ac debilitari ægri vires, & quandã ſentire afflictionẽ. Quare non tam ad vnguem quantitatẽ eorum, quæ euacuantur, oportet examinare, ſed duas, quæ dictæ ſunt, notas: ſi, qualia oportet, euacuantur: & ſi, facilè tolerant. Quod autem poſteà ab ipſo ſubiungitur, *Atque vbi vſque ad animi defectionẽ expedit ducere*: rectè quidem ab ipſo dictũ eſt, ſed adiici oportuit vſus ſigna. Quia verò ipſe prætermiſit: nos, quandoquidẽ ipſa experientia, & ratione videmur inueniſſe, diſpoſitiones, in quibus expedit vſque ad animi defectionem euacuare, dicemus. Et primũ vſq; ad quam animi defectionem dictũ ab ipſo fuerit, diſtinguere oportet. Neque enim tales dicit animi defectus, qui expaueſcentibus aliquãdo ægris † venæ ſectionem, vel tale auxilium aliquod ſolẽt accidere: neq; verò quum in ore vẽtriculi humores mordaces, qui vel prius in ipſo coaceruati fuerunt, vel in ipſo remedij vſu ad eundem defluxerunt: cauſam dederint animi defectionis. Solent enim tũc quoq;

† *Alibi legitur, phlegmones, vel vena.*

pa

pati animi defectionem: nõ tamen huiuſmodi animi defectio eſt ſufficiens mẽſura euacuationis, quæ nonnunquã antequàm oporteat contingit:ſicuti cũ febricitantes plerique,vel inter ſurgendũ,vel reſidendũ, animo defecerunt:ob quã cauſam decumbentibus ipſis ſecamus venã.Ea igitur animi defectio quæ fit ratione euacuationis, nunc ab Hippoc. dicta eſt, eſſe menſura euacuationis,& in maximis inflãmationibus,& in ardentiſſimis febribus , & vehementiſſimis doloribus.Oportet autem (ſicuti & ipſe inquit) viribus integris atque valentibus, tantã moliri euacuationem,& nos ſæpius huiuſcemodi euacuationes prodeſſe plurimũ , experientia didicimus. Nã & in ardentiſſimis febribus ſi vſq; ad animi defectionẽ ſanguis mittatur, ſtatim totius corporis habitus refrigeratur,& febris extinguitur, & plurimis etiã aluus citatur,& ſudores emanãt,& quidã eorũ ex his ſanitati ſunt prorſus reſtituti,alij adiuti plurimũ vehementiã ægritudinis abſcidorũt.In maximis verò doloribus nullũ maius inueni remediũ, quã vſq; ad animi defectionẽ euacuare , adhibita diſtinctione, an mittere ſanguinẽ , an purgare oporteret vſq; ad animi defectionẽ, quẽadmodũ in libro de venæ ſectione monſtrauimus.

XXIIII.

ἘΝ τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

In acutis morbis rarò, & in principijs, medicinis purgantibus vti, & hoc cum præmeditatione faciendum.

Paulò anteà dictum erat. Cõcocta medicari,& mouere non cruda,neq; in principiis ſi non turgeãt,plurimũ verò nõ turgent. Nunc autem , quod circa principia acutarum ægritudinum tantam aliquãdo contingit purgare vtiliter, nos docet Hippocrates. Nam in longis morbis ſemper oportet expectare coctionẽ, in acutis verò, cũ turgent, etiã ab initio poſſumus vti medicamentis purgantibus, & hoc ipſum cũ multa cautione & præmeditatione facere. Vnde mihi videtur rectè Hippocrates adieciſſe, *Et hoc cũ præmeditatione facere.* Siue enim per hoc verbum diligentem intelligãt examinationẽ, ſiue ægroti præparamentũ ſiue recti iudicij expectationem ſiue horũ aliquid , ſiue omnia vnius vocabuli ſignificatione cõprehendantur: quantum ſit circũſpectus circa huiuſmodi purgationes , manifeſtat. Neq; enim periculum

lum minimum , in morbo acuto malè vti purgante medicamento, cũ omnia id generis ſint potẽtia calida, febris verò, quatenus febris eſt,& ſui ratione,nõ modò nõ calefacientibus atq; exiccantibus , ſed cõtrariis, hoc eſt, humectantibus & refrigerantibus egeat. Nõ igitur ob igneã febris caliditatem purgationẽ adhibemus (hanc enim ſcimus ſui ratione nocituram) ſed propter humores illam efficientes. Quare maiorem oportet ex noxiorum humorum euacuatione fieri vtilitatẽ,quàm (id quod neceſſariò cõſequitur) ex purgãtibus medicamentis detrimentũ. Eſt autem maior vtilitas,ſi abſq; moleſtia omnis infeſtãs ac moleſtans humor , ſit euacuatus. Vt verò hoc fiat, primò oportet conſiderare, nunquid æger idoneè ſe habeat ad huiuſmodi purgationem. Nã quicunq; multa cruditate laborant,vel qui tenaces ac craſſos cibos aſſumpſerunt:ſicuti etiam quibus hypochondria diſtenta atq; inflata ſunt : aut ſupra modum † calida atq; ignea exiſtunt, & hoc ipſo in loco aliqua eſt viſcerum inflammatio : omnes ij haud quaquam ſunt apti ad purgationes. Hæc itaque abeſſe oportet, & humores, quàm maximè fieri poteſt, eſſe fluxui paratos, hoc eſt tenues, & nullum lentorem participãtes, & aperta

† Calida & ignea vrina.

eſſe

eſſe foramina, per quæ debet purgatio fieri, & nullam habere obſtructionē. Nam & nos iſta anteà paramus: cum quempiam ſumus purgaturi. Et hoc eſt quòd ab ipſo Hippocrate dicitur in illo aphoriſmo: Corpora vbi quis purgare velit, oportet fluida facere. Verùm in acutis morbis, circa principia ſtatim circa primum videlicet diem, vel non vltra ſecundū, ſi ſumus vſuri purgantibus medicamentis, quando turgent, non datur facultas iſta præparandi, niſi quis fortè arripiat occaſionem propinandi melicratum, in quo decoctum ſit aliquid hyſſopi, vel origani, vel tragorigani, vel thymi, vel pulegij, ſiue quid huiuſmodi vim habens humores extenuandi. Quare non ſine ratione dixit, raró circa principia morborum acutorū nobis venire in vſum purgationes: quoniam ferè nō turgent humores moleſtantes in principiis: neq; etiā ſi quid iſtorum adſit, ſatis æger eſt ad purgandum paratus: neq; etiam morbus dat nobis otium illius idoneè præparandi.

XXV.

ἪΝ οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ' ἐναντία, δυσχερῶς.

Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & facilè ferunt: ſi contrà, difficulter.

Non eſt dubium, hunc aphoriſmum in illo contineri, in quo dicebatur: In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontinis, ſi qualia oportet purgari, purgentur: confert, & facilé tolerant: ſi verò nõ contrà. Verùm quia in hac libri parte de purgationibus à medico factis loquebatur, & omnes ferè neceſſarias diſtinctiones con memorauit, non piguit ipſũ hũc quoque adiungere aphoriſmum, in quo nihil noui edocetur, ſed ad memoriam reuocantur ea quæ priùs in alia libri parte enunciauerat de ſpontinis euacuationibus: vt hoc etiã in loco totus ſermo de purgationibus eſſet abſolutus.

notationes vocant, ægrotantes dormierint:altera propria, vt in quibuſdam morbis, quando in aliquo alio tempore ſomnus nocet, de hac ipſum dicere, eſt exiſtimandum. Altera enim neque mortem, neque aliquod aliud malum ſignificat: cùm naturam temporis conſequatur. In principiis ſiquidem acceſſionum, & calor naturalis totus, & humores in profundũ corporis vergunt (quemadmodum ipſe docuit) & præcipuè in quibus horror quiſpiã, vel rigor, vel fortis partium exteriorũ refrigeratio contingit. Et proptereà, ſi in principiis dormierint, ſymptomata illis protrahũtur, vix febres ad conſiſtentiam perueniunt. Si qua verò inflammatio ſit circa viſcera, meritò augetur: & ſi humores aliqui in ventrem confluant, non æquè atque in aliis ſomnis concoquũtur, ſed multo plures fiunt, incocti permanẽtes. Ob hanc ſcilicet cauſam, ægrotis vigilias præcipimus tempore illo, eam, quæ fit per vigilias, ſpiritus, ſanguiníſve, atq; caloris habitãtis in eis, ad exteriora motionẽ, opponentes, tan quam maximũ auxiliũ aduerſus illam quę fit in acceſſionũ principiis, ſanguinis, ſpiritus, & caloris naturalis ad interiora retractionẽ. Quare nõ ſine ratiõe dixerit quiſpiam huiuſcemodi læſiones hoc tempore

accidere ex natura acceſſionis, & ex vigilia prohiberi. Cùm verò hac priuati fuerint ægrotantes, tunc damnũ ſentiũt manifeſtius, non quia altera læſio accedat ex ſõno, ſed quia deeſt illa quæ ex vigilia habetur vtilitas. Hic igitur ſermo oſtẽdit nullã fieri in acceſſionũ principiis ex ſomno læſionem, ſed hoc ipſum tãtummodò, carentiam ſcilicet vtilitatis: alter verò ſermo concedẽs ex ſomnis fieri hoc tempore læſionem, oſtendit nunc Hippocratem docere de iis qui in aliis tẽporibus dormiunt, in quibus magna ex parte manifeſta vtilitas ex ſomno conſequitur, præſerrim vbi morbo declinante adhibetur. Nam & aliquando morbo iam conſiſtente adhibitus manifeſtam affert vtilitatem, & quãdoque in extremis partibus augmẽti quæ ad conſiſtentiam copulantur. Sed manifeſtiſſima omnium vtilitas in declinationibus fit: & quidem ſomni, qui nocent, minus exitiales ſunt iam conſiſtente atque increſcente acceſſione: præcipuè verò in declinationibus ſunt pernicioſi. Nã quo tẽpore quodq; eſt vtiliſſimũ, ſi præter id quòd nihil prodeſt, etiam nocet, mortem nõ ſine ratione ſignificat. Et ſomno autem læſiones ſunt, quæ ſunt vtilitatibus contrariæ: quòd videlicet febres ab ipſis aut non diſſoluũtur,

aut etiam exacerbantur, & quòd dolores intenduntur,& fluxiones multiplicãtur,& creſcunt inflammationes. Quidam verò ex ipſis inter dormiendum delira loquuntur:& vbi expergefacti fuerint,multo tempore in delirio perſeuerant.Quoſdã †ſomnus grauiſſimus dormientes occupat, & vix cùm punguntur,excitantur. Hæc verò omnia contingunt propter humorum prauitatem:quos,vbi calor innatus fortior quidẽ exiſtit,per ſomnos cõcoquit:quando verò debilior,ſuccumbit, & ab illis viſcera aggrauantur,& dictis affectibus homo corripitur.Ipſe etenim Hippo. vult hominẽ vigilantẽ extrinſecus eſſe calidiorẽ, dormientẽ verò cõtrario modo ſe habere: id nos edocens (quod etiam quibuſdã aliis rerũ naturaliũ ſtudioſis viſum eſt) ſomnũ atque vigilias fieri ſecũdum innati caloris motiones.Non abſque ratione igitur euenit,vt cùm in viſceribus iſte collectus,cauſas morbificas nequeat euincere, perniciem ſignificet.Si tamen euicerit,non propterea certæ ſalutis eſt ſignum: niſi quiſpiam, quantum ad talem affectum attinet:ægrotum dixerit non periclitaturum, qui tamen ex alio poſſit interire. Nam ſi qua inflãmatio aliquam ex partibus principalibus præoccupauerit,ſolui difficilis, cõ

† *Initiũ comatis*

tingit ægrum, qui ita ſe habeat, interire. Quare ſecuriùs pronuntiandum eſt, vbi ex ſomno læſio aliqua aduenit, lethalem eſſe notam: cùm verò prodeſt, non lethalem. Quòd verò ex ſomnis aliquæ accidāt læſiones, ipſe etiam in libris quos Epidemios inſcripſit, oſtendit, his verbis: Inter hos multi erant † graui oppreſſi ſomno, & delirantes: nonnulli verò ex ſomno tales fiebant.

† Comate laborantes.

II.

ΟΚου παραφροσύνην ὕπνος παύει, ἀγαθόν.

Vbi ſomnus delirium ſedat, bonum.

Si ambos dixerimus aphoriſmos, & hūc ſcilicet & antecedentem, inuicē iungi, totus ſermo talis vtique fiet: In quo ſomno morbus laborē facit, mortale. Si verò ſomnus iuuat nō mortale, vbi igitur ſomnus delirium ſedat, bonum, vt quoddam veluti exemplum particulare ſubiungat ſermoni antecedenti vniuerſaliter dicto: tanquā ſi ita dixiſſet: Vbi dolorem ſomnus ſedat, bonum, Vbi igitur febrem ſomnus ſedat, bonum. Vbi igitur inflammationem ſedat ſomnus, bonū. Sed ſatis fuit ei tantùm periculoſiorem morbum nominare. Nam veritas ſermonum vniuerſalium, ex huiuſcemodi exemplis magis dilucet.

III.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τοῦ μετρίου μᾶλλον γενόμενα, κακόν.

Somnus, atque vigilia, vtrumque ſi modum exceſſerit, malum.

Nonnulli ex medicinæ profeſſoribus exiſtimarunt vigiliam modum excedentem, malum eſſe & ſignum, & cauſam: non tamen ſomnum: hunc enim ſemper bonum eſſe & ſignum, & cauſam, & nunquã fieri ſomnum, modum excedentem: plurimos verò decipi, arbitrantes initium diſpoſitionémque comatis, ſomnum eſſe longum. Verùm hi à nobis diſcentes quòd nondum coma nominatur, niſi difficilem habuerit, expergefactionem, concedant rectè ſomnum longum nominari, quando ſolùm tempore exceſſerit modum naturæ conuenientem, & nondum habuerit difficilem expergefactionem. Fit autem huiuſcemodi ſomnus refrigerato primo ſenſitiuo, hoc eſt cerebro ipſo, quæ refrigeratio cum fortis fuerit, miſta quidem humiditati, facit lethargicas paſſiones: cum ſiccitate verò: eas quæ græco vocabulo κατalήψεις id eſt congelationes nominantur. Sic & vigiliæ fiunt quidem propter calorem primæ partis ſenſitiuæ, ſed vel ex ſola intemperatura, vel etiam ex humoris bilioſi

abũdantia. Horum verò talium omnium demonſtrationes in noſtris ſunt ſcriptæ tractatibus, nunc autem ſufficiat ſola eorum capita tetigiſſe. Sicuti autem quidam fuere qui ſolum ſomnum ſemper fieri moderatum exiſtimarunt, & nunquam extra modum exiſtere: ſic nonnulli rurſus aiunt vigiliam nunquam eſſe moderatam, ſed hoc nomen ſolam immoderantiam ſignificare, obliti eius quæ in vſu vitæ ſeruatur conſuetudinis, quoniam & mala nonnunquam mediocria dicimus magnorũ comparatione. Sic igitur audire oportet vigiliam mediocrem, ac ſi ſignificet paruam.

IIII.

ΟΥ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν, ὅτι ἂν μᾶλλον τῆς φύσιος ῇ.

Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum.

Rurſus hic aphoriſmus, ſicut & alter qui antecedit, quòd in vna materia verſatur, idem apparet omnino. Nam, cùm ſanitas commoderatio quædam ſit, neceſſe omnes immoderantias, quæ plurimũ à modo receſſerunt, iam ægritudines eſſe: quæ verò nondum id plurimum obtinent, ægritudinum generationem oſtendere.

V.

Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους.
Spontaneæ laßitudines morbos prænunciant.

Non eius quæ fit ex motionibus immoderantię nomen eſt laſſitudo, ſed eius quæ aduenit in corporibus animalium diſpoſitionis. Neque enim laſſitudinum meminit, quæ ex talibus accidunt motionibus, ſed quæ ſponte contingunt. Cùm igitur abſque motu huiuſmodi euenerit diſpoſitio: non ſimpliciter laſſitudo, ſed laſſitudo ſpontanea nominatur. Sed cum tres ſint laſſitudines, quemadmodum in libris de ſanitate tuenda declarauimus, prima quæ vlcerum, ſecunda quæ tenſionis, tertia quæ inflammationis ſenſum habet, quæ ex iſtis componitur: prima quidem ex vitiatis humoribus ortum habet, ſecunda ex plenitudine, tertia ex vtriſque ſimul coniunctis. Sic enim à nobis eſt demonſtratum in ea, quæ de ſalubribus caſſis inſcribitur, tractatione. Quare non temerè dictum eſt ſpontaneas laſſitudines morbos nuntiare.

VI.

Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ.

† Τὰ πολλὰ ferè.

Quicunque dolentes parte aliqua corporis,† omnino dolorem non ſentiunt, iis mens ægrotat.

Dolores ſolet nominare nonnunquam diſpoſitiones ipſas in quibus dolemus: in quē ſenſum dicebat in libro Epidemiorũ, quod in canone antiqui dolores frigidi, noui autē calidi:haudquaquā dolores calidos frigidósve,ſed diſpoſitiones ex quibus fiant, ita nominans. Et hoc in loco igitur eodem modo dolores ipſas diſpoſitiones nominauit, quæcunq; cũ dolore fieri ſunt natura aptæ: quemadmodum eryſipelas, inflammationem,& vulnus,& fractionem atque rupturam,& cõuulſionem,& quodcunq; tale aliquid:quod ſi adſit,& ab ęgroto non ſentiatur, mentem indicat ægrotare:Siue autem mentem, ſiue animum dixerit,nihil ad præſentia refert.

VII.

ΤΑ' ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα, νωθρῶς ἐπανατρέφειν δεῖ, τὰ δὲ ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως.

Quæ longo tempore extenuantur corpora,lente reficere oportet : quæ vero breui, breuiter.

Quæ enim pauco tempore extenuata ſunt,

ſunt corpora, ob humorum & ſpirituum euacuationem, nō ex ſolidorum colliquatione id perpeſſa ſunt: quæ verò longo tēpore extenuantur, iis carnes contabeſcūt, graciles etiam redduntur † aliæ partes per quas concoctio in animalibus, & diſtributio, & ſanguificatio atque nutritio perficitur: quare tantum nō poterit concoqui alimentū, quanto indiget corpus. Quam ob cauſam talia corpora lōgiori tempore reficere oportet, atque paulatim, quod lentè nominauit In quibus autem ſoli humores & ſpiritus ſunt euacuati, in iis celeriter cumulatè & affatim licet reficere, cū fiduciā nobis pręſtet ſolidarū partiū robur. In fine aūt aphoriſmi duplex ſcriptura inuenitur, & idē vtraq; ſignificat, ſiue breui caſu ablatiuo, ſiue breui aduerbialiter ſcriptum ſit.

† *Alibi legitur ὄργανα.*

VIII.

ΗΝ ἐκ νούσου τροφὴν λαμβάνωντις, μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος, τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι, ὅτι κενώσιος δεῖται.

Si è morbo cibum aſſumens qui non corroboratur, pluri alimento corpus ὅτι ſignificatur quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione.

Propter breuiloquium, & vſum quendam dictionis, qui etiam eſt apud nos in multis ciuitatibus Aſiæ, hic aphoriſmus habuit obſcuritatē. Conſuetū enim eſt nobis dicere, non aſſumere cibum, illos qui ſunt ſine appetitu: aſſumere autem, qui appetunt, & comedunt vſque ad ſatietatē. Quicunque igitur appetentes, & abundans alimentum accipientes, nō poſſunt robur ſanitatis recuperare, magis ex eo grauantur, & nō nutriuntur. Qui verò ne quod ſatis quidē ſit, poſſunt aſſumere, vitioſos humores habēt quos niſi euacuauerint, fieri non poteſt vt robur recuperent ſanitatis. Hippocra. verò non hic tantùm, ſed & in aliis ſuis commentariis, quando inuicem proportione ſeruata humores omnes augentur, miſſione ſanguinis auxiliatur. Vbi verò vnus aliquis ex ipſis ſuperabundat, illi purgatoriū dat medicamen. Tanquám igitur iſta ſentiens, & qui ſæpius in ſuis cōmentariis eadem tradiderit, rectè duos ſequentes aphoriſmos ſubiungit, in quibus de eadē docet diſpoſitiōe, de qua etiā in propoſito docet aphoriſmo, inquiens: *Si verò non aſſumenti ægro hoc fiat. ſcire oportet, quòd indiget euacuatione.* Et ordinem quidem duorum ſequentium aphoriſmorum, puto eſſe deprauatum in multis aliis exemplaribus: illa vero

rectius ſe habent, in quibus alter ſcribitur prior, ille videlicet: [*Non pura corpora quā tò magis nutries, tāto magis lædes*. vt totus ſermo talis exiſtat: Si verò non aſſumente hoc accidat, ſcire oportet quod indigent euacuatione, non pura enim corpora quāto magis nutries, magis lædes.] Nos verò illum ſequentes ordinem, quem in plurimis exemplaribus ſcriptum inuenimus ſic eorum fecimus expoſitionem.

IX.

ΤΑ σώματα χρὴ, ὅκου ἄν τις βούληται καθαίρειν εὔροα ποιέειν.

Corpora cùm quiſpiam purgare voluerit; oportet ſtudia facere.

Multi quidem volunt corpora fluida fieri, vbi per medicamēta vomitoria euacuatio eſt facienda vomitum irritando: vbi verò per deiicientia, continuò aluū ſubducēdo. Et ideo totā diſpoſitionem vtriſq; illis quidem ad alui ſubductionē, his verò ad vomitum, faciunt habiliorem. Ego verò Hippocratem puto nō minimū, id ſed aliquid aliud maius hoc in loco nos docere voluiſſe, quòd nos longa experientia didicimus ita ſe habere. Si quis enim extenuet atq; incidat craſſos atq; tenaces humores qui in corpore ſunt, & meatus aperiat, per

quos

quos iſti tranſmittuntur, atque trahũtur à medicamentis, quæ vim purgatoriã habent, tunc purgatio in omnibus rectè procedit. Qui verò iſtud neglexerint, & vomitus, atque alui ſubductionẽ procurauerint, iis difficiles veniũt purgationes, non ſine torminibus aliquãdo, & quadã vertigine, faſtidio multo, & malo pulſu, imbecillitate & difficultate. Nobis verò qui extenuãte vtimur victu, (de quo integrum ſcripſimus librũ) nihil horũ cõtingere cõſueuit ſed eorũ omniũ quæ in corpe præter naturã cõtinẽtur, ſine vlla moleſtia, ac celerrimè fiunt euacuationes. Idcirco Hip. dicimus ſuo adieciſſe ſermoni: *Vbi quis voluerit purgare corpora, oportet fluida facere*, ac ſi ita dixiſſet: Siue per vomitus, ſiue per alui ſubductionem purgare velis, fluidum totum corpus efficiẽs, ſic purgabis optimè. Erit autem fluidũ, vt diximus, omnibus meatibus quidem reſeratis, humoribus verò incisis, abſterſis, atque extenuatis, ſi quis fuerit humor in corpore craſſus ac glutinoſus

X.

ΤΆ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσον ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις.

Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes.

Cor

Corrumpitur enim adueniens alimētum ab humorum prauitate, corpus iam obtinente, ita quòd ipſorum quidem quãtitas augetur, qualitas verò ſeruatur. Hoc verò præcipuè fit quando ventriculus quibuſdam humoribus vitioſis plenus extiterit, ex quibus paulò antea dictus, reualeſcentibus ex morbis accidit caſus, nõ poſſe videlicet cibum aſſumere.

XI.

Ῥᾷον πληροῦσθαι ποτοῦ ἢ σιτίου.
Facilius eſt impleri potu, quàm cibis.

Cùm ſermo ab ipſo de iis qui indigent corporis refectione, antea ſit habitus: propterea nunc ſcribit materierum diuerſitates ex quibus renutriũtur. Scriptũ autẽ eſt ab ipſo & in libro de alimento ſic: Quicũque indigẽt certiſſima adiectione, humidum remediũ ad recuperandas vires optimum eſt. Vbi autẽ adhuc celeriore, opus eſt odoratum. Oportet autem non ſimpliciter intelligere in vtroque libro vel in illo humidum, vel hic potum, ſed humida potus quæ ſuapte natura apta ſunt nutrire corpus. Nam ſi † non ita nutriunt ſicuti ſolidiora, ſuperant tamen nutriendi celeritate: ſicuti vina craſsiora. Nam aquoſa (ſic autem nominant alba & tenuia)

† in impreſſ. deeſt negatio: in aliquib. Verò mañ ſcri. reperiuntur.

nuia) ſicuti quæ ſimilem formam habent ita etiam vim: quare vrinam cient, & minimè nutriunt: quæ verò & craſſa ſunt, & colore rubea, vinorum omnium maximè nutriunt. Ineſt autem eis hoc, quod citiſsimè repleant corpora euacuata, & ob hoc indigẽtia adiectione. Quòd verò humidum alimentum, & præcipuè natura calidum, facilius nutriat, manifeſtum iis, qui norũt quomodo & coctio, & diſtributio fiant.

XII.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι μετὰ κρίσιν, ὑποστροφὰς ποιέειν εἴωθεν.

Quæ relinquuntur in morbis poſt iudicationem, recidiuas facere conſueuerunt.

Hic etiam aphoriſmus antecedentibus iungitur. Nã cùm Hipp. dixerit: Si à morbo cibum aſſumens quis non corroboratur: pluri alimento corpus vti ſignificatur quòd ſi non aſſumẽti etiam hoc accidat ſcire oportet, quòd indiget euacuatione, & ob hãc cauſã cùm deinceps de euacuationibus ſermonẽ habuiſſet, nunc cauſã aſſignat ob quã oporteat euacuare eos qui poſt morbũ nõ appetũt, ac ſi totus ſermo ita ab ipſo trãſigeretur. [Quòd ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet quòd indiget euacuatione. Quæ enim

re

relinquũtur in morbis poſt iudicationem recidiuas facere cõſueuere]Per ea quæ relinquũntur in morbis, malorum humorũ reliquias intelligens:quas neceſſarium eſt tẽpore putreſcẽtes febres accẽdere.Siquidẽ omnis humor alienus à natura corporis in quo cõtinetur,aptus natura non eſt ad eius nutritionẽ:& in poſterũ neceſſario in putredinẽ conuertitur. Cùm vero etiã locus calidus erit,in quo fuerit collectus, tunc præcipuè,& celerrime putridus fit.

XIII.

Ὁκόσοισι κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ, ἡ δὲ ἐπιοῦσα, εὐφορωτέρη ὡς ἐπιτοπολύ.

Quibuſcunque criſis fit, iis nox grauis ante acceſsionem : quæ verò ſubſequitur, magna ex parte leuior exiſtit.

Iudicatio eſt ſubita in morbo vel ad ſanitatem,vel ad mortem mutatio. Fit autem natura ſeparante à bonis mala,& ad excernendum præparãte.Non ſine cauſa igitur ob talem perturbationem grauiter ſe habent:& grauitas hęc noctu fit manifeſtior: nã hoc tempore dormire cõſueuimus.Sõnis ergo à turbatione interruptis , clarius grauitas illa percipitur: licet ſimilis ſiat

interdiu quãdoque turbatio, quãdo nocte ſequẽte eſt iudicatio futura. Quod autẽ in fine aphoriſmi ſcribitur: *Quæ vero ſubſequitur, magna ex parte leuior exiſtit*: in multis exemplaribus non habetur. Vult autẽ docere nos, quòd ſubſequens non magna ex parte poſt iudicationẽ facilior, quàm præcedens, exiſtat: quoniam plures iudicationes in bonum terminãtur. Nouimus enim plures eſſe ex ægrotis ſanatos, quàm mortuos, niſi ſit peſtilens conſtitutio.

XIIII.

ἘΝ τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν, αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

In profluuiis alui mutationes excrementorum iuuant, niſi ad mala mutatio fiat.

Mutationes excrementorũ quæ multis humorũ formis variantur, exquiſitiùs corpus expurgãt, niſi adſint ſigna colliquationis, aut putredinis: de quibus in Prognoſticis dixit: vbi & pinguium, & fœtidorum ac malcolentiũ meminit excrementorum

XV.

ΟὐΚοῦ φάρυγξ νοσέῃ, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, τὰς ἐκκρίσιας σκέπτεσθαι. ἢν γὰρ χολώδεες ἔωσι, τὸ σῶμα ξυννοσέει· ἢν δὲ ὅμοιαι.

ὅμοιαι τοῖσιν ὑγιαίνουσι γίγνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφειν.

Vbi fauces ægrotant, aut tabernacula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet. Nam ſi bilioſæ fuerint, corpus vnà ægrotat. Si verò ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire.

Duos inuicem ſermones ex aduerſo ponēs, in vtroque, id quod conſequitur: prætermiſit. Quare ſi vtrique id quod deeſt, adiūgatur, erit vniuerſa oratio huiuſcemodi: Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, inſpicere excretiones oportet. Si enim bilioſæ fuerint, corpus vnà ægrotat, neque tutū eſt ipſū nutrire. Si verò ſimiles ſanis, neq; corpus vnà ægrotat, & tutū eſt ipſū nutrire. Quare verò mihi videtur Hippocra. ipſe ſibiipſi perſuaſiſſe, in huc modū ſcribere iam dicam. Animaliū natura nonnunquā ex principalibus membris humores malos euacuans alios per vrinas, vel vomitus, vel aluū inferiorem excernit, quoſdā verò pellit ad cutim ſed cùm non poteſt euacuare propter eorū craſsitudinē, ibi reponit: atq; hoc modo tubercula naſcūtur in corpore: ſæpiùs verò & fauces ex capite fluentes humo-

res ſuſcipientes infeſtantur. Tunc igitur conſiderandum eſt ac diſtinguendum nũ quid natura totam reponat patientibus partibus ſuperfluitatem, an adhuc etiam corpus vniuerſum vitioſis humoribus ſuperabũdet, quod excrementa indicabunt. Nam ſi omnino natura mota eſt ad expurgandum corpus, bilioſa apparebunt, quoniam tubercula ſanguine calefacto à bilioſo humore fieri ſunt apta. Et ideò priùs ſunt purganda, non nutrienda huiuſcemodi corpora. Non pura enim corpora quanto magis nutries, magis lædes. Si verò excretiones ſunt ſimiles ſanis, totum corpus bonos habere humores indicatur: & ſine vllo periculo nutriri poteſt.

XVI.

Ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν.

Vbi fames, laborandum non eſt.

Fameſcere illos dicimus qui ob ciborum inopiam ad extremam eſuritionem perueniunt. Sic enim Hippocrates ipſe ſecundo libro Epidemiorum dixit: In oppido Aeno, qui ob famem leguminibus veſcebantur, crura debilitata ſunt. Quinetiã omnem vehementem ciborum defectum ſi etiam citra penuriam ex libera voluntate vel iuſſu fiat, famem conſueuit appellare: veluti cùm ait: *Carnes humidas habẽtibus*

fam

famem adhibere conuenit. Fames enim exiccat corpora. Et cùm in Prognoſticis inquit *Interrogare oportet nunquid vigilauerit homo, vel aluus fortiter exinanita fuerit, vel fames obtinuerit ipſum*: pro defectu ciborũ famen accipit. Et hoc etiã in loco ſic dixit: *Vbi fames, non oportet laborare.* ac ſi ita dixiſſet: Qui eſuriunt, illo die nullum laborem iis iniungere oportet. Hîc autem per laborem oportet intelligere vehemẽte motũ, quem exercitium nominauit. In hãc enim ſententiã ipſe dicebat: *Labores cibum antecedant.* Eſt igitur ipſis ſermo communis ad ægros & ſanos. Sanis enim non ſunt præcipienda exercitia ſimul cum inedia: neque etiã ægris aliquis vehementior motus adhibendus vna cùm cibi abſtinentia: neque ſanguinem mittere oportet neque citare vomitum, neque purgare neque multa vti frictione, neque in vniuerſum aliquo forti motu, vel corporis alteratione. In talibus ſiquidem motibus omnibus, vbi cibus defuturus ſit, vires diſſoluuntur, ſiue ægrotent, ſiue etiam ſani ſint homines. Vbiq; vero Hippocrates magnum ſtudium habet ſeruare fortem eam, quæ regit animalia, potentiam. Siue autem numero ſingulari potentiã dixerimus, ſiue plurali potẽtias, nihil refert. Et hoc ipſum in lib. de ali

mento Hipp. dixit, *potentia vna, & nõ vna*, genere quidem oſtendens vnam eſſe potentiam, ſpecies autem plures habere.

XVII.

Ὅκου ἂν τροφὴ παρὰ φύσιν πλεῖον ἐσέλθῃ, τοῦτο νοῦσον ποιέει, δηλοῖ δὲ ἡ ἴησις.
Vbi cibus præter naturã plus ingeſtus eſt, hic morbum facit: oſtendit autem ſanatio.

Quod in alio aphoriſmo vniuerſaliter dixit hoc nũc in vna ſpecie docet. Vniuerſalis enim eſt hic ſermo: Nõ ſatietas, non fames, neq; aliud aliquid, bonũ, quod modũ naturæ exceſſerit: verũ propoſitus nobis apho. de vna re, ſcilicet ſatietate pronũciat. Plus enim cibi quàm corporis naturæ conueniat, ſatietas nominatur. Sẽper igitur id quod plus, ad aliquid dicitur. Verũ in noſtris corporibus duplex eſt, vnũ quãtum ad vaſorũ capacitatẽ, alterũ quantũ ad illã quæ nos gubernat naturam, de quo nũc Hip. docẽs dicit, cibũ largiorẽ eſſe præter naturã: ne eos qui ita cibo ſunt repleti, vt venter extendatur, omnino ex hoc arbitremur lęſuros læſionem: neque eos quibus aliquid deeſt ad cõceptaculi menſurã pauca aſſũpſiſſe, & omnino illa bene cõcocturos. Nã priores cõtingit quæ pleno ventriculo continentur, concoquere, ſi na

natura fortis eorũ extiterit:ſecundos verò non poſſe cõcoquere propter imbecillitatem,tũc præſertim cùm priores aſſumpſerint cibos concoctu faciles,ſecundos verò concoctu difficiles. Sic & in diſtributione alimenti,potẽtia ſanguifica illi proportionalis quæ in ventre cibum cõcoquit,nonnunquam præ imbecillitate non alterabit ſuccũ ad venas diſtributũ, etiam ſi modicus eſſe videatur. Aliquãdo verò hoc multo largiorẽ promptè in ſanguinẽ tranſmutabit: tum ob ſuũ robur,tum ob ſucci naturam ad coctionẽ idoneã. Eodem modo & tertiũ alimentũ (quod maximè propriè alimentũ nominamus) dum partibus animalis adiicitur,pro naturæ potẽtia:largior vel parcior eſſe dicetur: & aut bene cõcoquetur,aut nõ:& iuxta hoc vel ab ipſis vincetur,aut nõ victum corrumpetur, & morbum generabit. Vna igitur expoſitio hæc eſt,illud quod plus eſt,quantũ ad potentiã à qua animalia reguntur,nobis intelligentibus:altera quantum ad qualitatẽ præter naturã, vera & ipſa. Nutritur ſiquidẽ pars vnaquæque ex proprio ſibi alimẽto, quod rectè diceremus eſſe illi ſecundum naturam. Si igitur aliquando ad ipſam peruenerit aliquis humor, qui alteri quidẽ particulæ ſit ſecundum naturam, ipſi verò

alienus & præter naturam : malum quidem hoc exiſtit : non tamen ex neceſſitate ſequetur morbus,vbi exigua portio fuerit. Nam cùm neq; illa medicamenta quæ naturam habent corporibus noſtris exitialem, ſicuti mandragora, papauer, atq; cicuta poſſint ſine quantitate nocere:multò minus huiuſcemodi humor, qui præter id quòd non eſt exitialis,etiã alias partes enutrire poteſt alioqui neq; alimentum vocaretur,niſi tali eſſet natura præditus. Sicuti igitur ſi parum aliquid aeris per gulam ad ventriculum deferretur,aut potæ humiditatis pauxillum ad pulmonẽ per aſperã arteriam dilaberetur,neque ventriculus quo ad hoc ægrotaret,neq; pulmo:eodẽ modo ſe res habet etiam in aliarum partium alimento.Quin etiam alia eſt tertia expoſitio dicta à quibuſdã,qui nos intelligere iubẽt præter naturam,pro valde & exuperanter, ac ſi ita diceretur : vbi cibus exuperanter intrauerit, hunc facere morbum : nam cibum paululum mediocritatẽ, excedẽtem, nondum poſſe facere morbum , ſe adhuc ſeruare corpus intra latitudinem ſanitatis, vera quidem & hæc eſt ſententia. Oportet ſiquidem cibum qui morbum facturus ſit, non pauco aliquo excedere exquiſitam mediocritatẽ. Verùm non eſt mos ob

hoc ſermonem diſtinguere. Solent enim ipſum tantummodo genus enunciare, vel humorum corruptionē, vel exuſtionē, vel frigefactionē, vel cruditatem, vel laſſitudinē, & quæcunq; alia huiuſcemodi morbum facere dicentes, quaſi nos in ſingulis horum dictorū, magnā quantitatē ſubintelligamus. Eodē igitur modo & cibū largiorem dicunt facere modū, nō adiicientes multò: cū nos non lateat, quòd ſi quintadecima vnius drachmæ parte mediocritatē exceſſerit, nondū poteſt morbū efficere: verū ſi hic exceſſus multiplicetur, faciet & ipſe aliquando morbum, ex genere enim cauſarū eſt vna quæ morbos cōmittendi vim habēt. Secūdū hæc igitur tertia expoſitio etſi quàm maximè vera ſit, mihi tamen videtur eſſe curioſior, quàm deceat veterū conſuetudinē, præter id quòd violentius exponit vocis illius, pręter naturā, ſignificatū. Verba autē quæ in fine aphoriſmi ſcribūtur, vbi ait: *Oſtēdit autē ſanatio.* melius ſcriberētur cū cōiunctione, & hoc modo: *Oſtendit autē, & ſanatio.* Neq; enim ſola ſanatio oſtēdit cibū, vbi plus modico ingeritur, facere morbū: ſed & rei natura indicat, atteſtante ſimul etiā ſanatione. In omnibus ſiquidē artibus, iis quę ſunt rectè excogitata accedit etiam ex euentu teſti-

monium. Quódnã igitur illud eſt in præſenti ſermone? ea,quæ ſequitur ad noxiorum humorũ euacuationes,ſanatio,quam etiam Herophilus in tritẽporea ſignificatione vocata cõprehẽdit.Si quis enim plus conſueto aſſumpſerit cibi, æquali autem prioribus,aut etiã minori vtatur exercitio mox aggrauato corpore cum rubore atq; tumore venarum, incipiat febricitare:non abſq; ratione quiſpiã illum ex multitudine febricitare exiſtimauerit. Si igitur euacuatus inde iuuatur:ſtatim exiſtimatio de multitudine confirmabitur, & creſcet audacia in eiſdem ſimili modo euacuãdi, nõ expectata empiricorum obſeruatione,quã ipſi aiunt eorũ eſſe quæ ſæpius in eiſdem eodem modo contigerunt. Fortè igitur & in aphoriſmo adiecta erat coniunctio [&] deinde aliquis tãquam ſuperfluã abſtulit. Fortè autẽ & ipſe Hippo. ab initio ſimpliciter ſcripſit abſq; cõiunctione. [Oſtendit autem ſanatio] ac ſi ita dixiſſet: Is enim, quæ prius dicta ſunt,ita ſe habẽtibus,vt dictum eſt, hoc eſt in plurimo cibo præter naturam cõprehenſo in corpore,vbi adhibita euacuatione ægrotus leuabitur:argumento erit morbũ aduenisſe ex multitudine cibi. Quod autẽ euacuationẽ ſimpliciter Hippo.dicere conſueuerit quãdo humores

mores omnes æqualiter euacuantur, purgationē autem quādo praua affecti qualitate, meminiſſe oportet: & quòd præſens ſanatio,nō à purgatione ſit facta,ſed euacuatione,atteſtatur illi quæ fuit de multitudine exiſtimationi. Euacuatio autem omnium humorū æqualiter(quæ quidē exquiſitiſſima eſt) fit per venæ ſectionē:proxima autē huic eſt, quæ per malleolorum ſcarificationē, vt nos facere conſueuimus, & quæ per exercitia, & frictiones, & balnea,& prætereà ex accidenti quæ per inediam. Dixi autē ex accidenti, quoniā non per ſeipſam inedia euacuat, vt ſingula anteà dicta, verū euacuatio fit modo naturali tranſpirationis: nullo verò accedente alimento in locū eius quod fuit euacuatū, tunc ſenſu manifeſtè deprehenditur, quæ tamen anteà latuerat. Hæc igitur ſufficiāt ad aphoriſmi expoſitionem. Qui verò vult ſermonem de multitudine diligētius perlegere, vnū habet volumen integrū à nobis conſcriptum, cui titulus eſt, De multitudine. Nunc verò hoc tantū ſufficiet adiungere iis quæ prius à nobis ſunt enarrata:quòd incipere quidem poteſt ea quæ ad vires refertur multitudo,abſq; corruptione:verùm non poteſt bona permanere:nā omnino neceſſe eſt, vt ſecundum qualita-

tem tranſmutetur, & proceſſu tēporis corrumpatur. Verùm & ſi iſtud fiat, interim multitudinē ipſam nominabimus, donec ex ſuperflui euacuatione reſiduum bonū fieri poſſit. Quod enim in vinis accidit aceſcentibus, tale quiddā & in ſanguinis alteratione contingit. Quod autē in vinis accidit, tale eſt: Vbi ex toto acida facta ſunt, nō redeunt rurſum ad vini naturam: paruo autem in ipſis facto momento, ita quòd accidum quidem habent ſaporem, nondum tamē acetum ſunt multa ſæpius ex his priſtinam naturā recuperarunt. Hoc idem in ſanguine euenit: nam & ipſe, vbi magna in eo ſit facta corruptio, non redit amplius ad habitum naturalem, ſi verò pauca fiat: vbi id quod eſt ſuperfluum, fuerit euacuatum: quod reſiduum exiſtit, ad ſuam naturam reſtituitur. Et quidem conſuetum eſt huiuſcemodi diſpoſitionē, non corruptionem, ſed multitudinem nominare: illa (vt dixi) ſola vocata corruptione, quæ tam magnam habet eam, quæ contra naturam eſt, conuerſionem, vt non poſſit iterum per naturæ coctionem ad primam humoris redire bonitatem.

XVIII.

Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται.

Eo

Eorum quæ vniuerſim, & velociter nutriunt, veloces quoque ſiunt excretiones.

Velociter quidem nutrire intelligenda ſunt ab ipſo dici, quæ pauco poſt aſſumptionem tẽpore ſtatim nutriunt, ſuæ naturæ ratione: quam in iis exploramus qui integra ſanitate fruuntur. Vniuerſum autem, quæ poſtquam alere cœperũt, exiguo tempore totum præſtant corpori alimentum. Talia igitur, quantum ad hoc ſolum attinet quòd vniuerſim nutriũt, etiam veloces habebunt excretiones. Si verò aliqua adſit acritudo excitans ad excretionem, aut lentor ob quem magis retineantur: illa quidem velociùs ad excretionem prorumpent, hæc verò tardiùs. Celerrimè igitur & maximè vniuerſim vinum alit, tardiſſimè autem & paulatim caro bubula, & cochleæ, & verticilli marini, † ſquillæ, cammari, atq; locuſtæ. Et (vt ſummatim comprehendã) quæcunq; dura carne conſtant, eandem cum his naturam habent, & caſei duri, carnes ſolitæ, lentes, ac bulbi, necnon oua vſquequo indureſcãt elixata. Hæc enim omnia multo poſt aſſumptionem tempore, atq; paulatim nutriunt. Indicium autem tibi ſit cibum aſſumptum iam nutrire, in pulſibus quidem, fortitudo ac magnitudo: in motibus autẽ voluntariis

† καὶ ἀκρήδες, καὶ κάραβοι, καὶ ἀστακοὶ, *locuſtæ, carabi, & cammari.*

riis robur nutritis adiectum. Ipſum verò præcipuè oportet explorare in illis qui ex euacuatione aliqua ſenſibili ſunt debilitati, vel propter laborẽ ſuperfluum, vel propter inediã. In hiſce igitur quæ anteà diximus omnibus tardæ fiũt alui excretiones, hoc eſt, longo poſt aſſumptionẽ tempore: in contrariis verò veloces. Maximè autem omnium ipſis contrariũ eſt vinũ : celerrimè (vt diximus) nutriens: poſt ipſum verò per ordinẽ alia de quibus ſermonẽ faciã, primùm de vinis ipſis percurrens. Etenim aquoſa ex eis, exiguum præbẽt corpori alimentum. Sunt hæc colore quidẽ alba, tenuia verò ſubſtantia. Craſſa autẽ & flaua, his multò magis corpus alunt: tantũ verò vincuntur à nigrioribus alimenti quãtitate, quantũ ſuperant nutriendo celeriter & vniuerſum. Quæcunq; verò vina alba quidem ſunt, ſed etiã craſſa : minus quidẽ his alunt, plus autẽ tenuibus & albis: ſed neq; velociter neq; vniuerſum alunt. Quãtum verò in hiſce differunt, tantũ etiam in excretione. Aquoſa enim celeriter per vrinã excernuntur, quia celerrimè tota ferè anticipant reficere. Ex aliis verò omnibus quantũ aliquid ventrẽ ſubierit, manifeſtè proportionalem nutritionis tẽpori habet excretionem. Hoc idem in aliis omnibus acci

accidit. Nam ſuccus ptiſſanæ, non multo poſt aſſumptionem tẽpore videtur nutrire, non tamen multũ præbere corpori alimentũ, id verò breui tẽpore præbere vniuerſum. Alica verò neq; paucum, neq; vniuerſum affert alimentum, ſed multo tẽpore multum affert alimentũ. Oportet autẽ ea quæ inuicem comparantur, eſſe ſecundum ſubſtantiam ſimilia, nec eſſe aliud quidem extremè humidũ, aliud verò extremè ſiccum. In ptiſſana igitur & alica, & huiuſcemodi omnibus quæcunq; parãtur ex miliis, vel fabis, vel aliis frugibus, eodẽ modo ſe habẽt quæ cõparantur, ſecundũ ſubſtantiæ qualitatem. In carnibus autem propria quidẽ eſt vnuſcuiuſq; cõſiſtentia: comparare verò ipſa oportet ſecundũ modum quo parãtur: idq́; vel vtriſq; aſſis, vel eodem modo elixatis. Auferre autẽ oportet dum parãtur, mordaces humores, quẽadmodum in braſcica ac in leguminibus, ſi certam velis habere experientiam eius, quæ in ipſis alit, ſubſtantiæ. Auferuntur autem humores dicti, ſi, dum elixantur, ab vna aqua ad aliam transferantur. Si igitur adhibita diſtinctione, diligentẽ omnium feceris inquiſitionẽ: inuenies omnia quæ in pauco tempore nutriunt (hoc eſt vniuerſum, & pauco poſt aſſumptionem tempore:

pore: hoc enim eſt velociter) etiã velocem habere excretionem, quando hominibus eodem modo effectis exhibentur: (nã hoc quoq; in talibus omnibus oportet præfinire) at quæ contrariam naturam habent, tardè excerni. Cauſam horum inuenies ex iis quæ demonſtrata ſunt in commẽtariis de potẽtiis naturalibus. In his enim oſtendebatur vẽtriculus ante omnia cibis frui, familiarem ſibi ſuccum ex illis attrahens, & ſuis apponens tunicis: mox vbi hic eſſet ſaturatus, tunc ipſos emittere ad excretionem. In hoc autẽ tempore & hepar oſtendebatur ex cibis attrahere, vbi indigeret alimento: nam ſi nõ egeat: illo, quod prius aderat, perfrui: eodẽ autem modo, trahere rurſus ex hepate totum corpus, quo tẽpore ſcilicet indiget alimento. Vnde in quibus totũ corpus eſt vacuum, quiſpiã maximè poſſit experiri qui cibi ſint vniuerſim & velociter nutrientes: quibus etiam illud ineſt, quòd celeriter tendãt ad excretionem, quantũ ad id attinet. Verùm nonnulli dixêre eam, quæ fit ex toto corpore, euacuationem, ab ipſo excretionẽ nominari, vt idẽ ſit quod nunc docetur, ei quod dixit in libro de alimento, vbi inquit: Cibus qui difficulter alteratur, difficulter abſumitur: qui facilè apponitur, facilè ab-

ſu

ſumitur, Quod dictum veriſsimum quidem eſt, non tamen propriè videtur intelligi appellatione excretionis. Nam magis propriè dicitur ſolũ de ea quæ fit per ventrem: poſſumus tamen etiam ipſam intelligere de ea, quæ ſit ex toto corpore. Differt enim, excretionem, vel ſubductionẽ dicere. Subductio enim ſolùm de iis dicitur, quæ per aluum deiiciuntur: contingit autem excretionis vocabulum ambobus eſſe cõmune. Carnes itaque ſuillæ, & quęcunque lentos ac craſſos ſuccos habent, in tempore faciunt ex toto corpore tranſpirationem. Olera verò, & piſces ſaxatiles, & ſimpliciter quæcunque tenuem habent ſuccũ, qui diſtribuitur, celeritate quidem diſtributionis, atque appoſitionis exuperant, ſtabilem verò naturam non habent, ſed facilè diffluantur.

XIX.

Τῶν ὀξέων νοσημάτων οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προδιαγορεύσιες οὔτε τοῦ θανάτου, οὔτε τῆς ὑγιείης.

Acutorum morborum non omnino ſunt certæ prænunciationes, aut ſalutis, aut mortis.

Acuti morbi, præter id quòd celeriter

iudicantur, ſtatim etiam magnitudinem habent. Nam febres diariæ, quas Græci ephemeras vocant, licet citò finiantur, nõ tamen acuti morbi nominantur. Duplex autem eſt acutorum morborum natura. Vel enim in humoribus calidis ſolis, qui nullum obſedêre locum, ſed æqualiter in omnibus animalis partibus apti ſunt ex ſua natura generari: vel loco aliquo patiẽte fiũt, vt in morbo laterali, pulmonis inflammatione, angina, & omnino in acutis morbis ſunt febres continuæ. Rari enim ſunt quibus febres non adſint, vt morbus attonitus, quem Græci apoplexiam vocãt. Morbi verò longi, ob craſſos, lẽtos ac frigidos fiunt humores, qui non facilè concoqui poſſunt, & in patientibus partibus impacti ſunt atq; fixi: ita quòd eorum diſpoſitiones magis ſcirrhis quàm inflammationibus aſſimilantur. pauci verò ex ipſis fiunt per conſenſũ, & abſq; loco patiente: in quibus venæ omnes, æqualiter habent humores putreſcentes, vel atræ bilis, vel pituitæ naturam præ ſe ferentes. In his quidẽ omnibus videtur Hippocrates fidere præcognitionibus, in acutis verò non omnibus: verùm aliquãdo etiam falli præcognitionem confiteri. Hoc enim ſibi vult negatio, non omnino, hoc eſt non in omni

omnibus quod genus ſermonis vſurpare conſueuerunt, quando pauca ex multis volunt excipere: vt cùm dicunt: Non omnes homines ſunt mali. Qui enim hoc dicit, oſtendit pauciſſimos eſſe bonos. Ita igitur & nunc Hippoc. oſtendit, inquiens non omnino certas eſſe in morbis acutis prænuntiationes: cùm aliquando, quamuis raro, contingat medicum optimum aberrare: hoc autem fit propter ſubitam in iudicatione permutationem, quæ naturam humorum ſequitur morbificorum, & quia nonnunquam humor noxius ex vno loco transfertur ad alterum.

X X.

Ὀκόσοισι νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι ὑγραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσιν ξηραίνονται. ὁκόσοισι δὲ νέοισιν ἐοῦσιν, αἱ κοιλίαι ξηραί εἰσί, τουτέοισι πρεσβυτέροισι γινομένοισι, ὑγραίνονται.

Quibus iuuenibus aluus humecta eſt, iis ſeneſcentibus exiccatur: Quibus verò iuuenibus aluus ſicca eſt, iis ſeneſcentibus humectatur.

Quod quidẽ hoc ex magna parte fiat, & non ſemper, oſtendit ipſe inter ſequẽtes hunc ſcribens aphoriſmum: Quorum aluus humida eſt, ſi iuuenes fuerint, ii in melius commutãtur, quàm illi quibus eſt ſic-

ca, ſi verò ſenes, in deterius: nam magna ex parte ſeneſcẽtibus exiccatur,] Oportet autẽ humidas & ſiccas aluos intelligere non ſimpliciter, ſed eadẽ victus ſeruata ratione. Si quis enim in iuuentute Alexandrino rum victu vteretur, falſis vtẽs cibis, & porris, zythumq́; ſuperbibens, in ſenectute verò nihil horum aſſumeret, lentem autem eſitaret, & vinum auſterum potaret, quo pacto diceremus huius hominis deiectiones ætatis ratione permutari? Sic & qui iuuentute lentibus veſceretur & meſpilis, & vinum auſterum potaret, in ſenectute autẽ victu vteretur Alexandrinorum, atque ita cum victu excretioneś mutaret, non rectè ex deiectionibus iudiciũ fecerimus. Sed cũ omnia alia, non ſolùm quæ ad cibos attinent, paria agentur, & deiectiones cõmutabuntur, tunc rectum fiet iudicium de his quæ ab Hippoc. in hoc aphoriſmo dicuntur. Variantur autẽ deiectiones ætatũ ratione ſecundum eas quę in corpore mutãtur diſpoſitiones, ex quib. aluus ſiccior humidiorve fit. Quæ nã verò ſint hæ diſpoſitiones, vnum eſt ex iis quæ quærũtur: atque adeò lõgum mihi futurum ſuper hoc ſermonem exiſtimo, ſi proprias ſtuduero adhibere ipſi demonſtrationes, ita vt vnus liber integer ſit futurus neceſſarius. Sed

hoc

hoc aliàs fortè à nobis fiet:nunc breui ſummas rerum perſequar, ea ſimul vſurpans, quæ in commentariis de potentiis naturalibus,& de cauſis ſymptomatum demonſtraui. Pluſquã modo conueniat,fiat aluus humida,quando cibus in chylum conuerſus,per ipſam parciùs diſtribuitur. Siccior verò rurſus,omni humore in ipſa contento ad hepar relato. Cauſa verò ob quã parciùs diſtribuitur aliquando eſt, quia plus cibi aſſumimus ,quàm hepar indigeat,quãdoq; verò,quia citiùs deiicitur. Nam cùm cibus modum excedit, eius excrementum derelinquitur, vbi hepar tantum ad ſe attraxerit,quãtò indiguerit. Cùm verò properat ad exeundum , non præuenit hepar tantum atrahere , quãtum ipſi eſt neceſſarium. Citiùs autem feſtinat ad exitum id quod excernitur,nonnunquam ob multitudinem bilis ad aluum defluentis,quæ irritat ad excretionem : nonnunquam verò ipſa alui potentia retentiua facta debiliore, expulſiua verò eius atque inteſtinorũ forti exiſtẽte. Plura igitur appetimus cùm os ventriculi (in hoc enim vis appetendi præcipuè conſiſtit)frigidiorem habet temperaturã. Sic verò & hepar minus attrahit propter frigiditatẽ. Vim autem retentiuã habet vẽtriculus imbecilliorẽ propter hu-

miditatem,ſicuti expulſiuam fortiorẽ propter ſiccitatem. Senum igitur corpus cum frigidum efficiatur, tantum augeri contingit in ore ventriculi frigiditatem, vt appetitus deficiat,atq; ita excrementa exiccentur inopia ſibi quantum ad diſtributionẽ. Sic & quicunque ob multitudinem vel naturam humoris bilioſi aluum humectam habent,ad contrarium tranſmutãtur,cùm hic humor in ſenectute imminuatur Quibus vero ad virtutis retentiuæ debilitatem aluus humectatur,non omnibus tranſmutatio aduenit,ſed pro quãtitate caloris adiuncti. Si enim ſtatim ab initio frigidiorem habuerit aluus temperaturam, mox ad immodicam veniens in ſenectute frigiditatis intemperiem, virtutem retentiuam æquè habebit imbecillem:quoniam omnis immodica intemperies vires exoluit. Quod ſi exquiſitè calida fuerit in multam vſque ætatem, fortem habebit vim retentiuam: vt quæ neutram habeat exquiſitè intemperiem,neque eam quæ eſt ſecundum ſiccitatem (ſiquidem erat omnino humidior natura:alioqui non habuiſſet debilem virtutem retentiuam)neque eam quæ ſecundum caliditatẽ: hoc enim ſupponebatur. Liquet igitur quod ferè omnibus qui aluos habent natura humidiores,fit ad contra

traria ſeneſcentibus trãſmutatio. Qui vero ſicciores, iis fient in ſenectute humidiores propter contrarias † temperaturas. Vel enim quia minus aſſumitur cibi, quàm potentiæ hepatis congruat, vel propter ſuctũ vel quia parum bilis cõfluit ad aluum, vel propter potentiæ retentiuæ robur, excrementa exiccantur. Quòd autẽ minus appetant, & citiùs impleantur, fit propter partium appetentium caliditatem. Quòd verò cibus aſſumptus exugatur, contingit vel modicè ſe habente hepate ſecundum temperaturam, vel modico paulò calidiore. Quòd verò pauca bilis confluat ad aluum, hoc ex eo accidit, quia etiam pauca generatur ob viſceris frigiditatem. Fortis autem iuuenibus ineſt retentiua potentia, quoniam ad ſicciorem vergunt temperaturam. Non abſque ratione igitur in omnibus, quos diximus, ſenibus fit ad contraria tranſmutatio. Nam qui non appetunt ob caliditatem, in progreſſu ætatis plus etiam appetent quàm poſſit hepar euincere. Quibus vero ob innatam ſiccitatem virtus retentiua fortior extiterat, iis ſeneſcentibus fiet imbecillior ob ſiccitatis exceſſum: & ea ratione excrementa humectabuntur, ob ciborum properam deiectionem. Quibus verò propter bilis de-

† *Aliàs αἰτίας, id eſt cauſas.*

fectum tardante excretione, ob deiectionis moram plurimum humiditatis exugitur:fieri poteſt vt eadem diſpoſitio perſeueret.Poſſunt etiam propter immodicam hepatis frigiditatem,diſtributione facta iuſto imbecilliore, fieri excrementa humidiora. Hæc in præſenti dicta ſufficiant de cauſa earum quæ fiunt in ætatibus permutationum,quantum ad alui attinet humiditatem ac ſiccitatem:quæ propter breuitatem ſunt futura obſcura iis qui in nuper dictis commentationibus non ſunt exercitati. Sed pòſt aliquando vno volumine integro,de eiſdem clariorem doctrinam faciemus. Quantum autem ad vſum artis attinet, hoc ſolùm ſciſſe ſufficiat, quòd eſt ab Hippocrate dictum, etiam ſi cauſa non adiiciatur.

XXI.

Λιμὸν θώρηξις λύει.
Famem vini potio ſoluit.

Vini potionē thorex in nominare conſueuit.In libro enim de natura hominis,& de victus ratione,in hunc modum ſcripſit. [Liquet igitur quod victus cuiuſq; noſtrū non eſt cauſa,quòd omnes ſubinde morbo corripiantur, iuniores ſcilicet ac ſeniores viri ſimul ac mulieres,ſimiliter,& thoriſſomeni,& aquæ potatores.] Cùm ergo aquæ

aquæ potatores thoriſſomenis ex aduerſo opponat, hinc oſtenditur ipſum per theriſſomenos vinū potantes intelligere. Quare & thorexis, vini potus ab ipſo dicitur: quē dici famem ſoluere, nō (per Iouem) quamcumque inediam, famem nominās, (ſicuti nonnulli arbitrātur) ac ne eam quidē quæ cum appetitu fit, ſed eam quam habēt qui eo morbo laborant, qui vehemens & inſedabilis ciborum appetentia dicitur: quam quidam medicorum appetentiam caninā nomināt. Talem enim famem, vini potio ſanat; non eam quæ ex longa inedia, vel alui profluuio, aut fluxu ſanguinis, aut aliqua alia facta eſt euacuatione. Nā qui ex tali aliqua eſuriunt cauſa non modò nullam ex vini potu capiunt vtilitatem, ſed etiam plurimùm offenduntur: quoniā conuulſionibus atque deliriis confeſtim corripiuntur, ſi antequam cibos aſſumpſerint, vinum potauerint. Qui verò famē quam diximus patiuntur, iis vini potus, non cibi multitudo, remedium eſt. Equidem multos ipſe ſanaui qui indeſinenter fameſcebant, vinum ipſis abundanter exhibens, ex eorum genere quæ multū calefaciūt. Neque enim acerba vina talem famē ſanant, ſiquidem neque calefaciunt: ſed quæ colorem flauum habent, vel rubeum abſque

aſtrictione,maximo ſunt illis remedio qui canino,quem vocant, laborant appetitu. Oportet ſiquidem cùm ad prandium accedunt,primùm illis afferre pinguia edulia,atque(vt ita dixerim)oleagina,& quæcunque alia ex multo parantur oleo:ſed in primis nihil auſterum aut acerbum offeratur:poſteà vnum aliquod ex vinis quæ diximus,etiam ſi nondum ſitiant,ad potandũ dare. Statim enim ſedatur ipſis fames: & talem longo tempore victum exhibendo,ceſſat omnino,& hoc mihi magis videtur in præſenti aphoriſmo Hippocrat. docere. Cùm enim canini appetitus vel propter ſolam intemperaturã frigidiorem, vel propter humores acidos fieri cõſueuerint, quos exorbuit os vẽtriculi:(hæc verò ambo ſanare poteſt vinũ quod diximus) non ſine ratione ceſſare facit caninos appetitus. Qui verò putant vehemẽtem eſuritionem,quã Græci bulimon vocãt,fuiſſe nũc famem ab Hippoc. nominatam, non ſatis rectè mihi videntur ſermonẽ accipere. Primùm quidẽ quia ipſum pro generali atq; vniuerſali faciunt ſpecialẽ, ac particularẽ: deinde etiã mentiũtur: nã paſſio, bulimos nominata, eſt labefactatio facultatis à frigore externo, quæ à fame quidẽ inchoauit,ſed non habet eã amplius adiunctam.

XXII.

ἈΠὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἰῆται. καὶ ὁκόσα ὑπὸ κενώσιος πλησμονὴ. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις.

Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio: & quicunque ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas.

† Non ſi quid factum eſt ex repletione, neque ipſa nõ amplius exiſtẽte ſi quid remanſerit, curat euacuatio: ſed quæcunque eo ipſo quo fiunt tempore, curare aggredimur, euacuatione indigent. Quòd quidẽ plenitudo morbum efficiat, anteà dictum eſt, quòd autem euacuatio ſit eius curatio, nõ opus eſt dicere, ſicuti neq; de omnibus aliis cauſis quæ morbos committũt, quòd per contraria curentur. Neque enim aliud quicquam quimus excogitare præter contrarium cauſarum morbos facientiũ, ſicuti in morbis ipſis iam factis rurſus conſiderabimus: quemadmodum & in ſymptomatis quæ eos ex neceſſitate conſequuntur. Sed nunc de iis qui adhuc fiunt morbis, ſermo à nobis habetur. Liquet igitur quòd vnà cum cauſis ipſos facientibus neceſſariò deſtruuntur. Cauſarum vero facientium abolitio fit ex contrariis. Si enim ex refrigeratione morbus fiat, cu-

† In anti. exẽp. ita legitur initium huius cõmentarii ὁ δὲ οὐκέτι γενόμενον id eſt, neq; quod nõdum à repletione fit, &c.

ratio eſt per calefactionem: ſi vero ex calefactione per refrigerationem. Sic etiam ſi propter repletionem morbus conſtituatur, tunc oportet repletionem euacuare: ſicuti & ſi propter euacuationem, reficere protinus conuenit. Atqui nonnullis videtur: nunquam fieri ab euacuatione morbum, exiſtimant autem (vt apparet) huiuſcemodi homines, ſolam febrem eſſe morbum, quod ſi didiciſſent, quamlibet lædentem operationes diſpoſitionem, morbum eſſe, & quod à vehementibus intemperaturis operationes læduntur, haud quaquam dubitarent, an fortes euacuationes morbos efficiant. Sanguis enim cùm ſupra modum aut ex vtero muliebri, aut ex venis, quæ hæmorrhoides appellantur, aut ex vlcere fluxerit, tunc vel omnes, vel plurimas operationes ii qui ita affecti ſunt, offenſas habent. Nonnulli vero ipſorum non modo hæc patiũtur, verumetiam aqua inter cutem corripiuntur. Longæ autem inediæ iis qui calorem habent ad igneam naturam propenſiorem, præter alia mala, inſuper afferũt febrem. Quantum igitur veritas ipſa atque vtilitas exigebat, dictum à nobis eſt: ſed & his addamus aliquid propter deliros, quales ſunt quidam medici recentiores, qui de nominibus altercãtur, &

putant

putant ſe de rebus ipſis habere ſermonem Hi autem ſunt qui aiunt cauſarum efficiẽtium morbos abolitionem non eſſe curationem, ſed præſeruationem. Qui primũ quidem docendi ſunt, quod de nomine litigant, deinde quòd neque de hoc ipſo rectè. Vbi enim cauſa non adeſt quæ morbũ efficiat, hîc ſola curatio factorũ relinquitur. Vbi verò ea quæ ineſt corpori cauſa. nondum aliquid facit, veluti quæ plethora, id eſt plenitudo vocatur, ad præſeruatiuam artis attinet partẽ, huiuſcemodi cauſarum demolitio. Cùm verò iam aliquid agit, miſtum iam eſt quodammodo huiuſcemodi opus, ex præſeruatione ac curatione. Nã quod facturæ erant cauſæ illæ, prohibitum eſt fieri: & hoc ad artem attinet præſeruatiuam, quantum verò morbi iam factum eſt, propriam exigit curationem. Quapropter cũ miſta ſint talia ex præſeruatione ac curatione, proprio caremus nomine atq; idcirco aliâs alia vtimur appellatione, nonnũquam preſeruari dicẽtes ne morbus qui iam incipit generari, ad cõplementũ perducatur: nõnunquã verò curari: quemadmodũ in iis quos canis rabidus momorderit. Quæ enim ipſis adhibẽtur medicinæ, duplicẽ habent appellationem. Nam & nonnunquam rabiei remedia

dia dicuntur, ac ſit rabiem faciẽtis diſpoſitionis dicerentur. Nonnunquam vero non remedia appellantur, ſed rabiei futuræ præſeruantia.

XXIII.

TA' ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur.

Acuti morbi magni ſunt, & ad ſuum vigorem celerrimè properãt. Non abſque ratione igitur in pauco tempore magnas etiã faciunt permutationes: quod idem eſt quod iudicari. Huiuſcemodi enim permutatio quando vniuerſim in morbo fiũt, Hippocrates criſes vocat, id eſt iudicationes: in quibus nonnũquã ſubito integra ſanitas reſtituitur, aut moritur æger: nonnũquam vero magna fit, vel ad ſalutẽ, vel ad mortem permutatio, non tamen aut ſubito ſanantur, aut moriuntur: ita vt quatuor ſint in ipſis celeres permutationes, quas ipſe docuit in primo libro Epidemiorũ, inquiẽs Ad ſalutem, aut mortem, vel inclinationẽ ad melius, aut ad peius. Quod vero ſit neceſſarium ob morborum magnitudinẽ, ac ſymptomatum vehemẽtiam, vel cito vires proſterni, adeo vt homo moriatur: vel

ſi ad noxiorũ humorum excretionem impetum faciant, & quos inuaſerunt, exuperent, bonam ſequi iudicationem : ſi vero exuperētur, malam: vnicuiq fit manifeſtũ. Propterea igitur eſt impoſsibile vt in longum tempus iudicatio differatur in morbis acutis. Terminum igitur in hiſce omnibus Hippocrates poſuit duarũ ſeptimarũ. tanquam nullus eorum vlterius progreditur, verùm ante quartumdecimũ diem multi poſsint iudicari. Et enim vndecimus, nonus, ſeptimus, & quintus, multos videtur iudicaſſe in libris Epidemiorũ. Iudicat autem & ſextus nonnullos, ſed nõ pene, ſicuti in libris de iudicatoriis diebus plenius oſtendimus: in quibus † ſiquis debeat exercitari, illum volumus ea cõſectari quæ Hippocrates breui ſermone perſtrinxit. Quæcũque vero iudicationes ſũt veluti imperfectæ, iis finem imponit aliquis alius dierum conſequentiũ qui qualéſnam ſint, in libris Prognoſticis Hippocrates docuit & de ipſis aliquid in ſequẽti docebit aphoriſmo. Eſt autem & harum imperfectarũ iudicationũ terminus qui dãi exterior poſt quẽ nõ amplius fieri progreſſus ſolet, dies quadrageſimus. Quicũque igitur morbi intra diẽ quartũdecimũ integrè iudicantur, hos ſolet Hippocrates acu

† Duo in Græ. cod. vidẽtur verba trãſponenda vt rectũ Gal. ſenſum habeamus, vt ſic legamus, ἐν οἷς ἀξιῶ μὲν γεγυμνάσθαι τὸν μέλλοντα, *i. in quibus eſſe exercitatum dignum cẽſemus eumqui velit ea conſequi qua &c.*

acutos ſimpliciter nominare. Quicunq; ve rò †imperfectè iudicati: aliquo ſequentiũ dictum iudicatoriorum vſq; ad quadrageſimum cũ natura conflixerunt, hos nõ ſolet ſimpliciter acutos nominare, ſed appellatione cõpoſita per hæc verba ſimul, acuti qui in quadraginta diebus iudicãtur. Verum manifeſtius illi declarant, qui eoſdem morbos, acutos ex decidẽtia vocãt. De his igitur in prognoſtico ſcribit in hunc modum: Oportet autem exiſtimare ſpirãdi facilitatem valde magnã habere vim, ad ſalutem in omnibus acutis morbis, quicũq; febres habent †adiunctas, & in quadraginta diebus iudicãtur. Nũc verò in aphoriſmis acutis ſimpliciter præcipiens, ait eos intra quartumdecimum diem iudicari non (per Iouem) hoc dicens (quod nonnulli exiſtimarunt) quod quatuordecim ſint numero dies, qui in his morbis faciãt iudicationẽ. Nam ſecundum hãc expoſitionem, etiam illos dies qui iudicãt morbos acutos ex decidẽtia nominatos, dicemus eſſe numero quadraginta: cũ idẽ loquendi ſit modus in vtriſq;, hic quid. cũ ait morbos acutos in quatuordecim diebus iudicari: in Prognoſticis autẽ. Quicũq; cum febribus ſũt & in quadraginta diebus iudicãtur. Verùm hi cùm nõ inueniãt qui poſſint oſtendere vtroſ

† ἠμιῤῥόπως.

† ἐκ μεταπτώσεως, ex tranſitione, tranſmutatione.

vtroſque ſermónes,& hunc qui in aphoriſmis ſcribitur, & alterum qui in Prognoſtico ſibi inuicem eſſe concordes: hanc abſurdam excogitarunt expoſitionem. Neque enim quatuordecim ſunt vſq; ad quadrageſimum, dies iudicatorii, ſed cum intercidentibus quidem plures abſque illis verò pauciores, quemadmodũ clarè in noſtra oſtẽditur de dieb' iudicatoriis tractatione. Sed & ipſa rerum natura ſuffragatur ei rationi qua dicitur acutos morbos habere terminum iudicationis quartumdécimũ diem. Nullus enim inuentus eſt vnquam, qui ab initio velociter moueretur, hũc trãſgredi terminum, quin vnam aliquam ex dictis quatuor acciperet mutationẽ: adeò vt nonnulli debiles ac parui circa primos dies, exiſtentes, quarto aut quinto die cõtinui, vehementes, & acuti fieri incipiẽtes, ad decimumſeptimum terminarunt. Alij verò ſexto aut ſeptimo die exacui incipiẽtes, ad vigeſimum terminarũt: adeò quòd morbi continui acerbitas nunquam poteſt plures quàm continentes quatuordecim obtinere dies. Ex iis verò qui motus habent inequales, multi extendũtur vſque ad aliquem vlteriorem præfinitorum dierum. Dico autem inæquales habere motus, eos qui aliquot diebus fuêre ve-

he

hementiores, poſtea ſine aliqua ſignificatione torpuerunt, deinde rurſus adaucti continuationem acceperunt. Si quis igitur vt dixi, faciat in ægrotantibus obſeruationem: omnes inueniet qui duas ſeptimanas velociter mouentur, nunquam ad exteriorem progredi terminum.

XXIIII.

Τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος, ἑτέρης ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχὴ, θεωρητὴ δὲ ἡ ἑνδεκάτη. αὕτη γὰρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης ἑβδομάδος, θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη. αὕτη γὰρ ἐστι τετάρτη μὲν, ἀπὸ τῆς τεσαρεσκαιδεκάτης, ἑβδόμη δὲ, ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

† Septima Gaza.

Septennorum quartus eſt index. Alterius ſeptimanæ octauus principium. Eſt autem & vndecimus conſiderandus. Ipſe enim quartus eſt ſecundæ ſeptimanæ. Rurſus verò & decimuſſeptimus conſiderandus, ipſe ſiquidē quartus eſt à quartodecimo, ſeptimus verò ab vndecimo.

† θεωρητὰς, conſiderandos, Gaza.

Indices & contemplabiles † ſolet Hippocrates nominare dies in quibus aliquod ſignum apparet futuræ iudicationis indicatiuum

tiuum, in altero aliquo† iudicantium dierum, quos ipſe in Prognoſticis, vnãquãq; ſeptimanam in duas diuidens partes per quaternarios digeſsit. Primum itaq; quaternarium, ſeptimi diei ab initio, indicem eſſe ait: vndecimum autem quartidecimi: quoniã & ipſe ſecundi ſeptimana in duas partes diuiſa, prouenit. Eadem ratione & decimuſſeptimus vigeſimi eſt index: quoniã ex diuiſione tertiæ ſeptimanæ in duas partes efficitur veruntamen hanc tertiam ſeptimanam ſecundæ coniungit, quamuis primam à ſecunda ſeparauerit: nã eius initium diem octauum eſſe dixit, non tamen tertiæ quintumdecimũ, quemadmodum nonnulli poſt ipſum exiſtimarunt: quoniã neque vigeſimũprimum pro termino ſtatuit: ſed principiũ quidem tertiæ ſeptimanæ quartumdecimum, finem autem & terminum vigeſimum. Cur verò duas primas ſeptimanas ſecundum diſiunctionem inuicem ordinauerit: tertiam verò ſecundæ ſecundum continuitatem, in libro de diebus iudicatoriis docuimus. Quantũ verò ad præſentia, ſufficiat etiam ſine cauſa nouiſſe quod experientia comprobat. Et ipſe verò Hippocrates plurimos ægros tali ordine dierum iudicatoriũ, & in libris Epidemiorũ ſcripſit fuiſſe iudicatos. Dixi au-

† *Aliàs* μελλουσῶν, *futurorum.*

tem ſecundum talem ordinem,in quo primæ tres ſeptimanæ ad vigeſimũ, ſequẽtes verò tres ad quadrageſimum perducantur Sic enim & ſexageſimum & octuageſimũ diem iudicatorios habebimus,hos pariter ipſos experientia confirmãte, quemadmodum in libris de diebus iudicatoriis oſtendimus illos qui in libris Epidemiorũ notãtur iudicati ſecundum talem dierum ordinem abſcribentes. Illos quidem ægros lõgum eſſet hoc in loco ſermone complecti ſufficiet autem ſola ex Prognoſticis verba in hunc modũ ſe habentia ſubſcribere:Febres iudicantur in eiſdẽ numero diebus, ex quibus etiam homines liberantur & pereunt. Nam mitiſſimæ febres,&quæ tutiſſimis ſignis incedũt,quarto die finiũtur, vel prius:peſſimæ autẽ, & grauiſſima ſigna præ ſe ferentes quarto die interimũt aut prius.Primus igitur earum inſultus ita terminatur.Secundus verò ad ſeptimũ ꝑducitur.Tertius ad vndecimum: Quartus ad quartũdecimũ.Quintus ad decimũ ſeptimum. Sextus ad vigeſimũ.Hi igitur ꝑ quatuor ex acutis ad vigeſimũ per adiectionẽ finiunt. Hæc verba oſtẽdunt manifeſtè, quòd tertiã.ſeptimanã per continuitatem ſecundæ annumerat, & quòd decimamſeptimam indicem facit vigeſimæ.

XXV.

XXV.

OI θερινοὶ τεταρταῖοι, τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες. οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales longæ & maximè quæ hyemen attingunt.

Non ſolùm quartanæ breues æſtate fiunt, ſed & ægritudines aliæ, propterea quòd humores excrementoſi funduntur, & per totum corpus feruntur atque difflantur. In quibus igitur vires validæ ſunt: noxiis humoribus euacuatis, morbi ceſſant. In quibus verò ſunt imbecilles, dum noxii ſucci euacuantur, vnà etiam ipſæ diſſoluuntur. Quare non abſque ratione, nulli morbi æſtate ſunt lõgi Hippocrates verò de ſolo omnium longiſſimo fecit mentionem veluti per exemplũ de omnibus aliis, ex iſto præcipiens. Sicuti verò æſtate & diſcuti humores, & vires diſſolui contingit: ita hyeme contraria eueniunt, vt & humores intus remanẽtes, veluti latibulis incumbãtes & vires ſeruentur robuſtæ. Neque igitur morbi ſoluuntur, manentibus iis qui eos efficiunt humoribus neque ægroti moriũtur viribus interim ſufficientibus.

XXVI.

Πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιν γενέσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

Febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt, quàm febri conuulſionem.

Ipſe Hippocrates in ſequentibus dicet conuulſionem fieri ex repletione, & euacuatione. Cùm igitur aliquem ſanum contigerit repentè conuelli: huiuſcemodi conuulſionem fieri ex repletione eſt neceſſarium. Etenim nerui replentur frigidis & glutinoſis humoribus, ex quibus etiã nutriuntur: vnde conuulſionem patiuntur. Hiſce igitur febris ſuperueniens, ſolita eſt magna ex parte calefacere, extenuare atq; digere. Si verò ex febribus ardentibus totum corpus exiccetur, & neruis deinde ex ſiccitate conuulſio accidat: hoc maximum eſt malum & penè inſanabile: quoniam longum tempus exigitur ad ſiccitatem neruorum remouendam, morbi autem acerbitas tempus nõ expectat: quin citò vires diſſoluit, & ſubito exitium affert.

XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν, οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιούτων

ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τοι διαμένειν οὐδὲ χρονίζειν εἰώθεν.

His qui ob iuſtam cauſam non leuius ſe habent, non oportet fidere, neque multum formidare mala quæ præter rationem eueniunt. Talium enim multa ſtabilia non ſunt, neque multum durare & permanere conſueuere.

Sermo quidē integer de talibus omnibus in libris de Criſibus ſiue iudiciis habitus eſt, nunc verò quantum ad propoſitorum expoſitionē ſufficit, à nobis dicetur. Cùm morbus inuadit vehemens, deinde ſubitò quieſcit: neq; per ſudorem, nec vomitum, neq; alui excretionem, aut profluuium ſanguinis corpore euacuato, ac nec apparente quidem vllo ſigno coctionis, ſignum infidum exiſtimat talem morbi remiſſionem eſſe: ſicuti etiam ſiquis præter rationem ſpiret difficulter † vel deliret vel vehementius febricitet, vel magno rigore corripiatur. Nam hæc quoq; firmitatem non habent: tantúmq; abeſt vt malum aliquod ſignificent, vt nonnunquam bonum iudicium haud ita multo poſt futurum enuncient. Quomodo autem hæc oporteat diſcernere & præcognoſcere, in libris de Criſibus diximus.

† Additur in Græco ἢ παραφρονέειν *id eſt, vel deliret.*

XXVIII.

Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως τὸ διαμένειν καὶ μηθὲν ἐνδιδόναι τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, κακόν· τὸ μὲν γὰρ μῆκος νούσου σημαίνει, τὸ δὲ ἀσθένειαν.

Febricitantium non omnino leuiter permanere corpus, & nihil minui, vel etiam pluſquàm ratio poſtulat contabeſcere, malum. Illud enim morbi longitudinem, hoc verò imbecillitatem ſignificat.

Hæc verba. [Nõ omnino leuiter] diſtinctionis gratia appoſuit Hippocrates. Si enim ſimpliciter dixiſſet, Febricitantium permanere corpus, & nihil minui, malum: ſermo careret veritate. Contingit enim cùm in tempeſtate frigida quiſpiam ex plenitudine laborat, non collabi corpus, neq; extenuari, cùm febres paruæ ſunt: ſed cùm maiores ſunt, permultam quandam adeſſe repletionem ſignificatur. Cõtabeſcere autem pluſquam ratio expoſtulat, malum: etiam ſi non adiiciatur, [Non omnino leuiter.] Siue enim leuiter febricitanti, ſiue nõ ſignũ imbecillitatis eſt ea, quę fit pręter rationẽ extenuatio. Neq; enim putandum eſt

eſt verbo [contabeſcere] in proprio ſignificato nũc fuiſſe vſum,ſed magis abuſum. Rectè autem dixit in ſecunda parte aphoriſmi : [Magis quàm ratio expoſtulat] & melius eſt hæc quoque verba priori parti aphoriſmi adaptare,ita vt totus ſermo talis ſit:febricitantiũ nõ omnino leuiter permanere corpus, vel etiã contabeſcere magis quàm ratio expoſtulat,malũ:vt cõmuniter de vtroq; prędicetur,magis quàm poſtulat ratio. Siue enim permaneant magis quàm ratio expoſtulat, ſiue extenuentur, malũ. Melius autẽ fuiſſet ſi hoc quod ait: Magis quàm ratio poſtulat:quibus finibus iudicetur,aperuiſſet.Sed quia hic doctrinæ modus eſt aphoriſticus ſummã ſequẽs breuitatem:nos exponẽtes verbũ, ſecundũ rationẽ,ad febris magnitudinẽ referemus,& ad tẽpus ægritudinis, ætatẽ,& regionẽ, & tempus anni , & illã quæ tũc viget tẽporis conſtitutionẽ , & prætereà ſenſibiles euacuationes , vigilias, curas, inedias, motus plures. Nã maiores febres magis & citiùs corpora extenuãt ægrotãtiũ, ſicuti & diuturnitas morbi,& ex ætatibus puerilis atq; decrepita : ſed vtraque diuerſa ratione : in pueris enim propter caliditatẽ atq; humiditatẽ multũ diffluunt atq; vacuãtur corpora:in decrepita verò ætate hoc idem pa-

tiuntur propter virium imbecillitatem.Ex regionibus autem, & anni temporibus ac conſtitutionibus , calidæ quidem ac ſiccæ magis euacuant, humidæ verò ac frigidæ magis adſtringunt, ac difflari corpora atque vacuari nō ſinunt.De ſenſibilibus autem euacuationibus quid dicere oportet? Neminem enim ignorare arbitror, quòd ex profluuio ſanguinis multo,atque ſudoribus plurimis, & vrinæ multitudine, vel vomitu, vel alui excretione, citò corpus extenuetur. Accidit autem & dictis cauſis inedia:& prætereà vigilia,& curæ multùm extenuāt, ſicuti & motus nimij:ſed hæ rarò febricantibus adſunt, nam magna ex parte decubunt quieſcentes. Veruntamen aliquando cōtingit moueri aliquos,qui in itinere cœperint febricitare, vel vrgēte neceſſitate,vel ſtudio domū reuiſendi. Quin etiā ex delirio quidā ægroti iugiter exurgētes & decūbentes,aut cōtinuò partē aliquam corporis commouentes, aut etiam delira loquētes,intra paucos dies extenuantur. Hæc quidem omnia ægrotos reddunt macilentos,ſicuti & cōtraria his,corpus in maiori mole conſeruant. Signum autem nullum ex his eſt vitium imbecillium, ſed ſingula ſunt tantummodo cauſæ.Nam ſicuti ab iis corpus non ſine cau-

ſa

ſa extenuatur,ſic & vires deſtruũtur.Abſq; his autem corpus præter rationẽ extenuari, ſignum eſſe viriũ imbecillitatis Hippocrates inquit: quam & in decrepitis pro cauſa aſſignantes celerrimè ipſorum corpus extenuari dicebamus. Neq; mirũ videri debet in iis qui ita ſe habent,imbecillitatem quidẽ cauſam eſſe extenuationis, extenuationem verò eſſe ſignum virium imbecillitatis. Hoc enim contingit in omnibus agẽtibus & patientibus.Hæc quidem eſt ſentẽtia Hippocratis, ſemper exiſtimãtis eã quæ eſt circa rationẽ extenuationẽ, ſignũ eſſe imbecillitatis. Nos verò adiiciamus eius ſermoni & aliam diſpoſitionem quæ cauſa eſt in febribus extenuationis. Eſt autem hæc humorum quidẽ tenuitas,corporis verò raritas.Cũ enim hæc ambo cõuenerint,celerrimè corpora euacuantur, per eam quæ difflatio inſenſibilis nominatur:ſicuti & in diſpoſitione cõtraria,craſſitudine humorũ, & corporis ſpiſſitudine nulla fit humorum euacuatio,ſed permanere corpus, & nihil tunc deteri de ipſius mole contingit. Hanc autẽ diſpoſitionem oſtendit Hippocrates in prima parte aphoriſmi per ea verba [Longitudinem morbi ſignificat] Alteram verò ipſi oppoſitam prætermiſit:ſed nos hãc quoq;

adiicientes, iam totum ſermonem integrum proferamus, quàm fieri poteſt breuiſſimè. Febricantium non omnino leuiter, permanere corpus, & nihil imminui, vel pluſquam ratio poſtulat contabeſcere, malum. Nam permanere, ex cutis ſpiſſitudine accidit & craſſitudine humorum: & propterea longitudo morbi ſignificatur. Contabeſcere autem nonnunquam cõtingit ob humorum tenuitatem, & cutis raritatem: nonnunquam verò & ob ſolam virium imbecillitatem.

XXIX.

Ἀρχομένων τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινεῖν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίην ἔχειν βέλτιόν ἐστιν.

Cùm morbi inchoant, ſi quid mouendum videtur, moue: cùm verò conſiſtunt ac vigent, melius eſt quietem habere.

Cur Hippocrates hoc conſulat, ſequenti indicat aphoriſmo: quem ſi præſenti annexueris, totum ſermonem talem efficies. Cum morbi inchoant, ſi quid mouendum videtur, moue: cùm verò conſiſtunt ac vigent, quietẽ habere melius eſt. Circa principia enim ac fines, omnia debiliora: morbo autẽ conſiſtente, fortiora. Oportet autem his adiicere omnia ſymptomata. Nam

de

de his verbum [omnia] protulit. Diſpoſitio ſiquidem ex qua hi generantur, quam & morbum nominamus, nō omnino dum morbus conſiſtit, eſt fortior: verùm in iis qui ſaluari debent melior multò, quàm in morbi principio: in quibus etiam Hippocrates nunc conſulit habere quietem, & in morborum initiis, ſi quid videtur, mouendum. Nam in morbis exitialibus, non modò quādo ſunt ſuo vigori vicini, nihil mouere oportet, ſed etiam in præcedentibus vigorem temporibus: recordātibus nobis, quòd deploratos non oportet attingere, ſed magis aſcedere, euentu morbi prænunciato. Circa initia verò illorum morborum in quibus ſperatur ægrotus cōualiturus, tentando maiora ſunt remedia: de quibus Hippocrates dixit: [Si quid videtur mouendum, moue.] Sunt autē hæc præcipuè quidem, venæ ſectio, nonnunquā verò & purgatio: quorum neutrum oportet morbo iam conſiſtente adhibere. Vt enim in libro de Criſibus manifeſtauimus, coctiones morborū tunc maximè fiunt. Vt igitur hæ citius eueniant, melius eſt circa principia euacuare, quò minorem iam factam materiam facilius natura poſſit concoquere. Morbo autē conſiſtente, cū iam natura † concoquit, ſuperuacuum eſt vacua

† *Alibi legitur,* πέπεπται, *id eſt, concoxit.*

cua

cuare tum propter alia, tum quia vis animalis magna ex parte eo tempore eſt defatigata, licet duæ aliæ vitalis ſcilicet ac naturalis, maximè fortes perſiſtunt.

XXX.

ΠΕρὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀσθενέστερα. περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, ἰσχυρότερα.

Circa initia & fines, omnia imbecilliora: circa ſtatum verò fortiora.

Symptomata omnia circa principia & fines ait eſſe imbecilliora, acceſſiones videlicet febrium, & vigilias, atque dolores, & faſtidium cibi & ſitim: ſicuti ipſas diſpoſitiones in quibus hæc fiunt, vbi morbi conſiſtunt, neceſſe eſt eſſe meliores, in iis, qui debent ſanitati reſtitui.

XXXI.

Τῷ ἐξ ἀῤῥωστίης εὐσιτέοντι, μηδὲν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, μοχθηρόν.

Eius qui à morbo cupidè comedit, nihil proficere corpus, malum.

Oportebat & hunc aphoriſmum, & qui illum ſequitur adiunctum eſſe illis qui ſuprâ ſcripti ſunt vbi dicebat: Si quis à morbo cibum aſſumens non corroboratur. In illo igitur aphoriſmo, pro verbo, nunc dicto, cupidè comedit, inquiens cibum aſſumer

mere, de ſymptomate aliquid docuit, ſcilicet nō corroborari. Hîc verò, cibum aſſumere commune vtriſq; ſeruauit: ſymptoma autem mutauit, quiddam illi ſcribens proportionale. Nam nihil corroborari, nihil proficere corpus, ſimilia quodammodo ſunt. Illud enim potentiæ noſtrum regentis corpus, hoc verò ipſius corporis affectio eſt. Fit verò hoc, vt ſcilicet corpus non bene alatur atque proficiat, nonnunquam ex potentiæ qua ipſum nutritur imbecillitate, nonnunquam autem ex malorum humorum ſuperabundantia.

XXXII.

ΩΣ τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες, κατ' ἀρχὰς μὲν εὐσιτέοντες καὶ μηδὲν ἐπιδιδόντες, πρὸς τῷ τέλει πάλιν ἀσιτέουσιν. οἱ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, ὕστερον δὲ εὐσιτέοντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσιν.

Omnes ferè qui male ſe habent circa initia cupidè comedentes, nec quicquam proficientes, ad poſtremum rurſus cibum non appetunt: qui verò circa initia cibum valde faſtidiunt poſteà benè appetentes, iĳ in melius vadunt.

Hic etiam aphoriſmus de iis eſſe dictus

videtur, qui ex morbo conualeſcunt. Non proficere enim, de his dicere cõſueuerunt tum alij, tum Hippo.ipſe. Si quis igitur bene ab initio comedens nõ renutriatur: qua de cauſa hoc illi accidit, ex eadẽ rurſus cibum faſtidiet. Cauſa verò ob quã bene ab initio appetentes nihil proficiãt, eſt totius corporis vitium, cum partium appetẽtium firmitate. Verum proceſſu tẽporis ob cibi multitudinem aucto in toto corpore vitio, ipſum etiam appetendi inſtrumentũ malè ſe habebit: quare in appetentes fient qui priùs bene appetebant, quo rectè cupidè comedẽtes nominauit. Dixerat autem hoc ipſum in præcedentibus aphoriſmis, hoc modo: [Si verò cibum nõ aſſumenti hoc eueniat, ſcire oportet, quòd euacuatione indiget.] Porrò eos qui ab initio malè appetunt, adeò vt parum omnino aſſumant cibi, poſteà verò ad contrarium tranſeunt, in melius permutari inquit. Hoc verò euenit, natura, eo tempore quo parum cibi aſſumebant, ipſam, quæ cauſa erat inappetentiæ, diſpoſitionem conquoquente.

XXXIII.

ἘΝ πάσῃ νούσῳ τὸ ἐρρῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς, ἀγαθὸν, τὸ δὲ ἐναντίον, κακόν

In quouis morbo mente conſtare, &

be

bene ſe habere ad illa quæ offeruntur, bonum contrà vero ſe habere, malum.

Neque cũ aliquid bonũ dixerit eorum quæ ad corpus attinẽt, omnino exiſtimãdum eſt ob id hominẽ reualiturũ:neq; cũ malũ dixerit, omnino moriturũ. Nã fieri poteſt vt bonũ ſignum à maiori malo ſuperetur,& malũ à maiori bono vincatur. Talia itaque pronuntiata intelligenda ſũt de eò ſolo quod dicitur. Dicitur autem quod ſignũ eſt bonũ,quantũ in ſe eſt:& ſignũ malũ, quãtũ in ſe eſt. De morte autẽ vita oportet omniũ ſignorum vires prius bene perpẽdentes,ita pronũciare, quẽadmodũ & ipſe in Prognoſticis cõſulit: ſic igitur & nunc: Cõſtare mente,& appetitũ permanere , bona ſigna ſunt in quouis morbo Quædam enim non inomni bona ſunt, vt ipſe conſueuit nobis ſignificare, inquiens : Spirandi autem facilitatẽ putare oportet valde magnam habere vim ad ſalutem in omnibus morbis acutis. Quod autẽ conſtare mente , bonũ ſit ſignũ , hinc cognoſces: Quæ ad cerebrũ attinet, atque membranas, & ſpinalem medullã necnon & ſeptum tranſuerſum , & omnino partes neruoſas, quæ præſertim ſunt iuxta cerebrum , ſana eſſe omnino ſignificantur ex

men

ti,& conſuetudini,& tempori,& anni conſtitutioni,ac regioni,morbi calidiores,ſũt congruentes, frigidioribus verò, frigidiores:eadem ratione & ſiccioribus ſicciores, & humidioribus humidiores Contrarium autem à Diocle dictum eſt, & in libro de ſeptimanis, cuius autores opinantur incitari quidem à ſimilibus, morbos ſolui vero à cõtrariis:quoniam & ab ipſo Hippocrate ſcriptum eſt,cõtrariis morbis cõtraria eſſe remedia. Putant igitur febrem ardentem genitam hyberno tẽpore, facilius poſſe ſanari ea quæ fit in æſtate : non animaduertentes quòd ob maximam cauſam febris ardens hyeme fiat:neq; enim ab initio aliter genita eſſet, niſi cauſa potentior temporis contrarietatem ſuperaſſet. Cùm igitur anni tempus cohibere non potuerit cauſæ magnitudinẽ, cùm tamen haberet ſanitatem ſibi ſuffragantem:multò minus morbo iam facto ſuperauerit,non aſsiſtẽte ſanitatis robore. Sed & hoc eſt ipſa experiẽtia cõpertum Nam duarũ febrium ardentium magnitudine partium,illa quæ aduenit hyeme, eſt pernicioſior. Nam dũ in calidiori temporis conſtitutione ortum habuerit,& ſubita ad frigidiorem mutatio facta fuerit, nõ parum iuuatur hæc febris ardẽs ab ambiẽtis aëris frigiditate : cũ ipſi

duplex inſit cōmoditas,prior quidem temporis conſtitutio, in qua morbus genitus eſt,tanquam ſignū:altera verò in qua ſolutus eſt, tanquam cauſa. Hæc igitur omnia magis comprobant, nec repugnant ſententiæ aphoriſmi:ſicuti neq; illud, ꝙ raucedines & grauedines in valde ſenibus nō cōcoquuntur:licet hi morbi ſenili ætati maximè congruant. Primū etenim non idem eſt non concoqui, & periculoſum eſſe:deinde nō ſimpliciter ſenes dici,ſed cū adiectione, valde. Omnia enim in his ſunt periculoſa,ob virium imbecillitatē.Sed neq; illud quod ſcribitur in primo Epidemiorū.[Et maximè moriebātur quibus natura vergebat ad phthiſim:] iis quæ dicta ſunt, aduerſatur. Neq; enim eam quæ oritur ex elementis,ibi dixit temperaturam,ſed corporis formam:eſt enim vbi & hæc, natura vocatur. Et ſicuti verum eſt calidam temperaturam minus in morbis calidis periclitari:ita qui anguſtum pectus habent, non ſolùm magis incidere in phthiſim, ſed etiā vbi incidere, periclitari. Nonnulli autem qui aphoriſmos expoſuerunt, talibus decepti ſuaſionibus,illum congruere naturę ægrotantis morbum dixerunt,qui ſit temperatura contrariis, quaſi conſentaneum dicas:permultum (vt oſtendimus) & à ve-

ritate ipſa,& ab Hippocratis ſententia decerrantes.

XXXV.

ἘΝ πάσῃσι τῇσι νούσοισι, τὸ περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον πάχος ἔχειν βέλτιόν ἐστι, τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν καὶ ἐκτετηκὸς, μοχθηρόν. ἐπισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς τὰς κάτω καθάρσιας.

In quouis morbo, partes ad vmbilicum & imum ventrem attinentes craßitudinem habere, melius eſt: multùm verò extenuari ac contabeſcere, prauum. Sed & hoc quoque ad inferiores purgationes periculoſum.

Partes omnes quæ ad epigaſtriũ, id eſt, regionem ventris, attinẽt, omni vacare diſpoſitione, quæ ſit præter naturam, oportere, eſt manifeſtum. Et hoc in Prognoſtico dictum fuit, vbi his vtitur verbis: [Hypochondria optimum eſt abſque dolore eſſe, & mollia, & æqualia.] Sed & ex his ipſis quædam ſunt tenuiora, quædam craſſiora de quibus nũc ſermonem habet: quæcunq; quidem craſſiora ſunt, hæc meliora eſſe inquiens: quæcunq; verò tenuia, mala: & tanquam ſigna videlicet, & tanquam cauſas. Signa enim ſunt, partiũ quę

contabuerunt,imbecillitatis. Cauſæ verò, quòd ciborum concoctio bona non fiat in ventre,neque ſanguificatio in hepate. Etenim membrum vtrumque à craſſitudine dictorum corporum concalefactum iuuatur.Tantum igitur vbi contabuere, offenduntur eorum operationes, quantum integris ipſis iuuabuntur.Quòd autem earū quas diximus partium, tenuitas etiam ad inferiores purgationes ſit periculoſa, manifeſtum.Oportet enim omnes, quæ infra ſunt thoracē,partes robuſtas eſſe, vt bene purgationibus ſeruiant,alioqui magna incommoda patiuntur. Cur autem de ſolis inferioribus purgationibus fecerit mētionem,dignum eſt quęrere.Superiores enim hoc eſt quæ per vomitum, iis qui ita affecti ſunt,periculoſæ.Annas quidem tanquā manifeſtas prætermiſit,illarum verò commeminit,vt de quibus magis poſſet dubitari; ἦτρον autē, propriè nominat & appellat partē ventris imam, quæ vmbilicum ac pudenda interiacet:ita vt in hęc tria totum epigaſtrium,id eſt,ventris regio diuidatur, in hypochondrium, regionem vmbilici,& partes ad pubem attingentes.

XXXVI.

OἹ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι, ἐκλύονται ταχέως

χέως, καὶ οἱ πονηρῇ τροφῇ χρεόμενοι.

Qui ſanitate corporis fruuntur, medicamenta purgantia aſſumentes, ſtatim debilitantur: & qui prauo vtuntur cibo.

Qui ſano ſunt corpore, non ſine cauſa citò labefactantur per medicamenta purgantia. Nam colliquefiunt, nō purgantur. Qui verò vitioſo vtuntur alimento, ob malorū humorē ſuperabundantiā facilè exoluuntur in purgationibus. Siue autem illud quod exterius aſſumitur, ſiue quod in corpore continetur, vitioſum alimentum nominet: vterque ſermo veritatē habet: quoniam cibi vitioſi ſolent ſanguinē gignere vitioſum. Si ergo vitioſi dicuntur, per relationē ad ſāguinē qui debet ex eis generari.

XXXVII.

Οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες.

Qui corpore valent, difficulter ferunt meditationes.

Non cuiuſcūq; medicamēti aſſumptionē ſolet Hippocrates medicationem nominare, ſed tali vocabulo in ſola vtitur purgatione. Sed ſuperior quidem aphoriſmus vnum, ex iis quæ ex ipſa progignuntur, ſymptoma indicat: citò enim inquit exol-

ui in purgationibus eos, qui corporis habent ſanitatem. In hoc autem generaliori dictione, de iiſdem pronuntiat: inquiens hos difficulter ferre medicationem. Nam & vertigines & tormina patiuntur, & difficulter his purgatio procedit, & præterea, celeriter exoluuntur. Fiunt autem hęc omnia, purgante medicamento proprium quidem attrahere humorem appetente, vel flauam bilem videlicet, aut atram, aut pituitam, aut aquoſam ſuperfluitatem: quia vero ille non adeſt, ſanguinem colliquat ac carnes, vt ex ipſis proprium attrahat humorem.

XXXVIII.

Τὸ σμικρῷ χεῖρον καὶ πόμα καὶ σιτίον, ἥδιον δὲ, τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδεστέρων δὲ, μᾶλλον αἱρετέον.

Parum deterior potus aut cibus, ſuauior autem, melioribus quidem, ſed minus ſuauibus, eſt præferendus.

Non ob id ſolùm hoc eſt faciendum, vt ægro gratificemur, ſed etiam quia vtilius ipſi exiſtit. Nam quæcunq; cum voluptate aſſumuntur, iſta vẽtriculus amplexatur, & faciliùs concoquit: ſicuti illa quæ diſplicent, refugit. Vnde & nauſeæ, & flatus, & fluctuationes ſubſequuntur. Quod igitur

in

in plurimis & bono ſucco præditis euenit quando cibus eſt paulò deterior: (alioqui etiam)in iis qui cupidè aſſumunt,non ſolùm non eſt deterior,ſed etiam melior interdum euadit.

XXXIX.

OI πρεσβύται τῶν νέων τὰ μὲν πολλὰ νοσέουσιν ἧσσον· ὅσα δ᾽ ἂν αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γένηται, τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Senes iuuenibus plurimum quidem ægrotant minus: diuturnis vero morbis correpti, ferè commoriuntur.

Non omnes ſenes minus ęgrotāt quàm iuuenes,neque enim omnes maiorem habent circa victum continentiam, qui verò non habent magis ægrotant:vt qui iuuenibus ſint debiliores. Quòd vero permultis morbis diuturnis commoriantur, clarum eſt, ſiquidem & facultas eſt imbecillis, ita vt morbos cōcoquere nō poſſit,& omnes morbi diuturni,frigidi ſunt:vnde & magis ſenibus quàm iuuenibus accidunt. Omnes ſiquidem congruentibus naturæ ſuæ morbis faciliùs corripiuntur.

XL.

BΡάγχοι καὶ κόρυζαι τοῖσι σφόδρα πρεσβύτῃσιν, οὐ πεπαίνονται.

Raucedines & grauedines in valde ſenibus coctionem non admittunt.

Si ſimul iũxerimus ambos aphoriſmos, vtriuſque ſermo talis erit: Senes iuuenibus plurimum ægrotant minus. Diuturnis verò morbis correpti, ferè commoriuntur. Raucedines igitur atq; grauedines in valde ſenibus coctionem nõ admittunt, ita vt hic aphoriſmus ſit veluti exẽplum, quoddam antecedẽtis. Neque enim hi ſoli morbi ſenes comitantur ad mortem, ſed etiam nephritis, id eſt, paſſio renum, podagra, morbus articularis, coxendicum dolores, & quæ laxiori inteſtino ac ſpleni frigidæ inſunt diſpoſitiones, & præterea crebri anhelitus (quos Gręci ἄσθματα nominant) tuſſes, gibbi, vertebrarũ luxationes, obliquationes, & quæcunque alia morborum genera ex frigidis humoribus ortum habẽt: quæ in quibuſdam iuuenibus, nedum in ſenibus, difficulter coquuntur.

X L I.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις, καὶ ἰσχυρῶς ἄνευ φανερῆς προφάσιος ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Qui frequenter ac fortiter abſque cauſa manifeſta deficiunt animo, derepentè moriuntur.

Non

Non omnes qui deficiunt animo, derepentè moriuntur, niſi tres diſtinctiones adieceris, vnam quidem primã, vt ſæpius hoc patiantur, ſecundam vt fortiter, tertiam vt ſine cauſa manifeſta. Nam mulier quædã longum in balneo tempus cõmorata, frequenter animo deficiebat ob temporis diuturnitatem, & quoniam balneo magna ex parte ſigna ſuccendebantur vitiata: verùm non erat hoc † morbi ſignum, cùm cauſam haberet manifeſtam. Altera verò quã vteri affectus infeſtabant, hoc idem patiebatur. Quidam verò alter poſt longum ieiunium in balneo deficiebat animo: Alteri autem, ſi vel per horam lauabatur, idem accidebat, niſi priùs aliquid panis aſſumpſiſſet. Quibus omnibus aut debile erat, aut ſenſum plurimum habebat ventriculi os. Quicunque verò ex nulla tali cauſa ſæpius ac fortiter delinquuntur animo, ii ob virtutis † vitalis imbecillitatem hoc patiuntur: ſicuti & ille cui dum exoluèretur, cor fortiter palpitabat, derepentè mortuus eſt: non aliter quàm illi qui acutiſſimis cordis affectibus, quos ſyncopas vocant, arrepti, ſubito intereunt.

† Fortè legendũ θανάτου mortis.

† ψυχικῆς, animalis.

XLII.

Λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μὲν, ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον.

Soluere apoplexiam fortem, impoſsibile: debilem verò, non facilè.

In apoplexiis totũ corpus derepētè ſenſu priuatur ac motu; ſola reſtat reſpiratio: quæ ſi & ipſa prohibeatur, maxima eſt & acutiſſima hæc apoplexia. Quicunque verò reſpirant quidem, ſed magna cum vi, fortis adeſt iſtis appoplexia. Fortis autem adeſt & illis, ſed minus, qui neque intentũ neque violentum, inæqualem tamen atque exordinatũ ac præterea intermittentẽ habent anhelitũ: ſicuti in quibus aliquem ſeruat ordinem, debilior exiſtit: & ſi omnia fiãt quæ ſunt neceſſaria, citò curatur. Omnes autem apoplexiæ fiunt vi animali non potente defluere ad partes infra caput exiſtentes, idq́ue aut propter aliquam diſpoſitionem ſimilem inflammationi quæ in ipſo cerebro ſit cónſtituta, aut ventriculis ipſis oppletis humore pituitoſo. Verùm cauſæ magnitudinem, etiam morbi magnitudo conſequitur. Magna autem ex parte curationem non admittit, propter reſpirationis læſionem. Et mirari licet quomodo omnibus aliis muſculis motu carentibus in apoplexiis, illi qui thoracem attollunt, quamuis difficulter, moueantur tamen plerunque. Videtur autem hoc fieri propter reſpirationis neceſſitatẽ, quæ neruorũ

vim excitat ad operationē. Et ob hāc ipſā cauſā, magna ex parte muſculi omnes in apoplexiis operantur, thoracem mouētes etſi raró prius omnes operabantur: quēad modū & in vehemētibus exercitiis vbi anhelitus plurimus eſt neceſſarius. Verùm in apoplexiis nō ob idquòd ſit adaucta neceſſitas reſpirationis, ſed quia vis eſt imbecillis, ideo omnes muſculi thoracis ſimul coguntur operari. Quemadmodū & in iis alioqui qui cum febre, vires habēt imbecilles, ob hāc ipſam cauſam omnes mouere coguntur ſeipſos in vnam ex omnibus operationis ſummam ſufficientem, ſeipſos colligentes.

ΤΩ ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μηδέπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν οἷσι ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ ϛόμα.

Qui ſuffocantur & à vita deficiunt, nondum tamen mortui ſunt: non referuntur in vitam, quibus ſpuma circa os apparet.

Omnis ſpumæ generatio ex duarum ſubſtantiarum miſtione conficitur, altera ſpirituoſa, altera humida. Fit autem earum miſtio, ambabus in multa perfractis, & in multis mutuo cōplexu paruis ampul ab ipſis effectis. Tùm verō tenacē habetis

qui

qui perfringitur humor cōſiſtentiam(quo ſpiritum circumplectente, ampullas contingit generari)non facilè diſſolubilis, ſed ſtabilis ſpuma perficitur, qualis maximè currentibus equis,vel ira percitis apris circa os agregatur. Ambarum verò ſubſtantiarum confractum, ac miſtionem facit nonnunquam motus violentus vel vtriuſque,vel alterius tantum nonnunquam verò & fortis calor:niſi & hunc dixerit quiſpiam ſpumam per motum operari. Verùm homini ea quæ manifeſta videntur conſectanti, tutius eſt duplicem dicere ſpumæ generationem: ventis quidem vehementioribus mare occupātibus, propter ictū fortiorem:in lebetibus autem caloris ratione. Sic itaque & in corporibus animalium, cùm adſunt ex morbo comitiali cūuulſiones, vehementia motuum ſolet ſpumam generare:in apris vero calor.in curſibus autem equorum,vtraq; cauſa vigorem habet. Nam dum continuo per reſpirationes intro & extra fertur, ſaliua per ipſas extenuatur,& aliquid etiam ex pulmone inſtar vaporis effertur, quod ſaliuæ miſcetur,ac circūplicatur ſpumæ quæ generatur, ſubſtantiam vnà adaugens. Qui vero opinantur hanc ſpumam ex ventre prodire, errāt. Neq; enim fieri poteſt, vt

aſſa

affatim & cumulatè inde proueniat, cùm neque eo tempore animal euomat, neque nauſeam vllam patiatur citra quæ ſymptomata, nihil è ventre poteſt efferri, tantum abeſt, vt vapor quiſpiam expirationi ſimilis attoli inde poſſit: cùm nulla huiuſmodi ſubſtantia è ventre efferatur, qualẽ pulmo expirat. Quinetiã ſanguis qui quidem è pulmone educitur ſpumoſus, eſt ſimilis viſceri: qui verò ex vẽtre, ne tali quidem vicinus eſt. Sed quæ vnà cum ſanguine è pulmone educitur, ſpuma affatim & cum tuſſi educitur. Qui verò ex tali humore paulatim vapor expiratur, non excitat tuſsim. Vbi autem laqueus collo circũdatur, neceſſe eſt quidẽ cordi atque pulmoni vt fuliginoſam expiret ſuperfluitatem. Hoc enim à nobis oſtẽſum eſt in libro de vſu reſpirationis. Prohibẽte autem laqueo totam violenter impellit, quo fit, vt pars propriæ humiditatis vnà expellatur, eo modo quo fit in ſanguinis eductionibus. Signũ itaq; eſt exitiale, quoniam pulmonis violentiam ſignificat, quam patitur, dũ animal ſuffocatur. Præcipuè verò hoc fieri rationabile exiſtit propter eam, quæ ex corde ad ipſum impellitur, caliditatem vnde & caloris efferueſcentia, & motu ſpiritus violento, & vehementi pulmonis co

natu ad educendum ſpuma enata, ſignũ eſt mortale. Nonnulli tamen, quanuis rarò dum ſtrangularentur relati ſunt in vitam, quibus ſpuma circa os apparuerat, & fortè Hippocrates non tanquam ſemper intereant, ſed quòd contra rariſſimè eueniat, ita pronunciauit: quemadmodũ & paulò antea oſtendit per alterum aphoriſmum, ita inquiens: Quibus iuuenibus aluus humida, iis ſeneſcentibus exiccatur. Nam illic hanc dictionem, magna ex parte prætermiſit: quam in ſequentibus adiecit, vbi inquit: Quicunque aluũ humidam habent iuuenes dum ſunt, in melius procedunt quàm qui ſiccam habent: qui verò in ſenectute, in deterius pergũt. Nam magna ex parte ſeneſcentibus exiccatur.

XLIIII.

OI παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχυθάνατοι γίνονται μᾶλλον τῶν ἰσχνῶν.

Qui natura admodùm craſſi ſunt citiùs intereunt, quàm qui graciles.

Eos qui ex prima ætate craſſi ſunt, & graciles inuicẽ comparans, de craſsis pronunciat, quod citò ad mortẽ perueniãt, magis quàm graciles. Optimũ enim bene carnoſum eſſe natum, hoc eſt commoderatum vt neq; craſſitudo adſit, neq: gracilitas. Ta-

les

les enim poſſunt ad longã ſenectã perduci. Si verò à modo recedatur, melius eſt vt ad gracilitatem. Nam malus eſt ad craſsitudinem exceſſus. Anguſtæ enim ſunt horum arteriæ ac venæ, atq; ob id paucum omnino ſanguinẽ habẽt ſpiritúmve: adeò vt cũ ætate proceſſerint citò ipſis vel paruã ob cauſam calor natiuus deſtruatur. Graciles autẽ hac quidem ratione nõ periclitãtur: quia verò partes principales, ita affectæ ſũt, vt nullũ habeãt munimẽ à cauſis exterioribus, prõptè offendũtur. Qui verò natura quidem mediocres erant: verùm victu delicatiore vtentes, poſtmodũ craſſi facti ſunt, iis licet caro atque pinguedo adnatæ ſint, venæ tamen atq; arteriæ latæ conſiſtunt: atque idcirco in eis calor natiuus † minus obnoxius eſt extinctioni.

† Copioſior eſt.

XLV.

ΤΩ͂Ν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς ἡλικίης, καὶ τῶν ὡρέων, καὶ τῶν τόπων, καὶ τῶν βίων ποιέουσι.

Quicunque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporũ & locorum, & victuum quoque liberantur.

Morbus comitialis proximus quod ma

modo eſt morbo quem apoplexiam appellant, cum idem locus in vtroque patiatur & idem humor in cauſa ſit. Verum apoplexia ob omnimodam carentiam illius potentiæ, quæ ad neruos defluit, morbus autem comitialis propter motum vitioſum, generatur. Frigidus autem & craſſus eſt humor ambobus: atque idcirco adoleſcentium ætas calidam & ſiccam habens temperaturam, maximum affert auxilium iis, qui morbo comitiali laborant: ſic & locorum proportionales mutationes, (dico autem proportionales, quando ad calidiorem ac ſicciorẽ commutantur) eodem modo & victuum. Neque enim horum mutatio quælibet morbum ſoluit comitialem, ſed quæ calidiorem & ſicciorem corporis habitum efficit. Poteſt autem, etiam ſimpliciter, victus mutatio intelligi morbo comitiali prodeſſe, quoniam magna ex parte victus deprauatus morbum generat. Itaque etiam mutatio victus omnino ad melius perducit.

XLVI.

Δύο πόνων ἅμα γινομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Duobus doloribus ſimul non eundem locum

cum

cum infeſtantibus vehementior alterum obſcurat.

Si quis anguſtiùs eundem locum intelligat, nunquam duo poſſunt in eodem fieri dolores: ſi quis vero latè, poſsibile eſt. Dico autẽ latè, circa membrum maius, veluti circa brachiũ, vel cubitũ, aut femur aut tibiam. Verum hi duo dolores ſimul augent loci afflictionem, ac neuter latet ægrotantem. Si vero ſint in locis diuerſis, alter quidem (ſi ita contigerit) in cubito, alter vero in tibia: tunc alterum ab altero obſcurari contingit, cùm vis ſenſibus tota ad vehementiorem abducatur ac diſtrahatur. Nam & hoc nobis in mœroribus ſolet accidere qui ſunt & ipſi veluti dolores quidam ſolus animi ſine corpore. Nam & horum qui ſunt vehementiores, occultãt minores, ſiquidem non eadem ex re ortum habeant: alioqui & illi ſeipſos coaugent.

XLVII.

ΠΕ ὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου, οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνουσι μᾶλλον, ἢ γενομένου. *Dum pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto,*

Pus ex ſanguine ortum habet qui ſemi malam (vt quiſpiam dixerit) habet tranſ-

mutationem. Nam mala ſimpliciter, cum à putrefactione fit olida: ſicuti quæ ſimpliciter bona, eſt ipſa nutritio partium animalis: at quæ pus generat, medium inter has obtinet locũ, neque à ſolo calore extra naturam, neque à ſolo calore ſecundũ naturam procedens. Miſtus enim quodammodo ex vtriſque eſt calor inflammationis. Fit autem dolor extẽta ſimul ac calefacta præter naturam, inflammata particula: febres verò ſequũtur † principio cõcalefacto: & hæc ambo cõtingũt ex quadã veluti ebullione atque exuſtione ſãguinis qui vbi ex toto exuſtus fuerit, reſiduũ eius fit pus, quemadmodũ ex lignorũ exuſtione cinis: atque ideo tẽpore illo dolores ſedãtur ac febres, præſertim cùm pus fuerit excretũ: vt pote iam conſũpta quidem materia, extincta autem ignea caliditate.

† *Alias καρδίας, corde.*

XLVIII.

ἘΝ πάσῃ κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν ἄρχηται πονέειν, τὸ διαναπαύειν, εὐθὺς, ἄκοπον. *In omni corporis motu, vbi laborare ceperit, quies ſtatim laſsitudinem aufert.*

Verbum, laborare, ſignificat etiam dolere ſignificat & fatigari, & in vtroq; ſignificato ſermo verus eſt. Siue enim mẽbra iã doleant ex multitudine motionum, ſiue ſint

ſint fatigata, vt vix iam agere aliquid poſ ſint, quies ſtatim, laſsitudinem aufert.

XLIX.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνους φέρειν, κἂν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες, τῶν ἀσυνήθων ἰσχυρόντε καὶ νέων ῥᾷον φέρουσι.

Conſueti ſolitos labores ferre, etſi ſint imbecilles aut ſenes, non conſuetis, fortibus, atq; iuuenibus, faciliùs ferunt.

Alius alii labor conſuetus eſt: illi quidẽ curſus ve alius aliquis motus per crura factus, huic verò manus certa mouere lege, ſiue quouis alio modo operari manibus, aliis fodere terram, vel remigare, vel arare vel ſimpliciter quoduis aliud agere. Differunt autem omnes iſti labores, quia vel plures, vel pauciores partes operantur, & quia vel magis, vel minus laboratur: hoc tamẽ omnibus cõmune exiſtit, quòd partes exercitæ fiunt robuſtiores, atque idcirco labores conſuetos facilius ferunt.

L.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα, κἂν ᾖ χείρω τῶν ἀσυνήθων ἧσσον ἐνοχλεῖν εἰαθεδεῖ οὖν καὶ εὐ τὰ συνήθεα μεταβάλλειν.

Quæ ex longo tempore, conſueta ſunt

etſi deteriora ſint, inſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur etiam ad inſueta trāſire

Non de ſolis exercitationibus hic ſermo eſt, ſicuti ſuperior, verùm de omnibus ſimpliciter cōſuetis hic aphoriſmus pronunciat cibis. potibus, balneis, illuuie, vigiliis, ſōno calefactione, frigefactione cutis. Horum etenim ſingula minus nocēt cùm fuerint conſueta. iis quæ natura quidem minus noxia ſunt, ſed nunquam in conſuetudinem peruenerunt. Quod cùm ita ſe habeat, in exercitationibus quidem, ad partium quæ operantur, robur refertur, vt anteà dicimus: in reliquis vero quomodo fiat iā dicemus. Cibi ac potus naturam aduentitiam efficiunt, maximè quidem in ventriculo, cùm hoc vero & in aliis partibus. Nam etſi maximè vincātur & tranſmutentur à corpore ipſum tamen quodā modo pro ſui natura diſponunt, ita quod proceſſu tēporis multa fit permutatio ac ſimilitudo nutritorum ac nutrientia. Hoc enim oſtenſum eſt à nobis in libro de conſuetudinibus oſtenſum eſt etiam quod vnumquodq; facilius à ſimilibus alteratur. Ob hanc igitur cauſā quāto ſimilius eſt, id quod tranſmutat, ei quod tranſmutatur

tatur, tantò citiùs alterat ipſum. Et quidē ab aliis omnibus quibus corpus adhæret, quodammodo afficitur: veluti in aere frigido, ac calido, vbi denſatur quidam à frigido, laxatur verò à calido, atq; ideo conſueta facilius perfert, ab inſuetis verò moleſtatur. Si enim laxato corpori ob caloris adhæſunt repētè frigus ſuperuenerit: in imas eius ſtatim partes ſubintrat, & maximè offendit. Cauſa itaque de omnibus conſuetis dicta eſt in libro de conſuetudinibus. Quod verò experientia notum eſt, id iam noſcimus: quòd ſolùm ab Hippocrate ſcriptum eſt, qui cauſam adſcribendam non cenſuit. Nos verò ad eiuſdem inuentionem aliquas dedimus occaſiones. Hæc igitur dicta ſufficiant quantū ad primā aphoriſmi attinet partem. Quod verò in fine ſcribitur, in quo conſulit trāſire quodammodo ad nō conſueta, ad vitandum valetudinis periculum, dictū eſt. Eſt enim vniformis quæque conſuetudo, periculoſa: cùm omnes homines inopinatis rerū ſortibus ſubiiciantur. Ne igitur aliquando derepentè incidētes in nobis inſueta, magnopere lædamur, ſatius eſſe inquit omnia tentare. Fiet autem hoc non inhærentibus nobis ſemper iis quibus aſſueuimus: ſed & nonnunquam contraria tentantibus.

L I.

Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κένουν ἢ πληροῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁκωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλέρον. καὶ γὰρ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον, ἀσφαλὲς καὶ ἄλλως, ἢν καί τις ἐξ ἑτέρου ἐφ' ἕτερον μεταβαίνῃ.

Plurimum, atque repentè euacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere, periculoſum: omne enim nimiū naturæ inimicum: ſed quod paulatim fit, tutum eſt, cum aliâs tum cùm ab altero ad alterum tranſitus fit.

Cauſam ob quam affatim & repētè, vel euacuare, vel replere, vel calfacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere, periculoſum ſit, ipſe oſtendit inquiens: *omne nimium eſſe naturæ inimicum.* Conſiſtit enim naturæ ſubſtantia in elementorum commoderatione: quare non abſq; ratione, nimirū omne (cum deſtruat cōmoderationem) vnà ſubſtantiā animalis diſſoluit. Paulatim autem, inquit, implere ſcilicet vel euacuare, & quæcunque alia ſubinde dixit, tutum eſt cū aliâs, tum maximè cùm ab altero, cui aſſueuimus, tran

tranſimus ad alterum. Nam in antecedente aphoriſmo cõſuluit ad inſueta tranſire. In hiſce igitur permutationbus, quod affatim quidem atque repentè fit, periculoſum eſt valde, quod verò paulatim, tutum.

LII.

Πάντα κατὰ λόγον ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένου τοῦ κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedat ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad aliud, ſuppetente quod ab initio probaueris.

Non eſt mediocris prudentiæ, non diſcedere ab iis quæ recta viſa ſunt, etſi nondum manifeſta appareat vtilitas ex iis, ita factis, conſequi. Quemadmodum enim gutta ſubiectum petrã percutiẽtẹ vix longo tempore ſenſibilis paſſio in lapide manifeſtatur: ſic accidit etiã in crudis, & quæ difficulter concoqui poſſunt diſpoſitionibus: in quibus cùm recta ratio inuenerit id quod conducit, non diſcedit ab illo quod primum faciendum exiſtimauit, etiam ſi nihil ex illius vſu, ſit effectum.

LIII.

ΟΚόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσι νέοι μὲν ὄντες βέλτιον ἀπαλλάσσουσι τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων, ἐς δὲ τὸ γῆρας, χεῖρον ἀπαλλάσσουσι. ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσι.

Quicunque aluos humidas habent ſiquidem iuuenes ſint, in melius commutantur, ijs qui ſuccas habent. Qui vero in ſenectute, eò deterius commutantur: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccantur.

Manifeſtus eſt hic aphoriſmus: & quicquid de eo dicere conuenit, priùs eſt dictum in eo aphoriſmo cuius principium, Quibus iuuenibus ventres humidi ſunt, iis ſeneſcentibus exiccantur.

LIIII.

ΜΕγέθει δὲ σώματος ἐννεάσαι μὲν, ἐλευθέριον, καὶ οὐκ ἀειδὲς, ἐγγηρᾶσαι δὲ δυσχρηστον, καὶ χεῖρον τῶν ἐλασσόνων.

Magnitudo corporis, iuuenta quidem neque indecens, neque illiberalis: ſenecta verò † inutilis, & deterior paruitate.

† *Gale. legit,* δύσφορον.

Magnitudo corporis propriè quidẽ nominatur quæ longitudine, latitudine, profun

funditate moderātiam exuperat.Iam verò & quod longitudine ſola amplius auctum eſt corpus, ſolemus magnum nominare: quanquam huic propriū nomen eſt, longum.Nam & aliquādo quòd ſecundū latitudinem ac profunditatē vltra modū corpus eſt auctum,dicunt eſſe magnū,quamuis hoc craſſum proprio vocabulo nominetur.Si igitur magnitudinem corporis in proprio ſignificato Hippocrates dixit, nihilo deterior eſt in ſenectute,quàm paruitas.Si verò vel longitudinem corporis, vel craſſitudinē intellexit:hæ deteriores atque inutiliores ſeneſcentibus ſunt:verùm neq; craſſitudo eſt iuuentæ decens,neq; liberalis. Iu ſola ergo longitudine quòd ſit iuuentæ liberalis,ſenectæ verò inutilis: verè diceretur. Ex hac enim ſeneſcentes,gibbi fiunt,& vix poſſunt onus perferræ: quod Hippocrates inutile dixit.

TMHMA TRITON.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS, LIBER TERTIVS:

Interprete Nicolao Leoniceno Vincentino.

In tertio hoc in Aphoriſmos Hipproc. commentario,eorũ quæ de tẽporibus atq; ætatibus ab Hippocrate ſcripta ſunt, expoſitionem faciemus:maximè quidem quicquid eſt in ipſis obſcurum , declarantes: (hoc enim eſt propriũ expoſitionis opus) veruntamen ſingulis etiam quæ rectè dicta ſunt , demonſtrationem apponentes, quoniam hoc quoq; fieri in commẽtariis conſueuit. Miror autem hoc loco Lyci inconſtantiam, ſcribentis quidẽ) vt ipſe ait) expoſitiones Cointi pręceptoris,nuſquam autem iis quæ de temporibus & ætatibus dicta ſunt, probationem demonſtratiuam apponentis,ſed ad experientiam & obſer-

uationem omnia referentis, cum tamen ipſe in aliorum aphoriſmorum expoſitionibus rationem adhibeat cōſiderationem de ea quæ in ipſis continetur veritate, non ſola contẽtus experientia. Quòd verò ſola experientia non ſufficiat ad talem contemplationem aggregandam, ipſe Hippocrat. oſtendit: & hoc in proceſſu ſermonis oſtendetur.

I

AI μεταβολαὶ τῶν ὡρέων μάλιστα τίκτουσι νοσήματα. καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ἢ ψύξιος, ἢ θάλψιος, καὶ τ᾽ ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

Mutationes temporum potiſsimùm pariunt morbos: & in quibuſdam temporibus magnæ mutationes, aut frigoris, aut caloris, & alia pro ratione, eodem modo.

Mutationes temporũ nonnulli exiſtimant dici quibus inuicẽ cõmutãtur, quaſi ſucceſſiones diceret. Nam hyeme in ver commutata, fit dictorum morborũ generatio, de quibus ipſe deinceps loquetur. Vere enim furores, melancholiæ, & morbi comitiales. Vere rurſus in æſtatem deſinente, quod eſt initium æſtatis, febres

continuæ, inquit, & tertianæ, & ardentes, & quæ ſubinde cõnumerauit. Et de autũno atq; hyeme ſimiliter ſcripſit, vt inquiũt illi qui pro eodem accipiunt mutationes & ſucceſſiones. Verùm in verbum potiſſimum, quod ſermoni adiectum eſt aphoriſmi, hanc expoſitionem nõ admittit. Nam † nonnunquam tẽpora inuicem cõmutantur, & ſicuti quidam morbi ex ea commutatione generantur, eodem modo etiam ſoluuntur: & hoc ipſe Hippocrates dixit. Quare nihilo magis ſucceſſiones temporum pariunt morbos, quàm ſoluũt. Quomodo igitur non ſat fuit ipſi dicere: *Mutationes temporũ pariunt morbos*, ſed &, *potiſſimum*, addidit? Melius itaque fuerit ob hanc adiectionẽ, permutationes tẽporum intelligere eas quæ fiunt ſecundũ illorum temperaturas, alterationes. Hæ ſiquidem ſunt quæ potiſſimum generant morbos, quando multæ, alia poſt aliam, fiunt alterationes: quemadmodũ in Epidemiis ſcripſit, & nunc etiam paulò pòſt dicet: † Si verò vnius temporis ſolius alteratio efficit morbos aliquos, non tamen potiſſimùm. Quando igitur fiunt morbi potiſſimùm ex vnius tẽporis alteratione? Quãdo contigerit magnam eſſe alterationem: & ob hanc cauſam ipſe inquit: *Et in quibuſdam*

tem

† *In anti. exẽpl. non habetur* ἐνίοτε *id eſt, nonnunquã*

† *In anti. exẽpl. habetur* εἰ. *i.* ſi: *non* ἤ, *vt in impreſ. & ſic legit Leonic.*

temporibus magnæ mutationes, vel caloris, vel frigoris, vel alicuius alterius rei, veluti humiditatis, ſiccitatis, aut ventorum, aut horum defectus. Hæc igitur expoſitio recta eſt in iſta ſcriptura. Inuenitur tamẽ & alia ſcriptura, quæ ita ſe habet: *Mutationes temporum pariunt morbos, & maximos: potiſſimùm autem & in quibuſdam tẽporibus magnæ mutationes.* Quæ ſcriptura nullam habet obſcuritatem, iis præſertim qui ea audierunt quæ à me ſtatim anteà dicta fuerunt. Sunt verò & aliæ ſcripturæ idem dicentes: quas intelliges, atque probabilis, ſi illa quæ diximus, animaduerteris.

II.

Τῶν φυσίων αἱ μὲν πρὸς θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι.

Naturarum, aliæ quidem ad æſtatem, aliæ verò ad hyemem, bene, maléve ſe habent.

Naturas hoc in loco dixit Hippocrates ſecundum principaliſſimũ & proprium ſignificatum: quod ſecundũ ipſam maximè ſubſtantiã naturæ eſt. Dicebamus autẽ in præcedentibus ipſam eſſe temperaturam quatuor elementorum, humidi, ſicci, calidi, & frigidi. Et quidem oſtenſum à nobis

eſt

eſt in libris de tēperaturis: quòd vna quidem eſt temperatura, bene temperata atque optima: malæ autem temperatæ & vitioſæ, numero octo: quatuor quidem ſecundum qualitatem excedentem, quatuor verò aliæ ſecundum duas: ſecūdum vnam quidem calida & frigida, ſicca & humida: ſecundum duas verò calida & ſicca, humida & calida, & frigida & humida, & frigida & ſicca. Ad æſtatem quidem frigidæ & humidæ naturæ optimè afficiuntur: ad hyemem verò calidæ & ſiccæ: ſicuti etiam malè afficiuntur calidæ & ſiccæ ad æſtatem, frigidæ & humidæ ad hyemem. Quæ igitur in extremo ſunt huiuſcemodi, ad dicta tempora optimè ac peſſimè afficiuntur, quæ autem mediocriter ſecūdum quippiam ex temporibus vel iuuantur vel offenduntur: ſicuti humida & calida æſtate & hyeme: quoniam æſtate quidem quatenus humida eſt melius afficitur: hyeme verò contrà, quatenus calida.

III.

Τῶν νούσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι, καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας, καὶ χώρας, καὶ διαίτας.

Morbi quoque alij ad alia bene vel malè ſe habent, & quadam ætates ad tempora, & loca & victus genera.

Inor

Inordinato quodã interpretandi genere mihi videtur vſus Hippocrates in hoc aphoriſmo. Nam melius vtiq; ita dixiſſet: Morbi & ætates , alij ad alia tempora , & loca , & victus genera bene malève ſe habent. Morbi igitur bene ſe habent ad tempora quantũ ad generationẽ quidem ſimiles,quantũ ad ſolutionem verò, contrarij. Nos enim de hoc ipſo priùs determinauimus in expoſitione illius aphoriſmi,cuius initium eſt : *In morbis minus periclitantur.* Aetates autẽ,quemadmodũ & naturæ, frigidæ quidẽ ad calida, calidæ verò ad frigida:ſenũ quidẽ ad æſtatem , iuuenũ verò ad hyemem : eadẽ ratione & ad loca non morbi tantum,ſed etiã ætates afficiuntur. Nam morbi calidi , in locis calidioribus magis generantur,& minus ſunt periculoſi: & magis ſanæ ſunt in frigidis regionibus ętates calidiores,& in aliis proportionaliter. Sic verò & ad victus genera , alij ad alia bene malève ſe habent morbi , & ætates.Nam calidiores ad frigidiora , frigidiores verò ad calidiora,& ſicciores quidem ad humidiora , humidiores verò adſicciora bene ſe habent. Et vt ſimpliciter dixerim, contrarij quidẽ ad contraria bene,ſimiles autem ad ſimilia malè, præterquã ſi ętas tẽperata,victui & regioni & lo-

co

eo temperato comparetur: hoc enim ſolo modo ſimiles à ſimilibus bene afficientur. Quæ verò plus à cõmoderatione receſſerunt ætates, iis ſecundũ temperaturã, contraria loca & tempora & victus genera conferunt magis. Cùm verò omnes morbi à temperie & modo recedant: generatio quidem à ſimilibus locis atque tẽporibus ſolutio verò à contrariis fit.

IIII.

ἘΝ τῇσιν ὥρῃσιν ὅταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὁτὲ μὲν θάλπος, ὁτὲ δὲ ψῦχος γίνηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή.

In temporibus, quando eadem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.

Rectè, neque enim appellationes temporum, cauſæ morborum ſunt, ſed temperaturæ. Cùm igitur ipſæ cõuariant, neceſſe eſt morbos conuariari.

V

ΝΟτοι βαρήκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοὶ, ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι πάσχουσιν. ἢν δὲ βόρειον ἢ βῆχες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραὶ δυσουρίαι, φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων,

στηθέων. ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

Auſtri auditum hebetant, caliginem viſui offundunt, caput grauant, tarditatem ac languorem inducunt. Quādo (igitur) inualuerint, talia in morbis accidunt. Contrà, ſi aquilonia ſit tempeſtas, tuſſes (vigent,) faucium aſperitates, alui dura, horrores, coſtarum dolores & pectoris. Quandò igitur hac viget, talia in morbis expectare oportet.

Id quidem quod fit, declarauit, inquiens. Auſtri auditum hebetant, caliginem offundunt, caput grauant, tarditatem motus ac languorem inducunt. Cauſam autem adſcribens ob quam, vbi hæc tempeſtas viget, talia in morbis accidunt. Semper ſiquidem oportet medicum diſtinguere & ſeparare id, quod ex cauſa extrinſeca fit, & non morborum ratione, vt præcognitiones faciat certiùs. Cauſam verò ob quam auſtri reddant auditum grauiorem, & viſum caliginoſum, non eſt difficile ex eius temperatura intelligere, quæ calida & humida natura eſt. Omnia etenim talia ſunt apta replere caput. Ob hoc igitur & ſenſuum inſtrumenta plurima implent humiditate, & capitis graui-

tatem efficiunt. Principio autem neruorum humectato, neceſſe eſt & circa voluntarios motus pigritiam euenire, & veluti in ſeipſo languidum hominem apparere. Contrà verò in aquiloniis (vt ipſe inquiet inferiùs) corpora fiunt robuſtiora, vegetiora, & ad motus promptiora, & melius audientia. Nunc verò hæc non oppoſuit iis quę ex auſtro circa corpus contingunt, quoniam in hoc aphoriſmo de læſione tantummodò, quæ ex vtroque accidit vento, tractare propoſuerat: vt hæc cognoſcẽtes, ab illis ſeparemus quæ ex morborum natura contingunt. In aquiloniis igitur (vt inquit) fiunt tuſſes, propter videlicet inſtrumentorum reſpirationi obſeruiẽtium intemperiem, & propter faucium aſperitatẽ, de qua nobis inſinuauit, adiungens verbũ illud, *fauces*, vt ſubintelligeremus, patiuntur. Nam ſolet hoc modo loqui aliquando. Paulo pòſt enim inquiet: Autumno & æſtate ferè, (fiunt) febres quartanę, & erraticæ, & lienes. Licet autem etiã ſimul duo hæc coniungentes legerẽ: fauces, alui duræ: vt nonnulli expoſitores legendum exiſtimarunt. Nam fauces in aquiloniis conſtitutionibus apparẽt durę, quoniam exiccantur ac refrigerantur: & venter inferior dura excernit, tum propter temporis conſtitu

ſtitu

ſtitutionis temperaturã,quæ vergit ad ſiccitatem,toto corpore exiccato, tum præcipuè, quia ad ſeipſum trahit humidiores partes alimenti:tum etiam fæces:quoniam in corpore diutius remanent nec excernũtur,omnino exuguntur & areſcunt.Vrinæ etiam accidunt difficultates, veſica flatu aquilonis ob frigiditatẽ offenſa. Eſt enim exanguis & frigida: & proptereà à cauſis frigidis plùs quàm aliæ partes, & promptius afficitur. Eadem aquilonis frigiditas etiam thoracis dolores efficit, communi cum aliis partibus noxa, tum etiam reſpirationis accedente læſione: quæ non pari modo pulmonem attingit & cor, ob ſui caloris multitudinem.Homines verò horridos fieri in aquiloniis conſtitutionibus: clarum eſt conſentaneè videlicet aeris ambientis temperatura.

VI.

Ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι ὅμοιον, ἱδρῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πολλὺς προσδέχεσθαι χρή.

Quando æſtas fit veri ſimilis, ſudores in febribus multos expectare oportet.

Quemadmodum paulò anteà dicebat: Quando die eadem aliquando frigus, aliquando calor accidit,morbos autumnales

expectare oportet. Sic nunc rurſus, *Quando aſtus fit veriſimilis*, hoc eſt, temperaturã habet commoderatam, *expectare*, inquit, *oportet multos ſudores in febribus*: & hoc non ſine ratione. Neque enim ſine aeris ambientis calore multi ſudores fieri poſſunt, neque abſque hoc, quòd aliqua humiditas excrementoſa in corpore contineatur. Horum verò alterum eſt in æſtate, alterum verò in hyeme: autumno verò neutrum: vere autem vtrunque. Rationabiliter igitur æſtas quidem, ſi arida ſit, multum abſumit atque reſoluit humiditatem: ſi verò ſimilis ſit veri, ob caliditatem quidem attrahit ad cutim: ob humiditatem verò non poteſt per modum vaporis reſoluere. Affatim igitur dum tota humiditas in morborum iudiciis excernitur, ſudores facit.

VII.

ἘΝ τοῖσιν αὐχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται, καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ἢ τὸ ἔτος τοιοῦτον ἐὸν, οἵην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπιτοπολὺ, καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

In ſiccitatibus febres acutæ fiunt. Quod ſi amplius talis pergat eſſe annus, qualem fecerit conſtitutionem, tales plurimùm morbos oportet expectare.

Non

Non multas ait febres in ſiccitatibus fieri, ſed acutas: quoniam paulò poſt inquiet: [Ex anni autem conſtitutionibus, ſiccæ omnino quidẽ pluuioſis ſalubriores ſunt, & minus mortiferę] deinde hoc ſubiungẽs rurſus inquiet: [Morbi in pluuioſis quidẽ tẽporibus magna ex parte fiũt febres & lõgę.] Nõ abſq; ratione. Nam aeris ambientis humiditas pituitoſos aceruat humores, & non paucas generat aquoſas ſuperfluitates: ſiccitas verò pauciores quidem humores efficit, ſed qualitate bilioſiores: & ob hanc cauſam febres numero quidem ſunt pauciores quàm in temporibus pluuioſis, ſed acutiores. Quę verò deinceps in aphoriſmo dicuntur, manifeſta ſunt.

VIII.

ἘΝ τοῖσι καθεστῶσι καιροῖσιν ἢν ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, εὐσταθέες καὶ εὐκρινέες αἱ νοῦσοι γίνονται. ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι.

In legitimis temporibus, ac conuenientem ſeruantibus temperaturam, morbi legitimi & boni iudicii fiunt: intempeſtiuis autem, non legitimi & mali iudicii.

Legitima tempora nominat, quæ tẽpore & loco ſuã recipiũt tẽperaturã. Quẽ ve-

rò legitimū appellet annū tibi licet diſcere ab ipſo in libro de aqua, aëre, locis, & regionibus, ita dicente: Si quidem pro lege naturæ appareãt ſigna huiuſcemodi in ortibus & occaſibus ſiderū, & in autumno ſi aquæ deſcendũt, & hyems mediocritatẽ ſeruauerit, neque valde ſerena, neque frigore excedens, & vere aquæ euenerint tẽpeſtiuæ, & ęſtate: ſic par eſt annū, fore ſalubriorem. Poſtquam igitur qualis debeat eſſe legitimus annus, didiciſti: facilè eſt etiã non legitimū intelligere. Omnia enim quæ nõ ſeruãt ſecũdum aliquid anni legitimi ductū, ea nũc Hippocrates nõ legitima ſiue intẽpeſtiua vocat: & eos qui in ipſis accidunt morbi, ſimiliter appellat. Ait autẽ & ipſos difficulter, hoc eſt malè iudicari. Vel enim cū ſymptomatis periculoſis iudicia in his morbis eueniunt, vel ſtatim ſunt pernicioſi, vel omnino faciunt recidiuam.

IX.

ΕΝ φθινοπώρῳ ὀξύταται αἱ νοῦσοι καὶ θανατωδέσταται τὸ ἐπίπαν, ἦρ δὲ ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

Autumno morbi acutiſſimi, atque exitiales, maxima ex parte. Ver verò ſaluberrimum, & minimè exitiale.

Cùm

Cùm tempora conuenientē ſeruāt totam temperaturam, inter ipſa ver eſt ſaluberrimū, vt quod bonam habet temperaturam. Morbos autē acutiſſimos, atq; mortiferos aliorum temporum comparatione autumnus afferet, quandoquidem ver temperiē habet. Autumno verò hoc in primis ineſt, quòd eadem die aliquando calorem, aliquando frigus continet. Deinde æſtiuū ſubſequitur tēpus, in quo multis quidem humores aſſati ſunt, quibuſdam verò & vires ſunt debilitatæ. Nō ſolùm verò hac ratione autūnus malus eſt, ſed etiā quia primùm quidē humores mouebantur ad cutem, atq; difflabantur: autūno verò ab aeris ambiētis frigiditate trudūtur, atque ad interiora impelliūtur. Hæc quidē omnibus hominibus cōmunia ſunt: iis verò qui malo victu vtūtur, ex ſuperabūdāti fructus accedūt, quibus abūdanter repleti, malorum humorum multitudinem generant.

X.

Τὸ φθινόπωρον τοῖς φθίνουσι κακόν.
Autumnus tabidis malus.

Damnauit quidē etiā aliā ob cauſam autūnum in antecedente aphoriſmo: nūc autem præcipuè nocētē tabidis rurſus vituperat. Vtrum verò illos ſolùm nominet tabidos, quibus pulmo eſt exulceratus,

vel omnes quomodocunque extrema confectos macie, non poſſumus coniectari. Liquet autem vtriſque autumnum eſſe malum, cùm ſit ſiccus ſimul ac frigidus, & inæqualis.

XI.

Περὶ δὲ τῶν ὡρέων, ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τοῦ θέρεος πυρετοὺς ὀξέες καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα δὲ τῇσι γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι τοῖσιν ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

De temporibus: ſiquidem hyems ſicca & aquilonia fuerit, ver verò pluuioſum & auſtrale neceſſe eſt æſtate febres acutas fieri, & lippitudines & inteſtinorum difficultates, præcipuè vero mulieribus, & viris qui natura ſunt humidiores.

De temporum mutatione hic docet, ab hyeme ſicca & aquilonia initium ſumens, vere autē pluuioſo & auſtrino. Paruæ quidem ſunt tales mutationes, præter naturā tamen: quapropter ad æſtatē ſequi ait hos morbos: febres acutas, & lippitudines, & inteſtinorum difficultates. Cauſam verò ob quam ſuperabundant in tali conſtitutione huiuſcemodi morbi, ipſe explicauit

in libro de aquis,de locis,& aere.Verba autem eius ſe habent in hunc modũ: [Si autẽ hyems quidẽ ſicca & aquilonia fuerit,ver verò pluuioſum & auſtrale,neceſſe eſt ęſtatem febribus abundare,& lippitudines, & difficultates inteſtinorum aduenire:quando enim æſtate plenior ardor repentè ſuperuenerit,& terra madida ex pluuiis vernalibus & ab auſtro fuerit. neceſſe eſt æſtũ duplicari,tum à terra madida atq; calente, tum à ſole comburente:non conſtantibus hominum ventribus , neq; exiccato cerebro.Neque enim poſſibile eſt tali vere exiſtente,nõ † inflammari corpus ac carnem: vnde febres accidunt acutiſſimæ tum reliquis omnibus , tum præcipuè pituitoſis. Difficultates vero inteſtinorum mulieribus,& viris humidioribus conuenit fieri.] Hæc igitur Hippocrates in libro de aquis, & locis,& aere dixit. Nos verò latius eius ſermonem explanabimus:& primum quidem ob quam cauſam neq; in hyeme, neque vere per talem conſtitutionem dixerit vulgari morbos. Atqui in ſecundo Epidemiorum, in ipſo tempore vitiato ait apud Cranonem factos eſſe carbones. Verba autem eius inibi hæc ſunt : [Carbones æſtiui fiebãt in Cranone:Pluebat per æſtus aqua larga vbique:fiebãt autem auſtro magis.]

† συντήκεσθ, colliquari.

Manifeſta igitur eſt ex iis quæ dixerat, cauſa ob quam apud Cranonem facti ſint æſtate carbones. Neque enim paulatim mutata eſt temperatura naturalis, ſed ad talem peruenit conſtitutionem, in qua facilè putrent quæcunque naturam habent vt putreant. Habiles enim ſunt humiditates modum excedentes ad putreſcendum: nam (vt ipſe inquiet) morbi in temporibus pluuioſis fiũt magna ex parte febres longæ, & alui fluxus, atque putredines: ſed iis adhuc magis caliditates. Cùm autem in vnum conuenerint: idque tam fortes immoderatas, quàm in Cranone, tempus ſecundum corpus non expectat, verùm anticipat in priore plurimum offendi. Per hyemem verò ſiccam & aquiloniam, corpora quidem tali modo afficiuntur, quemádmodum ipſe dixit per hæc verba: [Si verò aquilonia fuerit: tuſſes, faucium aſperitates, alui duræ, vrinæ difficultates, horrores, dolores laterum & pectoris: non tamẽ magnus morbus contrahetur: nam præter alias, ſicciores cõſtitutiones ſunt ſalubriores. Et toto enim ait ſiccitates pluuioſis temporibus eſſe ſalubriores, & minus mortiferas. Hyems verò Aquilonia & ſicca ex oppoſito infeſtabit, quidem homines: per tuſſes, & alui ſuppreſſionem

nem,& difficultatem vrinæ:atque dolores locorum ad thoracem attinentium:non tamē febres,vel difficultates inteſtinorum aut tale quiddam operabitur. Cur autem neq; vero pluuioſo atq; auſtrali exiſtente morbi vagantur? Quoniam anteceſſit multum hyems frigida ac ſicca. Ipſe verò dixerat,non ſimpliciter præſentes conſtitutiones fore conſiderandas,ſed etiam,ex qualibus,ad qualésve fiāt permutationes. Exiccatū itaq; prius corpus per hyemem, cuius ſicca atque aquilonia fuit temperatura:non modo nihil ex vernis pluuiis patietur ſed potius aliqua ex parte iuuabitur ad naturalem rediens mediocritatem. Si verò totum vel humidū fuerit, ad contrariam(cùm prius eſſet ſiccum) ducetur corpus conſtitutionem, tranſcendens illam,quæ medium tenet,mediocritatem Quare æſtas ſubſequens, paratum excipiet offenſioni,cùm terra adhuc humecta ſit: atque ob hanc cauſam† ſtrangulationem efficiet, vt pote Eteſiis nondum potentibus flare. Nam illi poſtea, & poſt Canem flare incipiunt.Quare totum tempus medium, habebit febres acutas, propter caliditatem & humiditatem humoribus in corpore putreſcentibus, necnon lippitudines,& difficultates inteſtinorum,pro

† *πνίγην eſt propter acris craſſitiē plenior æſtus. Ariſ. prob.* apti 8. 1.

aptitudine partium quæ offenſionem recipere natura aptæ ſunt. Aliæ enim aliis magis , aliæ minus paſsibiles ſunt , ſecundũ corporum temperaturas. Nam lippitudines ferè omnes infeſtãt repleto capite,quibuſdam exceptis, quibus oculi præualidi ſunt difficultates verò inteſtinorum ſicut ipſe dixit eos qui naturas humidas habẽt, & mulieres,hæ ſiquidem viris ſunt humidiores. Si igitur totam cõſtitutionem,tanquam noſtra putrefacientem corpora,dãnamus:liquet,quod putredo magis humidis adueniet corporibus. Ipſũ ſiquidẽ humidũ,quod in noſtris putret corporibus, quædam veluti materia eſt à vi caloris patiens. Humiditas vero ambiẽtis aeris, quatenus exiccari non ſinit humorum in corpore ſuperabundantiam,eatenus adiuuat vim putrefacientem. Nihil itaque mirum ſi in talibus conſtitutionibus plus offẽdũtur naturæ humidiores. & propterea ait febres pituitoſis magis aduenire,hi ſiquidẽ neceſſario ſunt humidiores.Manente igitur putredine in corpore,febres fiunt,ſi vero per vẽtrem euacuetur, difficultates inteſtinorum. Et hæc per totam æſtatẽ contingent,niſi fiat circa Canis ortum permutatio,de qua ipſe in libro de aquis,locis,& aere tranſegit poſt verba paulò anteà ſcripta,

pta,

pta, poſt illa videlicet: *Difficultates autem inteſtinorum par eſt fieri mulieribus, & viris humidioribus.* Nam ſermonem continuãs ſcribit in hũc modũ.[Et ſi quidẽ ſuꝑuenerit circa Canis ortũ aqua & hyberna tempeſtas & Eteſiæ perflauerint: ſpes eſt quietis, & quod autumnis ſalubris erit: alioqui periculum eſt ne pueri moriantur & mulieres, minimè vero ſeniores, & ne qui euaſerint, in quartanam finiant & ipſa quartana in aquam inter cutẽ terminetur Verùm de iis quæ adiecit in libris de aqua & aere, & locis, cùm librũ illũ exponemus diligentius conſiderabimus. De ijs vero quæ in præſenti aphoriſmo proponuntur, ſufficienter eſt dictum excepta vna dictione, ex neceſsitate, quam non ſolùm appoſuit in aphoriſmo, ſed etiam in libro de aquis, locis, & aere, oſtendẽs per eã quod rei natura perſuaſis, & non ex aliqua obſeruatione iſta notauerit. Quoties igitur par eſt vidiſſe talem conſtitutionem, vel quot in locis, nũquid bis vel ter, vel quater. Atqui ne ſæpius quidem poſsis dicere quod ita ſemper erit: ſicut neque ſi ex medicina aliqua videris purgatos, ſex, vel ſeptem homines, iam dicere certo poteris quod omnes poſthac homines ſimiliter purgabũtur. Quare ꝑ manifeſto relinquitur

tur quod rei naturam Hipp. ſequẽs & non aliquam obſeruationẽ, ita ſcr iptitauerit: Neceſſe eſt æſtate febres acutas, & lippitudines, & difficultates inteſtinorum fieri.

X II.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομβρος καὶ εὔδιος γένηται. τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες ἧσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος ἐκτιτρώσκουσιν· αἳ δ' ἂν τέκωσιν, ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆν ἐόντα. τοῖσι δὲ ἄλλοισι δυσεντερίαι καὶ ὀφθαλμίαι ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάρροι συντόμως ἀπολλύντες.

Si vero hyems auſtralis & pluuioſa et † ſerena fuerit, ver autem ſiccum et aquilolonium mulieres quibus partus in ver incidit ex quacũque occaſione abortiũt, quæ verò pariũt, imbecilles et morbidos infantes pariũt: quare vel ſtatim intereunt, vel tenues et valetudinarij viuunt. Cæteris verò mortalibus difficultates inteſtinorũ et lippitudines ſiccæ fiunt, ſenioribus autem deſtillationes quæ citò interiment.

Con

Contrario modo ſe habet temperatura in duobus, quæ in ſuperiore aphoriſmo ſunt dicta temporibus, ad illas quæ in iſto dicuntur. Quibus enim erat hyems prius in illo, tale nunc eſt ver. Quale autẽ erat in illo ver, talis nũc eſt hyems. Quod autẽ in illis non erat neceſſariũ in vere morbo vagari communiter vehementes, ſufficienter dictum eſt. Nunc autem, quòd hyeme humida quidem ac calida, vere autem frigido ac ſicco, neceſſarium ſit in ipſo vere homines ægrotare, eſt demonſtrandum. Mulieres itaque quibus partus incidit in ver, ex quacũq; abortiunt ocaſione. Corpora ſiquidem humida ac mollia & rara reddita per hyemem tepidam ad intimas ſui partes aeris ambientis frigiditatem facilè admittunt: itaq; quicũque infãtes longo tempore aeris tẽpori aſſueuerunt, percuſſi vehementer à frigore, non abſque cauſa deprehenduntur, alii quidem iam mortui in ipſo vtero, alii verò in ipſo partu mori. Qui verò ex iis viui in lucẽ ædũtur: non ferentes ſubitam ad contrarium tranſmutationẽ vel breui pòſt tẽpore moriũtur, vel imbecilles & morboſi cùm ſint vix in vita perdurant. Aliis verò, ceu pituitoſis, ac mulieribus difficultates inteſtinorum ait accidere ex pituita à capite ad vẽ trem

trem defluente. Hunc enim humorem par eſt in dicta conſtitutione plurimum generari: hyeme quidem capite repleto, ſubitoque refrigeratio circa veris initia quoniã cerebrum natura aptum eſt ad generãdas pituitoſas ſuperfluitates: cùm refrigeratum, non poteſt alimentum conuincere. Hoc autem etiam euenit pituitæ, † generationi. Quæ enim à forti fit frigiditate, acida euadit: quæ verò à caliditate replente caput falſa ſicuti & quæ à pauca fit frigiditate, vel paucam habet dulcedinem, vel nullam manifeſtum qualitatẽ. Ea igitur quæ fit in præſenti cõſtitutione pituita, propter hyemis caliditatem, falſa erit: & hac ratione maximè difficultatem inteſtinorum generabit, quando lõgiori tempore mordẽs atq; abradens inteſtinũ offenderit. Et hæc eſt crudeliſſima dyſenteria: quoniam bilioſus quidem humor tranſeundo affligit. Hic autem cùm ſitlentus moram trahit, & ſua cunctatione amplius exulcerat. Nimirum propter lentorem in tranſitu per inteſtina inhærens ac tardãs ſẽperque aliquid deterens: propter qualitatem facit inteſtinorum difficultatem. His autẽ qui natura calidi ſunt ac bilioſi, inquit ipſe Hippocrates lippitudines ſiccas accidere: ſic autẽ vocat eas quæ ſunt ſine fluxu. Par autẽ

† *Alibi legitur, φύσει, id eſt natura.*

eſt

eſt calidis ac ſiccis naturis,in ſicca ac frigida cõſtitutione quæ calidam atque humidam excipit,tales lippitudines fieri. Caput enim prius repletum eſt in calida atq;humida conſtitutione frigus autem ſupueniẽs, veluti manus quædam extrinſeca capiẽs ac premẽs quandam vti ſpongiam cerebrũ,exprimit illam quæ in ipſo continetur humiditatem.Hæc vero delata aliâs ad alium locum: ex iis qui faciles ſunt ad patiendũ,multos generat morbos : atque ita iis qui oculos habẽt natura imbecilles, lippitudines accidunt. Nihil vero ex ipſis effluet extra,propter aeris ambientis frigiditatem,dẽſantis ſuperficiem exteriorem. Quod vero Hippocrates ipſæ hæc omnia quæ diximus,ad cauſas referat antedictas manifeſtum ex iis quæ ſcripſit in libro de aqua,locis,&aere,in hæc verba[Pituitoſis itaque par eſt difficultates inteſtinorum aduenire,& mulieribus, pituita à cerebro defluente propter naturæ humiditatẽ :bilioſis autem ſiccas lippitudines ob carnis caliditatem ac ſiccitatem.] Quod vero ſcribitur circa finem aphoriſmi, Senioribus verò deſtillationes quæ ſubito interimãt: ipſe in libro de aqua, locis, & aere p hæc verba ſcribit: Valde autẽ ſenibus deſtillationes propter raritatẽ, X venarũ col

liquationem, ita quòd repentè intereunt: quoſdam verò contingit dextra aut ſiniſtra parte ſtupidos fieri.]Per hæc verba videtur Hippocrates indicare, non quas valde communi vocabulo deſtillationes conſueuimus nominare, quæ ſcilicet ex capite fluunt ad pulmonem per aſperam arteriam, ſed omnes quæ feruntur fluxiones per venas à capite ad partes inferiores: quare hoc *cito interimentes*, bene videtur adiectum quoniam hæ velociter terminantur, cùm aliæ diutius perdurent. Quidam verò expoſitores per diſtillationes intelligētes illas quæ à capite ad pulmonem fluūt per fauces & arteriam, cum negatione, non hunc ſcribūt ſermonem, hoc modo: Deſtillationes accidere valde ſenibus, non citò interimentes. Et rectè quidem. Neque enim frigidæ fluxiones in ipſis concoquūtur ob ætatem. In quibuſdā verò exemplaribus ſcriptum eſt: Citò interimētes: quoniam & in libro de aqua, locis, & aere, ipſe inquit: Ita quòd repentè intereunt.

ΗʹΝ δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον, κεφαλαλγίαι ἐς τὸν χειμῶνα γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ βράγχοι, καὶ κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ φθίσιες.

Si verò æſtas ſicca fuerit & aquilonia, autumnus vero pluuioſus et auſtralis: dolores capitis vehementes ad hyemem fiunt, et tuſſes raucedines atq; grauedines, quibuſdam autem et tabes.

Eandem tẽperaturã nũc apponit æſtati & autũno, quã & paulò antea dixit de vere atq; hyeme, cũ ita dicebat: Si quidẽ hyẽs ſicca & aquilonia fuerit, ver autẽ pluuioſum & auſtrale. Verum ibi quidem ob eã conſtitutionem, æſtate dixit febres acutas lippitudines, & difficultates inteſtinorum fieri: nũc verò hyeme dolores capitis, tuſſes, raucedines, atq; grauedines. Nõ autẽ vel ibi adiecit æſtiuã conſtitutionẽ vel hîc hybernã: vt qui vtrũque tempus naturalẽ ſeruare temperaturã ſuppoſuerit. Si enim ad hæc altera aduenerit aeris ambientis intemperies, erit aliquis propter illam à prædictis diuerſus morbus, proprius intemperiei. Verùm in illa quidem conſtitutione qua dixit hyemẽ fieri ſiccam & aquiloniam, ver autem pluuioſum & auſtrale, ipſe ſubiecit cauſas, ob quas tales morbi æſtate fiunt, in libro de aere, loci, & aquis. De præſenti verò conſtitutione nihil dixit in illo. Nã poſt duas anteà ſcriptas conſtitutiones, alteram quidem in qua hyemem

aquiloniam ſimul & ſiccam vult fieri, ver autem pluuioſum& auſtrale:alteram vero in quo contrà pluuioſam & auſtralē hyemem,ver autem ſiccum & aquilonium: ſequentem ordine poſt illas tertiam, vtpote ſolſtitialem de qua præſens eſt ſermo non adiecit,ſed loco huius alteram talem.Si vero æſtas pluuioſa fuerit & auſtralis,& autumnus ſimiliter:neceſſe eſt hyemem fore inſalubrem. Deinde per ordinem quaſdā alias,neque illas eodē modo quo iſta ꝓpoſita,ſe habētes Sed de illis quidē,cùm ad earū expoſitionē peruenerimus ſermonē faciemus.Nunc vero de ea cuius ab ipſo mentio facta eſt in aphoriſmis, agimus, idem noſtro ſermoni initium facientes, quod parùm ānteà fecimus.Paret enim eſt ſeruare ipſam hyemem ſimilem ei quæ eſt naturalis, hoc eſt frigidā atq; humidam, quantum hæ duæ qualitates conueniūt tēperatis orbis terrarū locis, de quibus ſermonē habet quæ nos paulo poſt nomina-cōmemorabimus.Seruante itaque hyeme ſuū temperamentum, nulla grauis in ipſa ægritudo cōſiſtit,ſolùm autē capitis dolores,ac tuſſes,raucedines,atq; grauedines, quæ ſunt repleti capitis ſymptomata. Si igitur, vt priùs diximus, in vtroque tēpore,æſtiuo ſcilicet atque autūnali fieri plu

uias au

auſtrales contigerit, fortè & in ipſa æſtate, ſi minus, ſaltem in automno, omnino cõmuniter vagabuntur morbi congruentes conſtitutioni humidæ & auſtrali. Nunc quoniam æſtatem ſiccam & aquiloniam fieri ſuppoſuit, autumnum autem humidum & auſtrinum: par eſt nõ ſolùm quoſdam non incipere ſtatim ægrotare, verùm etiam immodicæ per æſtatem ſiccitatis nõ paruum eſſe remedium humidam autumni conſtitutionẽ. Quia verò totus autũnus talis eſt ſubſequutus: neceſſe erit iis qui naturã habent humidiorem ſupra modũ repleto capite, nuper dictos † morbos hyemẽ aduenire quibuſdã autem eorũ & tabem, qui ſcilicet ad hũc morbum apti natura ſunt, vtpote qui anguſto ſunt pectore, & quibus à capite ad pulmonem fluxio defertur. Hi igitur tabidi fient. Aliis verò nullus quidẽ grauis morbus adueniet, ſed tuſſes atq; raucedines, & quæcunque alia huiuſmodi ſymptomata fient: tempore hyberno capita ſuſcipiente auſtrinis pluuis ante repleta, deinde in quibuſdam hoc ſolùm efficiente, vt ſuperfluitas in capite, perſeuerãs ſit ipſi † doloris cauſa (nullam ſiquidem plenitudinẽ in parte aliqua corporis digerit hyems) in quibuſdam verò coacto amplius & cõpreſſo quodammo-

† *Ali. ſymptomata.*

† *Alicubi legitur νοσήματος id eſt morbi.*

do capite expreſſa materia inutilis ad loca capite inferiora deſcendit. Hoc itaque veluti purgatio quædam, & capitis eſt euacuatio. In quibus verò à multa materia grauatum antea laborauit, nec potuit hybernum frigus tolerare: in illis, refrigeratum iam propter intẽperiem partibus ſubiectis maiorum defluxionum eſt cauſa.

XIIII.

ΗΝ δὲ βόρειον ᾖ καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν ὑγροῖσι ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ τῇσι γυναιξὶ ξύμφορον, τοῖσι δὲ λοιποῖσιν ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες, καὶ κόρυζαι. ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολίαι.

Si verò aquilonius & ſiccus, ijs qui naturam habent humidiorem, & mulieribus conferet: reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ & grauedines longæ, nonnullis verò morbi melancholici.

Apparet ſermonem nunc habitum non eſſe integrum aphoriſmũ: ſed partẽ ſecundam vnius aphoriſmi, cuius priorẽ partem nuper deſtitimus explanare. Nam manente cõmuni vtriſq; ſermonibus ſuppoſitione: prior quidẽ pluuiũ & auſtralem ſupponit autumnum, poſterior verò ac præſens,

ſic

ſiccum & aquilonium. Quòd verò nil differt,ſiue ſiccum,ſiue ſqualentem, ſiue inaquoſum dixerimus,vnicuique eſt manifeſtum. Ambobus ergo temporibus ſqualidis & ſiccis effectis,humidæ quidẽ naturæ non modò nihil offendentur ex tali conſtitutione, quin potius aliquam ſentient vtilitatem.Cauſam verò ipſe dixit in libro de aquis, & locis,& aere, ſcribens in hunc modum: Pituitoſis verò hæc omnia auxilio ſunt.Exiccantur enim atque ad hyemẽ minimè humidi perueniunt, ſed exiccati. Reliquis verò qui nõ ſunt tali natura præditi,lippitudines ſiccæ,febres acutæ,atque grauedines accidunt, & nonnullis eorum morbi melancholici: cauſam verò horum generationis, ipſe in libro nuper dicto per hæc verba inquit: [Bilioſis verò hic eſt inimiciſſimus, quia valde exiccantur, & lippitudines his ſiccæ eueniunt, & febres acutæ & diuturni morbi melancholici] Deinde cauſam ſubinferens, inquit: [Bilis enim pars humidiſſima atque aquoſiſſima exiccatur atque abſumitur: craſſiſſima verò & acutiſſima relinquitur,& ſanguinis pariter eadem ratione: ex quibus hi morbi ipſis contingunt.] Hæc itaque à nobis ad propoſitas conſtitutiones dicta ſunt ſufficienter. Cur verò de his

ſolis conſtitutionibus fecerit mentionem Hippocrates : cũ etiã plures aliæ ſint, non habeo dicere. Volo autẽ potiùs declarare viam ac rationẽ qua quiſpiã vtens, omnes conſtitutiones cõplectatur. Eſt autẽ talis: Primum igitur incipere eſt neceſſariũ, veluti ab elementis, à ſimplicibus aeris ambientis intẽperaturis, atq; ipſas diuidere, in valde paruas, & valde vehementes, ac medias : deinde dicere de qualibet earum quæ dictæ ſunt intemperaturarũ in ſingulis temporibus contingentiũ, quos ſcilicet morbos in vna quaq; natura generabunt: poſteà duorũ temporũ cõplecti inuicem intẽperaturas, quemadmodũ conatus eſt nunc & ipſe Hippocrates facere : iis verò tranſactis, omnibus, deinceps trium temporum coniungere omnes ſigillatim intemperaturas : deinde quatuor. Sic enim fuerit integra atque perfecta † meditatio. Hæc igitur & nos fortè aliquando, ſi plus otij nacti fuerimus, ſeorſum ſcribemus. Sufficiat autem impræſentiarũ hoc dixiſſe ſolùm, quòd paucos admodũ intemperaturarum complexus ſcripſit Hippocrates, adeò vt hæ potius quoddã exemplum videantur, quàm pars aliqua iuſta huius diſciplinæ. Dicemus autem pleniùs de ipſis, quum librũ de aquis, & locis, & aere, & de

† γυμνασία exercitatio.

Epi

Epidemiis primũ exponemus. Quod verò paulò anteà ſummæ dicturum pollicitus,nunc adiungẽs, in ipſo finiam orationem.Intelligere enim nos oportet omnes, quas ſcripſit Hippocrates cõſtitutiones,in orbis terrarum locis temperatis accidere: exceptis ab hoc ſermone Thraciæ locis quæ à mari diſtant. Hæc enim in frigiditate atq; humiditate longius modum exceſſerunt: ſicuti & quæ ad Ægyptum ac Lybiam attinent, loca calida ſunt ac ſicca: exceptis, & hîc illis quæ mari adiacent locis.In frigidis enim, quales ſunt circa Thraciam ac Pontum locis:quoniam loca mari adiacentia humilia ſunt:ob hãc cauſam calidiores habent temperaturas. In calidis verò, quales Ægyptus ac Lybia, quoniam æſtate à vẽtis ab arcto flantibus refrigerantur, idcirco minus ſunt calida, iis quæ ad mediterranea receſſerunt. *Zo*na verò exquiſitam habens temperiem ac media orbis terrarum, eſt quæ per Gnidũ, & Coon, & quæcunq; loca non multũ ab his receſſerunt, vel ad Aquilonem, vel ad auſtrum. Oportet autẽ, temperatã zonam nominatã intelligas, quandã lineã rectam extẽtam per ea quæ dixi loca ad orientem & occidentem,quod perfectè ex iis intelliges qui talium habent peritiam. Quidam

autem aſtrologi non zonas, ſed parallelos, id eſt æquidiſtantes, vocant tales in terra habitationum ſimilitudines, quæ ab ortu ad occaſum protenduntur. Sermo igitur ab Hippocrate habetur de iis præcipuè quæ diximus locis. Ordo autem temporum, ſicuti ipſe ſæpius in libro Epidemiorum oſtendit, & ſicuti ij qui hoc ſtudio excellucre, ſcripſerũt, hic eſt: Ortus Pleiadis, principium eſt æſtatis: poſtquam Canis ortus operam, id eſt fructuum generationem inchoat: quam & ipſam pro ſecunda parte æſtatis ponunt. Poſt hunc Arcturus oriẽs, initium facit autumni. Deinde occaſus Pleiadum, hyemis principium facit. Deinde quod hyemẽ ſequitur æquinoctium, principium veris habet.

XV.

Τῶν δὲ καταστασίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβρίων εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες.

Ex anni autem conſtitutionibus, in vniuerſum ſiccitatis imbribus ſunt ſalubriores, & minus mortiferæ.

Quòd melius fuiſſet inter anteà ſcriptos aphoriſmos, in quibus agit de tẽporũ conſtitutione, hunc primũ ſcribere aphoriſ

riſmum,quē nunc præ manibus habemus, ex ipſis rebus didicimus,quoniam ad confirmandos priores aphoriſmos hoc etiam egimus. Et hoc ex neceſſitate didicimus, quoniam priùs eſt natura atque doctrina, ſimplex cōpoſito. Poſt illum igitur aphoriſmum cuius initium : Auſtri hebetāt auditum, caliginē vſui offundūt, caput grauant, tarditatem & languorem inducunt: primo loco ponemus illum, cuius principium : Cotidianæ cōſtitutiones,aquilonæ quidem,corpora in vnū cogunt: ſecundo loco nunc propoſitum:in quo ex omnibus anni conſtitutionibus ſiccitates imbribus anteponit,nec ſine ratione.Nam in ſiccitatibus, ſuperfluæ humiditates digeruntur, per imbres autem intra corpus collectæ putreſiunt, niſi quis ſingulis diebus collectas exercitiis expurget.Quæ enim fit per balneas euacuatio, parua eſt,& ſolam ferè cutem euacuat. Quæ autē ſunt per carnē & partes profundas ac ſolidiores diuerſæ ſuperfluitates,, haud ſufficiēter ex balneis euacuantur.Imò ne ea quidem quæ fit per purgantia pharmaca ſupefluitatum euacuatio idonea eſt. Nam valde indigentibus,& longo tempore,vtilis eſt:earum verò quæ quotidiæ generantur in corpore ſuperfluitatum euacuatio minor eſt quàm

pro

pro mædicamenti purgantis efficacitate. Si verò quiſpiam voluerit bis menſe, aut ſemel omnino ſaltem ea vti, veritus ne ſuperfluitatum multitudo aggregetur præter id quòd nocebit, corpora etiam in malam trahet conſuetudinem. Aliměti ſiquidem pars vna velut ſeroſa eſt & humida, quæ ipſi gratia diſtributionis admiſcetur. Altera verò eſt veluti fuliginoſà ſuperfluitas, quæ in pluribus cibis deterioribus continetur: & naturæ operationem ſubterfugit, vt neque aſſimilari corpori, quod nutritur, neque agglutinari queat. Hæ igitur omnes diebus ſingulis ſunt euacuandæ: verùm magis in ſiccis conſtitutionibus euacuantur, quàm in humidis: atque ideo has dixit eſſe ſalubriores.

X V I.

Νοσήματα δὲ ἐν μὲν τῇσιν ἐπομβρίῃσιν ὡς τὰ πολλὰ γίνεται, πυρετοί τε μακροὶ, καὶ κοιλίης ῥύσιες καὶ σηπεδόνες, καὶ ἐπίληπτοι, καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κυνάγχαι. ἐν δὲ τοῖσιν αὐχμοῖσι, φθινώδεες, ὀφθαλμίαι, ἀρθρίτιδες, στραγγουρίαι, καὶ δυσεντερίαι.

Morbi in pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ, alui profluuia, putre

putredines, morbi comitiales, & apoplexiæ, & angina. In ſiccitatibus autem tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum.

Febres quidem longas ex multitudine fieri humiditatis, minimè mirum: ſiquidem ægroti ad morborum ſolutionem egent coctione: plures autem humiditates non niſi in longo tempore concoqui poſſunt. Accedit ad hoc, quòd frigidiores & magis pituitoſi generantur humores in multitudine pluuiarum: ſicuti contrà in ſiccitatibus bilioſiores: quare in temporibus pluuioſis præter id febres erunt diuturniores: in ſiccitatibus autem acutiores. Neque extra rationẽ eſt quòd alui profluuia in temporibus pluuioſis eueniant, quum humorum ſuperabundantia per aluum expurgetur: ſicuti etiam quòd eiſdem temporibus putredines fiant: quoniam perſpicuum eſt, humida ſiccis magis eſſe putredini obnoxia: morbi autem comitiales & appoplexiæ ex pituita ortum habent. Angina autem fit nonnunquam ſuperfluitatum multitudine ad fauces collecta: fit etiam magna ex parte fluxionibus ex capite firmatis in faucibus. Quod autem in pluuioſis temporibus tum aliæ fluxio

fluxio

fluxiones, tum maximè ex capite venientes ſuperabundent,manifeſtum,& dictum eſt à me ſæpius. In ſiccitatibus autem tabificos morbos ait abundare, & lippitudines,& articulorum paſſiones, & ſtillicidia vrinæ,& difficultates inteſtinorum,ſatis (vt mihi videtur) indiſtinctum de hiſce faciens ſermonem.Morbi ſiquidem tabifici nominati, ad has duas ſequuntur conſtitutiones, ad frigidiſſimam, ex qua nonnulla ex vaſis quæ ſunt in reſpirationis inſtrumentis, dirumpuntur: & ad alteram quæ coniunctam habet cum caliditate humiditatem, quarum occaſione caput repletum mittit ad pulmonem fluxiones. Ad ſiccam verò conſtitutionem, quæ ſecundum caliditatem & frigiditatem naturaliter ſe habet,omnia alia magis quàm tabitudines conſequuntur. Quare mihi videntur nonnulli fuiſſe coacti per tabitudines, oculorum vitium intelligere, vt ſit ſermo huiuſcemodi: In immoderatis autem ſiccitatibus lippitudines tabidæ fiunt, hoc eſt, ad tabem oculorum terminantur: vnde atrophia & ſiccitas maior exiſtit quàm naturæ conuenit: etiam cum pupillæ anguſtia: exiccatis videlicet humoribus,à quibus ipſa diſtenta mediocriter quidem, modū ſeruabat naturæ con-

uen

uenientẽ: plus verò quàm oporteat in vitioſam latitudinem extendebatur. Si verò ipſas per ſe dici lippitudines intelligamus, verbum ſiccas, adiungemus. Diximus autem prius cauſam ob quam ſiccæ lippitudines in magnis fiant ſiccitatibus. Quinetiam articulorum morbi ex fluxionibus quidem, nullo modo in immodicis ſiccitatibus fient: qui verò ab aliqua acritudine accidunt: cũ caliditas immodica acceſſerit, tunc ſolũ euenient. Quas igitur articulorũ paſſiones in ſiccitatibus dixerit fieri, dignum eſt inquiſitione. Si enim immodicæ factæ, conſumpſerint articulorum humiditatẽ: difficilem motum, ob ſiccitatem efficient, fortè verò nõnunquam etiam dolorem, eã verò paſſionẽ, quæ arthritis nominatur, haud quaquam efficiẽt, niſi quiſpiam omnem articulorũ dolorẽ ita velit nominare. Atqui ipſe in libro ſecũdo Epidemiorũ ita inquit: In aeno per famem qui leguminibus veſcebantur, infirma habebant crura: & qui orobos comedebant genuum dolores patiebantur. Nõ arthriticos, ſed genua dolentes ipſos appellauit. Quiſpiam verò fortaſſis dixerit non vnius articuli dolorem, ſed multorum ſimul arthritin nominari: & iuxta hoc genua dolẽtes, nondum arthriticos appella-

ri

ri. De morbo igitur qui arthritis nominatur, hactenus dubitaſſe ſufficiat: de vrinæ verò ſtillicidiis deinceps videamus. Nam ne hæc quidē ad ſiccitates ſimpliciter conſequuntur,niſi tribus adhibitis diſtinctionibus:quarum prima eſt : immodica ſiccitas,ſecunda ſi caliditas adiungatur, tertia ſi frigiditas:de quibus non fecit mentionē Hippocra.ſed ſi cui libeat vt dixi,omnium anni conſtitutionum naturā inueſtigare, ſic ipſum facere oportet.Erit autem ſermo manifeſtus exemplo propoſitæ conſiderationis. Nam immodica ſiccitas in naturis bene temperatis aliam efficit corporis diſpoſitionem,aliam in ſiccis:ſicuti & in humidis aliam:ſic etiam in calida & frigida, aliam in vtraque faciet diſpoſitionē : ſecūdū etiā coniūgationes ſimpliciū intemperaturam,aliā quidē in calida & ſicca: differentem autē ab ea quæ in frigida & ſicca: & in reliquis duabus eodem modo. Sicuti verò ſimplicem paulò antea ſeruātes aeris ambientis temperaturā in vnaquaq; natura propriam dicebamus facere diſpoſitionem:ſic compoſitam ſupponentes in vnaquaq; rurſus natura futuras diſpoſitiones conſiderabimus.Erit autē compoſita ſicca aeris ambientis conſtitutio quando frigiditati vel caliditati adiungetur, quāquam

ſim

ſimplex videri poteſt quodammodo eſſe compoſita. Nam miſcebatur bene temperatæ conſtitutioni, media inter immoderantiam vtranque, & eam quæ eſt ſecundum caliditatem, & alteram quæ eſt ſecundum frigiditatem. Cum verò conceſſum ſit in doctrinis, ſimplices quidem fieri intemperaturas eas quæ ſecundum vnam qualitatem à modo naturæ receſſerunt, non ſimplices autem eas quæ ſecundũ plures: non ſine ratione cum aer ambiens, ea quæ eſt ſecundum ſiccitatem & humiditatem oppoſitione, fuerit malè temperatus: in altera autem quæ eſt ſecundũ caliditatem & frigiditatem, bene temperatus: ſimplicem dicemus eſſe intemperaturam. Hac igitur habita in omnibus conſideratione, non eſt obſcurum quàm fiet ſermo prolixus de reliquis conſtitutionibus, & qui paulò antea dictus eſt in veſica. Nam vrinæ ſtillicidia fiunt propter acrimoniam vrinæ & facultatis retentiuæ quæ eſt in veſicâ, imbecillitatẽ: quæ rurſus imbecillitas ex immodica intemperatura aliqua contingit. Cũ verò octo ſint immoderantiæ, ob ſingulas earũ debilis veſica erit: atque idcirco ad eã vrinæ ſtillicidia conſequẽtur. Quinetiã vrinarum acritudines à quibuſdã fiũt intemperaturis, & præcipuè ab ea

quæ eſt ſecundum caliditatem, tum autem ab ea quæ eſt ſecundum caliditatem & humiditatem, tertio ab ea quæ eſt ſecundum humiditatem. Fiet itaque & ob hæc vrinæ ſtillicidium, demptis iis quæ ſunt propriæ veſicæ paſſiones, ad quas vrinæ ſtillicidia ſymptomatis ratione conſequuntur: veluti cum ob vlcus, aut eryſipelas, aut abſceſſum in ea factum, vel inflammationem, aut tale quid aliud, vrinæ ſtillicidium contigerit. Nunc enim non de his ſermo exiſtit, ſed ſolum de illis quæ aeris ambientis ratione proueniũt: ſicuti neque de illis quę ex malo victu habent occaſionem. Quæ verò de vrinæ ſtillicidio ſunt dicta, hęc etiam à nobis dici in difficultate inteſtinorum oportet intelligere, de qua neque ipſe idem cum Hippocrate ſentio. Difficultas enim inteſtinorum non ſimpliciter ad ſiccitates conſequitur, niſi prius diſtinctio adhibeatur: primum quidem quòd ſit ſummè exuperans ſiccitas, deinde quòd aer ambiens ſecundũ caliditatem & frigiditatẽ permutetur, deinde & naturæ corporum patiẽtes conſiderentur. Non autẽ ita æquum eſt de Hippocrate dubitare, quoniam primus tãtæ artis conſtitutor, non totam perfecerit, vt de Diocle primum, & Mneſitheo poſt ipſum, tũ autẽ & de multis aliis medicis, qui

qui veras vias Hippocratis vſurpātes, multa particulatim elaborare propoſuere. Cū enim oporteret eos, ſi quicquam aliud, eā quæ eſt de temporum conſtitutionibus contemplationem, vt paulo antea propoſui, corrigere, & totam elaborare: omnino contempſerunt. Nos verò hoc facere aggrediemur proprio his dicato opere, ſi hæc prius quæ præ manibus habemus, abſoluerimus.

XVII.

Αἱ δὲ καθ' ἡμέρην καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειος τά τε σώματα συνιστᾶσι, καὶ εὔτονα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὔχροα, καὶ εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὄμματα δάκνουσι, καὶ περὶ τὸν θώρηκα ἄλγημα, ἤν τι προϋπάρχῃ μᾶλλον ποιέουσιν. αἱ δὲ νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραίνουσι, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ καρυβαρίας, καὶ ἰλίγγους ποιέουσιν, ἐν δὲ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Cotidianæ autē cōſtitutiones, aquiloniæ quidem cogunt corpora, firmiora & agiliora, coloratiora, & melius audiētia faciūt, & aluos exiccant, oculos mordēt: & ſi pectus dolor aliquis prius obſederit, dolorē augēt. Auſtrinæ diffundūt corpora, & humectāt, auditū obtūdūt, capita aggrauāt, et vertigines faciūt, oculis atq; corporib⁹ difficilē motū præſtāt, et aluos humectāt.

Cùm frigidus ac ſiccus ventus ſit aquilo, omnes quidem corporis conſumit ſuperfluitates : robur autem adiicit ipſis inſtrumentis, ex eo quòd adſtringit : & in vnum ipſa cogit denſando ſubſtantiam. Ob hoc igitur, inquit, omnia meliora fiũt, tum naturæ tum animæ operationes. Nam animæ quidem operationes oſtendit per ea verba: agiliora, & melius audientia. Naturæ verò cùm inquit : coloratiora. Commune autem vtriſque eſt, firmiora. Et clarum eſt quòd ex vno ſenſu auditus, veluti exemplo quodam, etiam de aliis oſtendit. Hæc igitur bona adſunt aquiloniis conſtitutionibus, quibus maximè perfruuntur qui ſanum corpus habent, & ex his ipſis humidiores ſunt. Adſunt verò & mala quędam hiſce conſtitutionibus, verùm parua, & non ſimilia malis quæ auſter affert. Cur enim non parua ſint, & aluum cohiberi, ac morderi oculos, & præcedentes dolores pectoris exacerbari? Noſces autem manifeſtius ipſorum prauitatem auſtralibus cõparans conſtitutionibus, quas dixit diſſoluere corpora. Maximum enim eſt hoc malum ad opus omne, ſiue animæ ſit, ſiue ad vitam pertinens. Non paruum autem etiam malum eſt aggrauuatio capitis, & difficilis auditus. De vertiginibus autem

quid

quiddicere oportet? vtpote quæ proximę ſunt morbis comitialibus, & iis quos apoplexias nominant: vertigo enim eſt velut obtenebratio quæ fit humoribus cum craſſo vapore per caput moto, & ideò præcedit epilepſiam & apoplexiam Sed & difficilem inquit, operantur & oculorum & totius corporis motum, praua autem ſunt huiuſmodi ſymptomata. Solùm autem eſt in ipſis quoddã mediocre, quod alios reddunt humidiores. Hoc autem efficiunt & alia omnia, maximè quidẽ propter humiditatem, verumetiam propter caliditatem. Et quod in initio ſermonis ſcribitur, melius fuiſſet ordinem commutare, vt primum quidem foret verbum, humectant, ſecundum verò diſſoluunt, deinde ea quæ deinceps ſequuntur. Quia enim humectãt, ob hoc etiam ſingula alia operantur, conferente ad hæc caliditate. Fiunt ſiquidem operationes per ſolidas animalis partes, quæ veræ ſunt eius partes. Aggrauantur autem & hæ, quapropter etiam deterius operãtur, propter humiditatum exceſſum.

XVIII.

Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ μὲν ἦρος, καὶ ἄχρι τοῦ θέρεος, οἱ παῖδες, καὶ οἱ τούτων ἐχό-

μένοισι τῇσιν ἡλικίῃσιν, ἄριστά τε διάγουσι καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος, καὶ τοῦ φθινοπώρου, μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι.

Quantum ad tempora anni, vere quidem & prima æſtate pueri, & qui hos proximè ſequuntur ætate, optimè degunt, & ſani ſunt maximè: æſtate verò, & autumno aliquatenus, ſenes: per reliquum autem autumnum & hyemem, qui mediam ætatem habent.

Non ſolùm in ætatibus, verũ & in omnibus aliis quæ ſecũdum temperaturam, vel modicè ſe habent, vel immodicè, ſi quis ſermonem in hoc loco Hippocratis examinauerit: verum inueniet. Naturis ſiquidem ætatibus, & regionibus bene temperatis, optimum tempus eſt quod optimam habet temperiem: cùm nõ egeat habitus ſui permutatione, ſed conſeruatione: cùm rerum vnaquæque, à ſimilibus quidem conſeruetur, à contrarijs autem tranſmutetur. Quare puerorum ætas, & adhuc magis adoleſcentiũ (hæc enim eſt omnium ætatũ optima) vere optimè degũt: eandem rationem obtinent quæcunque vel regiones, vel naturæ ſunt bene temperatæ. Adiũxit autem veri principium æſtatis Hippocrates, in latum extendẽs vniuſcuiuſque theorematis vſum.

vſum. Magis autem exactus ſermo fuiſſet, ſi ita ſcripſiſſet, Adoleſcentes vere, pueri æſtatis principio optimè degunt: ſenibus verò propter tẽperaturę frigiditatem æſtas vtiliſſima eſt: ſicuti iis qui in ætatis vigore conſiſtunt, hyẽs maximè cõfert. Hæc enim contraria eſt bilioſæ illorum intemperaturæ. Sic & naturarum bilioſiores quidem, hyeme optimè degunt: pituitoſiores autem, æſtate: bene autem temperatæ, vere. Similiter & regiones, quæ quidem bene ſunt temperatæ, optimum ver habent: ex alijs verò frigidæ, æſtatem, hyemem verò calidæ. Quinetiam peſſima tempora vnicuique ætati atque naturæ & regioni, ex ijs quæ dicta ſunt, poſſumus inuenire. Nam maximè contraria ſunt optimis peſſima. Eadem ratione etiam media inuenies inter optima & peſſima. Illud præterea diligenter animaduertere oportet, quòd ver quidem optimum dicitur eſſe adoleſcentibus, alijs verò omnibus medium eſt. Neque enim optimum eſt, neque peſſimum. Sic & ad naturas & regiones ſe res habet. Autumnus quidem omnibus malus eſt ætatibus, naturis, ac regionibus. Minus quàm aliæ ex ipſis læduntur calidæ & humidæ per autumnum.

XIX.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεται. μᾶλλον δ' ἔνια κατ' ἐνίας αὐτέων καὶ γίνεται. καὶ παροξύνεται.

Morbi, omnes quidem in omnibus temporibus fiunt, quidam vero magis in quibuſdam ipſorum & fiunt & exacerbantur.

Si aeris quidem ambientis temperatura ſola eſſet morborum cauſa: tunc nos quolibet tempore illos morbos pateremur, qui ſunt congruentes temporũ naturæ. Nunc verò cùm etiam ob errata quæ in victu contingunt, morbi fiant: omnes quidem in temporibus omnibus fient, plures verò erunt qui ſunt vnicuique tempori natura conſentanei. Non parum autem ad hoc confert etiam differentia naturarum. Neque enim ſimiliter ab eadem cauſa calidum corpus, & frigidum, offendi aptum eſt, vel humidum, & ſiccum: ſicuti neque temperatum ſimiliter iſtis, aut illis quæ ſecundum aliquam coniugationem ſunt intemperata, vt antea diximus.

XX.

Τοῦ μὲν γὰρ ἦρος, τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ αἵματος ῥύ-

σιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ λέπραι καὶ βῆχες, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά.

Vere etenim furores, & morbi melancholici & comitiales, & profluuia ſanguinis, & angina, & grauedines, & raucedines, & lepræ; & tuſſes, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ vlceroſæ plurimæ, & tubercula: & articulorum dolores.

Et quomodo antea rectè ab eo dictum videretur, Ver verò ſaluberrimum, & minimè mortiferum, cum permulti in eo fiãt morbi? Videtur ſiquidem † potius quodlibet tempus adæquare, ſecundũ morborum quos generat varietatem. Furores etenim, & melancholici morbi, & comitiales, & anginæ, ſunt morbi autumnales: grauedines autem & raucedines, & tuſſes, & lepræ, ſunt hyemales. De æſtate autem ipſe deinceps dicet, communionem eius oſtendens cum vere: Aeſtate verò quędam horum, ſcilicet prius dictorum in vere. Ex ſuperabundanti autem, præter † alios morbos, ver profluuia ſanguinis lepras, & impetigines, & vtiligines, & puſtulas vlceroſas plurimas efficit, tubercula, & articulorum dolores. Hæc quidem quæ-

† *Alibi legitur* μόνον, *id eſt ſolum.*

† *In anti. legitur* πρὸ τὰς ἄλλας ὥρας, *id eſt præter alia tēpora.*

cunque ſunt verni temporis propria, omnia periculo vacant: & tantum abeſt, vt aphoriſmum illum falſum oſtendant, in quo dixit, Ver verò ſaluberrimum, & minimè mortiferum: vt potius ipſum videantur confirmare. Nam hoc ipſo tempore profundum corporis expurgatur, vitioſis humoribus à partibus principalibus ad cuꝰtem peruenientibus. Sic igitur & lepræ, & vitiligines, & impetigines, & puſtulę quędam vlceroſæ multæ generantur. Alio verò modo in tuberculis, & articulorum doloribus, profundum corporis expurgatur, vitioſis humoribus ad loca viliora tranſpoſitis. Quòd autem profluuia ſanguinis multitudinem euacuantes, & vitium humorũ, cohibent qui ex ipſis oriuntur morbos: perſpicuũ exiſtit. Si verò aliquod corpus bonos humores habẽs, vernum tempꝰ excipiat: hoc ſeruat ſaluberrimum, nihil ex propria innouãs natura. Non ſic æſtas, vel autumnus, vel hyẽs. Hæc enim tẽpora etſi purũ corpus, & omni vacãs vitio excipiant illa quidem flauam bilem vltra modũ generat, iſtæ autem atrã, hyems verò pituitã. Tale quid etiã vere cõtingit, quale in exercitationibus videmus fieri. Etenim hæquoque ſũt ſaluberrimæ. Verũ ſi hominẽ pituita plenũ, vel flaua bile, vel atra, vel ſãguine ipſo

ipſo, volucris exercere, ei morbũ comitialẽ aut apoplexiã exercitatione contrahes: aut ſi hæc mala non euenient, periculum imminet ne rupto aliquo in pulmone vaſe, in morbum incidat inſanabilem. Multi verò cùm febricitare cœpiſſent, propter exercitationes acutiſsimis morbis fuêre correpti. Quibus verò vicẽ purgationis humorum qui ſunt in profundo corporis, exercitatio ſuppleuerit, ad cutem euocans malorum humorum abundantiam, vlcera & ſcabies inde generat, & hoc innuens dicebat Hippocrates, Si impurgatus laboraueris, vlcera erumpent. Quinetiam verno tempore ex aere calor ambiente humores diffundens educit ad cutem; quæ res ipſis exercitationibus perſimilis exiſtit. Non ſolum autem exercitationum effectibus, ſed etiam ipſius naturæ veris opera ſimilia ſunt. Huius enim opera ſunt, tum occultam per totum corpus facere tranſpirationem, per quam excernuntur ſuperfluitates, tum etiam corpus in morbis variis modis expurgare.

XXI.

ΤΟῦ δὲ θέρεος ἔνιά τε τουτέων, καὶ πυρετοὶ, ξυνεχέες, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι, καὶ ἔμετοι, καὶ διάρροιαι, καὶ ὀφθαλμίαι, καὶ ὤτων πόνοι, καὶ στομάτων ἑλκώσιες καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἵδρωα.

Aeſtate autem nonnulli horum, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ febres, & quartanæ & vomitus, & alui profluuia, & lippitudines oculorũ, & auriũ dolores, & oris vlcerationes, genitaliũ, putredines, & ſudores.

Aeſtate inquit, connullos quidem etiam ex vernis morbis fieri: circa initia eius videlicet. Nam pars quæ finem veris excipit, quæmadmodum ſimilem habet cum vere temperaturam, ita etiam morborum generationem. Inquit enim alios quoſdam æſtate generari illi proprios, veluti febres continuas, & ardentes: & tertianas: & vt ſimpliciter dixerim quæcunque ex flaua bile mala corporibus accidunt. Nam & vomitus, hac per ſumma natante, fiunt: & ventris profluuia ad inferiora defluente: & lippitudines quoque æſtate plurimæ: vtpote repleto capite: ſic & aurium dolores, alia ſimilia æſtate corpus patitur: ex capitis repletione, aliâs ad aliam corporis partem excrementum deponentis. Oris autem vlcerationes, quod propter bilioſum humorem contingant, perſpicuum exiſtit. Genitalium verò putredines, non ſimpliciter, ſed quando æſtas aut humida magis fuerit

aut

aut nullus flauerit ventus, aut auſter in ea abundauerit. Nam cùm plurimum à modo naturæ receſſerit ad humiditatẽ, aut flatuum carentiam: non genitalium tantum putredines facit, ſed & cuiuſcunque partis alterius: qualis eſt illa quæ ſcribitur in tertio Epidemiarum conſtitutio, & in ſecundo circa eius initia. Quæ verò remiſſæ ſunt aeris mutationes genitalia tentant, vt quæ ob humiditatem ac calid tatem ex quacunque occaſione ſint parata putreſcere. Quare cùm propriam æſtas ſeruauerit temperaturam: qui multis ſuperfluitatibus infeſtantur, quando hæ aliquam ob cauſam ad genitalia deflu xerint, ipſorum putredines patiuntur. Sudores autem è genere puſtularum ſunt in ſummo hærentium corpore, quæ inſtar vlcerum cutem exaſperant. Proueniunt autẽ quemadmodum & ipſum oſtendit nomen propter multos ſudores, qui vel bilioſiores, vel omnino mordaciores exiſtunt, mordent enim hi cutem, & pruriginoſam efficiunt, & per modum vlcerum exaſperant. Nonnulli verò antiquorum cauſam quæſiuerunt cur aſſiduè circa ſedem & pudenda putredines exoriantur, & aiunt, humiditatem quæ per ea loca fluit eſſe in cauſa, non enim humida ſunt eorum corpora, &

Hæc in quibuſdam antiqu. exemp. reperiũtur.

& maximè pudendi, quippe quod neruoſum eſt.

XXII.

ΤΟῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι καὶ πλανῆτες. καὶ σπλῆνες. καὶ ὕδρωπες, καὶ φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ λειεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ἰσχιάδες, καὶ κυνάγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοὶ, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumno verò plurimi æſtiui morbi fiunt & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, aquæ inter cutem, & tabes, & ſtillicidia vrinæ et difficultates inteſtinorum, et coxendicum dolores, et ang næ et aſthmata, voluuli, morbi comitiales, furores melancholiæ.

In autumno, inquit, æſtiuorum morborum permulti fiunt, manente adhuc æſtiuo humore in ipſo, flaua bile ſcilicet. Neque enim ſicuti æſtas veri ſuperueniens humores vernos euacuat, ita & autumnus æſtiuos, ſed contrarium omnino accidit: nã ex partibus extimis ad intimas ducit. Non ſine ratione igitur æſtatem inquit, nonnullos ex morbis vernis generare: autum

tumnum verò non ex æſtiuis aliquos, ſed multos. Quinetiam illo tempore quartanas febres fieri inquit quia ſcilicet ex atra bile ortum habent: quæ duplicem habet generationem: alteram quidem ex flaua bile ſuperaſſata: alteram verò ex ſanguine craſſo. Fiunt autem & erraticę febres in autumno, propter temperaturæ inæqualitatem: & lienes magni ob atræ bilis ſuperfluitatem: præterea etiam aqua intercutē ex liene contingit. Et ſi qua diſpoſitio tabida in dubio eſt, maximè autumno deprehenditur propter frigiditatem ac ſiccitatem, & temporis inæqualitatem, nihilo minus autem & propter humorum prauitatem. Fiunt autem ob eaſdem cauſas eo tempore maximè vrinæ ſtillicidia. Nam veſica in exordinatis ac repentinis ad calidū & frigidum permutationibus, refrigeratur & quæ ex malis humoribus fiunt acritudines, ipſam moleſtant: & tum præſertim, cum facta ad frigiditatem ſubita commutatio, eos qui hactenus difflabantur, & p ſudores euacuabantur humores, ad veſicā cōuerterit. Leuitates verò inteſtinorū ſunt ſubitæ & ſine vlla omnino trāſmutatione ciborū deiectiones: idq; vel propter exulcerationē in ſuperficie vētriculi aut inteſtino

rum

rum,quæ eodem modo fit quo ille quæ in pueris aphthæ, id eſt,oris vlcera nominantur,vel propter potentiæ retinentis imbecillitatem. Quorum prius ex mordacibus & ſubſtantiam tenuem habentibus humoribus fit: ſecundum vero ex magna ventriculi atque inteſtinorum prouenit intemperie. Hæc ambo verò maximè autumno fieri contingit. Coxendicum autem dolores,ex malignitate humorũ, & præcipuè frigiditate fieri par eſt. Anginæ verò ex biliofis humoribus ortum habẽt, qui ad fauces decumbunt: ab illis quæ veræ fiunt,differentes, quoniam illæ ſunt quodammodo pituitoſiores. Quinetiam aſthmata, tũ propter humorum motum ad partes interiores, tum propter frigiditatem fieri conſueuerunt. Propter hæc etiam voluuli: ſũt autem cibi ſuperfluitatum quæ per aluum inferiorem excernuntur,retentiones: quæ magna ex parte fiunt ex alicuius inteſtinorum partis inflammatione. Maximè verò par eſt vt in frigido ſicco & in æquali & malos gignente humores tempore, partes ad ventriculum atque inteſtina attinentes offendantur. Nam æſtate tenues & ad motum faciles humores,autumnus excipiens (qui frigidus ſimul atque inæqualis exiſtit) ad profundum corporis agit. Sunt autem

in

in profundo etiam inteſtina. Morbi vero comitiales accidunt iis qui naturam habent ad hanc paſsionem procliuem, propter repentinam, ad contraria tranſmutationem. Calor enim viget media die, frigus vero in prima & vltima parte. Nihil autem adeo comitiales acceſsiones, ſicuti talis varietas, aptū eſt generare. Furores vero ob tenuem ac bilioſiorum humorum eueniunt malignitatem, ſicuti melancholiæ ex atra bile, de qua paulo ante dictum eſt.

XXIII.

ΤΟῦ δὲ χειμῶνος, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, κόρυζαι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, πόνοι πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι.

Hyeme vero morbi laterales & pulmonis inflammationes, grauedines, atque raucedines tuſſes, dolores pectoris laterum, lumborum, & capitis vertigines, & apoplexiæ.

Hyemales morbos poſt autumnales exponens non eodem modo ſicuti prius di-

xit : neque quod hyeme multi ex autumnalibus fiunt, quanquam prius de æſtiuis dixit: vernis ipſos comparans: Aeſtate verò fiunt horum nonnulli : de autumnalibus verò. Autumno etiam æſtiuorum multi. Nunc vero morbos hyemis ſimpliciter connumerauit, ſiue quod ex communi voluerit : hoc quoque in loco nos ſubaudire dictorum aliquid, ſiue ſimpliciter pronunciare: tanquam nihil autumnale tempus cum hyemali communicet Atqui primas partes hyemali æquum eſt (atque ita experientia comprobatur) cum autumno communicare. Ipſe enim inquit. Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte fiunt breues autumnales verò longæ,& præcipuè quæ hyemem attingunt : niſi quis dixerit ipſũ de illis quæ in extrema autumni parte generantur, facere mentionem. Verùm morbos hyemis proprios hoſce vult eſſe pleũretides & peripneumonias: quoniam inſtrumenta reſpirationi ſeruientia, ex frigiditate læduntur. cùm alia ita benè poſſimus obtegere, vt nihil, aut minimum ſentiant ambientem frigiditatem, reſpirationem vero nemo poteſt cohibere, neque aliunde datur reſpirandi facultas. Ob hanc igitur ipſam frigiditatem, etiam caput oblæſum, grauedines, tuſſes, atque raucedines

aes operatur. Fiunt autem ſicuti dolores laterum ob frigiditatem, ſic etiam capitis atque lumborum, & omnium partium neruoſarum. Vertigines quoque capitis læſiones conſequuntur, ſicuti & apoplexię. Nã hic quoque morbus fit cum caput repletur pituita.

XXIIII.

ΕΝ δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει, τοῖσι μὲν σμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν, ἄφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλοῦ φλεγμοναί, ὤτων ὑγρότητες.

In ætatibus, autem talia contingunt, paruis, et nuper natis puerulis oris Vlcera (quæ aphtæ Vocantur) Vomitus, tuſſes, Vigiliæ, pauores Vmbilici inflammationes, aurium humiditates.

Quæ ad ætates attinent diligentius elaborauit quàm quæ ad anni tempora, facta in minores partes diuiſione. In puerulis igitur nouiter natis ait fieri aphthas. Sic autem Græci vocant vlcera quæ ſuperficiem oris occupant, ob mollitiẽ maximè facta inſtrumẽtorum: quæ neq; tactũ ne-

que lactis ſuſtinent qualitatem , quod nõ paruam in ſe ſerosam continet partem. Hæc autem pars vim habet abſtergendi. Quare nõ mirũ ſi in corporibus molibus quaſdam ſuperficiarias facit exulcerationes. Vomitus autem tunc his fieri par eſt, propter lactis quod aſſumũt, multitudinẽ. Vigiliæ vero haudquaquam ipſis ſunt aſſuetę, vt qui maiori parte temporis dormiant, niſi fortè ob ipſum morbũ fieri infantibus vigilias opinetur: ſiquidem ſomni abundãtia ipſis maximè ſecundum naturã ineſt. Pauores autem per ſomnum infãtibus, ad ſunt, iis præſertim qui ſunt natura edaciores, quando loca ad ventriculũ pertinentia ſenſu quidem vigent, ſed imbecilla ſunt natura: cibus vero corrumpitur. Nos ſiquidem obſeruauimus, non in tantillis ſolum, ſed etiam in ætate perfectis, horrificas fieri per ſomnos imaginationes: quando multi & vitioſi humores grauant & mordent ventriculum præſertim ipſius os. Hæc enim ipſius particula præcipuũ habet ſenſum. [Nuper enim ex vtero prodeuntes pueruli aeris exterioris eos ambiẽtis tranſmutationẽ reformidãs vnde illis timores excitãtur.] Vmbilicorũ autem inflammationes non multò anteą præciſorum, nõ ſine ratione nouiter natis

Hæc addidimus ex antiqu. exempl. Græ. quæ in aliis deſiderãtur

pueruli

puerulis accidunt:non ſecus ac ſi qua alia pars foret vlcerata. Verùm aurium quoq; humiditates morbis annumerat: non tamen & palati & narium in eodem numero ponens:quoniam naturæ conuenit per nares etque palatum cerebri ſuperfluitates expurgare: & fit hoc etiam iis qui ſunt ætate perfecta. A natura autem aliena eſt expurgatio per aures. Verũ infantibus tamen per aures cerebrum expurgatur: & rectè Hippocrates inter proprios huius ætatis morbos; etiam aurium ſcripſit humiditates. Eſt quidem totum corpus nouiter natis puerulis maximè humidum adeò vt etiam oſſium natura in ipſis potius cerea quàm lapidea videatur:præ cæteris verò partibus cerebrum humidum exiſtit,vt quod etiam in perfectis talem habeat intemperaturam. Quare non abſque ratione in ipſis quum ſuperfluitates abundent,per omnia foramina excernuntur.

XXV.

Πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν οὔλων ὀδαξισμοὶ, πυρετοὶ, σπασμοὶ, διάῤῥοιαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παιδῶν, καὶ τοῖσι σκληρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσι.

In progreſſu verò cùm iam dentire incipiunt, gingiuarum prurigines, febres, conuulſiones, alui profluuia, & maximè cùm caninos edunt dẽtes: & ijs præſertim pueris qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent.

Prurigines quidem gingiuarũ fieri cùm dentes naſci incipiunt puerulorum, nihil mirum. Prurigo enim pruritus quidam eſt cùm pauco dolore. Febres verò & conuulſiones atque alui profluuia accidunt pueris qui iam dentire incipiunt, & nó adhuc morãtur, quemadmodum & ipſe oſtendit inquiens: Et maximé cùm caninos ædunt dentes. Conſentaneum autem rationi eſt perforatis gingiuis à dentibus prodeuntibus, hæc ſymptomata euenire: quemadmo dum vbi ſtimulus infigitur carni: & ſanè plus dentes affligunt quàm ſtimuli. Hi ſiquidem ſemel firmati, in mẽbro quieſcunt cui ab initio infixi ſunt: dentes verò ſemper procedunt tantum, quantũ augentur. Febricitant porrò hac ætate puerili propter dolores, & vigilias, & inflãmationes. Conuulſiones autẽ eis accidunt tum propter hæc, tum propter crudum alimẽtum, & quia neruoſæ partes nondum ſatis validæ ſunt. Ad hæc omnia etiam ex neceſſitate ventris profluuia conſequuntur, quoniam alimentum non bene coquitur neque

neque diſtribuitur. Quod autem dicitur, Pueris qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent ad conuulſiones refertur: cùm his maximè pueris dicat conuulſiones fieri, qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent. Tales enim plenũ corpus habent, & abundans ſuperfluitatibus, & ideo conuulſionibus facilè capiuntur, maximè verò naturas huiuſmodi conuulſiones offendunt.

XXVI.

Πρεσβυτέροισι δὲ γινομένοισι παρίσθμια, σφονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον ἔισω ὤσιες, ἄσθματα, λιθιάσιες, ἕλμινθες, στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σατυριασμοὶ, στραγγουρίαι, χοιράδες, καὶ τ' ἄλλα φύματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

Cùm verò iam magis adoleuerint, tonſillæ & vertebræ quæ eſt in occipitio, ad interiora luxationes, crebri anhelitus, quos Græci aſthmata vocant, calculi, lumbrici rotundi, aſcarides, verrucæ quas Græci acrochordonas vocant, ſatyriæ, ſtranguriæ, ſtrumæ, & alia tubercula, ſed præcipuè antedicta.

Primùm quidem ſcripſit de recens natis puerulis, deinde de illis qui dentes ædunt: nunc verò de iis qui mediam habent æta-

referens. Corporis ſiquidem ad profunda traductio,ſiue ex anterioribus,ſiue ex poſterioribus fiat partibus, per vnum verbum, ſcilicet intra, monſtratur. Quid eſt igitur quòd Hippocrates in nouiter natis puerulis,neque de tonſillis, neque de vertebræ quæ eſt in occipitio luxatione aliquid dixit,cùm tamen illi quoque nihilominus cerebrum humidum, & plenum habeāt ſuperfluitatibus, adeò vt ſubiectis partibus demittat fluxiones? An quia hac ætate prius moriuntur quàm ſubiecti faucibus muſculi vnà cum neruis fortem ſubeant inflammationem? Adde quòd hi partes illas habēt molliſſimas: atque ideo non poſſunt vehemētem ſuſtinere tenſionem,ita vt vertebra intus ad ipſas attrahatur Quinetiam aſthma (ſic autem Græci vocāt crebrum anhelitum, qualis currentibus accidit,aut quouis alio modo ad vehemētem actis motionem) in his quidem fit ob exercitium:quòd multa indiget animal reſpiratione: vbi autem non adeſt exercitium,ob anguſtiam earum quæ ſunt in pulmone cauitatum, hæc verò anguſtia fit repleto viſcere ab iis quæ deſuper veniunt fluxionibus: hæ autem fluxiones plures quidem in recens natis puerulis fiunt. Citò autem ipſos inteficiunt: quo-

niam alioqui etiam malè ſe habent. Nam ex vtero ad aerem ambientem tranſitus,& alimenti mutatio,& inflammatio,primum quidem locorum ad vmbilicum attinentium, deinde etiam ob dentium generationem,omnia huiuſmodi imbecilles reddunt: & vix ea quæ dixi, tolerant mala: tantum abeſt vt ad hæc etiam fluctiones poſſint ſuſtinere, vbi ad pulmonem decubuerint. Calculus autem proprius eſt morbus puerorum:qui ob edacitatem nõ paucos crudos humores coaceruant: ex quibus pars craſſior vnà cum vrinis ad veſicam perueniens fit lapidum generationis materia. Accedit altera cauſa, vehementia caliditatis. Aceruant enim & ſenes humorem crudum non paucum, non propter edacitatem vt pueri, ſed propter potentiæ concoquentis imbecillitatem: non tamen calorem fortem habent qui ex materia craſſa vaporem reſoluens lapidem generet. Lumbrici verò atque aſcarides videntur aliis animalibus proportionaliter gigni,quæ non ex ſeminibus, ſed ex putredine habent generationem. Sola enim putredo nõ eſt ad hæc generanda ſufficiens, ſed & calore plurimo indiget. Cibus autem puerilis plærunque corrumpitur in ventre, & præcipuè in inferiore:verùm caliditas

liditas in valde tenellis nondum materiã obtinet, in adultioribus autem materia idonea eſt ad animalium talium generationem,& præterea caliditas acceſſit. Aſcarides igitur ſunt tenues quidam lumbrici qui in parte maximè inferiore craſſi inteſtini gignuntur, & plurimi manifeſtè apparent,in iumentis male cibum coquentibus:quorum malam coctionem fœtor indicat excrementorum. Aliud verò genus lumbricorum eſt rotundorum, qui in ſuperioribus magis inteſtinis generantur, adeò quòd ad ipſum quandoque ventriculum aſcendunt. Multò verò plures hi quàm aſcarides gignuntur in pueris. Rarior autem eſt lumbrici lati generatio, qui & longiſſimus eſt, & ſæpe per tota extenditur inteſtina. Verùm de hoc nullam fecit Hippocrates mentionem,quoniam neque eius erat propoſitũ de omnibus agere paſſionibus quæ mortalibus accidunt,ſed de illis tantum quæ ſingulis ætatibus accidunt. Ob hanc igitur cauſam ipſe enumeratis iam dictis, deinceps verrucarum genus,quod Græci acrochordonas vocãt, & ſtrumas adiecit:qui morbi ſunt ſoboles vitioſi ſicci multi ad exteriora & cutem repentis.Omne autem ipſorum genus tubercula nominat, ita deinceps ſcribens:

Acro

Acrochordones, ſtrumæ, & alia tubercula. Quædam autem ex his præcipuè tubercula nominantur: vtpote quædam ſponte naſcentes, & ſubitò inflammationes, quæ celerrimè in altum attollũtur, & acumen, & celerrimè etiam ſuppurãtur. & plurima eſt horum in inguinibus & alis generatio: quoniam & in his partibus plures ſunt adenes qui apti natura ſunt ad ſuperfluitates promptè excipiendas. Horum morbus ſtruma quoq̃ue eſt, non ex calida materia, neque ad ſuppurationem properante, ſed pituitoſiore & frigidiore præcipuè conſiſtens.

XXVII.

ΤΟῖσι δὲ ἔτι πρεσβυτέροισι καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσις.

Grandioribus autem & iam accedentibus ad pubertatẽ, plurima ex his, & febres diuturna magis, & ex naribus profluuia ſanguinis.

Incipiunt quidem pueri pubeſcere poſt annum quartũdecimum. Qui autem prope ad hãc ætatem accedũt, illi dici poſſunt qui aut duodecimũ, aut tertiũdecimum, aut quartumdecimum agũt annum. Neq; enim

enim eſt vnus omniũm certiſſimus terminus pubertatis, propter caliditatem citius, frigidi verò tardius pubeſcunt. Laborant autem pueri hi plurimis quidem ex morbis antea dictis propter ſimilitudinẽ temperaturæ, & præterea febribus diuturnioribus, quàm erant priores: non tamen aliquid dixit de his quæ illa ætate febribus ſuperabundant: verùm ex eo quod nunc dicitur, manifeſtè oſtendit ipſas acutas eſſe. Alterãtur enim puerorum diſpoſitiones citiſſimè propter corporis humiditatem, & naturis potentiæ imbecillitatem. Sanguinis verò profluuia ex naribus fiunt in tali ætate conſtitutis, quoniam hic humor in ea incipit ſuperabundare: non quia plus de eo generetur quàm prius, ſed quia nunc minus abſumitur ex ipſo, propterea quòd argumentum minus eſt hac ætate quàm priore, vt ad corporis proportionẽ.

XXVIII.

ΤΑ' δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται. τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι. τὰ δὲ, ἐν ἑπτὰ μησί. τὰ δὲ, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι. τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, χρονίζειν εἴωθεν.

Plurimi autem morbi pueris iudicantur, nonnulli quidem in quadraginta diebus, nonnulli in ſeptem menſibus, nonnulli verò in annis ſeptem, quidam verò iam ad pubem accedentibus. Qui verò permanſerint, nec in pubertate finierint, pueris, aut fœminis cùm menſtrua erumpũt, conſeneſcere conſueuerũt.

Si ve: bum, diuturni, ſermoni adiectum eſſet, melius foret: vnde & nonnulli nomen morbi de diuturnis tantum ipſum arbitrātur intelligere. Verùm contra hoc ſunt ſermones tales, quibus ipſe vtitur in aphoriſmis. In acutis morbis rarò, & in principiis vti medicationibus. & Tenues victus & in longis ſemper paſſionibus, & in acutis. Manifeſtum itaque ex his eſt quòd non de diuturnis tantum, ſed etiam de acutis proferre conſueuit Hippocrates morbi nomen Videtur tamen hoc in loco, aut de diuturnis morbis proferre, aut imperfectum ſermonem protuliſſe. Nos verò ipſum ſupplentes, dicemus ita: Plurimi autem pueris diuturni morbi iudicantur, nonnulli quidem in quadraginta diebus, nonnulli verò in ſeptem menſibus, quidam in ſeptem annis. Ex diebus autem, quadrageſimus, primus morborũ diuturniorum eſt iudicatorium, vltimus verò eo

rum

rum qui ex tranſitione ſunt acutorum: ſicuti etiam ſupra notauimus. Quicunque verò hunc tranſcendunt numerum, ſecundum ſeptenarij rationem habent iudicium: non ſeptem iam diebus connumeratis, ſed primùm quidem menſibus, deinde annis. Et quidem quòd qui hoc tempus tranſcendunt, ad quartumdecimum annum perueniunt, eſt manifeſtum. Nam ſecundus ſeptenarius hoc complectur tempore: & aliàs in pubertate magnę fiunt corporis commutationes: in fœminis maximè propter menſtruorum eruptionem. Quare ſi qui morbi ne hac quidem ætate finiuntur, vſque ad longum tẽpus perdurare conſueuerunt.

XXIX.

Τοῖσι δὲ νεηνίσκοισιν, αἵματος πτύσιες, φθίσιες, πυρετοὶ ὀξέες, ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

† *Iuuenibus autem ſanguinis ſputiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, et a.ij, ſed præcipuè antedicti.* *† Al. adoleſcentibus.*

Cùm primas ætates ad pubertatem vſque minutiſſimè diuiſerit, neſcio quomodo adoleſcentũ ætatem prætermiſerit, quæ medium obtinet locum inter puberes, &

& illos qui conſiſtentis ætatis vigorem habent. Verum ex aliis quas tetigit, licet & de iſta coniicere: quæ in multis quidẽ cõmunicat cum illis quæ ex vtraque parte ipſam circunſtant, ſed habet peculiarem in maribus, ſanguinis ex naribus profuſionẽ de qua commeminit in illis qui ſunt prope pubertatem. Nam hoc ſymptoma incipit illa ætate apparere, ſed maximè viget in adoleſcentibus, deinde ſubſiſtit in viris. Verùm hanc ætatem tranſgreſſus Hippocrates, ad illã quæ eſt iuuenũ, peruenit & primùm ſanguinis ſputum ſcripſit, ac tabem: deinde febres acutas, & poſt has morbum comitialẽ. deinde poſt hæc ait, Et alij morbi, ſed præcipue antedicti, rectè quidẽ hoc adiiciẽs. Nam rem ita ſe habere indicat viſus. At verò non ſat plene, de morbis acutis dixit. Neque enim dicere ſimpliciter oportebat acutos, qui & in pueris nihilominus fieri vidẽtur, ſed ex acutis tertianas maximè, & febres ardẽtes. He enim præ ceteris febribꝰ ſunt bilioſiſſimæ, & multis iuuenibus accidũt: quoniã & flaua bilis hac ipſa ſuperabundat ætate, in qua morbi tales in ſummo vigore cõſiſtẽtibus accidũt. Tabẽ autem, & ſanguinis ſputũ, non ſecundum ætatis naturam patiuntur, ſed ſecundum aliquid quod ei accidit quare ante dicebat,

bat, quod ſenes plurimum minus ægrotãt iuuenibus, vbi & nos diximus quod ob incontinentiam iuuenibus, nõ ob ætatis imbecillitatem, ægritudines plurimæ accidunt: Secundum hoc igitur & iuuenibus profluuia ſanguinis accidunt, aut quia vulnerãtur, aut quia frangũtur, aut ſaliũt, aut clamant vehementius, vel quia refrigerantur, aut humi cubãt, aut replentur, aut propter aliquã huiuſcemodi cauſam. Ad ſputũ vero ſanguinis, tabes conſequitur. Quare propter hæc etiã iuuenes ex accidẽti ægro tabũt: nõ primo, neq; ætatis ratione. Morbi autem comitiales, quàmuis malo victu vtantur, tamen ipſis non accidunt multi: vt mihi mirari ſubeat, quomodo hos Hippocrates ſcripſerit: cum in aliis, non modo quod abundat in pueris, dixerit, ſed quod etiam ex hac cauſa morbus puerilis nominatur, & quod ætatis mutatione ſanantur. Fiunt igitur & in quibuſdam iuuenibus morbi comitiales qui priùs non erãt: propter victus errorem, quem in iis quæ aſſumuntur, admittunt, & in aliis quæ ab ipſis aguntur operibus, & quia humi cubant, & ſoli ſe exponunt & imbribus, atq; aliis ſimilibus. Verùm hi morbi non multi ſunt. Et fiunt quidem ali) morbi eadem ratione. Quare melius fuerat, ita ſcribere apho

riſinum: Iuuenibus autem eueniunt propè omnes alij morbi quos diximus aliis accidere ætatibus, ſed præcipuè ardores, & tertianæ febres.

XXX.

Τοῖσι δὲ ὑπὲρ τὴν ἡλικίην ταύτην, ἄσθματα, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, φρενίτιδες, καῦσοι, διάῤῥοιαι χρόνιαι, χολέραι, δυσεντερίαι, λειεντερίαι, αἱμοῤῥοΐδες.

Vltra hanc ætatem progreſsis aſthmæ, id eſt creber anhelitus, morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenetides, ardentes febres, diuturna profluuia, choleræ, difficultates & lauitates inteſtinorum, hæmorrhoides.

Iuuenum ætas quinto ſeptenario terminatur. Iuxta hoc igitur ipſe in Prognoſticis dicebat: Magis autem expectare oportet ſanguinis quidem profluuiū in iis qui nondum trigintaquinque annos attigêre. Nam quæ iuuenibus ætas contineatur, ad ſeptenarios duos ſequentes extenditur: in qua ætate omnia vitæ munia æquè atq; illi qui in vigenti ætate conſiſtunt, conātur peragere, nō tamen eodē modo ad labores ſufficiunt. Nam ex aduſtione, & algoribus

&

& humi cubatu,vigiliis, atque repletione, plus quàm illi offenduntur. Quinetiam horum tẽperatura plus atræ bilis habet: atq; ideo in ea multi inſaniunt: veluti ex anni temporibus,in autumno. Sicuti enim hoc tempus frigidum exiſtens, ruffam excipit bilem tempore æſtiuo exaſſatam:ſic declinantium,ætas:iuuenilẽ, quæ maximè æſtati ſimilatur, ſubſequitur. Et mirandum eſt cur in ea non ſcripſerit melancholiã. Ego tamen in quibuſdam exemplaribus hanc quoq; ſcriptam inueni, ſiue aliquis ſit auſus apponere id quod defecerat tanquam ab Hippocrate prætermiſſum, ſiue ab aliis qui exemplarium errori fidem adhibuerunt. Moriuntur autem multi ex tabe hac ætate: & ex iuuenibus quicunque ex ſanguinis ſputo in tabem incidunt, in ea moriuntur. Non tamen hac ætate multi ſanguinem ſpuunt,quoniam neque in talibus ſanguinis eſt multitudo. Aſthmate autem, & pulmonis inflammationibus , ac laterũ doloribus magis capiuntur quàm iuuenes vt qui & victu ſimili, & laboribus etiam vtantur: ſed multo imbecillius quàm illi corpus habent. Et omnino eos quos prætermiſit in ſermone de ætate conſiſtente morbos nominare,eos nũc oẽs enumerat. Nã phrenetides,& ardẽtes febres,& chole-

ræ,& difficultates inteſtinorum nihilominus iuuenibus quàm declinantibus accidunt,occaſionē ſui ortus ex flaua bile capientes. Diuturniora autem in declinantibus ventris profluuia contingunt, propter alimēti imperfectam diſtributionē. Nam omnium ferè ætatum,ea quæ iam declinat pauciſſima indiget corporis refectione, ſiquidem id quod reſoluitur, pauciſſimum eſt. Neque enim corpus ſimiliter calidum ſicuti prius:neque amplius in augmentum quicquam abſumitur:adde etiam quod facultate retentrice multum imbecilla, ſicuti in ſenibus, amplius ex corpore defluit. Cùm igitur ventris profluuia eueniant vel concoctione vel diſtributione ceſſante, tū etiam propter bilis acritudinem abradentis inteſtinum: hæc autem omnia in declinantibus adſint:non ſine ratione in eis alui profluuia diutina ſunt. Febres quidem lethargicæ fiunt ex humore pituitoſo in cerebro aceruato. Prioribus autem ætatibus humor hic deficit,magis quàm ſuperabundat. In ſenili autem ætate plurimus quidem eſt. Verùm propter ætatis frigiditatem febres non accendit. In iis autē qui ab ætatis vigore declinant, hic humor ſuperabundat, & nondum corpus frigidum eſt. Leuitates vero inteſtinorum oſtenſæ

ſunt,

ſunt,aliæ quidẽ à frigida fieri pituita : aliæ verò à ſola intẽperatura quæ vim alui con tentiuam reddit imbecillem , aliæ autẽ ab vlceroſa aliqua fieri diſpoſitione , hæc au-tem omnia in declinantibus ſuperabundãt.Sanguinis verò per ora venarũ,(quod Græci hæmorroidas vocant) profluuium, verè huius ætatis eſt morbus,ſicuti & melancholiæ.Fit enim ex atra bile, quãdo ad venas quæ in ſede ſunt,abundantius decũ bit. A me quidẽ omnium enumeratorum morborum cauſa eſt explicata : ſciẽtia autem probandorum iſtorum, illis aduenięt qui legerint demonſtrationes quas ſuper his in noſtris ſcripſimus tractatiõibus:quæ quot ſint,ac quales,& quam doceant artẽ, legenti librum de ordine noſttarum commentationum,licebit diſcere. Ex his enim permotus , quomodo earum ſingulæ ſint perlegendæ,cognoſcet.

XXXI.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι, δύσπνοιαι, κατάῤῥοι βηχώδεες στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἀγρυπνίαι. κοιλίης, καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσιες, βαρυηκοΐαι.

Senibus ſpirandi difficultates, deſtillationes cum tuſſi, vrinæ ſtillicidia, vrinæ difficultates, articulorum dolores, & renum, vertigines, apoplexiæ, habitus corporis deprauatio, pruritus totius corporis, vigiliæ: alui, oculorum & narium humiditates, viſus obtuſus, glaucedines, auditus graues.

Nonnulli Hippocratis ſectatores: τοὺς πρεσβύτας τῶν γερόντων, quaſi dicas, ſenes à decrepitis diſtinguunt: nomen γερόντων vltimæ ætati tribuentes, & hoc perpetuum eſſe exiſtimantes: ſenes autē in priori ætate ſtatuentes, quæ media eſt inter iuuenes ac γέροντας, decrepitos. Sed nunc manifeſtè monſtrauit ſe ſenes eos qui extremā agūt ætatem, nominare, in ipſis enim ſermonē terminauit, vt qui iam omnes ætates percurriſſet. Hi verò ſæpiſſimè à deſtillationibus quæ ſunt cum tuſſi capiuntur: quoniam partes ad caput attinentes, in ipſis facillimè refrigerātur, & ideo multæ in ipſis fiunt pituitoſæ ſuperfluitates, cùm iam multum frigidam cerebri habeant temperaturam. Aſthmata verò, hoc eſt crebri anhelitus, ex iis deſtillationibus ortum habent: cùm etiam alioqui ipſa ſpirandi inſtrumenta non rarò habeant proprium ſui algoris principium: vtpote cùm in ipſis multæ

multæ ac craſſæ ſuperfluitates generentur, & prætereà virium imbecillitate præſente renes ſæpius obſtruuntur, & lapides generantur: quando tenax vel craſſa ſuperfluitas ibi firmata: in ſimilem callo ſubſtantiam tranſierit Articulorum autem dolores fiunt fluentibus aliquando ad hæc loca ſuperfluitatibus, aliquando verò propter inſtrumentorum quæ natura ad eorum motionem fabricauit, frigiditatem. Vertigines autem ipſis accidunt ſæpe propter ſpiritum vaporoſum, qui in partibus cerebri inordinato cietur motu. Sæpius verò & in ventriculo vitioſis ſuperfluitatibus aceruatis, ad cerebrum fertur exhalatio vaporoſa. De apoplexia autem quid oportet dicere? Nullus enim morbus adeò eſt ſenili ætati familiaris, quoniam in ea cerebrum pituitoſis repletur ſuperfluitatibus. Si quòd verò vlcus aduenerit ſenibus, difficulter ſanatur propter defectum ſanguinis, & frequenter ſe ſcalpunt, quod prurigines appellant: quoniam illæ quæ pruritum operantur ſuperfluitates, difficilem habent per cutem euacuationem. Rationabile ſiquidem exiſtit, & cutem in ipſis ex frigiditate denſari, & ſuperfluitates plures ſimul ac craſſiores exiſtere, plu-

pluresq; ipſorum (neque enim omnes) continuò vigilant: quod eis accidit, quia & ſenectus plena curarum eſt, & præterea corpus habet exiccatum, vnde nũc etiam magis vigilare contingit, quando integra ſanitate fruuntur. Dictum autem à nobis eſt & in commentariis de temperaturis, ipſas quidem corporis partes in ſenectute fieri ſicciores, ſed multitudinem ſuperfluitatũ pituitoſarum aceruari. ob quam cauſam à multis putatur ſenectus frigida & humida. In quo autem tempore hæ plures in cerebro aggregantur, fiunt ſenes magis ſomnolenti. In quo verò bene excernũtur, peruigilant. Contingit autem & pauciores ſuperfluitates generari, & citius multò excerni eo tempore quo ſalubriter degũt: vnde & maximè propria paſſio ſenilis ætatis videtur eſſe vigilia. Humiditates autem in ipſis & oculorum & narium, liquet fieri, propter cerebri ſuperfluitates: quibus ad aluum defluentibus, ipſa etiam ſępius humectatur. Hebetes autem viſus, & graues auditus, propter potentiæ ſenſibilis accidunt imbecillitatẽ, glaucedines verò propter immodicam inſtrumentorum ſiccitatem, & quia ſpeciem habent ſuffuſionis.

TMH

TMHMA TE-TARTON.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS,

LIBER QVARTVS:

Interprete Nicolao Leoniceno Vincentino.

I.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν ἢν ὀργᾷ, τετράμηνα καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας, τὰ δὲ νήπια, καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι χρή.

Vtero gerentes ſunt medicanda, ſi materia turget, quarto menſe, & vſque ad ſeptimum: ſed hæ minus, à iuniore autem fœtu & ſeniore abſtinere oportet.

Cum vtero fœtuum connexus eandem habent proportionem, quàm fructus cum plãtis. Hi ſiquidem in prima generatione

debilioribus pediculis cõtinentur, & ideo facilè decidunt, quando vehementior ventus ipſos concuſſerit: poſteà verò aucti difficilem habent à plantis diſſolutionem: ſicuti rurſus cùm perfecti ſunt, ſponte ſua ſine vi extrinſeca decidunt. Eodem modo & cõceptus, in primo quidem tempore ſeminis iniectionis: ſi aliquando ſaltare contigerit mulierem, aut in lubrico cadere, ſiue quouis alio modo, vel ſecundum animam, vel ſecundum corpus moueri vehementius, facillimè dirumpuntur: ſic etiam quando iam perfecti ſunt: tẽpore verò intermedio firmiorem habent coalitũ: quare mulier vtero gerẽs, poteſt fortiores motus ſuſtinere ſine fœtus oſtenſione. Quæ omnia Hippocrates noſcens, rectè inquit. *Vtero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turget, quarto menſe, vſque ad ſeptimum*, quod eſt tẽpus mediũ fœturæ: cùm fœtus vtero firmiter alligatur. Non tamen omnes quæ hoc tempore indigent purgatione, permittit purgari: ſed ſi materia turget, inquit, hoc eſt, vrget & premit. Tractum enim vocabulum eſt ab animalibus ad coitum concitatis. Nam cùm ſuperabundantes humores mouentur, & per totum corpus feruntur, nondum in aliqua parte firmati: tunc ad eos expellendos natura incitatur,

&

& aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente. Eos verò qui aliqua in parte ſũt firmati humores, non oportet mouere. Sic enim illud dictum eſt: Quicunque inflammationes in morborum principio medicamento conantur ſoluere, nihil de eo detrahunt quod aceruatum eſt atque inflammatum: neque enim morbus cùm crudus ſit, cedit: quæ verò ſana ſunt, & morbo reſiſtunt, ſimul eliquant. Quòd autem Hippocrates verbo medicari, pro purgare medicamento, conſueuerit vti, omnes confitentur, quicunque vel paruam habent de eius dictione notitiam. Nam vt quiſpiã alia omittat ipſius volumina, & de ſolis ſcriptis aphoriſmis meminerit, nihil aliud per vocem medicari, in eis poſſe vllo modo intelligi paulò poſt fiet manifeſtum.

II.

ΕΝ τῇσι φαρμακείῃσι τοιαῦτα ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος οἷα καὶ αὐτόματα ἰόντα χρήσιμα· τὰ δὲ ἐναντίως ἰόντα, παύειν.

In medicationibus talia educere è corpore, qualia ſponte prodeunt, vtile: quæ verò contrario modo prodeunt, cohibere oportet.

Spõte euacuari è corpore dicimus quæ

cum

cunque ſine aliqua medicatione excernũtur idque ea quæ noſtrũ regit corpus, potẽtia, nonnunquam illa per ſe expurgante nonnunquam ex irritamento aliquo, aut quia à vaſis non continentur. Cùm itaque natura ſuperfluum euacuat, iuuatur animal: cùm verò alioqui excernitur ratione ſymptomatis, neque inde vtilitas vlla prouenit, & talis euacuatio prauæ diſpoſitionis eſt ſignum. Rectè igitur Hippocrates cõſulit imitari naturam. Eſt autẽ imitatio in vnoquoque morbo tales humores euacuare tentando, quales nouimus in ſpõtinis prodeſſe euacuationibus. Priùs itaq: dictum eſt ab ipſo de omni ipſorum euacuatione generaliùs, hoc modo: Sic & vaſorum inanitio, ſiquidẽ talis fiat, qualem fieri oportet: confert, & leuiter ferunt. Nunc verò de ſola purgatione eundem fecit ſermonẽ, quoniam de hac docere propoſuerat in præſentis libri loco. Melius verò fortaſſe fuerit de omnibus euacuationib⁹ quas medici moliuntur circa ægrotãtium corpora, ſermonem repetere. Fiunt igitur hæ aliquando per medicamenta totum corpus expurgantia, per vomitus & deiectiones, nonnunquam verò medicina partis alicuius eſt euacuatiua, veluti quæcũq; per palatum & nares à capite abducunt ſu

per

perfluitates. E genere autem ſuperfluitates expurgãtiũ ſunt,quæ per tuſſim expurgant quæcunque in pectore ſunt atq; pulmone & quæ per vrinas abducunt totius ſanguinis ſeroſam ſuperfluitatem. Clyſterem quoq; ex hoc genere feceris, & quodcunque aliud totum corpus æqualiter nõ euacuans: quemadmodum& venæ ſectio creditur euacuare, & omnino ſanguinis miſſio quæcũq;& quouis modo facta. Ex talibus autẽ eſt euacuationibus quæ per vterum fit,& per ora venarum ſedis: ſiue per exercitia,& frictiones, ſiue per quẽlibet motum,atque calorem:&balneas calidas,præſertim nitroſas, ſulfureas,& bituminoſas:& ex accidẽti inedia. Hæc ſiquidẽ omnia videntur totũ æqualiter corpus euacuare.Si quis tamen exactius perquirat non æqualiter inueniet euacuare : verùm in his, cùm ſit paruus exceſſus alterius ad alterũ ſecundum eorum, quæ euacuãtur qualitatem & quantitatem , ideo æqualis euacuatio videtur: quæ autem pharmaca purgatoria nominantur, ſpeciem faciunt euacuationis manifeſtè differẽtem,de quibus,vt dixi,nunc ipſi docere eſt propoſitũ, non tamẽ quicquã plus docet quàm quod de omnibus euacuationibus ipſe iã dixit Vna etenim eſt omnium Intentio, humor

ſu-

ſuperabundans:cuius notitia eſt perquirẽda ex eo qui in toto corpore præter naturam color repreſentatur,& prætereà ex ſymptomatis, et morbis,& tempore,& regione, & ætate,& aeris conſtitutione, & natura ægrotantis & vitæ inſtituto , & victu,veluti(ſi ita contigerit)colore ruffo in toto corpore apparẽte: quemadmodũ in illis qui regio morbo laborant, non euacuata per ſedẽ bile: aut puſtulis aliquibus bilioſis per totũ corpus diſperſis,particulatim autem, ſi morſus in ventriculo aliquis atq; faſtidium cibi, et appetitus deiectus , ſitis , oris amaritudo, aut in aliqua parte corporis ſit eryſipelas,aut tertiana febris hominem habeat, aut ex ardentibus illa quæ ex amara fit bile.Nã in his omnibus flaua bilis abundat:atq; idcirco conabimur ipſam educere illis medicamentis quæ cholagoga,id eſt bilis eductiua ab effectu nominantur.Et hoc eſt quod ab Hippocrate dicitur: *Si qualia oportet purgari, purgentur: confert, & leuiter ferunt*.Quod enim dicitur:qualia oportet,ſuperabũdãtiã ſignificat ſuperfluitatem ſua qualitate infeſtantiũ ægrotantem. Ob hanc igitur cauſam ait tales conferre euacuationes. Sed quoniam omnes artificioſæ in actionibus cõiecturę aliquando aberrant ſimi

litudines etenim, vt ipſe inquit, non ſolùm vulgus, ſed etiam medicos eruditos aliquando decipiunt) alterum nobis dedit indicium bonarum euacuationum, tolerantiæ facilitatem, vt & in hoc fiduciam habeamus, quòd rectè fecerimus euacuationem. Quod autem de flaua bile dixi veluti per exemplum, hoc idem mihi & de atra intellige Nam & in hac color totius corporis ad nigritiem tendit, & puſtulæ nigræ fiunt ex atræ bilis colore, & quicũque morbi ex eius fiũt exuperãtia multitudinẽ humoris indicant manifeſtè: quẽadmodum elephas, cãcer, & quartanus circuitus ex melancholico humore generantur: & lien magnus, & varices denigratæ ſunt eiuſdem humoris alumni morbi quẽadmodum & quę melancholia nominatur & omne mentis delirium, furibundum, temerarium, & ferinum. Hippocrates verò etiam ex menſtruis ſuperabundantem in fœminis humorem cõiecturabatur: & ſcripta ſunt ab eo indicia, in primo libro de mulieribus. Ex his igitur, quòd atra bilis abundet, dignoſcere oportet: & has habentem intentiones, ad eius accedere euacuationem. Secunda autem in ipſa euacuatione intentio habenda, eſt tolerantiæ facilitas. Quæcunque verò de atra

bile

bile & flaua ſunt dicta, hæc mihi & de pituita intellige tumores ædematoſos puſtulas,& totius corporis colorem ſecundùm humoris ſpeciem,& febres quotidianas & mentis pigritiem atque torporem, & ſomnos profundos , & capitis grauitates & quoſdam acidos ructus,quando in ventre ſuperfluitas aderit.Hæc enim omnia ſuadent medicamentum dare pituitam purgans.Facta verò iam purgatione, tolerantiæ facilitas atteſtabitur dignotioni , & ei quam auſus es facere propter ipſam, euacuationi.Ad dignotionem verò,& ſpe euacuationis habes etiã conferentem aliquid non ſolũ ætatem,vel naturã ægrotãtis:ſed etiã anni tempus,& præſentem cõſtitutionem,prætereà & regionem, & victum antecedentem,vnà cum aliis vitæ inſtitutis. Etenim didiciſti quòd horum omnium, nonnulla pituitam,nonnulla flauam bilem, nõnnulla atram exaugent.Hæc quidem omnia,vt dictũ eſt,ſũt intentiones exhibendi medicamentum:vim habens humorem infeſtantem expurgãdi. In ipſa vero euacuatione altera erit intentio,vel nobis ferens recti iudicii teſtimoniũ,vel erroris. Recti quidem iudicii tolerãtiæ facilitas erroris autẽ,difficultas.Nã infeſtãtibus ſupfluitatibus euacuatis,facilè tolerabũt

ægro

ægrotantes. Si quid vero aliud,&nõ quod infeſtat,euacuatur, neceſſarium omnino male tolerare. Quod igitur, vt dixi in principio libri, per vnum oſtendit aphoriſmum,ita ſcribens: Sic & vaſorum exinanitio,ſiquidem talis fiat qualem fieri oportet,confert, & leuiter ferũt:id in hoc loco nunc in duas ſecans partes in medicationibus per priorem quidem ſermonẽ, quæ ſint conferentes purgationes per alterum autem qui ſequitur,quod tales euacuationes firmum indicium ſubſequitur facilitas tolerantiæ, docet. Exempla vero ipſe appoſuit earum quæ ſponte fiunt euacuationum ad bonum, multa quidem in libris Epidemiorum,pauca vero in hoc ipſo libro Aphoriſmorum: qualia huiuſmodi ſunt. Ab aqua inter cutem laborãti,per venas in ventrem aqua fluente, ſolutio. Si lippitudo adſit,ab alui profluuio capi, bonum. Quibus bilioſæ ſunt deiectiones, ſurditate ſupueniente, ceſſant, & quibus ſurditas, bili oſis ſuperuenientibus ceſſat,

III.

ΗΝ μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι, τὰ δ' ἐναντία, δυσχερῶς.

Si qualia oportet purgari purgentur,

confert, & leniter ferunt : contraria verò grauiter.

Prius hic aphoriſmus à nobis expoſitus eſt in præcedentis aphoriſmi expoſitione: ſcriptus etiam in ſuperiori libri parte, hiſdem verbis : quare & nonnulli eum de hoc loco ſuſtulerunt.

IIII.

Φαρμακεύειν θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω.

Medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme verò inferiores.

Subaudire oportet, videlicet vẽtres. Rectè autem æſtate quidem purgat ſuperius, quoniam & qui tunc humor ſuperabundat flauabilis eſt, & omnino tota natura animalis propter ambientem caliditatem magis ad ſuperiora mouetur. Quælibet autem ſuperfluitas eò quò vergit ducẽda per loca conuenientia : quemadmodum ipſe in libro de humoribus ſcripſit. Addidit huic aphoriſmi ſermoni verbũ magis neque ſimpliciter dicit: Medicari æſtate ſupera hyeme verò inferiora. Nã etſi non ſępius, rarò tamen tempore æſtatis humor melancholicus viſus eſt ſuperabundare, ſicuti hyeme aliquando flaua bilis.

V.

V.

Υ᾽Πὸ κύνα καὶ πρὸ κυνὸς, ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι.

Sub Cane & ante Canem, difficiles ſunt medicationes.

Exuſta enim tunc noſtrá natura, eam quæ à medicamentis purgantibus exiſtit, non fert acritudinē. Quare & plures purgari hoc tēpore incidūt in febres: & natura ex æſtu imbecillis, magis ex purgatione diſſoluitur. Et quidem purgatio hæc praua fiet, cùm calor aeris ambientis in partem trahat extrinſecam contrariam ei ad quam medicina ducit humores. Sicuti enim balneæ calidæ natura aptæ ſunt ob ſiſtere purgationibus, ſic & calor æſtatis, & tunc præcipuè, cùm ſeipſo vehemētior extiterit.

VI.

ΤΟὺς ἰσχνὲς καὶ εὐη ἐμέας ἄνω φαρμακεύειν, ὑποστελλομένους χειμῶνα.

Graciles & facile vomentes, purgare ſuperius cauentes hyemem.

H c addere oportet quod paulò antea dictum eſt verbum, magis. Magna enim ex parte graciles ſunt bilioſi: Si igitur hoc acceſſerit, vt ſint ad vomendum faciles, ſunt per ſuperiora purgandi: niſi obſiſtat

hyems Nam ſuprà dictum eſt. Aeſtate magis ſuperiores, hyeme autem inferiores purgare oportet.

VII.

Τοὺς δὲ δυσημέας, καὶ μετρίως εὐσάρκους κάτω, ὑποστελλομένους θέρος.

Vomentes verò difficulter & mediocriter carnoſos per inferiora, cauentes æſtatem.

Si quidem facilis ad vomendum, & gracilis ſit, per ſuperiora purgandus eſt, niſi fiet hyems: hoc eſt æſtate autumno, & ve è Si verò difficulter vomat, & mediocriter carnoſus ſit per inferiora, ſi res vrgeat, ſolùm cauendo æſtatem: aliud autem anni tempus non oportet cauere.

VIII.

Τοὺς δὲ φθινώδεας, ὑποστελλομένους τὰς ἄνω.

Tabidos verò, per inferiora, cauentes ſuperiora.

In tabidis nunquam medicationes ad ſuperiora duxeris, veritus ſcilicet inſtrumentorum quæ reſpirationi obſeruiunt, imbecillitatem. Per tabidos autem intelligere oportet eos qui morbũ à Græcis phthiſi nominatum patiuntur, vel qui ad eum ſunt

na

natura proni: de quibus ipſe in primo libro Epidemiorũ ſcribit: Ex maximè moriebantur quibus natura ad tabem prona erat. Eſt autem his pectus auguſtum, & qui in eo continetur pulmo.

IXI.

ΤΟὺς δὲ μελαγχολικὺς ἀδροτέρως τὰς κάτω, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τ' ἀναντία προσιθέντες.

Melancholicos verò plenius per inferiora: eadem ratione contraria apponentes.

Ventres autem videlicet inferiores melancholicorum oportet plenius medicari. *Plenius* autem dixit, pro fortius. Quia autẽ ad inferiora declinat hic humor propter grauitatem, non ſine ratione ipſum iubet per ventrẽ inferiorem euacuari: ſicuti flauam bilem per ſuperiorẽ, quum ſit leuius humor, & ſponte continuò fluitet. Cõmune quidem eſt ambobus, vt ducantur quò vergent, per loca cõuenientia: propriũ verò alterius humorum, per ſuperiora loca euacuari, quoniam ad hæc vergit: alterius verò per inferiora, quoniã & ad iſta declinat. Contraria itaq; eſt per ſuperiora euacuatio illi quæ fit per inferiora: quorum vtrunque fit ſecũdum vnam communem

rationem. Quare & rectè dixit Hippocrates: *Eadem ratione contraria apponentes.*

X.

ΦΑρμακεύειν ἐν τοῖσι λίην ὀξέσιν ἢν ὀργᾷ, αὐθημερὸν, χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι κακόν.

Medicari in valde acutis, ſi materia turget, eadem die tardare enim in talibus malum eſt.

Dictum eſt & à me prius quòd verbum turget, Hippocrates tranſtulit ab animalibus quæ ad coitum incitantur, cùm naturali ad quadam concupiſcentia mouentur ad ſeminis excretionem. Oſtenſum eſt enim in libris de ſemine, quòd fœmina etiam in coitu ſemen excernit. Quando igitur in toto corpore ſimilis huic fuerit naturæ impetus ad excretionẽ ſuperfluitatum, vel ſi non in toto corpore, ſaltem in partibus principalioribus: tale quid conſueuit Hippocrates per verbum, turgere, ſignificare: & ſtatim per medicamentum euacuationem faciendam iudicat, priùs videlicet quàm robur corporis diſſoluatur, vel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod membrum principale decumbant ij qui per corpus vagantur humores. Quòd autem valde acutos morbos no

nominauerit, quos priùs peracutos dixit, vnicuique liquet. Et quidem quòd iudicationis horum terminus eſt prima ſeptimana, dictum quoque à me priùs hoc eſt.

XI.

Ὁκόσοισι στρόφοι καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι, καὶ ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον, μήτε ὑπὸ φαρμακείης μήτ᾽ ἄλλως, εἰς ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

Quibus adſunt tormina, & circa vmbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter ſoluitur: hydrops ſiccus contrahitur.

Tormina fiunt & propter morſum vehementem, & ſpiritum flatuoſum, qui non habet exitum, ſed in inteſtinorum inuolucris eſt interceptus. Quòd verò dolores ad tales diſpoſitiones conſequantur, nemini dubium. At cũ circa vmbilicũ ac lumbos ſe firmauerint, neq; à medicamentis, neq; aliis ſoluuntur auxiliis: quædã eſt earum partium habitualis intemperatura: quæ magna ex parte perſeuerans, eum Hydropem conſtituit, qui ab Hippocrate ſiccus nominatur. Vocatur autem hic morbus à poſterioribus medicis tympanias quoniã imus venter percuſſus talẽ ſonum

edit qualem tympana. Nam in illis percutem extentam aer percutitur, queadmodum & ille qui in † profundo locatur in tali morbi genere. Quòd verò hoc morbi genus hydropem Hippocrates nominet, eſt manifeſtum. Non tamen humidus eſt, ſicuti qui aſcites ab vtris ſimilitudine dicitur: in quo materia collecta non eſt flatuoſus aer, ſed humor aquoſus. Videtur autem à maiori frigiditate generari aquoſus hydrops, quem aſcitem vocat: quoniam veluti in vtre quodam, in peritonæo humor continetur: à minore autem tympanias. Neque enim humida ſubſtantia in flatuoſum aerem ſine calore aliquo poteſt tranſmutari.

† Alibi legitur τῷ πάθει, id eſt, in paſſione.

XII.

Ὁκόσοισι κοιλίαι λειεντεριώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν ἄνω, κακόν.

Quorum alui inteſtinorum leuitate laborant: hyberno tempore per ſuperiora purgari, malum.

Quando celeriter ea quæ comeduntur, deiiciuntur, qualia ſunt aſſumpta, hunc morbum leuitatem inteſtinorũ nominãt. Fit porrò ex facultatis retentricis debilitate: conſequitur autem ad omniũ quæ ad aluum pertinent inſtrumentorũ intemperaturas

raturas, hoc eſt ipſius ventriculi, in quem cibos deuoramus, & eorum quæ illos ex hoc ſuſcipiunt atque tranſmittunt inteſtinorum. Fit autem quandoq; etiam leuitas inteſtinorum ex aliqua ſuperficiem occupante exulceratione, ſimili illis quæ in ore fiunt, quas Græci apthas nominant. Intemperaturæ autem nonnunquam fiunt habituales (ſic verò nominant illas quæ ipſo corporum habitu læſo fiunt) quandoque propter frigidam pituitam, qualis eſt acida maximè. Earum autẽ quæ in ſuperficie hærent exulcerationem cauſa eſt humor acris & tenuis. Hic igitur etſi per ſuperiora purgari debet, quoniam huiuſcemodi humores magis fluitare ſoleant, quàm ad inferiora ſecedere: nõ tamen hoc hyeme faciẽdum eſt: ſicuti etiam ſuperiùs eſt dictum. Alter verò pituitoſus, quando adhæſerit inteſtinis, nunquam eſt per ſuperiora purgandus, hoc eſt per vomitoriam medicinam. Sola enim euomi natura apta ſunt, quæ in ventriculo continentur: eorum verò quæ continentur in inteſtinis, nihil poteſt per vomitus euacuari.

XIII.

Πρὸς τοὺς ἐλλεβόρους πίνειν μὴ ῥηιδίως ἀνακαθαιρομένοισι, πρὸ τοῦ πόσιος προϋ

γραίνειν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

Qui non facilè per ſuperiora purgantur, ad Veratrum admittendi ſunt, pleniore cibo & quiete corporibus ante potionem humectatis.

Priùs oportet tentare eum qui elleborũ ſumpturus ſit, quomodo ſe habeat ad ſuperiores purgationes, hoc eſt, ad eas quæ fiunt per vomitiones: fiat autẽ periculum per medicamenta vomitoria, quæcunque ſunt mediocria. Si igitur de facili nõ purgari videatur, non oportet huiuſcemodi hominem ad elleborum ducere antequam præparetur. Hoc autẽ fiet, ſi per continuos vomitus adſueſcat is qui eſt ſumpturus elleborũ, ad promptè vomendũ. Verũ hoc, vt paruum aliquid, atq; omnibus notum, Hippoc. prætermiſit. Melius autem fieret priùs humectãdo corpora. Præhumectantur autem plurimo alimẽto, atq; quiete & de quiete quidem clarum eſt. Sicuti enim exercitia ſunt apta natura exiccare, ſic & quies (quod ocium eſt, & ab exercitatione vacatio) ſeruat humiditatẽ. Cibus verò nõ ſimpliciter plenior eſt aptus natura humectare, ſed quicunq; nullã habet fortẽ qualitatẽ, hoc eſt neq; acerbã, neq; acrẽ, neq; ſalſam, neq; amaram. Fortè autẽ neq; ſimpliciter cibus talis eſt appellandus, ſed cibus

bus

bus medicinalis, ſicuti illi qui eſt cibus ſimpliciter, ſoli hoc ineſt ex omnibus, vt ex ſua natura, non autē ex accidenti ſolidas partes animalis humectet: cùm hoc ipſum non per ſe, ſed ex accidenti aliquo, faciat quies. Quia enim eam, quæ prouenit ex cibo humiditatem, non exiccat, idcirco dicitur humectare. Aqua verè neque epota, neque extrinſecus occurſans, natura apta eſt ſolidas animalis partes humectare. De talibus autem perfectiorem poſſit quiſpiam habere doctrinam, legendo librum noſtrum de potentis naturalibus, & librum de tabe.

XIIII.

Ἐπὴν πίῃσις ἐλλέβορον πρὸς μὲν τὰς κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ναυτιλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

Cùm biberit quis elleborum, ad motiones quidem corporum ducere magis: ad ſomnos verò atque quietem, minus. Indicat autem nauigatio, turbari motione corpus.

Ipſe attulit cauſam ob quam eorū corpora moueri præcipiat, qui aſſumpſerunt elleborum. Quies ſiquidem in eodē ſtatu conſeruat, motus verò tranſmutat, atque alterat corpus: vt indicat nauigatio, quæ mo

motus quidem eſt, turbat autem corpora adeò vt excitat vomitum. Cùm igitur talis motus vel ſolus poſſit ad vomitum corpus præparare, fit ſanè rationabile, vt ſi vomitorio medicamento coniungatur, longè maiorem habeat efficaciam. Quidam pro nauigatione nauſeam ſcribunt, vt ſit ſermo talis: Oſtendit autem & nauſea, quæ vehementioribus corporis aduenit motionibus, ex motione corpus perturbari. Liquet autem quòd & hic ſermo eandem vim habet cum priore.

V X.

Ἐπὴν βούλῃ μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, κίνει τὸ σῶμα. ἐπὴν δὲ παῦσαι, ὕπνον πόιει, καὶ μὴ κίνει.

Cùm voles elleborum magis ducere, moue corpus: cùm verò ſiſtere, ſomnum inducito, nec moueto.

Prior quidem aphoriſmus, quomodo oporteat hominẽ qui elleborum ſumpſit, ad purgationem præparare, nos docuit: præſens verò quomodo ſiſtere purgationẽ. Non eſt autẽ abſq; ratione, quòd ea quæ ſiſtunt purgationem, ſint cõtraria iis quæ vomitum cient. Si igitur motiones ciebãt, ſiſtent quietes: & multo magis ſomnus, in

quo

quo vires animales quieſcunt, tum quæ per ſenſus feruntur, tum etiam quæ per maſculos, in motibus voluntariis.

XVI.

Ἐλλέβορος ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας ὑγιέας ἔχουσι· σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

Carnes ſanas habentibus elleborus periculoſus: facit enim conuulſionem.

Quòd in præcedentibus dixerat de omnibus purgationibus, hoc nunc de ea ſola dicit quæ fit per elleborum: ita quòd duo aphoriſmi poſſunt inuicem iungi, tali modo: qui corpore bene ſe habent, difficile eſt medicari. Sic ergo & elleborus carnes ſanas habentibus periculoſus: conuulſiones enim facit. Habet nanque elleborus iſtud præcipuum, facere conuulſionem, propter virium vehementiam.

XVII.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι, ἀποσιτίη, καὶ καρδιαγμὸς, καὶ σκοτόδινος, καὶ στόμα ἐκπικρούμενον ἄνω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

Eum qui non febricitat, cibi faſtidium, morſus oris ventriculi, vertigo & oris amaritudo, purgatione indigere per ſuperiora ſignificant.

Α᾿σιτία, quaſi dicas inediam idem ſignificat quod ἀνορεξία, cibi faſtidium. Cardigmos autem eſt morſus cordis, hoc eſt oris ventriculi. Veteres enim hoc quoque cardiam, id eſt cor nominarunt. Vertigo autem eſt, quãdo quecunq; conſpicimus, videntur circumagi, ac ſimul perit derepentè ſenſus viſus: cùm ipſi ægroti putent circunfundi tenebras. Fit autem hoc ore vẽtriculi à malis humoribus morſo. Nam propter neruorum magnitudinem, qui ad ipſum à cerebro veniunt, hac parte patiente, animæ opera detrimentum patiuntur. Hæc quidem ſymptomata ſunt cõmunia humorum omnium mordacem habẽtium naturam. Oris autem amaritudo ſolius, pallidæ aut flauæ bilis eſt. Quare rectè dictis ſymptomatis inquit Hippocrates ſignificari, quòd oporteat purgari per ſuperiora: quòd explanatum talem habebit interpretationem. Huiuſmodi autem ſymptomata ſignificant medico, indigere hominem purgatione per ſuperiora, hoc eſt per vomitiones.

XVIII.

ΤΑ ὑπὲρ τῶν φρενῶν ὀδυνήματα, ὁκόσα καθάρσεως δέονται, ἄνω φαρμακείας δεῖσθαι σημαίνει, ὁκόσα δὲ κάτω, κάτω.

Dolores qui ſunt ſupra præcordia, quicun

cunque egent purgatione, medicari oportere per ſuperiora ſignificant. Quicunque autem infra ſubſiſtunt, per inferiora.

Hic aphoriſmus, quod ſuperior de vno dolore docuit oris ventriculi, hoc ad omnes extendit dolores quicũque ſupra præcordia conſiſtunt: purgatione videlicet indigentes conſulens per ſuperiora purgari. Quicunque verò infra præcordia, clarum eſt quòd hi per inferiora purgationem requirunt. Addidi autem ſermoni *purgatione indigentes*, ne quis fortè arbitretur curare Hippocratem omnes dolores ſimpliciter per euacuationẽ. Neq;enim nunc dicit hoc, ſed quòd ſecundũ humorum infeſtantium propenſiones, oportet etiam facere euacuationes: & neque ſupra præcordia conſtitutos dolores, per ſubducentia medicamenta euacuare: neque infrà conſiſtentes, per vomitiones.

XIX.

Ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Qui in medicamentis purgati non ſitiunt: non ceſſant priuſquam ſitiant.

Qui

Qui purgãtur nonnulli ſtatim ſitiunt, nonnulli poſteà. Et fit hoc ratione ipſius ventriculi,& propter datum medicamentum,& propter humoris,qui vacuatur,na turam. Ventriculi quidem ratione,vt qui ex caliditate, vel ſiccitate, vel ambabus qualitatibus promptè ad ſitiendum perducatur:ſiue hoc natura inſit ei qui biberit medicamẽtum,ſiue illo ſolùm tempore. Ratione autem medicamẽti, cùm acre fuerit,& calidum,ac mordax. Propter humorem verò euacuatum, quando bilis amara fuerit. Hiſce quidẽ de cauſis fiunt ſitibundi: ex contrariis verò longo tempore ſine ſiti perſeuerant, quãdo videlicet vel frigidiorem, vel humidiorem ventriculum habuerit homo qui purgatur, vel ab initio, vel in tempore purgationis: vel quando medicamentum omni vacat mordacitate:& tertiò quando humor pituitoſus aut aquoſus qui vacuatur, extiterit. Verùm in his quoque,quãdo abundè fuerint euacuati, quædam conſequitur ſitis. Sufficiens etenim eſt ea quæ ex euacuatione prouenit ſiccitas,hanc efficere, ac præterea medicamenti purgantis vis, habentis aliquam,etſi neque manifeſtam, neque ſenſibilem, attamen latẽtem acritudinem ac caliditatem.

XX.

Ἀπυρέτοισιν ἢν γένηται στρόφος, καὶ γουνάτων βάρος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, κάτω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor: purgari per inferiora oportere ſignificatur.

Sicuti paulò anteà docuit ſigna eorum quos oporteat purgare per ſuperiora, ita nunc docet per quæ cognoſcat aliquis quando oporteat per inferiora purgare. Eſt autem communis vtriſque ratio in differentibus ſymptomatis. Nam pro motione noxium humorum, facere oporteat euacuationes.

XXI.

Ὑποχωρήματα μέλανα, ὁκοῖον αἷμα μέλαν, ἀπ᾽ αὐτομάτου ἰόντα καὶ ξὺν πυρετῷ καὶ ἄνευ πυρετοῦ, κάκιστα. καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα ὑποχωρημάτων πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον κάκιον. ξὺν φαρμάκῳ δὲ, ἄμεινον. καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείω χρώματα, οὐ πονηρά.

Deiectiones nigræ, ſanguini atro ſimiles, & ſponte procedentes, ſiue cum febre, ſiue ſine febre, peſſima: & quanto colores praui

rationem. Quare & rectè dixit Hippocrates: *Eadem ratione contraria apponentes.*

X.

ΦΑρμακεύειν ἐν τοῖσι λίην ὀξέσιν ἢν ὀργᾷ, αὐθημερὸν, χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι κακόν.

Medicari in valde acutis, ſi materia turget, eadem die tardare enim in talibus malum eſt.

Dictum eſt & à me prius quòd verbum turget, Hippocrates tranſtulit ab animalibus quæ ad coitum incitantur, cùm naturali ad quadam concupiſcentia mouentur ad ſeminis excretionem. Oſtenſum eſt enim in libris de ſemine, quòd fœmina etiam in coitu ſemen excernit. Quando igitur in toto corpore ſimilis huic fuerit naturæ impetus ad excretionē ſuperfluitatum, vel ſi non in toto corpore, ſaltem in partibus principalioribus: tale quid conſueuit Hippocrates per verbum, turgere, ſignificare: & ſtatim per medicamentum euacuationem faciendam iudicat, priùs videlicet quàm robur corporis diſſoluatur, vel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod membrum principale decumbant ij qui per corpus vagantur humores. Quòd autem valde acutos morbos

no

nominauerit, quos priùs peracutos dixit, vnicuique liquet. Et quidem quòd iudicationis horum terminus eſt prima ſeptimana, dictum quoque à me priùs hoc eſt.

XI.

Ὁκόσοισι στρόφοι καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι, καὶ ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον, μήτε ὑπὸ φαρμακείης μήτ᾽ ἄλλως, εἰς ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

Quibus adſunt tormina, & circa vmbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter ſoluitur: hydrops ſiccus contrahitur.

Tormina fiunt & propter morſum vehementem, & ſpiritum flatuoſum, qui non habet exitum, ſed in inteſtinorum inuolucris eſt interceptus. Quòd verò dolores ad tales diſpoſitiones conſequantur, nemini dubium. At cũ circa vmbilicũ ac lumbos ſe firmauerint, neq; à medicamentis, neq; aliis ſoluuntur auxiliis: quædã eſt earum partium habitualis intemperatura: quæ magna ex parte perſeuerans, eum Hydropem conſtituit, qui ab Hippocrate ſiccus nominatur. Vocatur autem hic morbus à poſterioribus medicis tympanias quoniã imus venter percuſſus talẽ ſonum

edit qualem tympana. Nam in illis percutem extentam aer percutitur, queadmodum & ille qui in † profundo locatur in tali morbi genere. Quòd verò hoc morbi genus hydropem Hippocrates nominet, eſt manifeſtum. Non tamen humidus eſt, ſicuti qui aſcites ab vtris ſimilitudine dicitur:in quo materia collecta non eſt flatuoſus aer, ſed humor aquoſus. Videtur autem à maiori frigiditate generari aquoſus hydrops, quem aſcitem vocat: quoniam veluti in vtre quodam,in peritonæo humor continetur: à minore autem tympanias. Neque enim humida ſubſtantia in flatuoſum aerem ſine calore aliquo poteſt tranſmutari.

† Alibi legitur τῷ πάθει, id eſt, in paſſione.

XII.

Ὁκόσοισι κοιλίαι λειεντεριώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν ἄνω, κακόν.

Quorum alui inteſtinorum læuitate laborant: hyberno tempore per ſuperiora purgari, malum.

Quando celeriter ea quæ comeduntur, deiiciuntur, qualia ſunt aſſumpta, hunc morbum leuitatem inteſtinorũ nominãt. Fit porrò ex facultatis retentricis debilitate:conſequitur autem ad omniũ quæ ad aluum pertinent inſtrumentorũ intemperaturas

raturas, hoc eſt ipſius ventriculi, in quem cibos deuoramus, & eorum quæ illos ex hoc ſuſcipiunt atque tranſmittunt inteſtinorum. Fit autem quandoq; etiam leuitas inteſtinorum ex aliqua ſuperficiem occupante exulceratione, ſimili illis quæ in ore fiunt, quas Græci apthas nominant. Intemperaturæ autem nonnunquam fiunt habituales (ſic verò nominant illas quæ ipſo corporum habitu læſo fiunt) quandoque propter frigidam pituitam, qualis eſt acida maximè. Earum autē quæ in ſuperficie hærent exulcerationem cauſa eſt humor acris & tenuis. Hic igitur etſi per ſuperiora purgari debet, quoniam huiuſcemodi humores magis fluitare ſoleant, quàm ad inferiora ſecedere: nō tamen hoc hyeme faciēdum eſt: ſicuti etiam ſuperiùs eſt dictum. Alter verò pituitoſus, quando adhæſerit inteſtinis, nunquam eſt per ſuperiora purgandus, hoc eſt per vomitoriam medicinam. Sola enim euomi natura apta ſunt, quæ in ventriculo continentur: eorum verò quæ continentur in inteſtinis, nihil poteſt per vomitus euacuari.

XIII.

Πρὸς τοὺς ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηιδίως ἀνακαθαιρομένοισι, πρὸ τῆς πόσιος προϋ

γραίνειν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

Qui non facilè per ſuperiora purgantur, ad Veratrum admittendi ſunt, pleniore cibo & quiete corporibus ante potionem humectatis.

Priùs oportet tentare eum qui elleborũ ſumpturus ſit, quomodo ſe habeat ad ſuperiores purgationes, hoc eſt, ad eas quæ fiunt per vomitiones: fiat autẽ periculum per medicamenta vomitoria, quæcunque ſunt mediocria. Si igitur de facili nõ purgari videatur, non oportet huiuſcemodi hominem ad elleborum ducere antequam præparetur. Hoc autẽ fiet, ſi per continuos vomitus adſueſcat is qui eſt ſumpturus elleborũ, ad promptè vomendũ. Verũ hoc, vt paruum aliquid, atq; omnibus notum, Hippoc. prætermiſit. Melius autem fieret priùs humectãdo corpora. Præhumectantur autem plurimo alimẽto, atq; quiete & de quiete quidem clarum eſt. Sicuti enim exercitia ſunt apta natura exiccare, ſic & quies (quod ocium eſt, & ab exercitatione vacatio) ſeruat humiditatẽ. Cibus verò nõ ſimpliciter plenior eſt aptus natura humectare, ſed quicunq; nullã habet fortẽ qualitatẽ, hoc eſt neq; acerbã, neq; acrẽ, neq; ſalſam, neq; amaram. Fortè autẽ neq; ſimpliciter cibus talis eſt appellandus, ſed cibus

us medicinalis, ſicuti illi qui eſt cibus
mpliciter, ſoli hoc ineſt ex omnibus, vt
x ſua natura, non autẽ ex accidenti ſoli-
as partes animalis humectet: cùm hoc
ſum non per ſe, ſed ex accidenti aliquo,
ciat quies. Quia enim eam, quæ proue-
it ex cibo humiditatem, non exiccat, id-
rco dicitur humectare. Aqua verè neque
ota, neque extrinſecus occurſans, natu-
apta eſt ſolidas animalis partes hume-
are. De talibus autem perfectiorem poſ-
t quiſpiam habere doctrinam, legendo
brum noſtrum de potentis naturalibus,
librum de tabe.

XIIII.

Ἐπὴν πίῃτις ἐλλέβορον πρὸς μὲν τὰς κινή-
σιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγειν, πρὸς δὲ
ὺς ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ
ωταλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

*Cùm biberit quis elleborum, ad motiones
uidem corporum ducere magis: ad ſomnos ve-
atque quietem, minus. Indicat autem na-
igatio, turbari motione corpus.*

Ipſe attulit cauſam ob quam eorũ cor-
ora moueri præcipiat, qui aſſumpſerunt
lleborum. Quies ſiquidem in eodẽ ſtatu
onſeruat, motus verò tranſmutat, atque
lterat corpus: vt indicat nauigatio, quæ
mo

motus quidem eſt, turbat autem corpora adeò vt excitat vomitum. Cùm igitur talis motus vel ſolus poſſit ad vomitum corpus præparare, fit ſanè rationabile, vt ſi vomitorio medicamento coniungatur, longè maiorem habeat efficaciam. Quidam pro nauigatione nauſeam ſcribunt, vt ſit ſermo talis: Oſtendit autem & nauſea, quæ vehementioribus corporis aduenit motionibus, ex motione corpus perturbari. Liquet autem quòd & hic ſermo eandem vim habet cum priore.

V X.

Ἐπὴν βούληι μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, κίνει τὸ σῶμα. ἐπὴν δὲ παῦσαι, ὕπνον πόιει, καὶ μὴ κίνει.

Cùm voles elleborum magis ducere, moue corpus: cùm verò ſiſtere, ſomnum inducito, nec moueto.

Prior quidem aphoriſmus, quomodo oporteat hominẽ qui elleborum ſumpſit, ad purgationem præparare, nos docuit: pręſens verò quomodo ſiſtere purgationẽ. Non eſt autẽ abſq; ratione, quòd ea quæ ſiſtunt purgationem, ſint cõtraria iis quæ vomitum cient. Si igitur motiones ciebãt, ſiſtent quietes: & multo magis ſomnus, in

quo

quo vires animales quieſcunt, tum quæ per ſenſus feruntur, tum etiam quæ per muſculos, in motibus voluntariis.

XVI.

Ἐλλέβορος ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας ὑγιέας ἔχουσι, σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

Carnes ſanas habentibus elleborus periculoſus: facit enim conuulſionem.

Quòd in præcedentibus dixerat de omnibus purgationibus, hoc nunc de ea ſola dicit quæ fit per elleborum: ita quòd duo aphoriſmi poſſunt inuicem iungi, tali modo: qui corpore bene ſe habent, difficile eſt medicari. Sic ergo & elleborus carnes ſanas habentibus periculoſus: conuulſiones enim facit. Habet nanque elleborus illud præcipuum, facere conuulſionem, propter virium vehementiam.

XVII.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι, ἀποσιτίη, καὶ καρδιωγμὸς, καὶ σκοτόδινος, καὶ στόμα ἐκπικρούμενον ἄνω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

Eum qui non febricitat, cibi faſtidium, morſus oris ventriculi, vertigo & oris amaritudo, purgatione indigere per ſuperiora ſignificant.

Ἀσιτία, quaſi dicas inediam idem ſignificat quod ἀνορεξία, cibi faſtidium. Cardigmos autem eſt morſus cordis, hoc eſt oris ventriculi. Veteres enim hoc quoque cardiam, id eſt cor nominarunt. Vertigo autem eſt, quãdo quecunq; conſpicimus, videntur circumagi, ac ſimul perit derepentè ſenſus viſus: cùm ipſi ægroti putent circunfundi tenebras. Fit autem hoc ore vẽtriculi à malis humoribus morſo. Nam propter neruorum magnitudinem, qui ad ipſum à cerebro veniunt, hac parte patiente, animæ opera detrimentum patiuntur. Hæc quidem ſymptomata ſunt cõmunia humorum omnium mordacem habẽtium naturam. Oris autem amaritudo ſolius, pallidæ aut flauæ bilis eſt. Quare rectè dictis ſymptomatis inquit Hippocrates ſignificari, quòd oporteat purgari per ſuperiora: quòd explanatum talem habebit interpretationem. Huiuſmodi autem ſymptomata ſignificant medico, indigere hominem purgatione per ſuperiora, hoc eſt per vomitiones.

XVIII.

ΤΑ ὑπὲρ τῶν φρενῶν ὀδυνήματα, ὁκόσα καθάρσεως δέονται, ἄνω φαρμακείας δεῖσθαι σημαίνει, ὁκόσα δὲ κάτω, κάτω.

Dolores qui ſunt ſupra præcordia, qui-

cun

cunque egent purgatione, medicari oportere per ſuperiora ſignificant. Quicunque autem infra ſubſiſtunt, per inferiora.

Hic aphoriſmus, quod ſuperior de vno dolore docuit oris ventriculi, hoc ad omnes extendit dolores quicũque ſupra præcordia conſiſtunt: purgatione videlicet indigentes conſulens per ſuperiora purgari. Quicunque verò infra præcordia, clarum eſt quòd hi per inferiora purgationem requirunt. Addidi autem ſermoni *purgatione indigentes*, ne quis fortè arbitretur curare Hippocratem omnes dolores ſimpliciter per euacuationẽ. Neq;enim nunc dicit hoc, ſed quòd ſecundũ humorum infeſtantium propenſiones, oportet etiam facere euacuationes: & neque ſupra præcordia conſtitutos dolores, per ſubducentia medicamenta euacuare: neque infrà conſiſtentes, per vomitiones.

XIX.

ΟΚόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Qui in medicamentis purgati non ſitiunt: non ceſſant priuſquam ſitiant.

Qui

XX.

Ἀπυρέτοισιν ἐοῦσιν ἢν γένηται στρόφος, καὶ γουνάτων βάρος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, κάτω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor: purgari per inferiora oportere ſignificatur.

Sicuti paulò anteà docuit ſigna eorum quos oporteat purgare per ſuperiora, ita nunc docet per quæ cognoſcat aliquis quando oporteat per inferiora purgare. Eſt autem communis vtriſque ratio in differentibus ſymptomatis. Nam pro motione noxium humorum, facere oporteat euacuationes.

XXI.

Ὑποχωρήματα μέλανα, ὁκοῖον αἷμα μέλαν, ἀπ' αὐτομάτου ἰόντα καὶ ξὺν πυρετῷ καὶ ἄνευ πυρετοῦ, κάκιστα. καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα τῶν ὑποχωρημάτων πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον κάκιον. ξὺν φαρμάκῳ δὲ, ἄμεινον. καὶ ὁκόσῳ πλείω χρώματα, οὐ πονηρά.

Deiectiones nigræ, ſanguini atro ſimiles, & ſponte procedentes, ſiue cum febre, ſiue ſine febre, peſſima: & quanto colores praui

fuerint plures, deterius: à medicamento verò procedentes, meliores ſunt: idque quanto plures fuerint colores non praui.

De deiectionibus nunc ipſi eſt ſermo, quæ à priſcis quidem nigræ vocantur, bilis verò nigra exqiſitè non ſunt. Nam acrimoniam, mordacitatem, & aciditatem nõ habent: imò verò ne effuſa quidem terram fermentant: ſed ſunt ſicuti quis eius deſcribens imaginem, diceret manifeſtè: Veluti ſanguinis limus, qualis vinis craſſioribus iam conſiſtentibus ſolet ſubſiſtere quem fæcem nominant. Quæ ſi diutiùs moretur in corpore, & neque per aliquem ſenſibilẽ effluxum, neque occultum excernatur, verùm tranſmutetur, atque putreſcat, fit bilis nigra exquiſitè. Antequam verò hæc generetur, ſplen trahit eam quæ eſt veluti ſanguinis fæx, hepar expurgans: quemadmodum in commentariis de potentiis naturalibus eſt demonſtratum. Et quidem abutitur hoc melancholico humore ad ſui nutritionem ſplen: & quantam ipſe ſecernit ſuperfluitatem, hanc rurſus totam expellit ad ventrem vnà cum aliis ſuperfluitatibus excernendam. Si quando igitur neque ſplen bene expurgauerit, & qui in hepate continetur ſanguis, multum huius lim

limoſæ ſuperfluitatis habuerit: accreſcet debilitas viſceri, ita quòd non continebit in ſeipſo ſuperfluitates: & tunc illæ quæ nigræ vocantur, fient deiectiones, de quibus nunc ſermo habetur ab ipſo. Adiecit autẽ ſuo ſermoni, *Veluti ſanguis*: tale quiddam oſtendens, qualis eſt ſanguis denigratus, dum per inteſtina defertur, tales ſunt nigræ deiectiones. Nam extremæ dementiæ fuerit exiſtimare, ſanguini ſecundum naturam ſe habenti tales deiectiones aſſimilari. Fient etenim hæ & rubræ, & nigræ. Atqui impoſſibile eſt ſanguinem eundem, & rubrum, & nigrum eſſe. Plurimas verò huiuſcemodi deiectiones in peſtilenti hoc morbo longo conſpeximus: quæ non magis in iis qui exitio proximi erãt, quàm in ſaluandis apparebant: non tamen vel in principio, vel incremento morborum conſpiciebantur. Tunc enim quæ euacuabantur, erant & flaua & ruffa colore colliquamenta, quæ verò mox apparebant, nigra erant, veluti ſanguinis fæx: ſiue ipſo ſuperaſſato habuiſſent generationem, ſiue cum aliquam extraneam putredinem aſſumpſiſſet, illis quæ in ventriculo fiunt cruditatibus proportionaliter, quãdo ad vitioſos humores corruptio terminauerit. Quare ab initio quidẽ nunquam ad bonum fiunt

huiuſcemodi deiectiones,vtpote magnam viſceris læſionem oſtendentes:ad morbos verò conſiſtentes ſequuntur ſæpius,natura ſuperfluitates expurgante. Non tamen hoc in aphoriſmo adiecit Hippocrates, quanuis alibi dixerit in vniuerſum. Signa iudicatoria non ſtatim apparere.In ſequẽti autem aphoriſmo particulatim, dũ inquit morbis quibuſlibet incipientibus, ſi atra bilis vel ſupernè vel infernè exierit:lethale eſt. Nunquid igitur ſatis viſus eſt ſui animi manifeſtare ſententiam, vtens hoc verbo,*procedentes*,quod temporis longitudinem indicat,tanquam videlicet per morbum totum,vel per longum ipſius tempus tales procedant deiectiones? Si enim aliquod vnum tempus oſtendere voluiſſet: omnino exiſtentes,aut ingruentes, dixiſſet,non autem ſponte procedentes. Hoc enim verbum moram ſignificat:exiſtẽtes, non item. Aſſumpto tamen medicamento quod vim habet purgandi nigra,talia deiici nihil mirum. Sic igitur multi deiectionum colores præter naturam, ſponte quidem euacuati,multarum atque malarũ in corpore diſpoſitionum ſunt ſigna. A medicamento autem ducti vim habente plures humorum ſpecies euacuare, nihil abſurdum ſignificant.

XXII.

XXII.

NΟσημάτων ὁκόσων ἀρχομένων χολὴ μέλαινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐπέλθῃ θανάσιμον.

Morbis quibuslibet incipientibus, ſi atrabilis vel ſupernè vel infernè exierit: letbale.

Facta eſt à nobis in antecedente aphoriſmo diſtinctio inter humorē melancholicum, et nigram bilem, de qua nunc ſermo habetur ab ipſo. Et cauſam ob quā ab initio lethales ſint huiuſcemodi humores poſteà vero iudicatorii appareant, in illo aphoriſmo ſufficienter percurrimus: ſed et nunc repetemus, quoniam ea quæ ſunt ad artem maximè neceſſaria, ſępe tractare ſit melius. Quādo aliquis incipit morbus, ſi quid excernitur, nihil tūc excernitur naturæ ratione: ſed ſunt omnia ſymptomata earum, quæ præter naturam ſunt in corpore, diſpoſitionū. Quo enim in tēpore, à cauſis morbū facientibus natura grauatur, et adeſt cruditas humorū, tunc aliquid vtiliter euacuari eſt impoſſibile: ſiquidē oportet coctionē præire, ſubſequi vero diſcretionę: et poſteà euacuationem, vt bona ſit criſis, ſiue iudicium. Hæc autē nos ipſe docuit ī primo lib. Epidemiorū, ita inquiēs: Coctiones, iudicij celeritatē, ſalutis ſecuri

tatem ſignificant: cruda autem & incocta ad malos abſceſſus conuerſa, iudicationis carentiam, vel labores, vel diuturnitatem, vel mortes, vel eorundem malorum reditus Quando igitur poſt morbi coctionem aliquis humorum vitioſus excernitur, tũc corpus à natura expurgatur. Et propter hoc atra bilis, & alius omnis huiuſcemodi humor, vbi ſigna coctionis in morbi proceſſu apparuerint, bonam ſignificat euacuationem. Si verò aliter excernantur ſine ſignis coctionis, exitialis eſt caſus. Quare cùm in morbi principio ſemper ſint ſigna cruditatis, mala erit humorum talium euacuatio.

XXIII.

ΟΚόσοισιν ἐκ νουσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως πως λυπ7υνομένων χολὴ μέλαινα, ἢ οἷον αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ ἀποθνήσκουσι.

Quibuſcunque per morbos acutos vel diuturnos, aut vulnera, aut quemuis alium modum extenuatis, nigrabilis, aut veluti ſanguis niger per inferiora ſubſederit: poſtridie moriuntur.

Sermo in hoc aphoriſmo eſt potẽtia talis: Siue atra bilis (de qua antecedẽs docuit apho

aphoriſmus) ſiue niger quiſpiam humor atro ſanguinis ſimilis iis qui extremè ſunt extenuati,ſuperuenerit:poſtridie moriuntur. Eſt enim in talibus natura imbecillis: adeò vt non poſsint concoquere,neque diſcernere,neque excernere, quæ ita praua-exiſtunt. Propter morbi igitur magnitudinem cùm contineri nequeant effundũtur: & idcirco mortis moleſtiam in poſterum non differunt,vt in aliis contingit morbis, propter virium imbecillitatem. Oſtendit porrò in hoc aphoriſmo manifeſtè , quod & in ſuperiore, cum dicebat , Deiectiones nigræ vel qualis ſanguis:ſubaudire oportet,niger : vt ita compleatur , Deiectiones nigræ, vel qualis ſanguis niger. Oſtendit etiam quod nos rectè diſtinximus à nigris ſuccis bilem nigram.Illi enim ſanguini denigrato ſimiles ſunt,differentes ab illo, eò quòd ſunt fuſi,ac non concreti vt ille:quẽadmodum rurſus bilis nigra ſua fuſione ſine concretione , & præterea fulgore ſuæ nigredinis, tum etiam quia mordet tanquam acetum & terram leuat atque fermentat,quorum nihil nigris adeſt.

XXIIII.

Δυσεντερίη, ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον.

Difficultas inteſtinorum,ſi ab atra bile inceperit,lethalis eſt.

Ab illa quæ à quibuſdam ruffa, ab aliis bilis flaua nominatur, magna ex parte incipit inteſtinorum difficultas, abraſis primùm propter humorum acritudinem inteſtinis,deinde etiam exeſis, adeò vt exulcerentur. Hanc igitur inteſtinorum difficultatem ſæpe ſanauimus. Quæ verò ab atra bile fit, inſanabilis eſt omnino, cùm nihil differat à Cãcro vlcerato.Cùm enim hic cãcer in extima corporis ſuperficie cõſiſtẽs,ſit cum difficultate ſanabilis, aut omnino inſanabilis, cùm tamen poſſit continuò medicinam habere ſibi incidentem: rationabile eſt illum qui occupat inteſtina,non ſolùm quia nihil illi continuò adhærere poteſt, verùm etiã quia ſemper ab alimẽti ſuperfluitatibus tangitur, eſſe penitus inſanabilem.

XXV.

Αἷμα ἄνω μὲν, ὁκοῖον ἂν ᾖ, κακόν. κάτω δὲ, ἀγαθὸν, μέλαν ὑποχωρέον.

Sanguinem quidem ſuprà ferri,qualiſcunque ſit,malum:infrà autem,bonum, cùm niger deiicitur.

De nigris deiectionibus ſermo habitus

ab

ab ipſo eſt in præcedentibus aphoriſmis: nunc vero de iis quæ vel per os,vel per ſedẽ excernũtur,verba facit. Quare in propoſito aphoriſmo audiemus ipſum appellantem ſuperiorem eam ſolam,quæ fit per os,excretionẽ:illa quæ fit per nares,omiſſa.Hanc itaq; ait omnino eſſe malã, qualiſcunq; fuerit is,qui excernitur, ſanguis, hoc eſt,ſiue ſpumoſus,ſiue rubeus,ſiue flauus,ſiue niger,ſiue aquoſus, ſiue craſſus. Melius enim eſſe inquit, vt infra ſubeat: ſed ne iſtuc quidẽ copioſè ſe effundẽs, ſed paulatim fluẽs:ita vt tarditatę denigretur. Ipſum itaq; ſanguinẽ cõfluere omnino ad aliquod inteſtinũ, malum oportet exiſtimare:melius autẽ quando ſparcius,quàm cùm copioſius effunditur. Itaque quod dixit,*bonum*,id nõ propriè dici oportet intelligere:ſed vt idem ſignificet quod,melius, ac ſi ita dixiſſet:Infrà autem melius nigra deiici.Verè enim hoc præſtat,quàm per os modo quocũq; ſanguinẽ ferri. His itaque verbis poſſit quiſpiam orationẽm ſenis,ſibi repugnantem diſſoluere:cùm modò dicat bonum eſſe per inferiora deiici nigra excrementa: qui paulò antè dixerit peſſimum eſſe. Licet autem nigra etiam in hunc ſenſum accipere: quò ipſe in Epidemiis de hæmorrhoidibus vſurpauit, tãquã

quæ ſanent melancholicos morbos. Verè enim iam factæ melancholiæ maximum eſt remedium ſanguinis ex his venis profluuium : quam etiam, ſi futura ſit, prohibet. Sic itaque nobis accipientibus, ſermo talis erit: Sanguinem ſuprà ferri, qualiſcunque ſit: malum. Infra verò per hemorrhoidas, bonum: quando nigra euacuãtur: hoc eſt quando hominis natura multum talem accumulauerit ſanguinem. Aliter autem non eſt aſſuefaciendum ei quæ ſit per hæmorrhoidas euacuatiõi, quæ periculoſam habet vtranque immoderantiam. Quòd vel ſupra modum ſanguis excernatur, vel ex toto ſupprimatur.

XXVI.

HN ὑπὸ δυσεντερίης ἐχομένῳ ὁκοῖαι ἂν σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

Difficultatem inteſtinorum habenti ſi veluti carunculæ deiiciantur, lethale eſt.

In difficultatibus inteſtinorum, cùm adhuc ſubſiſtũt, quædam corpora pinguia excernũtur: poſt hæc autem, niſi finire anticipauerint, quædam ramenta, ipſorũ inteſtinorum, abraſa horum ſuperficie interiorẽ, quæ mẽbranoſa exiſtit & denſa, epidermiti quæ cutem extimã corporis ambit ſimi

ſimilis. Poſt ea autem etiam aliquid ex ipſa abraditur ſubſtantia inteſtinorum: in quo tempore non adhuc fieri difficultatem inteſtinorum, ſed iam factam atque conſtructam dicimus eſſe. Quando igitur partes adeò magnæ inteſtinorum excernuntur in dyſſenteria, vt poſſimus eas carnes nominare: lethalem ait eſſe morbum, cùm neque caro concreſcere, neque cicatrix obduci in tali poſſit exulceratione.

XXVII.

ΟΚόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγέει πλῆθος ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι, τουτέοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται.

Quibus febricitantibus ſanguinis fluxerit multitudo quacunque ex parte: cum reficiũtur, alui ijs humectantur.

Calore natiuo debilitato ex profluuio ſanguinis, neque ſibi bene cõcoqui, neque in ſanguinẽ tranſmutari, imò quod maius eſt neque diſtribui poſſunt per corpus: & propter hæc omnia, aluos fieri humidiores par eſt, donec proceſſu temporis vires ſuas natura recuperauerit.

XXVIII.

ΟΚόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος γινομένης παύεται, καὶ ὁκόσοισι κώφω

κώφωσις, χολωδέων γινομένων παύεται.

Quibus biliosæ ſunt deiectiones, hæ ſuperueniente ſurditate ceſſant: & quibus ſurditas adeſt, ſuperuenientibus bilioſis deiectionibus, ceſſat.

Non de ea, quæ ex habitu difficulter ſoluitur, nunc illi ſermo ſurditate, ſed de ea quæ repentè in febribus, vel aliter fit, accurrente ad cerebrum bile, ſermo ipſi eſt. Ipſa ſiquidē cùm meatus adiutorios occupauerit, efficit ſurditatem. Cùm verò hinc ipſam natura expellente, ad excretionem peruenit, ſoluit ſurditatem.

XXIX.

ΟΚόσοισι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἑκταίοισιν ἔουσι ῥίγεα γένεται, δύσκριτα.

Quibus febricitantibus ſexto die rigores fiunt, difficile iudicium ſequitur.

Quicunque ad febres, & præcipuè ardētes, rigores ſuperueniunt: iudiciū habere ſolent bonū atque perfectū vbi in die iudicatoria fiunt, & cum ſignis coctionis: nō bonum autem neque perfectum, quando vel diei vel coctionis ſigna fuerint imperfecta. Quod igitur cōcoqui oporteat quæ bene iudicari debeant, in primo lib. docuit

Epi

Epidemiorum per ea verba quæ paulò antea diximus,quorum eſt initium:Coctiones celeritatem iudicij.Quod autē non in omnibus diebus : in Prognoſtico ſcripſit, & in hoc ipſo aphoriſmorū libro, & prætereà in primo Epidemiorū. Collecta autem à nobis hæc omnia ſunt cum conueniente expoſitione,quæcūque quidem de diebus iudicatoriis ab eo ſcripta ſunt, in tractatu de diebus iudicatoriis,quæcunq; verò de ſignis coctionis,in libro de iudiciis.Dictū autē in ipſis eſt de eo, quod fit in die ſexta,iudicio:de quo nunc etiam faciens mentionem ,ait eos qui in hoc die fiunt rigores , difficile habere iudiciū hoc eſt malum afferre iudiciū,ac ſi malè iudicantes dixiſſet,vel certè infirmū:vt qui facilè recidiuā facerent,vel in longum tempus protraherentur:ac ſi dixiſſet difficulter ſolubiles. Ac nonnunquam cum graui bus ſymptomatis, ſexto die fit iudiciū: de quibus omnibus integrè ſcripſimus in iis, quas nuper nominauimus,tractationibus Hæc vero ita fieri etiam ipſa experientia teſtatur: ipſorum autem cauſas longum eſſet in præſentiarum exponere. De diebus enim iudicantibus, tertio diximus libro de iudicatoriis diebus: de rigore autem:in opere ad id dedicato ſeorſum.

XXX.

ὉΚόσοισι παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην ἀφῇ, ἐς τὴν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, δύσκριτα.

Quibuſcunque acceſsiones fiunt: quacunque hora febris dimiſerit, ſi eadem cras occupauerit, iudicium habent difficile.

Supponatur quiſpiam prima die cœpiſſe febricitare hora tertia,& ceſſauiſſe quauis alia hora:deinde die ſecundo eadem hora tertia cœpiſſe:rurſus ceſſaſſe febris quacunq; hora:& tertio rurſus die hora tertia cœpiſſemox rurſus quouis tempore finita febri:cœpiſſe iterum quarto die eadem hora tertia:& ita deinceps ſeruari quidē ſemper horā tertiam in qua acceſſio ſuum facit initium,non ſeruari autem alias in quibus finitur:hūc qui tali laboret morbo,neceſſe eſt tempus longū ægrotare: cùm horā ſui principii acceſſio habeat inconcuſſam. Hoc quidē nos ab experientia cōprobatū dictū eſſe,arbitramus.Sunt verò quidam qui tale aiūt eſſe quod dicitur:Si primo die acceſſionē ægrotus habuerit, exēpli gratia,hora tertia,&(ſi ita cōtigerit)hora duodecima febris deſierit, rurſus die ſecundo hora duodecima cœperit febricitare

re:morbum aiunt difficile iudicium habiturum, nullam apponentes rationem, ſed neq; id ab experientia cõprobari potentes oſtendere. Verũtamẽ difficile habens iudiciũ, aliter nõ poſſumus interpretari, quàm difficulter ſolubile: vt tale ſit quod ab Hippoc. dicitur: Siue quotidie, ſiue tertio quoque, ſiue quarto quoq; ęgrotus habeat acceſſionẽ eadẽ hora, difficulter ſolubilis eſt morbus huiuſmodi, ſiue multas, ſiue paucas acceſſio occupet horas Hoc igitur (vt dixi) experiẽtia cõprobatur: eius verò cauſã talẽ eſſe opinãdũ eſt, quando cauſa acceſsionũ non fuerit fixa ac ſtabilita, nõ ſeruare eũdẽ terminũ aut circuitum: vbi verò firmata fuerit, ſeruare: atq: ideo difficulter ſolubile quod fixũ ac ſtabilitũ: facilè verò ſolubile, quicquid non tale. Firmata enim magnã vim demoliẽtẽ expoſcũt, quæ longo tẽpore, & ꝑ fortiora ac plura auxilia fit.

XXXI.

ΤΟῖσι κοπιάδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ἐς ἄρθρα, καὶ † περὶ τὰς γνάθους μάλιςα αἱ ἀποςάσιες γίνονται. παρὰ,

Febricitantibus laſsitudinem habentibus in articulos, & circa maxillas potiſsimum abſceſſus fiunt.

Di

Dictum priùs eſt quòd laſſitudinē nonnullæ quidem ob multos accidunt motus quæ ſimpliciter & propriè laſsitudines nominãtur: quidam verò neque multis, neq; vehementibus acti motibus, laſsitudines pati conſueuerunt. Tales itaque laſsitudines, non laſsitudines ſimpliciter, ſed cum additione, laſsitudines ſpontaneas nominare cōſueuerunt. Amborum autem ipſorum communis eſt locus affectus: hic verò eſt totũ genus in corporibus muſculoſũ. Quæ verò ex motibus multis laſsitudines accidunt iis propria & peculiaris eſt caliditas articulorum: quare in his nihil mirũ ad articulos abſceſſus decumbere: vt qui vnà cũ muſculis laborauerint, atque vltra modum concaluerint. Spontaneis autem laſsitudinibus, vna ſola ratione fluxiones vt decumbant ad articulos, euenit, ſicuti & omnibus aliis ferè morbis qui per abſceſſus iudicantur: quòd ſcilicet ipſi ſpatia ampliora idonea habeant ad ſuperfluitates ſuſcipiẽdas. Rariores igitur in cæteris morbis fiunt abſceſſus: in laſsitudinibus verò, plures: & præſertim ſpōtaneis, & maximè omniũ quæ à plenitudine ſunt. Erit igitur in aphoriſmo ſermonis hæc ſumma: Iis qui quomodocunque in febribus laſsitudinem habent: ad articulos, & circa

maxil

maxillas præcipuè abſceſſus fiunt. Hoc verò contingit propter eam, quæ eſt in febribus, caliditatem, ſublata plenitudine ad caput, & poſteà eam inde ſuſcipientibus illis qui circa maxillas adenes exiſtunt: ſicuti qui circa inguina & alas ſunt, quando ad illas partes multitudo peruenerit.

XXXII.

Ὁκόσοισι δὲ ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων τὶ πονέει, ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες γίνονται.

Quibus autẽ eualeſcentibus ex morbo pars aliqua dolet, ibi fiunt abſceſſus.

Siquidem labor vehementem ſignificat motum & dolorem, & læſion., ſicuti priùs dictum eſt: liquet quod etiam laborare ſignificat tum motu vti vehementiore, tũ dolorem aliquã aut noxã habere. Quamobrem in nonnullis qui ex morbo reualeſcũt, apparet, quando humores morbũ facietes nõ ſatis fuerint expurgati, ſed quaſdã reliquerint, ſuperfluitates, cum laborãtem ſiue dolentem partẽ quãpiam habeãt illic morbũ decumbere, labore rationem cauſæ obtinente, dolore autẽ ſigni. Nã in vehemẽtioribus motibus vires fiunt imbecilliores, & caliditas maior accẽditur: dolor autẽ iam fluxione decũbẽte perficitur. Hic igitur, vt diximus, eſt ſignũ abſceſſus.

qui fit. Caliditas autẽ atq: imbecillitas ad locum affectum prouehit ſuperfluitates. Vtroq: igitur (vt diximus) modo intelligere poſſumus verbũ laborare: toti tamẽ ſermoni qui nunc ab Hippo. habetur, alterum magis conuenit ſignificatũ: ſiquidem anteà de febribus laſsitudini cõiunctis locutus deinceps autem rurſus inquit. Verũ ſi qua pars antè doluerit. Videtur enim præcedente aphoriſmo, cuius initium eſt: Febricitantibus laſsitudinem habentibus de laſsitudinibus morborũ pronũciaſſe, in eo autem qui nunc proponitur, de iis quæ fiunt in conualeſcentibus: in ſequente verò, de illis quæ morbum antecedunt.

XXXIII.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός τι ᾖ πρὸ τοῦ νοσέειν, ἐνταῦθα στηρίζει ἡ νοῦσος.

Sed ſi ante morbum aliqua pars doluerit, ibi morbus ſtatuitur.

Siue quis velit connectere duobus prioribus ſermonibus illum qui nunc dicitur, ad vnius aphoriſmi integritatẽ, ſiue ſeorſum vnumquenq: ſcribere, nihil refert, nã & communitas eorũ oſtẽſa eſt, & ſingulorum proprietas in ſermone propoſito. Dicetur nunc etiam à nobis adhuc breuibus: Quando in morbo ſenſus aliquis laſsitudi-

di

dinis eſt, expectare oportet abſceſſum aliquem ad articulos, præſertim iuxta maxillas. Simili modo ſi quis ex morbo reualeſcens parte aliqua corporis doleat, aut antequam ægrotet. Nam plurimum ſolet ad talia decumbere, in illis videlicet morbis in quibus ſperatur abſceſſus futurus, neque morbus per excretionem anteà iudicandus. Dictum eſt autem in præcedentibus de talium morborum dignotione: ſermo verò vniuerſus in commentariis de Criſibus ſiue iudiciis eſt explanatus.

XXXIIII.

ΗΝ ὑπὸ πυρ τοῦ ἐχομένῳ, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι πνὶξ ἐξαίφνης ἐπιγένηται, θανάσιμον.

Si febrem habenti ſuffocatio repentè ſuperuenerit, nullo tumore in faucibus exiſtente: eſt lethale.

Poteſt quidem ſimpliciter intelligi initium aphoriſmi in quo ait: *Si à febre correpto*, tanquam ita dixiſſet. *Si homini febricitanti tumore non exiſtente*: poteſt etiam cũ maiore aliqua demonſtratione, quemadmodum ſolet in Epidemiis ſcribere, non ſimpliciter quouis modo febricitatem oſtendẽs, cùm dicit, Febris ipſum habebat

ſed de eo cui magna inſit febris, ita loquens: Contingit autem etiam ſine magna febre, ſtrangulatione repentè ſuperueniẽte, hominẽ interire.] Ineuitabilior autem & citior eſt mors, vt ne ſperari quidẽ poſſit hominis ſalus, cùm vehemẽs febris detinet ægrotantem. Indiget enim huiuſcemodi febris (vt in ſermonibus de difficili anhelitu fuit à nobis oſtenſum) inſpiratione abundanti: ſit verò non modò non abundans, verumetiam omnino pauca in iis qui ſuffocantur. Neque enim aliud eſt ſuffocatio , niſi interitus ſubitus propter defectum inſpirationis: qui fit ex anguſtia alicuius inſtrumenti ex iis quæ obſeruiũt reſpirationi. Nam talis anguſtia ipſorum, eſt ex eorum genere, per quæ deſit inſpiratio: quæ etiam fit vel propter imbecillitatem potẽtiæ illius quæ mouet thoracem, vel propter frigiditatem vitalis principii. Suffocatio verò omnino fit ex anguſtia: anguſtia autem, vel repleta intermedia regione quæ inter thoracem eſt atque pulmonẽ, aut pulmonis cauernis, vel aliqua inflammatione totum occupante viſcus, vel aſperam arteriam, vel eam partem quę eſt veluti caput eius, quam nominant guttur: quæ etiam inflammatio fieri aliquando ſolet in præiacente ipſi ſpatio , quod

fau.

fauces appellãt. Nam & Homerus ita nominauit inquiẽs: Faucibus exhibat vinum buccæq́; viriles. ſpatium illud laxius quod inter gulam & guttur præiacet, nominans fauces. Videtur autem & nunc Hippocrates hanc eandem partẽ eodem modo quo etiam Homerus, nominaſſe. Dicit enim: [Tumore nõ exiſtente in faucibus] tanquam poſſibile ſit ore multùm adaperto partem ipſam manifeſtius inſpicere: quod in gutture fieri nequit. Fiet igitur ſermo vniuerſus huiuſmodi: Si febrem habenti ſuffocatio repentè ſuperuenerit citra tumorem fauces occupatẽ, lethale eſt. Priſci etenim per tumorem & inflationem idem intelligebant. Neque nos latet triplicem eſſe tumorum differentiam: vel enim ſunt cum dolore, quos iuniores inflammationes nominant: vel abſq; dolore duri, quos Græci ſcirrhos vocant: vel ſine dolore molles, quos iidem Græci œdemata, id eſt inflationes appellant: & propterea ab antiquo vſu receſſerunt, vt qui non omnia præter naturam incrementa ſub vocabulo inflationis complectantur. Cùm igitur fauces ſine tumore apparuerint, ſuffocatio autem repentè ſuperuenerit, ſolius gutturis eſt huiuſcemodi paſſio. Suffocatur enim, vt dixi, etiam propter morbos

alios, quos paulò anteà dixi, repentè autẽ ſuffocari ſoli gutturi competit. Morbus enim, quem Græci peripneumoniam vocant, non repentè ſuffocat ægrotantes, verùm paulatim ab initio incrementũ ſuſcipiens vſq; ad propriã conſiſtentiã, in qua tali ſymptoma affert. Etſi quod tuberculum & abſceſſus in pulmone fit, hęc quoq; paſſio diuturna eſt, ſicuti & ſpatium inter pulmonem atq; thoracem purè repletum, ſæpius hominem ſuffocat, abſceſſu ſcilicet in ipſum erumpente, qui ſcilicet & ipſe in longo tempore fit. Aſperæ quidem arteriæ inflammatio difficultatem ſperãdi aliquam efficere poteſt, ſuffocationem verò non poteſt, propter magnitudinẽ eius capacitatis, & tunicæ tenuitatem. Impoſſibile ſiquidem eſt corporis adeò tenuis inflãmationem, ſpacium magnũ replere. Reliquum igitur eſt guttur: quod ſubitam poteſt facere ſuffocationẽ, quoniam in ipſo anguſtatur pulmonis meatus, & muſculi anteriores vnà cum ambiente tunica inflammationem patiẽtes, viam ſpiritus valent intercludere. Nominant autẽ medici quidem talem diſpoſitionem nõ per ſ, ſynanchen, ſed pèr c, cynanchen: quibus placet faucium inflammationẽ per ſ, ſynanchen nominare. Nonnulli verò & paraſynan

nanchen & paracynanchen nominãt. Paraſynanchen, quando adiacentium faucibus partium inflãmatio fuerit:paracynanchen autẽ quando extra guttur.Ex iis igitur quæ dicta ſunt, rationabile eſt talẽ diſpoſitionem gutturi aliquem inferre dolorem:& videtur Hippocrates eius manifeſtè meminiſſe in libro † prænunciatiuo, hiſce verbis:Fauces dolentes graciles,cum quadam moleſtia ſuffocantes, citò exitiũ afferunt. Nunc verò dolentes non dixit, ſiue quia in iis quæ dixerat anteà, poterat ſubintelligi: vel quia etiam iam abſq; dolore aliquando dictũ putauit in præcedente ſermone fieri poſſe ſuffocationem. Etſi omnino poteſt eſſe ſine dolore ſuffocatio, ex huiuſmodi cauſis erit.Poſſibile eſt multitudine humiditatis, & pituitoſæ præcipuè, madefaciente tunicam gutturis interiorem, aliquem fieri abſq; dolore tumorem: poſſibile etiã eſt aperientibus ipſum muſculis reſolutis, meatum reddi anguſtiorẽ, poteſt vtrunq; ſimul cõtingere:nec impoſſibile eſt propter nimiam ſiccitatem, muſculis internis gutturis ſupra modum extenſis,meatum reddi anguſtiorem. Qui verò ſint hi muſculi, & quomodo tenſi claudant guttur oſtenſum eſt in tractatu qui de voce inſcribitur.

† *Porrhetico.*

XXXV.

H'N ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ἀποστραφῇ, καὶ μόγις καταπίνειν δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῷ τραχήλῳ, θανάσιμον.

Si febrem habenti repentè collum peruertatur, ac vix poſſit deuorare, non exiſtente tumore: lethale eſt.

Non etiam adiecit hîc locum in quo dicat, tumorem non exiſtere: ſicuti in præcedenti aphoriſmo gutturis meminit, inquiens [Tumore non exiſtente in faucibus.] Nos verò dicemus alterum duorum, vel ex cõmuni intelligendum eſſe in faucibus, vel omnino in omnibus collis locis. Cum enim in nullo horũ apparuerit, neq; ore aperto in faucibus, neque extrinſecus tumor hominẽ verò contigerit non poſſe deuorare, ſymptoma eſt lethale: cõtingens ex inflãmatione, quandoq; muſculorum gulam munientium, quandoq; verò gulæ ipſius. Eſt enim quædam cõmunio partibus iſtis per ligamenta & neruos cum ſpinali medulla & membranis ipſam ambientibus, ac prætereà oſſibus vertebrarũ, quæ his extrinſecus adiacent. Extentis itaque ad partes inflãmatas ligamentis & neruis, trahi vertebras vel intrò vel ad latus eſt neceſſarium: ſi quidem in altera nerui propagine

pagine fieri tenſionem contigerit, ad latus: ſi verò in ambabus, † extra. Plenius autem de iſtis dicemus, librum de articulis exponentes, in quo ait fieri ſpinæ euerſiones tuberculis crudis intra ipſam conſtitutis. Etenim in libro illo gibbos fieri dixit tenſis intra vertebrarum partibus, non ſolum recuruationes, & obliquationes. Et in ſecundo quidem libro Epidemiorũ, de propoſita nunc in aphoriſmo angina, verba faciens, inquit: Erant autem anginam patientium tales affectus: colli vertebræ intrò vergebant, & extra apparebat collum habere cauitatem, & ibi tactum dolebat. In hoc itaque ſermone vnam oſtẽdit vertebræ euerſionem ad interiora: in præſenti verò aphoriſmo generaliori vtẽs ſermone inquit: *Si collum peruertatur.* Verbum enim peruerti, eam quæ eſt præter naturam, deprauationem omnem ſignificat rectitudinis vertebrarum. In ſecundo igitur libro Epidemiorum ſermoni adiecit: Et ibi tactum dolebat. Hîc verò nihil de dolore dixit: atqui neceſſarium eſt adeſſe dolorem vnà cum ea, quæ collum obtinet, inflammatione, ſed hic per ſiccitatem nimiam, tenſionem, tractionem, & deprauationem partium tantummodo oſtendit: & propter hoc ipſum dicit ſymptomata eſſe

† *Alicubi legitur* ἐντὸς, *id eſt intra.*

lethale: cùm alterum quod prouenit ex inflammatione, non ſit omnino mortale: quale erat priùs, cui coniuncta erat ſuffocatio, & deuorandi difficultas. Verum ſi propter excedentem ſiccitatem accidat & collum peruerti, & vix poſſe deuorare, lethale eſt ſymptomata, & præcipuè cùm vehemens eſt febris: vt verba illa, *Si febrem habenti*, etiam in hunc ſenſum intelligantur. Ob hanc autem febrem ipſam, etiam immodicam fieri par eſt in membris ſiccitatem, & duplicem habebit febris vehemens ad mortem rationem. Nam ſignum erit deprauationem & difficultatem deuorandi ex ſiccitate, exiſtere: & conferet etiam ipſa tanquam vna ex cauſis perducentibus ad mortem.

XXXVI.

Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι, καὶ μιῇ καὶ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ τριακοστῇ πρώτῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες νούσους κρίνουσιν. οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ ὑποτροπιασμούς.

Sudo

Sudores febricitanti ſi inceperint, boni, tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & vndecimo, & quartodecimo, & ſeptimodecimo, & vigeſimoprimo, & vigeſimoſeptimo, & trigeſimoprimo, & trigeſimoquarto. Hi enim ſudores iudicant morbos. Qui verò non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, & recidiuam.

Non ſudores tantum, ſed alui magnæ deiectiones, & vrinæ multæ, & iuxta aurem abſceſſus, vel aliquem alium articulum, in dictis diebus optimè apparent. Sermo enim in vniuerſum eſt talis: Iudicatoria ſigna, ac ſymptomata, in diebus iudicatoriis incipiant: & ſermo iſte dictus ſufficiebat: verùm Hippocrates non de omnibus ipſum fecit iudicatoriis, ſed de ſudoribus tantum: & nobis memoriæ ſubiecit iudicatorios dies, qui ſunt intra quadrageſimum. Morbi enim iſtis diuturniores, non admodum ſolent per ſudores iudicari, ſicuti neque omnino per excretiones, ſed vel per concoctionem, vel per abſceſſus. Quòd verò non omnis numerus dierum ſit ad iudicandum idoneus, experientia manifeſtè demonſtrat, & quiſpiam admiretur illos qui aiunt nullam in illis eſſe differentiam: quos quidem præſtaret,

ret,

ret, es iis quæ apparent manifeſtè, diſcere differentiã: cauſam verò eius quòd ſit, per multũ otium cõſiderare: quod nos in tractatu de diebus iudicatoriis egimus: differentias ad artem neceſſarias in prioribus commentariis tranſigentes: cauſas autem ipſorũ tentantes in tertio perquirere. Non parua autẽ eſt de diebus ſcriptis in aphoriſmo diſcordia, cùm alij alios pro arbitrio ſcribant. Nos verò illa ſecuti quæ ab ipſo Hippocrate ſcripta ſunt & in Prognoſtico, & Epidemiis, & ipſo libro aphoriſmorum, ipſorũ fecimus connumerationẽ. Verba autẽ quibus de hiſce diebus Hippocrates ſcripſit, habes omnia in tractatu de iudicatoriis diebus, & de iudiciis collecta. Nunc verò à tertio incipit, qui anticipat quartum in breuioris temporis morbis: & poſt hunc quintũ ſcripſit vno die quarto tardiorem. Sic enim ferè in omnibus exẽplaribus inuenies, cũ quartus dies in aphoriſmo non ſit ſcriptus, quamuis hic dies ſit primus iudicatorius. Veruntamen ipſum nunc prætermiſit vel ipſe Hippocrates, vel qui primus librum ſcripſit. Si verò omnino Hippocrates illum præteriit, hanc ob cauſam exiſtimo illud feciſſe, quoniam morbi plurimi peracuti: qui cũ ſudore iudicantur, tertio & quinto die magis quàm

quar

quarto iudicium ſuſcipiũt. Rariores enim ſunt qui die quarto iudicantur: & hoc à me fuit inuentum per experiẽtiam, ob hoc ipſum plurimum quærente, quoniam dies quartus fuerat ab Hippocrate in aphoriſmo prætermiſſus. Hoc autem videtur accidere, quoniam morbi peracuti primam ſtatim acceſſionem vehementiſſimam habent, & ipſi proportionalem diem tertium. Didicimus autem quòd in vehementioribus acceſſionibus iudicia fiunt, & quòd morbi, qui in diebus imparibus acceſſionem habent, citiùs iudicantur: qui verò paribus, tardant. Atque ideo ſi in principio aliquis morbus peracerbus eſt, hoc magis accidit in diebus imparibus: ſi tardare debeat, in dies partes vehementiores acceſſiones incidunt. Hæc itaque habeo dicere de die quarto. In fine autem aphoriſmi, nonnulli trigeſimum primum diem, nonnulli trigeſimumquartũ ſcribunt. Scimus autem hos in dierum iudicantium numero contineri: & fortaſſe trigeſimuſquartus maiorem vim habet: non tamen quadrageſimi meminit, quoniam fortaſsè hunc principium morborum longorum exiſtimauit, qui non admodum par ſudores iudicãtur. Nam & trigeſimumprimum, & trigeſimumquartum, & ante ipſos vige-

ſimum

ſimumſeptimum rarò inueniemus per ſudores iudicare.

XXXVII.

OI ψυχροὶ ἱδρῶτες ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γιγνόμενοι. θάνατον. ξὺν πρηϋτέρῳ δὲ, μῆκος νούσου σημαίνουσι.

Frigidi ſudores, cum acuta quidem febre, mortem, cum mitiori autem, longitudinem morbi ſignificant.

Quòd quidem ita fiat, ſæpius experientia docet. Cauſa verò huius exploranda. Nam plurimam videtur habere dubitationem, quomodo febre calidiſſima hominẽ detinente, ſudor fiat frigidus. Quòd igitur in aliis partibus corporis ſit neceſſarium eſſe vehementẽ caliditatem, ex aliis verò ſudores frigidos euacuari, eſt manifeſtum. Eſſent enim calefacti, ſi ex partibus calidiſſimis efferrẽtur. Euacuãtur autem ex cute ſudores, quam frigidã eſſe cõtingit, cùm tamen ea quæ ſunt ſub ipſa, comburuntur. Nam quibuſdã humoribus putreſcentibus, oſtenſum eſt febres acutas fieri. Hic verò putreſcunt, ſæpius quidẽ in toto corpore, ſæpius verò in vaſis ſolis. Cũ verò aliquando hæc duo cõtingerint, tum humores qui ſunt in vaſis, putreſcere, tum eam quæ ſolida corpora regit naturã (quæ ſecũdum Hippocratem eſt calor naturalis

lis) vel extingui omnino, vel proximã eſſe extinctioni: quæ quidẽ ex his euacuantur, frigida ſentiuntur: eam verò, quæ fit ex putredine, caliditatem, nihil prohibet vehementiſſimam eſſe atq; ideo ſignum exitiale, oſtendens in animalis corpore humorum multitudinẽ ſuperabundare, tantam habentium frigiditatẽ, vt neq; à calore natiuo, neq; à febrili calefiant. Tepidis quidem exiſtentibus febribus contingit ſaluari hominem, concocta in tempore multitudine humorum, atq; euicta à natura. Acuta enim febris cauſa eſt & ſignum pernicioſiſſimum. Cauſa quidem, quia nata eſt labefactare corpora: ſignum autem, quoniam humorum multitudinem eſſe frigiſſimam oſtendit, vt quæ ne à calore quidem febrili tranſmutetur. Febris verò quæ non eſt acuta, ſed mitior, permittit tempore longiori à natura multitudinem concoqui, cùm non anticipet frangere hominem: non eſt autem ſignum adeò pernicioſum ſicuti vehemens febris. Contingit enim in tepida febre, etſi modicè frigida multitudo fuerit, non in calefactam permanere.

XXXVIII.

Καὶ ὅκη ἔνι τοῦ σώματος ἱδρὰς, ἐνταῦθα φράζει τὴν νοῦσον.

Et

Et qua parte corporis ſudor eſt, ibi ſignificat morbum eſſe.

Si per totum animalis corpus morbus extenderetur, ex toto etiam æqualis fieret euacuatio. Fiunt enim ſudores vel natura humiditatem ſuperfluam euacuante (quãdo optimè iudicium fit) vel quando non continetur in corpere, morbi ratione. Sed ſiue hoc, ſiue illo modo fiant, membrorũ patientium humiditatem euacuant.

XXXIX.

ΚΑὶ ὅκου ἔνι του σώματος θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος.

Et qua parte corporis calor aut frigus, ibi morbus eſt.

Quacũque parte corporis inſignis caliditas aut frigiditas fuerit, hic morbũ neceſſarium eſt eſſe, hoc ſiquidem diſceſſit à temperie naturali, quæ ſanitas eſt.

XL.

ΚΑὶ ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢν τὸ σῶμα καταψύχηται, ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, μῆκος νούσου σημαίνει.

Et vbi in toto corpore mutationes fiunt ſi cor

ſi corpus refrigeretur, vel rurſus calefiat, vel color alius ex alio oriatur: longitudinem morbi ſignificat.

Variæ diſpoſitiones diuturniores ſunt, quàm quæ ſunt vniuſmodi, cùm non poſſit natura in paruo tempore multas conficere diſpoſitiones.

XLI.

Ἱδρὼς πολὺς ἐξ ὕπνου ἄνευ φανερῆς αἰτίης γινόμενος τῷ σώματι, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίνηται, σημαίνει ὅτι κενώσιος δέεται.

Sudor multus ex ſomno factus abſque cauſa manifeſta, corpus vti pluri cibo ſignificat, ſi verò cibum non accipienti hoc accidat, ſcire oportet, quòd euacuatione indiget.

Nonnulli ita ſcribunt aphoriſmum. Sudor multus ex ſomno factus ſine cauſa manifeſta. Alij verò, ſine aliqua alia cauſa. Verùm hæc etſi non adiiciantur, millies in mille ſermonibus ab ipſo prætermiſſa intelliguntur: quia hæc etſi nõ dicantur, tamen ſubaudiũtur à nobis: vt qui ſemel ab ipſo didicerimus quòd qui à cauſa extrinſeca, nõ ex diſpoſitiõe corporis caſus proueniũt, nullam faciunt certam præcogni-

tionem. Hoc itaque ſemper oportet meminiſſe. Quod verò in præſenti aphoriſmo docetur: in verbo, *multus*, adiecto, maximè exiſtit. Si enim ſudor multus nõ eſſet, poſſet & propter virium imbecillitatẽ, & corporis raritatem accidere. Ipſius verò multitudo, altera duarum cauſarũ fit, vel propter ciborum qui ſunt recenter aſſumpti, immoderantiam, vel illorum qui anteà. Quod ſi propter recenter aſſumptos, prohibere oportet ne plures aſſumant: quòd ſi propter priùs aſſumptos, euacuare.

XLII.

† Galenus videtur legiſſe & μεῖζον & ἔλασσον.

Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς ἢ θερμὸς ἀεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς † μείζων, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσων, νοῦσον σημαίνει.

Sudor multus calidus vel frigidus ſemper fluens: frigidus magis, calidus minùs ſignificat morbum.

De ſudoribus quidem qui in diebus iudicatoriis fiunt, dictum eſt priùs: de iis verò qui in toto morbi tempore apparent ſine iudicatione, in hoc oſtendit aphoriſmo: deteriores quidem inquiens eſſe frigidos ſudores, minus verò his malos calidos eſſe. Indicant quidem vtrique multitudinem adeſſe, ſed alteri frigidam, qui

peio

peiores ſunt:alteri verò calidam, qui minùs illis ſunt exitiales.

XLIII.

ΟἹ πυρετοὶ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον ἐπικίνδυνοι· ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι.

Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculoſæ. Quocunque autem modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant.

Quòd Hippocrates per verbum *intermittere*, acceſſiones intelligat, quæ in quietem febre vacantem deſinũt, manifeſtum fecit in hoc aphoriſmo: febres illas quæ tertio quoque die exacerbantur, iis quæ modo quouis intermittunt, eſſe minus periculoſas, docens. Solæ enim illæ quę in quietẽ febre vacantem deſinunt, periculo carent, etiam ſi vehementiſſimam & valde longã habuerint acceſſionem. Si enim adeò breuis fuerit, vt in tertianis exquiſitis, minori duodenis horis tempore circumſcripta: nõ modò ſine periculo talis eſt febris, ſed etiã citò iudicatur. Si verò longiùs quàm duodecim horarum occupet tempus, adeò vt ad decem & octo perueniat horas: eſt qui-

dem hæc quoque citra periculum: tanto autem lõgior, quanto eius acceſsio maior extiterit quàm tertianæ exquiſitæ. Non abſque ratione autem eas quæ in quietem febre vacantem deſinunt eſſe abſque periculo inquit: vt quæ non ex inflammatione aliqua, neque ex maligna humorum putredine occaſionem habeant. Neutra enim harum ad quietem peruenit febre vacantem. Quocunque autem modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant: hoc eſt, ſiue vehemens ſiue longa fuerit acceſſio.

XLIIII.

Ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισι φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐγγίνονται.

Quos febres longæ exercent, iis tubercula vel labores in articulis fiunt.

Non ſemper hoc fit, ſicuti neq; quicquã aliud huiuſcemodi, ſed magna ex parte videlicet contingere videtur. Cauſa autẽ eſt manifeſta. Nam propter multitudinem vel craſſitudinem vel frigiditatem † humorũ efficientium febres, plerunque morbi extenduntur, cùm longum exigant tẽpus ad coctionem. Par igitur eſt ob hæc & tubercula fieri, & ad articulos ſuperfluitatẽ decumbere. Siue autem per labores dolores intellexerimus, ſiue læſionem: vterque intel

† In anti. exẽpl. additur, vel lentorẽ.

tellectus habet rationem. Vtrunque enim horum ad abſceſſus ſequitur.

XLV.

ΟΚόσοισι φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐκ πυρετῶν γίνονται, οὗτοι σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

Quibus tubercula, vel in articulis labores ex febribus accidunt, ii pleniore vtuntur cibo.

De conualeſcentibus docet. His enim repletis rationabile eſt pletorica recremen ta aduenire, & maximè ob virium imbecil litatem.

XLVI.

ΗΝ ῥῖγος ἐμπίπτῃ πυρετῷ μὴ διαλείποντι, ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι θανάσιμον.

Si rigor incidat febre non intermittente, agro iam debili: lethale eſt.

Nō idē eſt ſi quis dixerit, ſi inciderit, & ſi incidat. Verbū enim inciderit, vnū ſignificat rigoris inſultum, incidat verò plures. Semel igitur rigore incidente, nōdū liquet an mors, an indicatio bona ſit ſequutura. Poteſt enim & propter viriū imbecillitatē caſus eſſe lethalis, poteſt etiā indicatio periculoſa bonū tamē habere finem. Sæpius

verò fieri rigorē febre non deficiente, cùm alioqui bonum non ſit, in virium imbecillitate, eſt pernicioſus. Nam ſi aliqua euacuatio rigorem ſubſequatur, quæ nullam faciat intermiſſionem: propter vtrunque diſſolui hominem par eſt, tum quia vis imbecillis ferre non poteſt rigoris agitationem, tum quia, ab euacuatione diſſoluitur. Si verò ſolus accidat rigor nulla euacuatione ſubſequente: vtroque modo caſus caret bonitate. Nam tanquam mala cauſa vires hominis tentat: & malum ſignum erit, illius indicans imbecillitatem, quæ ſolita erat noxios humores in rigoribus euacuare, nunc verò hoc non poteſt efficere.

XLVII.

ΑἹ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναί, καὶ αἱματώδες, καὶ δυσώδεες, καὶ χολώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρεῦσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαὶ καὶ κατὰ τὰς διαχωρήσιας, καὶ κατὰ τὰ οὖρα. ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων, κακόν.

Excreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, fœtidæ & bilioſæ, omnes malæ. Sed ſi proſperè excernuntur, ſiue per alui excretionem, ſiue per vrinas: bonæ. Si verò aliquid eorum quæ non con

confert excerni, per hæc loca excernitur: malum.

Fortè cõueniens fuerat doctrinæ aphoriſticæ, dici compendioſiùs, omnes prauas excretiones cùm proſperè excernuntur, in bonum contendere. Hippocrates verò non ita locutus eſt, ſed primùm quidem tria genera excretionum recenſuit: vtpote eam quæ fit per os, deinde quæ fit per deiectiones, tum autem quæ per vrinas: Poſteà eam quæ fit per os ſubtilius. Non enim ſimpliciter dixit, prauas excretiones proſperè exeuntes bonas eſſe, ſed ſpeciatim ipſas cõmemorat, inquiens: Liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & bilioſæ. Vna autem communis eſt in hiſce omnibus ratio: Malæ excretiones ſunt prauarum ſigna diſpoſitionum: & fiunt ſæpius ita vt in vlceribus putridis, quibus liquores ſanioſi defluunt, nihil diſpoſitioni conferentes: nonnunquam verò ita ſicuti pus, ex abſceſſu dirupto bene expurgans partem patientem. Indicia verò quòd bene excernant, maxima ſunt coctio & bona tolerantia: cum ipſis verò, & morbi ſpecies, & tempus anni, & regio, & ætas, & natura ægrotantis. Quod verò eſt in fine aphoriſmi, duobus modis ſcriptũ inuenitur. In quibuſdã quidem, vt anteà ſcriptũ eſt: *Si verò non aliquid*

eorum quæ iuuant,excernatur. In quibuſdã verò ſiue particula non,hoc modo: *Si verò aliquid eorum quæ iuuãt,excernatur*. Et erit ſecũdum primam ſcripturam ſermo talis: *Si aliquid eorum quæ non confert excerni,videtur euacuatum: non eſt bonum*. Secundum verò ſecundam ſcripturam. Si aliquid eorum quæ iuuant, & ſunt animali conuenientia,excernatur:non eſt bonum.Melior autem eſt ſcriptura prior.

XLVIII.

ἘΝ τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσι, ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον καίηται καὶ δίψην ἔχῃ, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus, ſi partes exteriores ſint frigidæ, interiores verò vruntur, & ſitim habeant: lethale eſt.

Dignum animaduerſione eſt nunquid huiuſcemodi caſus poſſint in febre fieri intermittente. Ego enim neque vidi, neque animo capio. Videntur ſiquidem ſolis accidere in febribus ardentibus, perniciosis: vel ſi aliter libeat appellare, valde malignis,veluti lipyriis. Nulla verò febris alia, profundiora perurit cute refrigerata. Neque enim mitior cauſon, neque tertiana: quæ duæ febres præ cæteris ſunt calidiſſimæ,

mæ. Videtur itaq; nõ diſtinctionis gratia in aphoriſmo adieciſſe. In febribus nõ intermittentibus:ſed ſimilem protuliſſe ſermonem illi[Vertebræ autem quæ in ſpina ſunt, non tanquam alia corporis parte ſint vertebræ]ſed veluti ſi ita diceretur. Vertebræ, quibus hoc ineſt, vt in ſpina ſint, & nunc ita ſermonem Hippocratis intelligemus:Si profundæ partes vtantur, cute refrigerata, lethale eſt, fit autem hoc in nonnullis febribus non intermittentibus. Cauſa verò huius talis exiſtit:Quando aliqua fortis inflammatio in corporis parte profundiori, vel eryſipelas euenerit:totus ex toto corpore ſanguis ad locum trahitur patientem, atque ideo vtuntur profunda, ſed cutis refrigeratur, vt fit in principiis acceſſionum.

XLIX.

ἘΝ μὴ διαλείποντι πυρετῷ ἢν χλεῖος, ἢ τὸ βλέφαρον, ἢ ὀφρὺς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενέος ἐόντος τοῦ σώματος, ὅτι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

In febre non intermittente, ſi labrum, palpebra, vel ſupercilium, vel oculus, vel naſus peruertatur, vel non valeat, vel non

audiat: iam debili exiſtente corpore: quicquid horum euenerit, mors proxima eſt.

Partium fiunt peruerſiones, tenſis atq; ad ſua principia contractis iis, qui ad eas nerui pertingunt. Quod autem tẽdantur, hoc ipſis accidit vel propter inflammationes, vel duros tumores, aut ſiccitates, aut immodicas frigiditates. Hæc autem grauia ſunt, quando prope neruorum originẽ fuerint conſtituta. Quare cùm febris continua fuerit, & æger debilis: non abſque ratione mortem eſſe vicinam eſt exiſtimandum multo autem magis quando non audiat aliquis, vel non videat, propter virtutis ſenſibilis debilitatem.

L.

Ὅκου ἐν τῷ πυρετῷ μὴ διαλείποντι δύσπνοια γένηται καὶ παραφροσύνη, θανάσιμον.

Vbi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium acciderit, lethale.

Fit quidem nonnunquam ex eadẽ cauſa horum vtrunque, & difficultas ſpirandi, & delirium, patiente cerebro: & tunc apparet ſpiritus (vt ipſe in Prognoſticis inquit) magnus & ex multo interuallo: hoc eſt, magnus, & rarus. Contingit etiam propter

ali

aliquam earum partium quæ reſpirationi obſeruiunt, paſſionem, ſpirandi difficultas. Nam & morbus lateralis, & pulmonis inflãmationes, & reliquæ thoracis atque pulmonis paſsiones, ſpirandi faciunt difficultatem. Hæc verò omnia periculoſa ſunt, febre præſertim continua adiuncta. Nam ſemper cum tali fieri conſueuerunt. Quare hîc quoque verba illa. [Cùm febre non intermittente: eadem videntur ratione eſſe dicta, qua etiam in aphoriſmo antecedente.

LI.

E'N τοῖσι πυρετοῖσιν ἀποςήματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσιας, μῆκος νόσου σημαίνει.

In febribus, abſceſſus qui ad primas iudicationes non ſoluunt, longitudinem morbi ſignificant.

Sermo clarus eſt, nec fortaſſe indiget Hippocratis authoritate. Liquet enim eo ipſo quòd ad primas iudicationes non ſoluuntur, quòd huiuſcemodi paſsiones ſint diu duraturæ.

LII.

O'Κόσοι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀῤῥωςίῃσι κατὰ προαίρεσιν ὀφ-

θαλ

θαλμοὶ δακρύουσιν, οὐδὲν ἄτοπον, ὁκόσοι δὲ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀτοπώτερον.

Iis qui in febribus, vel in aliis morbis ſponte illacrymant, nihil horribile accidit, qui verò non ſponte, horribilius.

Dictum quidem & in Prognoſtico, lacrymari non eſſe bonum ſignum, quando videlicet oculus ipſe nullum affectum habet proprium atq; præcipuum, veluti lippitudinem, vel in palpebris aſperitatẽ, vel tale aliquid. Nam debilitas quædam oſtẽditur potentiæ contentiuę, quando ſi tale nihil adsit, illachrymant. Non rectè autem ſcriptum fuit, *horribilius*, cõparatiuè. meliùs enim fuerat abſolutè horribile dicere, & mihi videtur hic error culpa magis primi librarii, quàm ipſius Hippocratis contingiſſe.

LIII.

ΟΚόσοισι δὲ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περιγλίσχρα γίνηται, ἰσχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί,

Quibus circa dentes in febribus quidã lentores naſcuntur, ijs fortes fiunt febres.

Neque enim naſci poſſunt huiuſcemodi lentores ſine caloris multitudine pituitoſiorem humiditatem exiccante.

LIIII.

LIIII.

ΟΚόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες ξηραὶ βραχέα ἐρεθίζουσαι ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν, οὐ πάνυ τοι διψώδεες εἰσίν.

Quibus plurimum ſiccæ tuſſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multum ſiti infeſtantur.

Siccas tuſſes illas nominant, in quibus nihil expuitur. Fiunt autem aliquãdo ob intemperiem inſtrumẽtorum quæ obſeruiunt reſpirationi, aliquando verò in faucium aſperitate, vel aliquo tenui & pauco humore deſtillante. Quicquid horũ acciderit, aliquo modo madeſcunt loca quæ ad aſperam pertinẽt arteriam, & ideo minùs ſiticuloſi fiunt. Nam ſi aſperitas ſola fuerit propter motum in tuſſi factum, ex locis vicinis humor aliquis trahitur, ſic etiam ſi ſola fuerit intemperatura.

LV.

ΟΙ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ, πάντες κακοὶ, πλὴν τῶν ἐφημέρων.

Ex inguinum, tumoribus, febres omnes mala, præter diarias.

Febres diariæ omnes ab ipſo vocantur, quæcunq; ſui ratione vna die durãt. Tales autem

autem ſunt ex tumoribus inguinum, quādo ex cauſis manifeſtis conſiſtunt. Alios verò tumores inguinum qui ſine cauſa manifeſta fiūt, ſic veriſimile ex viſcerū inflammationibus fieri: atque ideo febres quæ vnà cum ipſis eueniunt, malas eſſe.

LVI.

Πυρέσσοντι ἱδρὼς ἀπιγενόμενος μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, κακόν. μηκύνεται γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

Febricitanti ſudor ſuperueniens febre non deficiente, malum. Prorogatur enim morbus, & multam ſignificat humiditatem.

Oportuit hunc aphoriſmum cū altero paulò antea dicto coniungi, in quo dicit: Sudor multus, frigidus vel calidus ſēper fluens. Ipſe verò oſtendit quo pacto talem ſudorem dixerit eſſe malum, & propter quam cauſam. Malus itaq: exiſtit, tū quia morbum non ſoluit, tum quia ipſum prorogari ſignificat. Cauſā verò prorogationis, multam ait eſſe humiditatē quā in tēpore longiori diſſoluente ac concoquente natura neceſſariū eſt morbū eſſe longum.

LVII.

Ὑπὸ σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ πυρετὸς ἐπιγενόμενος, λύει τὸ νόσημα.

Qui

Qui à conuulſione aut diſtentione neruorum tenetur, febre ſuperueniente liberatur.

Eſt quidem & † diſtentio neruorū conuulſio,ſed nō videtur in ipſa partes cōuulſæ:quoniā æqualiter antè & retrò tēdūtur atque ideo propriū illi nomē eſt datum diſtentio:ita quòd omnes conuulſiones ſūt numero tres græcis vocabulis: Opiſthotonus,id eſt tenſio ad poſteriora:Emproſthotonus,id eſt tēſio ad anteriora:&Tetanos, id eſt æqualis tēſio,nominatæ. Omnes verò ſecundum ipſum fiunt cōuulſiones vel ex repletione,vel ex euacuatione,partium videlicet neruoſarum. Quæcunque igitur conuulſiones ad febres ardentes ſequuntur has par eſt fieri ex ſiccitate. Quæcunquæ verò ab proprio principio inuadunt, ex repletione habent generationem. His itaq. conuulſionibus febres aduenientes, partim quidem ſuperfluā diſſoluūt humiditatem partim verò † cōcoquūt frigiditatem quæ duæ ſunt medicis remediorū intētiones.Non abſq; ratione igitur conuulſiones à febribus ardentibus,ſunt lethales non lethales verò quæ febres antecedunt.

† τέτανος.

† *Al. δὲ legitur, θερμαίνουσιν. id eſt calfaciunt.*

LVIII.

ΥΠὸ καύσου ἐχομένῳ ἐπιγινομένου ῥῖγος, λύσις γίνεται.

Fe

Febre ardente laboranti, rigore, ſuperueniente, ſolutio fit.

Oſtenſum enim eſt in ſermone de rigore, ob flauam bilem, quæ per membra ſentiētia veloci motu defertur, fieri rigorem, poſt quem videlicet & alui ſoluũtur, & ſudores& vomitus bilioſi ſuperueniunt. Bile igitur, ex qua febris ardens habuit ortũ, expurgata, ſoluitur febris. Nam febrem ardentem fieri nouimus æſtiuo tempore, quando venæ exiccatæ acutos ac bilioſos ad ſe liquores attraxerint.

LIX.

Τριταῖος ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ περιόδοισι, τὸ μακρότατον.

Tertiana exquiſita, ſeptenis circuitibus, cùm longiſsima eſt, iudicatur.

Tertiana febris, ab ea quæ ardens nominatur, humore faciente non differt. Vtraq. enim à flaua bile fit. Differunt autē, quoniam febris ardēs habet in venis vnà cum ſanguine flauam bilem plurimam ebullientem: tertiana verò eandem bilem habet in toto corpore euntem ac motam. Exquiſita igitur tertiana erit, quæ ſuã naturam ſeruat puram atque ſynceram. Seruat autē vbi flauam bilem habet (vt dixi

† ſuperabundantem, & motam, & præter eà tempus æſtiuum, & locũ tempori ſimilem, calidum ſcilicet ac ſiccum & hominis ætatem & temperaturam ſimilem. Statim verò in tali tertiana acceſſio fit vnà cum rigore: & ſolutio eius, per ſudores vel per vomitum aut per aluum inferiorem flaua bile euacuata, vel omnibus iſtis ſimul contingentibus. Erit autẽ huic tertianæ tempus acceſſionis minus multò quàm quietis. Duobus ſiquidem diebus, & totidẽ noctibus cũ totus eius circuitus perficiatur, exquiſitã tertianã nunquã inuenies extra duodecim horas ſuam acceſſionẽ protendere. Talem itaq; ait Hippocra. in ſeptem circuitibus, vt longiſſimè, iudicari. Quod enim in cõtinuis vna dies valet, hoc in intermittentibus acceſſio. Secundum igitur iſtarum cõnumerationem, earũ fiunt iudicationes. Hoc autem innuit & ipſe in prognoſtico, vbi de quartana loquitur, ita inquiens: Seruat etiam quartanarum conſtitutio ordinem talem. Eſt autem & à nobis obſeruatum: tum in quartanis, tum etiam in tertianis fieri iudicationem ſecundum numerum circuituum, nõ dierum. Nimirum in tertiana febre ab initio ſeptima acceſſio in tertiũ & decimũ incidit diem, & ſæpius in ipſo morbus iudicatur, non

† φερομένην alibi legitur, id eſt, delatam.

expectato quartodecimo. Sicuti igitur in morbis continuis, acutorum quidem morborum terminus eſt quartuſdecimus, per acutorum verò ſeptimus: ſic in intermittẽtibus, longiſsima tertiana febris terminũ habet circuitum ſeptimum. Rurſus autem ſicuti in peracutis, morbus poterat iudicari quinto, & quarto, & tertio die: ſic & in tertiana eiſdẽ circuitibus fieri ſolutio poteſt, nõ expectante natura ſeptimum. Hippocrates igitur tertianam aliquando cum adiectione exquiſitam nominat: aliquando verò ſimplici appellatione contentus, tertianam tantummodo: ſicuti nunc quoque conſuetudo Græcorum eſt huiuſcemodi res omnes † dupliciter nominare.

† *Graec eſt ἀδιορίστως, id eſt indi*

L X.

ΟΚόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφωθῇ, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ κοιλίη ἐκταραχθεῖσα λύει τὸ νούσημα.

Quibus in febribus aures obſurduerunt: ſanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata ſoluit morbum.

Dictum eſt quidẽ ab ipſo, etiam antea ſurditatem fieri ſi841 biliosa excrementa retineãtur, & ad caput recurrant: & talẽ ſolui ſurditatẽ, ſi aluus turbetur. Dictũ eſt autẽ

& nunc ab ipſo hoc idem, & prætereà de profluuio ſanguinis è naribus. Etenim & hoc ſoluit ſurditatem, eam ſcilicet quæ in febribus fit abſq; vlla propria atq: præcipua inſtrumenti auditus paſsione. Et nihil mirum eſt, ſi euacuatis aut transmutatis noxiis humoribus ceſſant paſsiones.

ΤΑ' ἐν ἀρτίῃσι κρινόμενα, δύσκριτα καὶ φιλυπόστροφα.

Hūc ap. Gal. nō habuit.

Qui morbi diebus paribus iudicantur, malè iudicantur, ac libenter repetunt.

LXI.

ΠΥρέσσοντι ἢν μὴ ἐν περισσῇσιν ἡμέρῃσιν ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποστροφιάζειν εἴωθεν.

Febricitans niſi diebus imparibus febris reliquerit: ſolet recidere.

Neſcio ſi hunc aphoriſmum Hippocrates ſcripſerit, an fuerit à quopiā aſcriptus, ſiquidē in Progńoſtico dierum iudicantium incremēta ac cōpoſitiones, quæ per quaternarium fiunt, edocuit, & in hoc ipſo libro Aphoriſmorum, atque etiā in Epidemiis non modò die quartodecimo multos vidit iudicatos, ſed etiam in vigeſimo & quadrageſimo, & ſexageſimo & octuageſimo. Ipſi verò iudicant & vigeſima quarta, & trigeſimaquarta, & ab initio

protinus, quarta. Quomodo igitur ait nunc, quod niſi in diebus imparibus febris ceſſauerit, non ſit fida iudicatio? Melius eſt itaque pro imparibus ſcribere iudicatoriis, vt quibuſdam viſum eſt. Multa tamen exemplaria in numero plurali imparibus diebus, ſcriptum habent.

LXII.

Ὁκόσοισι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, κακόν.

Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malum.

Morbus regius fit aliquãdo iudicatorius deponente natura in totũ corpus & præcipuè in cutem, flauã bilem: aliquãdo etiam ſymptoma hepate malè ſe habente. Ipſius verò vitia ex quibus morbus regius ſolet aduenire, tria ſunt, ſcirrhus, inflammatio & obſtructio. Verùm ſcirrhus quidem, diutinus morbus exiſtit: inflammatio verò & obſtructio etiã repẽtè fieri poſſunt, & qui regii morbi ante ſeptimum accidũt diem, ex aliquo iſtorum ortũ habẽt: nam citius nõ poteſt iudicatoriè bilis perduci in corpus. Ante ſeptimum quidẽ diẽ, morbũ regium eſſe malum, verũ exiſtit: non tamen poſt ſeptimũ vacare periculo, eſt pariter verum: neque hoc nunc dictum eſt. Poteſt

enim & inflãmatio & obſtructio longiori tempore permanere, ante ſeptimũ tamen bilem iudicatoriè efferri eſt impoſſibile. In quibuſdam verò exemplaribus adiectũ eſt aphoriſmo circa finẽ: Niſi humores per aluum cõcedant. Nimirũ volentibus iis qui hæc adiiciũt, per aluum bilem expurgari.

LXIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην ῥίγεα γίνεται, καθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ λύονται.

Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur.

Cùm bile per omnẽ corporis habitum mota rigores accidant, atque ideo ſingulis acceſſionibus expurgetur atque euacuetur: non abſq; ratione ad infebricitationẽ peruenit talium febrium intermiſſio. Hoc igitur eſt quod nũc dictum eſt ab eo: *Quotidie febres ſoluuntur:* ac ſi dixiſſet ægrotos quotidie ſine febre eſſe. Quemadmodum autem ſi quotidie rigores fiunt, quotidie etiam febres ceſſant: ſic vtiq; etiã, ſi tertio aut quarto quoque die, quòd ſcilicet fieri videtur & in tertianis, & in quartanis circuitibus, in quibus febres ſoluũtur, & rurſus redeunt, remanet tamen quædã diſpoſitio præter naturam in corpore, à qua per circuitum febres & alij morbi generantur.

LXIIII.

ΟΚόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τῇ ἑβδόμῃ, ἢ τῇ ἐννάτῃ, ἢ τῇ ἑνδεκάτῃ, ἢ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, ἀγαθὸν, ἢν μὴ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν ᾖ. ἢν δὲ μὴ, οὐκ ἀγαθόν.

Quibus in febribus morbus regius ſeptimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo ſuperuenerit, bonum: niſi dextrum hypochondrium obdurnerit, ſi verò non, non bonum.

Qui ante hunc ſcribitur aphoriſmus, abſque ordine mihi videtur fuiſſe interiectus. Melius enim fuiſſet hunc, qui nunc ſcribitur, aphoriſmum illi fuiſſe coniunctum, in quo ait: Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malum, vt totus ſermo talis procedat: Ante ſeptimum quidem diem morbum accidere regium, malum omnino: poſt ſeptimum verò bonum: niſi dextrũ hypochondrium obduruerit, id eſt, niſi aliquis malus affectus es iis quos antea diximus, hepati acciderit. Cùm enim ſanguis in eo purgetur bile trãſlata ex venis ad canales bilem recipientes, ſiue obſtructio fuerit in locis per quæ transfertur, ſiue inflammatio aliqua, vel ſcirrhus, neceſſarium eſt omnino non expurgari ſanguinem, & vnà cum ipſo

ipſo bilem per totum corpus deferri, & hinc morbum regium generari.

L X V.

ἘΝ τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

In febribus circa ventriculum fortis æſtus, & cordis morſus, malum.

Quod quidẽ non ſolum ei viſceri quod ſua natura palpitat, cor, nomen fuit apud antiquos, ſed etiã ori vẽtriculi, pro confeſſo habetur apud omnes: ſicuti etiam quòd cardialgian, id eſt cordis dolorem, huius partis dolores appellant: & verbum καρδιώσσειν, plurimi exponentiũ aphoriſmos, pro καρδιαλγεῖν, id eſt corde dolore acceperunt: nonnulli verò ipſius viſceris cordis inquam, motum quendam palpitationi ſimilem, per cardiogmon intellexerũt. Fortis itaque ventriculi æſtus à flaua bile in ipſius tunicis ebulliente generatur. Rationabiliter autem iis qui ita affecti ſunt, & ventriculi mordetur os, atque ob id malus eſt caſus. Si quis verò per cardiogmon, crebrũ & velocem cordis motum, & præcipuè ſimilem palpitationi intellexerit: extremum ex eo malum ſignificatur, vim ſcilicet vitalem maximo incendio laborare.

LXVI.

ἘΝ τοῖσι πυρετοῖσιν τοῖσιν ὀξέσιν οἱ σπασμοὶ καὶ οἱ περὶ τὰ σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, κακόν.

In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.

Febres vehementes, veluti ignis neruos exiccantes, eos extendunt atque conuellunt, atque hoc modo malas afferunt conuulſiones. Nonnunquàm verò & viſcera ipſa in tali affectu dolorem ſentiunt, propter incendij vehementiam, ac ſiccitatem: atque idcirco malum eſſe inquiunt. Peior autem fuerit, ſi fortes dolores acciderint. Scimus autẽ quòd etiam propter inflammationem, vel eryſipelas, vel fortem obſtructionem, vel abſceſſum aliquem, in viſceribus dolores fiunt: ſed non fit veriſimile vt de his nũc ſermo habeatur ab ipſo. Manifeſtum enim in ipſis eſt periculum, neq; neceſſariò adiungitur conuulſioni, & cùm Hippocrat. in febribus dicit, morbos febriles intelligit: quando febres ipſæ ſunt morbus, non ſymptoma partis alicuius quæ aliquo dictorum affectuum laboret.

LXVII.

ἘΝ τοῖσι πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων φόβοι ἢ σπασμοὶ, κακόν.

In febribus, ex ſomnis timores, vel conuulſiones, malum.

Dictum ab ipſo anteà fuit: quòd ſomnus lædens ægrotantem, mortalis eſt, qui autem non lædit, non eſt mortalis vbi, qui „ exemplum ſermonis adiiciens, inquit: Vbi „ delirium ſomnus ſedat, bonum, tanquam „ ſomno exiſtente aliquo, ex quo delirium non ſedatur, ſed etiam excitatur aliquan„ do ac generatur. Verùm hîc alia profert exempla noxæ ex ſomno aduenietis: *Pauores ad conuulſiones.* Quidam verò nõ pauores ſcribunt, ſed labores: atqui nos ſæpe vidimus in morbis exitialibus & timores & labores & conuulſiones factas ex ſomnis. Hoc autẽ videtur contingere, quando in ſomnis ad cerebrũ humor infeſtus peruenerit, tunc magis intrà quàm extrà natura nota. Et quidẽ ſicuti iis, qui à cibo in ſomnum feruntur, caput impletur: ſic in pletoricis diſpoſitionibus, ſomni ipſum replentes aggrauant cerebrum. Si igitur ea plenitudo magis ad atræ bilis naturã vergit, timores fiunt: ſed ſi talis non fuerit, labores ac conuulſiones. Et ſomni vtique ſemper nocerent: quatenus in profundũ & viſcera materia fluit: niſi coctionis ratione plus afferrẽt vtilitatis quàm ſit damnũ,

quod ex motu ad interiora conſequitur. Non ſolùm autẽ in cerebro ipſo mali humores aceruati tales afferunt caſus, ſed & in ipſo ore ventriculi. Quare & in ſomnis magis euaporant, cùm incocti permanent: ſicuti coctione vtiles ſomnos inducunt.

LXVIII.

ἘΝ τοῖσι πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσκόπτον, κακὸν, σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

In febribus ſpiritus offendens, malum: conuulſionem enim ſignificat.

Spiritum nũc intelligere oportet ipſum dicere, ſicuti in prognoſtico, reſpirationẽ: qui vbi offendit, hoc eſt in medio ſui interruptus ſubſtiterit, conuulſionem ſignificat. Etenim fit mouentibus thoracẽ muſculis ac neruis iam conuulſione paratis, qua diſpoſitione inſuper aucta, & plures occupante partes, manifeſta cõuulſio hominem apprehendet. Cùm verò duplex ſit in reſpiratione motus: alter quo ſpiritus fertur ad interiora: inſpiratio dicitur: alter quo ad exteriora, contrariam accepit appellationem, expiratio nominatus. Offendit autem ſpiritus, aliquando quidem inſpirantibus: ſicuti cùm ipſe dicit: Duplex intrò reuocatio, veluti ſuperinſpiratio.

Ali

Aliquando expirantibus, ſicuti cùm dicit: Et ſpiritus offendens cùm ad exteriora fertur. In his igitur vtriuſque partis reſpirationis ſeorſum meminit, in propoſito verò aphoriſmo de tota ipſa vniuerſim pronuncians, inquit: Spiritus offendens, ſiue cum fertur intrò, ſiue cùm extrà, ſiue vtrobique iſtud accidat.

LXIX.

Ὁκόσοισιν οὖρα παχέαθρομβώδεα, ὀλίγα, οὐκ ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτοῦ, ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖσιν ἐξ ἀρχῆς ἢ διὰ ταχέων ὑπόστασιν ἴσχει.

Quibus adhuc febricitantibus vrinæ ſunt craſſæ, grumoſæ, paucæ, multitudo earum tenuis ſuperueniens, iuuat, præcipuè verò tales veniunt quibus ab initio, vel non ita multò poſt, ſedimentum ineſt.

Non ſimpliciter vrinas craſſas dixit, ſed & grumoſas adiecit duorum alterū oſtendens, vel craſſitudinis quantitatē, vel conſiſtentiæ inæqualitatē ac diuulſionem: ita vt plures quædam conſiſtentiæ circunſcriptæ appareant ipſarum, veluti grumi.

Nonnulli verò nō grumoſas ſcribunt, ſed cœnoſas, ſicuti Numiſianus & Dionyſius: qui ſiquidem per hoc verbū, fœtorē quendam oſtendunt, plus aliquid quàm alij demonſtrāt. Si verò velut craſſitudinis quātitatem, nihilò plus hoc ipſo docent. Sermo verò Hippocratis vniuerſus non videtur haberi de vrinis fœtidis, ſed de paucis tantū, ac craſſis, vt ex oppoſitione manifeſtat inquiens: *Multitudo veniēs ex his tenuis iuuat*. Quare ſi hoc ſolū ſcriberetur. Quibus vrinæ craſſæ, paucæ: nihil ſermoni deficeret. Fiunt autem & ſine febribus vrinæ tales, natura expurgante per renes totius corporis ſuperfluitates. Fiūt etiā in febre: vbi quiſpiam fortè exiſtimaret ad contraria tranſmutationē non eſſe bonā: quoniā magna ex parte in febribus, ex vrinis ab initio tenuibus fit ad craſſiores cōuerſio, tendente iam morbo ad ſolutionē. Atque ideo mihi videtur ita ſcriptus ab ipſo fuiſſe aphoriſmus: id quod raro accidit, edocente. Contingit enim aliquando vel per initium morbi, vel non multò pòſt vrinas craſſas, in fundo habere ſedimen. His igitur vrinis ſedimen bonū ſignū non eſt, ſicuti aliis quæ ab initio tenues exiſtētes ratione totius morbi noctionis ſedimen capiunt. Nō abſq; ratione autem craſſæ vri-

næ ſunt multitudine paucæ, vt quæ vix renes pertranſeant. Cùm itaq; maior pars talium humorũ malorum fuerit euacuata, & reliquum ſimul concoctum: tunc excernuntur multo prioribus tenuiores. Melius enim ſi ita dicatur & nõ tenues, abſolutè: quemadmodum dixit Hippoc. Quæ enim ſecundum naturã ſunt, non ſimpliciter tenues exiſtunt, ſicuti neque craſſæ, ſed medium tenẽt inter vtrunq; exceſſum, & cum mediocritatem habeãt, craſſiores quidem ſunt, atq; dicũtur aquoſis, tenuiores verò grumoſis, multæ verò cum ratione excernuntur, quia priùs fuere retentæ: quo tempore craſſæ exiſtentes, difficulter exibant.

LXX.

ΟΚόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀνατεταραγμένα, οἷον, ὑποζυγίου, τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται.

Quibus febricitantibus Vrinæ ſunt perturbatæ, quales ſunt iumentorum, ijs dolor capitis Vel adeſt, Vel aderit.

Hunc nõnulli aphoriſmum cum ſuperiori coniungunt, tanquã eius partem, ita ſcribentes: *Quibus Vrina perturbatæ ſunt, hiſce dolores capitis.* Et volunt quidam verbum, perturbatæ, contrarias oſtendere iis quas

quas antea grumoſas nominauit:nonnulli verò ipſas vrinas turbulentas. Falſum autem eſt quòd vrinæ tenues ſunt cum dolore capitis. Videntur enim dolores capitis aliquando antecedere, aliquando ſimul eſſe cum perturbatis vrinis, qualéſnã autẽ hæ ſint, manifeſtè monſtrauit inquiens, *Quales ſunt iumẽtorũ*, & tales fiũt, materia craſſa ac denſa à calore agitata. Hæ enim videntur maximè etiam cũ ab externo calore in vaporem ſoluuntur, ſicuti bitumẽ, pix, atque reſina. Nonnullæ igitur tales vrinæ longo tẽpore manent perturbatæ, nonnullæ verò citò ſedimen craſſum habent, & citò morbũ ſolutũ iri ſignificant. Quæ verò non reſident: ſi vires affuerint, longum fore morbũ oſtendũt, ſi imbecillitas adſit, ægri mortem prænunciãt. Hæc quidem ex ſuperabundanti à nobis ſunt dicta: quoniam non carent vtilitate, quæ verò ad ipſum attinentia aphoriſmum adhuc dicere oportet ſunt iſta: Vrinis perturbatis, capitis dolores neceſſariò aut adſunt, aut aderunt, vt inquit Hippocrates: quoniã ſpiritus flatuoſus vnà cùm calore promptè fertur ad caput. Nõ tamen ſiquis dolet caput, aut doliturus eſt huic omnino tales ſunt vrinæ futuræ. Fiunt enim dolores capitis etiam ex calore ſolo, nonnun-

quam

quam verò ex flaua bile quæ vel in capite vel in ventriculo continetur, & ex humorum abundantia caput opprimente, vel propter aliquam loci obſtructionem, vel à ſpiritu flatuoſo habente in parte ipſa generationem: quorum nullum talem facit vrinam ex neceſſitate.

LXXI.

Ὁκόσοισιν ἑβδομαία κρίνεται, τούτοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τετάρτῃ ἐρυθρὸν, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον.

Quibus ſeptimo die fit criſis iis nubecula rubea quarto die in vrina apparet, & alia ex ratione.

Sicuti in multis aliis ſeipſos imperitos artis Hippocratis oſtenderũt plurimi eorum qui eius librum expoſuerunt: ſic & in iſto aphoriſmo. Putant enim appoſuiſſe aphoriſmo, hoc: *Et alia ex ratione*, ſignificaret quæcunq; circa ſomnos, vel vigilias, vel reſpirationem, vel accubitum, vel ſurrectionem, vel ſiquid aliud huiuſmodi in Prognoſtico ſcripſit, vt ſi hæc omnia bene facta videantur, ſeptimo die futuram ſperemus iudicationem. Videntur autem ignorare capita maximè ad præcognitionem facientia. Vigilant enim magna ex parte, & grauiter ſe habent, ac febriunt

vt

vehementiùs ægri quanto magis iudicatio appropinquat. Plures verò eorum propè iudicationem ſpirant difficulter. Non igitur quod ex vrinis apparet ſignum, ſine talibus caſibus fit ad firmiorem futuræ iudicationis ſpem, ſed multa alia quæ frequentius quàm iſtud apparent: de quibus nihil videntur cognoſcere, qui audent Hip pocratis commentarios exponere, priuſquam totam ipſius artē perdiſcant. Nam cùm quarta dies ſit index, quemadmodū ipſe edocuit, & qualis ſit futura ſeptima, nunciet, quodcunq. ſignum concoctionis in ipſa manifeſtum apparuerit, futurā ſeptima die iudicationem oſtendit, itaq. nō ſolùm rubra aliqua nubes apparens, anteà non viſa, iudicationem ſignificat, ſed & alba multo magis quàm ipſa, adhuc autē magis & ſublimamentum album æquale, atque conſiſtens. Si verò velociter admodum morbus moueatur: mutatio coloris & ſubſtantiæ ſunt ſufficientia ſigna futuræ iudicationis. Tenuis itaq; vrina ſi mediocriter craſſa efficiatur, ſicut & alba & pallida: in tali morbo iudicationem ſignificat. Vnius itaq; ſigni nominatim Hippocrates meminit, vrinæ ſcilicet rubræ: ſed vul cum hoc etiam alia ex ratione intelligamus quæcunque futuras iudicationes oſten

oſtendunt Sunt autem hæc,quæ in diebus ab ipſo vocatis indicibus & contemplabilibus,fieri conſueuere vel in vrinis , vel in excrementis alui inferioris,vel ſputis.Semper enim hæc talia omnia iudicationes ſignificant, non tamen bonas ſemper. Solis enim coctionis ſignis in diebus contemplabilibus apparentibus , bonæ futuræ iudicationes indicantur.Senſus ergo verborum aphoriſmi talis eſt.Meminit autẽ nubis rubeæ tanquã ſigni perrari. Albæ enim frequentiſſimè apparent,& ſunt ſignũ coctionis manifeſtũ Rubeæ vero raro fiunt: & niſi hoc in loco de ipſis dixiſſet Hippocra. quod in diebus indicãtibus apparẽtes futuram nũciant iudicationem , fortè nemo talẽ ipſis adeſſe vim expectaret : ſiquidem colorem rubeum ſalutarem quidem eſſe ait,ſed diutinum tamen. Nam in Prognoſtico ita ad verbum ſcribit:Si vero vrina fuerit ſubrubea,& ſedimen ſubrubeum & leue : magis quidem hæc diutina quàm illa,ſed admodum ſalubris. Nunquid igitur quarta die talis nubes apparens , futuram in ſeptima iudicationem ſignificabit, in alia autem aliqua indice non ſignificabit,diligentiùs eſt inquirendum : quod in ipſis operibus eſt obſeruandum. Nam quantũ ad rationes attinet, ſunt ad vtrãq;

partem argumenta, & magis ad alteram, quòd non ſignificabit, niſi morbus valdè vehementer moueatur. Nam ſi quarto die fiat, quod ſequitur tempus, æquale priori aſſumens non eſt impoſſibile quòd iudicationem oſtendat. In vndecimo autē apparens, nō mihi admodum videtur tribus tantum diebus egere, ſed etiam pluribus. Veriſſimum ſiquidem eſt colorem talem aliquid ſuffragari ſolutionibus. Ego quidem rarò ſignum tale in aliis diebus vidi præter quartum. Cui verò in ſeptimo apparuit, hic quartodecimo fuit iudicatus, cui verò quartodecimo, hic in vigeſimo. Apparuit autem cuidam alteri in vndecimo, qui decimoſeptimo iudicatus eſt: & cuidam alij in eodem vndecimo rurſus, qui vigeſimo die fuit iudicatus.

LXXII.

Ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα, λευκὰ, πονηρὰ, μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνεται.

Quibus vrina alba ſunt & perſpicua, male: præſertim verò in delirantibus apparent.

Vrinæ tales extremam cruditatē ſignificant, quare & morbos longos ſignificāt, quæ

quædã verò ex ipſis, cùm anticipauerint vires diſſoluere, ſunt pernicioſæ, veluti in deliriis. Nullum etenim vidi delirantem, in quo talis vrina apparuiſſet, ſaluatum. Melius ſiquidem eſt vt ſicuti totus morbus eſt bilioſus, ſic & vrinæ appareant bilioſæ. Aquoſæ autẽ vrinæ (tales enim ſunt albæ atque perſpicuæ) magnam cruditatẽ oſtendunt, & prætereà flauam bilem ad caput totam rapi. Quibuſdam enim vrinæ ſunt perſpicuæ, non tamen albæ, quæ ſcilicet tenuem habent ſubſtantiam, colorem verò bilioſum. Quæ verò perſpicuæ ſunt & albæ ſimul, ſunt penitus aquoſæ. Si igitur ſimpliciter ſcriptum ſit, *Maximè verò in delirantibus*: horum verborum intellectus eſt manifeſtus. Si verò fini ſermonis adiiciatur, ſicuti in aliis exemplaribus videtur adiectum, verbum, *apparent*, ſenſus erit talis: Aquoſæ vrinæ malæ ſunt: præcipuè verò tales apparent in delirantibus qui exitio proximi ſunt, neque enim in omnibus, quemadmodum nõnulli libri expoſitores intellexerunt: ignari eorum quæ in ægrotis apparent. In quibuſdam exemplaribus ita ſcriptus eſt finis aphoriſmi: Præcipuè verò in delirantibus tales apparent, & eſt idem intellectus qui ſecũdæ ſcripturæ anteà à nobis dictæ.

LXXIII.

Ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορίζοντα, ὀσφύος ἀλγήματος ἐπιγενομένου, αἱ κοιλίαι τουτέοισι καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι καταῤῥαγέωσιν, ἢ οὔρου πλῆθος ἐπέλθῃ, ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

Quibus hypochondria ſuſpenſa murmurant, lumborum dolore ſuperueniente, iis alui humectantur, niſi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo proueniat, hæc verò in febribus.

Hypochondriis ſuſpẽſis, hoc eſt ad maiorem tumorẽ ex multis cauſis deductis, quarum vna eſt ſpiritus flatuoſus (de hac nunc diſſerit) dupliciter contingens: nonnunquam quidem ex aliquo affectu difficilem habente ſolutionem partium ad aluum attinentium: nonnunquam verò ex aliqua recẽti occaſione. Diſtinguit autem Hippocrates nunc iſta. Nam prior diſpoſitio cum murmure nõ fit. Extẽſa enim atq; inflata inſtar vtris hypochondria in ea repræſentantur. Altera verò fit cum murmure. Sic autẽ nominatur ſpiritus ſonus cùm neque magnus neque multus extiterit, cũ quadam autem modica humiditate ad infer

feriora euacuatur. Et quidem accidit tali murmure deſcendente ad lumborum loca, vnà cum ipſo hypochondriorum tumorē deportari: vnde partibus, quæ hic ſunt, ex ipſo diſtentis prouenit dolor: déinde ita nonnunquam humore ad diſtributionem concitato, ſolus ſpiritus flatuoſus emittitur, nonnunquam vero vnà cum humore. Quinetiā humor diſtributus ſæpe per vrinas excernitur. Rectè ergo inquit in dictis ſignis aluum dirumpi, niſi anticipet ſeorſum quidem humor diſtribui, ſeorſum vero ſpiritus in inteſtinis retentus per ſedem excerni. Contingit vero quandoque vtrunque in corpus diſtributum videlicet & ſpiritum & humorem, cito ad veſicam permeare. Quod vero in fine aphoriſmi ſcribitur: In febribus vero hæc: tale aliquid mihi videtur ſignificare. A febribus moleſtari dicebant antiqui illos qui abſque inflammatione, vel abſceſſu, vel dolore, vel eryſipelate, vel (vt ſimpliciter dixerim) abſque aliquo membro præcipuè affecto, ægrotabant. Quod ſi propter lateris inflāmationem, vel pulmonis, vel talis partis alterius, febricitarent: non febricitantes ipſos nominabant, neque à febribus moleſtari dicebant: ſed pleuriticos aut peripneumonicos, & aliis ſimilibus nomini-

quod ex motu ad interiora conſequitur. Non ſolùm autẽ in cerebro ipſo mali humores aceruati tales afferunt caſus, ſed & in ipſo ore ventriculi. Quare & in ſomnis magis euaporant,cùm incocti permanent: ſicuti coctione vtiles ſomnos inducunt.

LXVIII.

ἘΝ τοῖσι πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσκόπτον, κακὸν, σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

In febribus ſpiritus offendens, malum: conuulſionem enim ſignificat.

Spiritum nũc intelligere oportet ipſum dicere, ſicuti in prognoſtico, reſpirationẽ: qui vbi offendit, hoc eſt in medio ſui interruptus ſubſtiterit, conuulſionem ſignificat. Etenim fit mouentibus thoracẽ muſculis ac neruis iam conuulſione paratis, qua diſpoſitione inſuper aucta, & plures occupante partes, manifeſta cõuulſio hominem apprehendet. Cùm verò duplex ſit in reſpiratione motus: alter quo ſpiritus fertur ad interiora: inſpiratio dicitur: alter quo ad exteriora, contrariam accepit appellationem, expiratio nominatus. Offendit autem ſpiritus, aliquando quidem inſpirantibus: ſicuti cùm ipſe dicit: Duplex intrò reuocatio, veluti ſuperinſpiratio.

Aliquando expirantibus, ſicuti cùm dicit: Et ſpiritus offendens cùm ad exteriora fertur. In his igitur vtriuſque partis reſpirationis ſeorſum meminit, in propoſito verò aphoriſmo de tota ipſa vniuerſim pronuncians, inquit: Spiritus offendens, ſiue cum fertur intrò, ſiue cùm extrà, ſiue vtrobique iſtud accidat.

LXIX.

ὉΚόσοισιν οὖρα παχέα θρομβώδεα, ὀλίγα, οὐκ ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτὸν, ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖσιν ἐξ ἀρχῆς ἢ διὰ ταχέων ὑπόστασιν ἴσχει.

Quibus adhuc febricitantibus vrinæ ſunt craſſæ, grumoſæ, paucæ, multitudo earum tenuis ſuperueniens, iuuat, præcipuè verò tales veniunt quibus ab initio, vel non ita multò pòſt, ſedimentum ineſt.

Non ſimpliciter vrinas craſſas dixit, ſed & grumoſas adiecit duorum alterũ oſtendens, vel craſſitudinis quantitatẽ, vel conſiſtentiæ inæqualitatẽ ac diuulſionem: ita vt plures quædam conſiſtentiæ circunſcriptæ appareant ipſarum, veluti grumi.

Nonnulli verò nõ grumoſas ſcribunt, ſed cœnoſas, ſicuti Numiſianus & Dionyſius: qui ſiquidem per hoc verbũ, fœtorẽ quendam oſtendunt, plus aliquid quàm alij demonſtrãt. Si verò velut craſſitudinis quãtitatem, nihilò plus hoc ipſo docent. Sermo verò Hippocratis vniuerſus non videtur haberi de vrinis fœtidis, ſed de paucis tantũ, ac craſſis, vt ex oppoſitione manifeſtat inquiens: *Multitudo veniẽs ex his tenuis iuuat*. Quare ſi hoc ſolũ ſcriberetur. Quibus vrinæ craſſæ, paucæ: nihil ſermoni deficeret. Fiunt autem & ſine febribus vrinæ tales, natura expurgante per renes totius corporis ſuperfluitates. Fiũt etiã in febre: vbi quiſpiam fortè exiſtimaret ad contraria tranſmutationẽ non eſſe bonã: quoniã magna ex parte in febribus, ex vrinis ab initio tenuibus fit ad craſſiores conuerſio, tendente iam morbo ad ſolutionẽ. Atque ideo mihi videtur ita ſcriptus ab ipſo fuiſſe aphoriſmus: id quod rarò accidit, edocente. Contingit enim aliquando vel per initium morbi, vel non multò pòſt vrinas craſſas, in fundo habere ſedimen. His igitur vrinis ſedimen bonũ ſignũ non eſt, ſicuti aliis quæ ab initio tenues exiſtẽtes ratione totius morbi noctionis ſedimen capiunt. Nõ abſq; ratione autem craſſæ vri-

næ

næ ſunt multitudine paucæ, vt quæ vix renes pertranſeant. Cùm itaq; maior pars talium humorũ malorum fuerit euacuata, & reliquum ſimul concoctum: tunc excernuntur multo prioribus tenuiores. Melius enim ſi ita dicatur & nõ tenues, abſolutè: quemadmodum dixit Hippoc. Quæ enim ſecundum naturã ſunt, non ſimpliciter tenues exiſtunt, ſicuti neque craſſæ, ſed medium tenẽt inter vtrunq; exceſſum, & cum mediocritatem habeãt, craſſiores quidem ſunt, atq; dicũtur aquoſis, tenuiores verò grumoſis, multæ verò cum ratione excernuntur, quia priùs fuere retentæ: quo tempore craſſæ exiſtentes, difficulter exibant.

LXX.

Ὁ Κόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀναπεταραγμένα, οἷον, ὑποζυγίου, τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται.

Quibus febricitantibus Vrinæ ſunt perturbatæ, quales ſunt iumentorum, ijs dolor capitis Vel adeſt, Vel aderit.

Hunc nõnulli aphoriſmum cum ſuperiori coniungunt, tanquã eius partem, ita ſcribentes: *Quibus Vrinæ perturbatæ ſunt, hiſce dolores capitis.* Et volunt quidam verbum, perturbatæ, contrarias oſtendere iis quas

quam verò ex flaua bile quæ vel in capite vel in ventriculo continetur, & ex humorum abundantia caput opprimente, vel propter aliquam loci obſtructionem, vel à ſpiritu flatuoſo habente in parte ipſa generationem: quorum nullum talem facit vrinam ex neceſſitate.

LXXI.

ΟΚόσοισιν ἑβδομαία κρίνεται, τούτοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τετάρτῃ ἐρυθρὸν, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον.

Quibus ſeptimo die fit criſis iis nubecula rubea quarto die in vrina apparet, & alia ex ratione.

Sicuti in multis aliis ſeipſos imperitos artis Hippocratis oſtenderūt plurimi eorum qui eius librum expoſuerunt: ſic & in iſto aphoriſmo. Putant enim appoſuiſſe aphoriſmo, hoc: *Et alia ex ratione*, ſignificaret quæcunq; circa ſomnos, vel vigilias, vel reſpirationem, vel accubitum, vel ſurrectionem, vel ſiquid aliud huiuſmodi in Prognoſtico ſcripſit, vt ſi hæc omnia bene facta videantur, ſeptimo die futuram ſperemus iudicationem. Videntur autem ignorare capita maximè ad præcognitionem facientia. Vigilant enim magna ex parte, & grauiter ſe habent, ac febriunt

vt

vehementiùs ægri quanto magis iudicatio appropinquat. Plures verò eorum propè iudicationem ſpirant difficulter. Non igitur quod ex vrinis apparet ſignum, ſine talibus caſibus fit ad firmiorem futuræ iudicationis ſpem, ſed multa alia quæ frequentius quàm iſtud apparent: de quibus nihil videntur cognoſcere, qui audent Hippocratis commentarios exponere, priuſquam totam ipſius artē perdiſcant. Nam cùm quarta dies ſit index, quemadmodū ipſe edocuit, & qualis ſit futura ſeptima, nunciet, quodcunq. ſignum concoctionis in ipſa manifeſtum apparuerit, futurā ſeptima die iudicationem oſtendit, itaq. nō ſolùm rubra aliqua nubes apparens, anteà non viſa, iudicationem ſignificat, ſed & alba multo magis quàm ipſa, adhuc autē magis & ſublimamentum album æquale, atque conſiſtens. Si verò velociter admodum morbus moueatur: mutatio coloris & ſubſtantiæ ſunt ſufficientia ſigna futuræ iudicationis. Tenuis itaq; vrina ſi mediocriter craſſa efficiatur, ſicut & alba & pallida: in tali morbo iudicationem ſignificat. Vnius itaq; ſigni nominatim Hippocrates meminit, vrinæ ſcilicet rubræ: ſed vul cum hoc etiam alia ex ratione intelligamus quæcunque futuras iudicationes oſten

oſtendunt Sunt autem hæc,quæ in diebus ab ipſo vocatis indicibus & contemplabilibus,fieri conſueuere vel in vrinis , vel in excrementis alui inferioris,vel ſputis.Semper enim hæc talia omnia iudicationes ſignificant, non tamen bonas ſemper. Solis enim coctionis ſignis in diebus contemplabilibus apparentibus , bonæ futuræ iudicationes indicantur.Senſus ergo verborum aphoriſmi talis eſt.Meminit autē nubis rubeæ tanquā ſigni perrari. Albæ enim frequentiſſimè apparent,& ſunt ſignū coctionis manifeſtū Rubeæ vero raro fiunt: & niſi hoc in loco de ipſis dixiſſet Hippocra. quod in diebus indicātibus apparētes futuram nūciant iudicationem , fortè nemo talē ipſis adeſſe vim expectaret : ſiquidem colorem rubeum ſalutarem quidem eſſe ait,ſed diutinum tamen. Nam in Prognoſtico ita ad verbum ſcribit:Si vero vrina fuerit ſubrubea,& ſedimen ſubrubeum & leue : magis quidem hæc diutina quàm illa,ſed admodum ſalubris. Nunquid igitur quarta die talis nubes apparens , futuram in ſeptima iudicationem ſignificabit, in alia autem aliqua indice non ſignificabit,diligentiùs eſt inquirendum : quod in ipſis operibus eſt obſeruandum. Nam quantū ad rationes attinet, ſunt ad vtrāq;

partem argumenta, & magis ad alteram, quòd non ſignificabit, niſi morbus valdè vehementer moueatur. Nam ſi quarto die fiat, quod ſequitur tempus, æquale priori aſſumens non eſt impoſſibile quòd iudicationem oſtendat. In vndecimo autẽ apparens, nõ mihi admodum videtur tribus tantum diebus egere, ſed etiam pluribus. Veriſſimum ſiquidem eſt colorem talem aliquid ſuffragari ſolutionibus. Ego quidem rarò ſignum tale in aliis diebus vidi præter quartum. Cui verò in ſeptimo apparuit, hic quartodecimo fuit iudicatus, cui verò quartodecimo, hic in vigeſimo. Apparuit autem cuidam alteri in vndecimo, qui decimoſeptimo iudicatus eſt: & cuidam alij in eodem vndecimo rurſus, qui vigeſimo die fuit iudicatus.

LXXII.

Ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα, λευκὰ, πονηρὰ, μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνεται.

Quibus vrinæ alba ſunt & perſpicua, malæ: præſertim vero in deliranti bus apparent.

Vrinæ tales extremam cruditatẽ ſignificant, quare & morbos longos ſignificãt,

quæ

quædã verò ex ipſis, cùm anticipauerint vires diſſoluere, ſunt pernicioſæ, veluti in deliriis. Nullum etenim vidi delirantem, in quo talis vrina apparuiſſet, ſaluatum. Melius ſiquidem eſt vt ſicuti totus morbus eſt billioſus, ſic & vrinæ appareant biliosæ. Aquoſæ autẽ vrinæ(tales enim ſunt albæ atque perſpicuæ) magnam cruditatẽ oſtendunt, & prætereà flauam bilem ad caput totam rapi. Quibuſdam enim vrinæ ſunt perſpicuæ, non tamen albæ, quæ ſcilicet tenuem habent ſubſtantiam,colorem verò bilioſum. Quæ verò perſpicuæ ſunt & albæ ſimul, ſunt penitus aquoſæ. Si igitur ſimpliciter ſcriptum ſit,*Maximè verò in delirantibus*: horum verborum intellectus eſt manifeſtus. Si verò fini ſermonis adiiciatur, ſicuti in aliis exemplaribus videtur adiectum,verbum,*apparent*,ſenſus erit talis:Aquoſæ vrinæ malæ ſunt:præcipuè verò tales apparent in delirantibus qui exitio proximi ſunt,neque enim in omnibus, quemadmodum nõnulli libri expoſitores intellexerunt: ignari eorum quæ in ægrotis apparent. In quibuſdam exemplaribus ita ſcriptus eſt finis aphoriſmi: Præcipuè verò in delirantibus tales apparent, & eſt idem intellectus qui ſecũdæ ſcripturæ anteà à nobis dictæ.

LXXIII.

ΟΚόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορίζοντα, ὀσφύος ἀλγήματος ἐπιγενομένου, αἱ κοιλίαι τουτέοισι καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι καταῤῥαγέωσιν, ἢ οὖρου πλῆθος ἐπέλθῃ, ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

Quibus hypochondria ſuſpenſa murmurant, lumborum dolore ſuperueniente, iis alui humectantur, niſi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo proueniat, hæc verò in febribus.

Hypochondriis ſuſpēſis, hoc eſt ad maiorem tumorē ex multis cauſis deductis, quarum vna eſt ſpiritus flatuoſus (de hac nunc diſſerit) dupliciter contingens: non nunquam quidem ex aliquo affectu difficilem habente ſolutionem partium ad aluum attinentium: nonnunquam verò ex aliqua recēti occaſione. Diſtinguit autem Hippocrates nunc iſta. Nam prior diſpoſitio cum murmure nō fit. Extēſa enim atq; inflata inſtar vtris hypochondria in ea repræſentantur. Altera verò fit cum murmure. Sic autē nominatur ſpiritus ſonus cùm neque magnus neque multus extiterit, cū quadam autem modica humiditate ad infer

feriora euacuatur. Et quidem accidit tali murmure deſcendente ad lumborum loca, vnà cum ipſo hypochondriorum tumorē deportari: vnde partibus, quæ hic ſunt, ex ipſo diſtentis prouenit dolor: déinde ita nonnunquam humore ad diſtributionem concitato, ſolus ſpiritus flatuoſus emittitur, nonnunquam vero vnà cum humore. Quinetiā humor diſtributus ſæpe per vrinas excernitur. Rectè ergo inquit in dictis ſignis aluum dirumpi, niſi anticipet ſeorſum quidem humor diſtribui, ſeorſum vero ſpiritus in inteſtinis retentus per ſedem excerni. Contingit vero quandoque vtrunque in corpus diſtributum videlicet & ſpiritum & humorem, cito ad veſicam permeare. Quod vero in fine aphoriſmi ſcribitur: In febribus vero hæc: tale aliquid mihi videtur ſignificare. A febribus moleſtari dicebant antiqui illos qui abſque inflammatione, vel abſceſſu, vel dolore, vel eryſipelate, vel (vt ſimpliciter dixerim) abſque aliquo membro præcipuè affecto, ægrotabant. Quod ſi propter lateris inflāmationem, vel pulmonis, vel talis partis alterius, febricitarent: non febricitantes ipſos nominabant, neque à febribus moleſtari dicebant: ſed pleuriticos aut peripneumonicos, & aliis ſimilibus nomini-

bus, veluti hepaticos & lienoſos appellabant. Nunc itaque mihi videtur Hippocr. duorum alterum velle inſinuare, vel quòd hæc quæ dixit, febribus accidunt in quibus nullum membrum affectum eſt: vel quòd illis etiam accidunt morbis, non tamen ipſis aluus erumpit, vel flatus aut vrinæ prodeunt. Neque enim aliquo naturæ motu membris ſpiritum flatuoſum expellentibus, murmur in illis contingit fieri, ſed tanquam ſymptoma ſolum.

LXXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐλπὶς ἐς τὰ ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ καὶ παχὺ, 51
καὶ λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι κοπώδεσι πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ λύεται.

Quibus ſperatur abſceſſus futurus ad articulos: eos liberat abſceſſu vrina multa, craſſa, & alba: qualis in laborioſis febribus quarto die quibuſdam incipit fieri. Si verò etiam ex naribus fluxerit ſanguis: breui admodum ſolutio fit.

Dictum eſt à me etiam priùs quòd abſceſſus fiũt ad articulos iis qui in his labo rem

rem paſſi ſunt, & quibus quouis modo in morbo articuli laſſati ſunt, & prætereà in quibuſcunque craſſorum humorum multitudo longo tempore perdurauerit. Si itaque natura valuerit per vrinam expurgare corpus, ægrum ab abſceſſu liberat, humorem ad articulos decubiturum per veſicam euacuans. Satis autem habuit laborioſarũ febrium veluti in quodam exemplo meminiſſe, quæ initium ad vrinam motionis in die indice accipiunt. His enim laborioſis hoc ineſt, quòd citò abſceſſus faciant, non expectantibus, vt aliæ, tempus prolixius. Iiſdem etiam iuxta aurem fieri abſceſſus conſueuere, ſicuti aliis etiam longioribus redundantia humorum magis ad inferiora decumbit. Quibus igitur caliditas maior materiam ſubleuauit: vel ſanguis profluuium patiuntur, aut parotidas, id eſt iuxta aures abſceſſus habent. Quòd autem ſolutio hæc citiùs fiat quàm quæ per vrinas, non oportet dicere: quare & in ipſa adiecit Hippocrates: *Et breuis admodum ſolutio fit*. altera quæ fit per vrinas euacuatione plures exigente dies. Quod autem quarto die dicitur, pro exemplo poſitum eſt: te verò oportet transferre ad omnes dies alios quicunque ſunt contemplabiles & iudicatorij.

LXXV.

ΗʹΝ αἷμα ἢ πῦον οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si ſanguinem aut pus mingat, aut renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat.

Siue in renibus, ſiue in veſica vlcus ſit, ſi quidẽ in vaſe aliquo magno ac rupto conſtiterit, & præcipuè cum aliqua exeſione: ſanguinis excretio cõſequitur, ſine autem pure, tantummodo. Contingit autem vt facto vlcere in aliquo vrinæ † meatuum, & pus & ſanguis per vrinam exeat. Hi verò, renes ac veſicam interiacent, quos oportet vnà intelligere cum illis. Exulcerantur autem ſæpe iis qui in renibus lapidem habent, meatus vrinarii, quandò à lapide aliquo acuto aut admodum aſpero in ipſis interſepto excoriantur. Vlcera autem ſi in pene fiant etiam ſine vrinis & pus exit & ſanguis. Exit autẽ & ſimul cum vrinis aliquando pus dirupto abſceſſu in aliquo ſuperiorum locorum. Quare plures expoſitores alteram ſcripturam magis probarũt, in qua coniunctio, &, ſcribitur in hunc modum: *Si ſanguinem & pus minxerit, renũ aut veſicæ vlcerationẽ ſignificat*, quaſi altero ſolo ſcilicet pure per loca vrinæ exeunte, fieri poſſit, vt ſit ſignum nõ modò renum

† οὐρητήρων.

vel

vel veſicæ exulceratæ , ſed etiam alicuius partium ſuperiorum. Fortè autem hi aliquid dicunt. Fortè etiam verbum, *mingat*, quòd aliud ſignificat quàm minxerit, in ſeipſo continet diſtinctionem. Neq; enim idem eſt, ita dicere , Si ſanguinem & pus mingat: & illo modo, Si ſanguinem & pus minxerit, vno enim vel duobus vel tribus diebus potuit meiere pus, dirupto abſceſſu ad vrinæ inſtrumenta. Multis autē diebus ac menſibus vbi hoc factum fuerit, renum aut veſicæ exulceratio ſignificatur. Vtrum autem iſtorum potius euenerit: dolor diſtinguit, qui in differentibus accidit locis , & ea quæ cum vrinis excernuntur: de quibus deinceps loquetur. Et quidem de vrinariis meatibus eadem eſt ratio.

LXXVI.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐοῦτι σαρκία μικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες ξυνεξέρχονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Quibus cum vrina craſſa caruncula parua, aut veluti capilli vnà exeunt, iis arenibus excernitur.

Paruæ quidem carunculæ renū ſubſtantiæ indicia ſunt: quod autem dicit veluti

capilli ad renes nullo modo pertinet.Neq; enim fieri poteſt, vt ad talem ſubſtantiæ formam rem diſſoluatur. Qui enim hoc aiunt, renum ignorant naturam. Sed neq; veſica reſoluta aut exeſa,vt quibuſdam viſum eſt,tales vrinæ exeunt.Sunt enim huius particulę,foliorum ſimiles magis:ſicuti & Hippocrates paulò poſt eas ſquamas appellat. Atque veritas ita ſe habet: quod nobis ſorte quadam ſæpius videre contigit:& alij quidam medici in operibus artis multum exercitati,ſæpe ſe aiũt vidiſſe vrinas tales. Vocant autem medici hanc paſſionem capillamenta,quoniam capillis albis præſertim ſimilia apparent,quæ in vrina feruntur. Nuper autem quidam talia corpora tam longa mingebat, vt incredibilis longitudo videretur. Nam quædam ex ipſis ad dimidium cubitum extendebãtur. Hic vero toto ferè anno qui anteceſſerat,in vſu cibario habuerat orobum,& fabam , & ſæpiſſime caſeum tenerum ac ſiccum.Et talia mingere contingit, aliis omnibus qui cibis craſſioribus veſcebantur. Tali igitur humore in renibus quodammodo vſto: capillis ſimiles ſubſtantiæ generantur.Et quidẽ modus ipſe curãdi,cauſæ inuentionẽ probat. Nã ab extenuantibus atq; incidentibus medicinis, adhibito

etiam alio victu humectãte,ægri curãtur. Si verò tanta eſſet exulceratio renum aut veſiçæ, vt eorum ſubſtantia diſſolueretur: non modo nihil ex talibus medicinis iuuarentur, ſed ſupra modũ exacerbarentur. In his itaque,ſicuti & in aliis,Hippocrates dignus eſt admiratione, eorum inuentor quæ à pluribus medicis adhunc vſq: diem fuere ignorata.Ipſa quoque ſermonis diligentia magnam habet admirationẽ, cùm dicat talia ex renibus excerni. Neq: enim ſicuti in ſuperiore aphoriſmo renum cauſatur exulcerationem,ita & nunc dixit: verum ſimpliciter ex renibus inquit excerni quemadmodum ſi aliquo mingente lapidem ex renibus ipſum excerni dicamus, non quòd ſit pars ſubſtãtiæ eorũ, ſed quoniam in ipſis ſuam habuit conſiſtentiam. Paruæ igitur carunculæ ſubſtãtiæ renum vl ceratorum partes exiſtunt: Qui verò veluti capilli : in renibus quidem conſiſtentiam accipiant,veluti alii lapides: nõ ſunt autem partes eorum ſubſtantiæ , malè in omnibus exẽplaribus hic aphoriſmus ſine particula,*aut*,legitur. Carũculæ paruæ veluti capilli.Nullo enim modo carũculæ paruæ aſſimilantur capillis. Verùm oportet inter verbum,*parua* & *veluti*,mediã ponere dictionẽ,*aut*,tanquam Hippocrates non

non de vna re , ſed de duabus faciat ſuo ſermone mentionẽ,quarũ vna eſt. *Carnes parua*:altera verò, *Veluti capilli*, In iis igitur quæ ſunt veluti capilli,ſemper , vrina eſt craſſa: vtpote cũ pituitoſa ſubſtãtiã q̃ venæ aggregarunt,per renes expurgetur. In carunculis autem non eſt neceſſarium. Nunquam tamen talem vidi renũ diſpoſitionem:ſed veluti carûnculæ,ſæpius à me viſæ ſunt in illis febribus in quibus etiam quæ ſunt ſimilia orobis, ſedimina conſpiciuntur:ſanguine craſſo in renibus aut in hepate exuſto.Non tamen veras carunculas vnquam vidi cum vrina exeuntes.Poteſt igitur,vt puto,craſſa vrina ab ipſo dici quæ ſecundũ naturam eſt & mediocris. Hæc enim tenui quodãmodo opponitur. Neq; nos latet quòd propriè quidem exceſſus medio oppoſiti ita nominãtur : per abuſionem autem,& medio & mediocri, extremorum nomina tribuuntur: cum & ad maximè craſſum,tenue:& ad maximè tenue,craſſum nominetur. Quod ſi ita intellexerimus,ſermo talis erit : Quibus in vrina quę tenuis non eſt,ea quæ diximus exeunt:renum eſt paſsio , ſi verò vrina ſit tenuis,totũ venoſum patitur genus.Eundem intellectum mihi videtur etiam in ſequenti oſtendere aphoriſmo.

LXXVII.

LXXVII

ΟΚόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι πιτυρώδεα συνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ.

Quibus cum vrina craſſa, furfurea quedã ſimul exeunt, ÿs veſica ſcabie laborat.

Quãdo vrina tenuis fuerit, haud ſecundum naturam venæ ſe habent. Cùm verò nõ tenuem, ſed mediocrem habuerit ſubſtantiam, (in quo ſignificato craſſam accipere oportet hoc loco) ea quæ ſimul cum tali vrina excernuntur, circa renes, aut veſicam paſsionem oſtẽdunt: Cùm enim ex venis vrina veniat, in renibus autem percoletur, in veſica verò aggregetur: quicquid in ea præter naturam apparuerit, aut venas, aut renes, aut veſicã malè ſe habere indicabit: ſicuti & nunc furfurea veſicã ſcabie laborare, quando venæ nullum affectum habent. Feruntur enim & ex ipſis alquando furfurea, cùm earũ tunica patitur, quemadmodũ & veſicæ: vel cum ſanguis qui in ipſis continetur, à febre ardente peruritur. Aptior autem ad hoc eſt quicunq; humor in eis craſsior exiſtit, & magis qui veluti fæx ſanguinis eſt, quem ſolemus humorem melancholicum nomi[illegible] enim cutis ſuperficies (quam

†cutem

† ἐπιδερμίδα.

†cutem ſuperiorem nominant) in ſcabiæ lepra, atque lichenibus tenue quid abiicit (quale quod ſerpentum ſenectus nominatur) ſic vbi in partibus interioribus ea quæ eſt veluti cutis, tale aliquid patitur, ſymptoma quoq; morbi, erit ſimile. Hac ratione igitur & venæ ipſę atq; veſica ſcabie laborantes furfureos cortices vnà cum vrinis emittent. Diſtinctio autem fiet ex tenuitate ac craſſitudine vrinæ, vt anteà diximus. Tenuis enim vrina venas, nõ tenuis autem veſicam pati indicabit.

LXXVIII.

ΟΚόσοι ἀπὸ ταυτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

Quicunque ſponte ſanguinem mingunt: ijs à renibus venula rupta ſignificatur.

Illud *ſponte*, poteſt ſignificare, ſine cauſa externa: aut velut repentè, nullo præcedẽte caſu: vt in veſica vlcerata. In ipſa enim venam rumpi ex influẽtis ſanguinis abundantia, quemadmodum in renibus eſt impoſſibile. Neque enim per eius venas ſanguis percolatur, ſed ſolùm tantũ quantũ ipſi ſufficit, ſuppeditatur. Prætereà neque venæ veſicæ nudæ aut inueſtes natura ſũt ſicuti quæ renum ventres ſubintrant, quarũ ora periũtur, & quæ aliquando ſ[illegible]

rum

rumpuntur propter humorum multitudinem ac craſſitudinem qui in ipſis continentur. Diruptio itaque puri ſanguinis facit euacuationem. Ora autem aperta non vniuerſim ſanguinem effundũt, præſertim cũ parua eſt apertio, ſed paulatim atq; tenuiorem percolant: vnde totam vrinam ſubſanguineam efficiunt. Fit autẽ, vt dixi, & venis veſicæ exeſione laborantibus, ſanguinis euacuatio, quam antecedunt vlceris ſigna in veſica exiſtẽtis, hoc eſt & loca dolor, & pus, & ſæpe ipſius corporis veſicæ quædã veluti fruſtula. Hac ratione igitur melius verbum, ſponte pro repente, accipere: quàm pro ſine cauſa manifeſta, ſiquidem ſanguis ex renibus ſæpius & ſine cauſa excernitur manifeſta, vaſe ex multitudine rupto, ſed aliquando ob ſaltum vehemẽtiorem, vel ex alto caſum velictum.

LXXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ ψαμμώδεα ὑφίσταται, τουτέοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ.

In quorum vrinis velut arenula ſubſiſtũt is veſica laborat calculo.

Nõ ſolùm veſica, ſed etiam renes poſſũt laborare. Itaque manifeſtè mancus eſt aphoriſmus: ſiue quia Hippocrates ipſe dimidiam partem ſermonis neglexerit, ſiue

quia

quia primus librarius omiſerit. Siue enim in renibus, ſiue in veſica calculi generantur, vnà cum vrinis exeũt arenoſæ ſpecies.

LXXX.

ἭΝ αἷμα οὐρέῃ, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸ περίναιον, τὰ περὶ τὴν κύστιν πονεῖ.

Si ſanguinem mingant, aut grumos vel ſtillicidium vrinæ habeant, & dolor inimum incidat ventrem, & pectinem, & femem: ad veſicam labor eſt.

Duobus modis finis ſcribitur apho iſmi, in quibuſdam exemplaribus ſcribitur *labor eſt*, in quibuſdã morbus eſt, ferè in hoc nihil inuicem ſcripturæ differũt. Communiter autẽ ambæ errant, ſi quis intelligat ad veſicã ab Hippocrate dici, quaſi ipſam veſicam laborare dixiſſet. Nam iiquos me morat caſus, cõmunes ſunt omnibus quæ vrinæ ſeruiunt inſtrumentis, veſicę, renibus vrinariis meatibus. Melius eſt itaque hoc modo ad veſicam, accipere, non tanquam ſola veſica ſignificetur, ſed & partes quæ illi annectuntur. Quinetiam vt ita accipiamus, hortabitur ſequens aphoriſmus in quo non ad veſicam morbum eſſe dicit ſed ipſius veſicæ eſſe exulcerationem tan

quam

quam non idem ſit dicere, veſicam affici, & ad veſicam eſſe affectum.

LXXXI.

ἨΝ αἷμα καὶ πῦον οὐρέῃ, καὶ λεπίδας, καὶ ὀσμὴ βδηρείη ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si ſanguinem aut pus minxerit, aut ſquamulas, & grauis odor adſit, veſicæ exulcerationem ſignificat.

Sanguinem quidẽ & pus meiere omniũ inſtrumentorum quæ vrinæ obſeruiunt, ſunt ſigna communia, odor autem grauis, hoc eſt, inſuauis, adhuc autem magis ſquamulæ ſunt propriæ veſicæ. In pluribus igitur exemplaribus. Si ſãguinem & pus minxerit, ſcriptũ inuenitur. In quibuſdam vero. Si ſanguinem vel pus minxerit, ſignificabit autem hæc ſcriptura ſecunda coniunctionem, aut eſſe diſiunctiuam, quaſi vtrumlibet horũ quę dicta ſunt, ſignificet vlcerationem, altera vero vult ambo aſsidere, vel ſimul vnà, vel alternatim.

LXXXII.

ὉΚόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φύματα φύεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύσις.

Quibus in vrinaria fiſtula tubercula naſ

ſcuntur: iis ſuppuratione facta & eruptione, ſolutio aduenit.

Ob ſermonis breuitatē nihil magni hoc haberi aphoriſmo ſuſpicabitur quiſpiam. Facilè enim eſt vnicuiq; intelligere quòd in meatu, vrinario qui in pene eſt (hunc enim meatum fiſtulam vrinariā nomināt) ſi conſiſtant tubercula, & mox rūpantur, fieri ſolutionem. Verùm ſi diligētius animaduertimus, magnū aliquid ex eo oſtenditur. Cōtingit enim vrinā aliquādo retineri ob tale tuberculū: ex cuius diruptione ſanitas proculdubio ſequetur. Verùm ex dictis quædā dubitatio ſuboritur, vtrum ſolùm velit hæc quæ in hoc loco ſunt nata tubercula, rumpi: vel ſæpius quidē hoc accidere, fieri tamen poſſe vt etiam diſſoluātur: an exemplum ſolutionum vnum hoc aliquod ſcripſerit, diruptionem, quod verius exiſtit.

LXXXIII.

Οὔρησις νύκτωρ πολλὴ γινομένη σμικρὴν τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

Mictio noctu plurima contingens, paruam ſignificat deiectionem.

Quod quidem neceſſarium fit ventris humore diſtributo, minorem fieri alui deiectio

iectionem vnicuiq; manifeſtum, ſed cum hoc vnà illud apparet, quòd eo vnà cum cibis exeunte, aluus quidem humidior fit atque ideo plura deiicit', vrina verò paucior excernetur. Docebit autem non hæc ipſa ratio alui fluentis, & ſiccæ remedia. In quibus enim ſupra modum humida aluus deprehenditur, iis potum minorem exhibebimus, ac prætereà illi viam àd veſicam parabimus. In quibus verò ſiccior: plus dabimus potus, & diſtributionem, quantum fieri poterit, prohibemus.

tius mordetur, fieri conuulſiones: ſicuti adoleſcēti qui æruginem euomuerat. Præſtat enim æruginem, quàm æruginoſum vomitū illam nominare. Erat enim qualis quæ vera ærugo nominatur, floridiſſima, verùm inter vomendū, totū corpus cōuulſum eſt: & æruginæ euacuata, febris ſtatim & cōuulſio ceſſauit. Tale autem erat quod euomuerat, ac ſi quis optimam æruginem aqua diluat: adeò vt ex eorū vnione talis ſubſtantia exultet, quæ defruti craſſitudinem repræſentet. Non impoſſibile eſt igitur (vt dixi) propter conſenſum cum ore ventriculi fieri conuulſionem ex elleboro albo: & hæc conuulſio fuerit mitiſſima. Contingit etiā propter ipſam euacuationum ſupra modū ipſi purgatis cōuulſionē aduenire: ſicuti cholericis, contractiones frequenter adueniunt, ac maximè eorum qui ſunt in ſuris muſculorū. Sed neq; illud eſt impoſſibile, propter pharmaci efficaciam ex neruis humiditates ad ſe attrahētis, ex hac afflictione fieri cōuulſionē. Sed & ellebori aliquādo vi ad diſtributionem impulſa vehementius, cōtingit neruorum ſubſtātiā violētius exiccari. Ipſe enim nos docuit Hippoc. quòd fit cōuulſio ex repletione & inanitione, corporū videlicet neruoſorum, à quibus motus volūtarij perfi-

ciuntur.Sunt autem hæc,nerui,ligamenta, muſculi,& tendones. Sicuti enim foris videmus lora & chordas tendi,vbi vehementius exiccantur aut multa madent humiditate: ſic & in corporibus animaliũ par eſt fieri non rarò conuulſionem. Liquet porrò quòd ex repletione conuulſio,ſanabilis eſt per euacuationem. Ea verò quæ fit ex inanitione, & neruorũ ſiccitate:non facilè admittit curationem. Fit autem, vt dixi,& propter conſenſum conuulſio: quam non debemus exiſtimare fuiſſe ab Hippocrate prætermiſſam. Eam enim quæ primariò fit:conuulſionem oſtendit, cum ait conuulſionẽ ex repletione atq; à initione generari.Atqui ſcimus etiam morſus ratione fieri in ore ventriculi ſingultum, adeò vt quiſpiam & neruos itidem pati exiſtimauerit. Et videbitur iſta conuulſio iis qui elleboro purgati ſunt, aliquando fieri, ab Hippoc. prætermiſſa:niſi per Iouem illam dixerit quiſpiam fieri ex inanitione, cùm humores mordaces vim habeant exiccandi.Hi itaque modi ſunt eorum qui ex elleboro cõuelluntur. Sanatur autem ex ipſis, tum quæ propter morſum tum quæ propter vomitus vehementiam euenit, quæ autem ex ſiccitate accidit, inſanabilis eſt. Non abſque ratione igitur totum hoc genus

nus Hippocrates ait eſſe lethale, quoniam nonnullæ eius ſpecies cum difficultate ſanantur. Vna autem inſanabilis eſt.

II.

Ἐπὶ τραύματι σπασμὸς ἐπιγενόμενος, θανάσιμον.

Conuulſio ex vulnere, lethalis eſt.

Sicuti in eo qui hunc antecedit aphoriſmo, mortalem dixit eſſe conuulſionem (quod idem eſt ac ſi diceret periculoſam, atque ad mortẽ ſæpius terminantem) ſic & nunc eam quæ fit ex vulnere cõuulſionem, lethalem dixit eſſe, non tanquam ex neceſſitate ac ſemper mortem afferentem, ſed tanquam admodum crebrò. Sic & in multis ex prioribus aphoriſmis, lethalis nomine, vſus eſt vti. Ex vulneribus igitur fiunt conuulſiones ratione ſequentis ipſa inflammationis, vbi partes neruoſas attigerit. Et primùm quidem videntur conuelli quæ è directo ſunt partium inflammatione laborantium: deinde poſtquam & principium attigerit, paſſio ad totum extenditur corpus.

III.

Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus aut conuulſio ſuperueniens, malum.

Non eſt exiſtimandum aliud ſignificari ſuperiore nomine, lethale: quàm præſenti, malum, videlicet. Conſueuit ſiquidẽ Hippocra. caſus illos ita nominare, quos lethum ſæpe ſubſequitur. Si qui verò per magis & minus differre hæc nomina videantur: maius periculum per vocẽ, lethale: quàm per malum, oſtendetur. Quæ igitur fit ex plurima ſanguinis profuſione conuulſio: ex altero genere cauſarũ ipſam efficientium conſiſtit, vt anteà dictum eſt.

IIII.

Ἐπὶ ὑπερκαθάρσει σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Ex nimia purgatione conuulſio aut ſingultus ſuperueniens, malum.

Quod aliquando iis qui elleborũ ſumpſerunt diximus fieri, hoc nunc oſtendit in omnibus qui quouis modo purgantur. Conuelluntur enim qui vltra modũ purgantur, eàſdem ob cauſas quas diximus, in iis qui elleborum aſſumpſerunt, & iis qui hac ratione laborant, nõ paruum periculum imminet, ſiquidem peior eſt ea quæ fit ex inanitione conuulſio, altera quæ fit ex repletione. Quòd autem & ſingultus conuulſio ſit ſtomachi ſecundum Hippocratem, nos vtique nouimus.

V.

V.

ἮΝ μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, σπασθεὶς ἀποθνήσκει, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν καθ' ἣν αἱ κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται.

Si ebrius quiſpiam repentè obmutuerit: conuulſus moritur, niſi febre corripiatur: aut vbi ad horam peruenerit qua ſoluuntur crapulæ, vocem recuperet.

Repletis neruis talis conuulſio fit. Solet autem facillimè eos replere vinũ, vt quod calidam habeat temperaturã, talis ſiquidẽ natura promptè omnia ſubintrat, cũ præſertim nõ admodum craſſam ſubſtantiam habuerit. Subſtantiæ igitur copia neruis affert conuulſionẽ. Rurſus autẽ qualitate ſanat eam quam fecit diſpoſitionẽ, neruos calefaciendo atq; exiccando, & ſi hoc aliquando facere nequeat, mortem ſubſequi eſt neceſſariũ. Qua autem vi diximus vinum ſanare cõuulſiones, eadẽ videlicet & febris ſanat. Hîc verò maximè obſeruanda eſt Hippoc. conſuetudo, qui mutos nominat illos qui quouis modo obſtupuerunt. Verũ propriè ſtupor nominatur totius corporis inſenſibilitas atq; immobitas repẽtina. Hanc itaq; diſpoſitionẽ con-

ſueuit Hippocrates ex vno ſymptomatum nominare: & fit proculdubio neruorum principio patiẽte. Neq; enim aliter poteſt omnino conuelli corpus antequã id principium patiatur, vel primariò vel per conſenſum: altero priùs patiente membro. Liquet autẽ omnem capitis noxã ex vino factam, à Græcis eræpalem nominari. Vnde nonnulli vocabuli fecêre etymologiam, ἀπὸ τὸ κάρηνον πάλλεσθαι, quod ſignificat caput concuti. Horam autem qua crapulæ ſoluuntur, tempus nominauit. Eſt autem hoc tempus non præciſum neque circunſcriptum omnibus vna menſura. Quidam enim poſtridie à crapula ſunt liberati, quidam verò ſequenti nocte, quidam verò tertio die, & fit hoc pro multitudine ac vi epoti vini, & eius qui potauit natura. Sicuti enim neque cibus vnum habet in omnibus tempus coctionis præfinitum: ſic neque vinum. Aut igitur oportet nos ægri naturam habere experientia compertam, aut poſtremum terminum obſeruare: in quo ſi neque febricitare, neque loqui anticipauerit, conuulſus morietur.

VI.

Ὁκόσοι ὑπὸ τετάνου ἁλίσκονται ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Qui

Quicunque tetano corripiuntur, in quatuor diebus pereunt: ſi vero hos effugerint, ſani fiunt.

Tetanus morbus peracutus eſt, vt qui compoſitus ſit ex emproſthoto, id eſt ad anteriora tenſione, & epiſthotono, id eſt ad poſteriora tenſione, ita quòd citiùs in ipſo fit iudicatio, non tolerante natura longiori tempore tenſionis laborem. In primo igitur circuitu dierum iudicatoriorum paſſio iudicatur.

VII.

ΤΆ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίνεται, μετάστασιν ἴσχει. ὁκόσοισι δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Quibuſcunque morbi comitiales fiunt ante pubertatem mutationem accipiunt, quibuſcunque autem vigeſimoquinto, ferè commoriuntur.

Propriè quidem paſſionis mutationes nominant, quando ex vna parte tranſeunt ad aliam: per abuſionẽ etiã omnes ſolutiones ita nominantur, & mihi videtur Hippocra. in ſecundo ſignificatu vſus eſſe appellatione. Nõ modò enim ad alias partes tranſ

tranſlatis iis qui morbum comitialem faciunt humoribus, ſoluitur paſſio, ſed etiã omnino curatis. Sunt enim hi craſſi, frigidi, & pituitoſi. Ceſſant etiam ob ætatem ac ſicciorem naturã tranſmutatam, & ob exercitationem, & victũ exiccantem, adiunctis ad hæc idoneis medicinis. Verũ Hippocrates nunc ſolùm eius meminit mutationis, quæ ex ætate fit: à qua docti, formã etiam victus vnà cum medicinis inueniemus. Quod igitur in altera parte aphoriſmorum dicit, Qui morbo comitiali laborant, ſi iuuenes fuerint, mutationibus maximè ætatis & regionum & victus & locorũ liberãtur: hoc nunc in ipſis paſſionibus declarauit: morbos comitiales qui ante pubertatem fiunt, ceſſare ex ætatis commutatione: qui verò vltra vigeſimumquintum annum proceſſere, commori inquiens. Vnde liquet quòd pubertatis tempus, vſq; ad vigeſimumquintũ annum extendi arbitratur, cùm ſumat initium in ſecunda ſeptimana. Certum eſt autem quòd neq; omnibus ſanabitur paſſio ex pubere ætate, niſi & alia rectè geſſerint: neq; quibus in hac accidit omnino permanet, ſi bonam victus rationẽ adhibeant. Verùm quòd non habeant ex ætate ſanationẽ, ſed quantum ad eã attinet paſſio cõſeneſcat,

iquidò oſtendit. Non tamen adhuc manifeſtè dictum eſt, quãuis videatur manifeſtum iis qui negligentiùs accipiunt verba lla, *Quibus verò vigeſimoquinto anno, immoriuntur*. Neq; enim iis ſolis paſſio commoritur, quibus vigeſimumquintum anium agentibus aduenit, ſed multo magis tiam vltra hanc ætatem progreſſis. Adlentes igitur ſermoni Hippocratis illud quod deeſt, verum ex omni parte ipſum aciemus: Morbi comitiales qui quidem nte pubertatem fiunt, in eius ætatis temore finiunt: qui vltra pubertatem procelunt, commoriuntur. Tempus autẽ puber atis eſt poſt quartumdecimũ annum vſq; d vigeſimumquintum. Eſt autem & alia criptura talis: *Quibuſcũque vigeſimoquinto nno accidunt, ferè cõmoriuntur*, ſignificante erbo *ferè*, idem quod plurima ex parte.

VIII.

Ὁκόσοι πλευριτικοὶ γενόμενοι, οὐκ ἀνακαθαίρονται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι, τουτέοισιν ἐς ἐμπύημα μεθίσταται.

Quicunque morbo laterali laborantes, in uatuordecim diebus non repugnatur, ij ad ſuppurationem vertuntur.

Eam quæ fit per ſputa euacuationem hu

humorum facientium morbū lateralem, ſolet.Hippoc.Purgationem ac repurgationem nominare, ſicuti etiam expuere, pro purgari tam in libro de victu acutorum, quàm in Prognoſtico vſurpauit. Verum nunc tempus præfinit purgationis:in quo ſi non fiat, in ſuppurationem ait verti morbum lateralem, eam videlicet quæ fit in pus tranſmutationem, ita nominans omnem (ſicuti in Prognoſtico ſæpius) aut eam quæ fit inter thoracem & pulmonem, puris effuſionem. Fit enim vtrunque horum, quando morbo laterali laborantes non expurgantur per ſputa. Verum ſecundum quod diximus, ipſe in ſequentibus eruptionem ſuppurationis nominauit.

IX.

Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τῇσιν ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα ἐτέων μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα ἐτέων.

Tabes fiunt præcipuè ætatibus à decimooctauo vſque ad trigeſimumquintum.

In ſuperioribus aphoriſmis quādo morbos ætatū enarrabat [Iuuenibus autē, inquit, ſanguinis ſputa, tabes.] Nunc verò etiam numerū appoſuit annorū, non proptereà eadem rurſus ſcribēs quę anteà, ſed propter paſſionum thoracis atq; pulmonis

com

communionẽ. Propter quid autẽ iuuenes his morbis præcipuè corripiantur, anteà diximus: de annis autẽ ætatũ nunc determinandum, quoniã & Hippocra. dixit tabem maximè fieri ætatibus à decimooctauo vſq; ad trigeſimumquintũ. Quod enim ætatibus numero plurali dicitur, quãdam habet ſignificationẽ quod Hippocra. ætatem exiſtimat non vnã eſſe ætatẽ quæ media eſt inter annos commemoratos. Neq; ſanè vna eſt, ſi diligentius conſideramus: verùm ea quæ eſt à decimooctauo vſque ad vigeſimumquintum annũ, adoleſcentium eſt: quæ autem ab hinc vſq; ad trigeſimumquintum, iuniorum.

X.

Ὁκόσοι κυνάγχην διαφεύγουσιν, ἐς τὸν πνεύμονα αὐτέοισι τρέπεται, καὶ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσιν, ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ἔμπυοι γίνονται.

Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem vertitur, & in ſeptem diebus pereunt, ſi verò has effugerint, ſuppurantur.

De tranſitione nũc ipſi eſt ſermo, anginæ in pulmonem: quam ait plerunque ante ſeptimum diem occidere, ægro videlicet ſuffocato: ſi verò id tempus poſſit euader

dere, fluxione in pus conuerſa, ſuppurari.

XI.

ΤΟῖσιν ὑπὸ τῆς φθισίων ἐνοχλουμένοισιν, ἢν τὸ πλύσμα ὅπερ ἂν ἀποβήξωσι βαρὺ ὄζῃ ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, θανάσιμον.

Qui tabe moleſtantur, ſi ſputum quod extuſsiunt, graue olet iniectum carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale.

Eas quæ ſunt in pulmone vlceroſas diſpoſitiones, nunc tabes nominat, in quibus iubet odorem diligentius perpendi, id quod expuatur, carbonibus iniiciendo. Sicuti autem prius in vlceribus veſicæ odorem dixit greuam ſentiri, ita & nunc tabidorum ſputum grauiter olere. Si verò & ex capite capilli defluant ita affectis, lethalem eſſe notam: quoniam † maximus alimenti defectus oſtenditur, atque aliquando humorum corruptio.

† Si rectè verba græca obſerues, ſic vertendum videtur, vltimi alimenti defectus oſtēdit, ait enim ἐν

XII.

ΟΚόσοισιν ἂν φθισιῶσιν αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσιν, οὗτοι διαῤῥοίης ἐπιγενομένης ἀποθνήσκουσιν.

Quibuſcunque tabe laborantibus, capil

pilli à capite defluũt:ijs alui profluuio ſuperueniente,moriuntur. † δείκνυθαι ἔνδειαν τροφῆς ἰσχάτης.

De tabidis iam morti vicinis, nunc ſermo habetur:quos etiam malè habere oſtẽdebat defluuium capillorum. Alui autem profluuio ſuperueniente, mortem appropinquare oppinandũ:cùm hoc ſymptoma mala cauſa,& malũ ſignũ exiſtat.Fit enim ex virium imbecillitate,quæ viciſſim ex ipſo ſymptomate fiunt imbecilliores.

XIII.

ὉΚόσοι αἷμα ἀφρῶδες ἀναπλύουσι,τουτέοισιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται.

Quicunque ſpumoſum ſanguinem expuunt,ijs è pulmone eductio fit.

Et pleraque exemplaria,& quàm pluri mi huius libri expoſitores norunt aphoriſmum in hæc verba ſcriptum: *Quicunque ſanguinẽ ſpumoſum euomunt,ijs è pulmone eductio fit.* Et quidam ipſum exponẽtes, aiunt verbum id multitudinem ſignificare : ac propterea à proprio ſtatu eſt tranſlatum. Apertè autem mentiuntur contra id quod apparet. Sæpe enim viſus eſt ſanguis ſpumoſus abſque multitudine fieri. Si igitur ita Hippocrates ſcripſerit, ipſum abuſum

fuiſſe vocabulo dicemus. Neq; enim ſanguis multus, ex pulmone eductionem ſignificat, paucus verò, ex alio loco. Si verò expuunt, aut extuſſiunt, ſcriptum ſit: tunc proprio vſum fuiſſe vocabulo, & oſtendere ſanguinem talem, carnoſam pulmonis ſubſtantiam (quæ eſt ipſius vera ſubſtantia) affectam vlceribus eſſe, adeò vt verè dicatur ſanguis ſpumoſus ſolius pulmonis vlcera indicari, non autem verè: vlcerato pulmone, ex neceſſitate ſpumoſus expui. Sæpius enim vidimus quibuſdam ex alto cadentibus, & confoſſis, atque in palæſtra percuſſis, ab illa maximè ictus parte in quam cuipiam ad ſolum ruenti, alter ſuper thoracem inciderit, ſanguinem plurimum benecoloratum expuit ſine vllo dolore: quem ratio dictat ex aliquo pulmonis vaſe prodire.

XIIII.

Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ, διάῤῥοια ἐπιγενομένη, θανατῶδες.

Tabe laboranti, profluuium alui ſuperueniens, lethale.

Paulò anteà dixerat, tabidis cũ pus graueolet, & capilli à capite defluũt, alui profluuio ſuperueniente, mortem ſubſecuturam. Hic verò ſimpliciter dixit eſſe lethale alui profluuiũ in tabe, nulla facta, neq;

de

de pure, neque de capillis mentione, tanquam illud ſolum ſufficiat mortem ſignificare, non tamen ita è proximo, neque tam citò ſecuturam, ſicuti cùm defluuium capillorum adiungitur.

XV.

Ὁκόσοι ἐκ πλευρίτιδος ἔμπυοι γίνονται ἢν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, ἀφ᾽ ἧς ἂν ἡ ῥῆξις γένηται, παύονται, ἢν δὲ μὴ, ἐς φθίσιν μεθίστανται.

Quicunque ex morbo laterali ſupppurantur, ſi in quadraginta diebus purgantur à die qua fit ruptio liberantur. Si vero non, ad tabem tranſeunt.

Addens ſuo ſermoni ruptionis vocabulũ, manifeſtũ ſe fecit de illis loqui in quibus lateris inflammatione in ſuppurationẽ conuerſa, deinde dirupta, in ſpatio thoracis atque pulmonis intermedio pus con tinetur. His enim omnibus, niſi vt plurimùm in quadraginta diebus puris euacua tio fiat per ſpuitiones purgati: neceſſarium eſt pulmonẽ exedi, pure proceſſu temporis putreſcente. Morbo igitur laterali diem quartũdecimũ terminũ poſuit purgatiõis, ſuppuratis autem quadrageſimum. Dictũ autem eſt pleniùs de differentia & aliorũ

dierum iudicatoriorum;& horũ in eo tractatu qui inſcribitur de diebus iudicatoriis. Quare ſi quis vniuerſam illam legerit commentationem: ea quæ ab Hippocrate de diebus iudicatoriis dicũtur, promptiùs aſſequetur.

XVI.

ΤΟ' θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι· σαρκῶν ἐκθήλυνσιν, νεύρων ἀκράτειαν, γνώμης νάρκωσιν. αἱμορραγίας, λειποθυμίας, ταῦτα οἶσι θάνατος.

Calidum, vbi quis ſapiùs eo vtitur, hæc mala affert, carnis effæminationem, neruorum imbecillitatem, mentis torporem, profluuia ſanguinis, animi defectionem: quibus mors ſuccedit.

De calidi & frigidi vſu immodico & modico dicta ſunt non pauca in libro de vſu humidorũ. Dicta ſunt etiã hoc in loco aphoriſmorũ omnia ferè capita, & primũ hoc ipſum, quòd calidũ ſi quis eo vltra modũ vtatur, has facit paſsiones, carnis effœminationem hoc eſt debilitatem (dictum eſt enim nomen per tranſlationem, quoniam fœmina debilior eſt maſculo) cui adſtipulatur hoc quod ſubiungitur: *Neruorum imbecillitatem.* Hi enim fiunt imbecilles

les,eorum ſubſtantia à calore,diſſoluta. Et mentis torpor, mentis eſt imbecillitas: ita ſcilicet ſubſtantia cerebri, ſicuti etiam neruorum, diſſoluta. Eodem modo & calidi vſus immodicus facit ſanguinis profuſiones,iis videlicet corporum naturis quę ad ſanguinis profluuium ſunt diſpoſitæ. Sequuntur autem ad ſanguinis profuſiones, defectus animi,& ad hos mors,ſicuti & ad alia priùs dicta:ſed ad illa quidem tempore longiore:idq́; aliàs magis & minus: ad ſanguinis verò profuſiones, & mentis defectus,ſtatim. Scriptus eſt autẽ finis aphoriſmi vario modo in exemplaribus:ſcripturæ verò omnes dictam ſententiam oſtendunt. Eſt autem vna hæc: *His mors*:altera verò hæc:*Ob qua mors*,tertia: *Hac quibus mors* alia:*Hac ad mortem.*

XVII.

ΤΟ δὲ ψυχρὸν σπασμοὺς,τετάνους,μελασμοὺς,καὶ ῥίγεα πυρετώδεα.

Frigidum autem,conuulſiones,tetanos, liuores,rigores febriles.

Immodicum ſcilicet frigidum hæc facit,conuulſiones, & tetanos, ob neruorũ refrigerationem. Sicuti enim non oportet ipſorum ſubſtantiam ab immodico calore diſſolui,ſic neque vltra modum conue-

nientem refrigerari, & in vnum cogi ac conſtringi. Et quidem liuores ex refrigeratione fiunt, & rigores febres aduocantes. Melius autem fuiſſet ita dicere: Rigores facientes conuulſiones, & liuores, & febres. Plenius autem de his ſeorſum diximus in libro de ſymptomatum cauſis.

XVIII.

ΤΟ ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, νεύροις, ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ, τὸ δὲ θερμὸν ὠφέλιμον.

Frigidum, inimicum oſſibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ: calidum verò vtile.

Quæcunq; partes ſunt natura frigidiores, (ſunt autem in animalibus tales, quæcunque ſunt penitus exangues) citiùs ac magis ab immodico frigidi vſu offenduntur: iiſdem autem rationabiliter calidum conuenientiùs eſt.

XIX.

ΟΚόσα κατέψυκται, ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει.

Quæcunque refrigerata ſunt, excalfacere oportet, exceptis iis, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt.

Hoc

Hoc quod nunc dictum eſt, haud quaquam euertit illud theorema, Contrariorũ contraria eſſe remedia: de quo pleniùs diximus in eo tractatu qui de arte curatiua inſcribitur, in quo oſtendimus aliud eſſe theorema magis neceſſarium: illa priùs curari præcipiens quæ magis vrgent, hoc eſt, quæ maius periculũ afferunt: ſicuti & nũc profluuium ſanguinis. Contra hoc igitur prius obſiſtendum eſt: déinde pars affecta, ad bonam temperiem eſt reuocanda.

X X.

Ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα περισκληρύνει, ὀδύνην ἀνεκπύητον ποιέει, μελασμοὺς, ῥίγεα πυρετώδεα ποιεῖ, σπασμοὺς καὶ τετάνους.

Vlceribus frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit liuorem inducit, rigores febriles, conuulſiones, tetanos.

Si proprio vtamur vocabulo, calidum mordax eſt: ſenſus autem ſimilitudine, & frigida aqua vocatur mordax: non cùm in cutem ſimpliciter incidit, ſed in vlceratã. Nam quod mordax futurũ ſit, eius quod morderi debeat ſubſtantiam oportet penadere: quod in cute ſecũndum naturã ſe

habente,frigida aqua non poteſt efficere, quoniam cutis denſior eſt quàm pro eius ſubſtãtia.In vlceratis autẽ,vt quæ rariora ſunt, peruadere poteſt per eorũ ſubſtãtiã, in profunda ſubintrãs. Dictum autem eſt pleniùs de natura mordacium,in libris de potentia ſimplicium medicinarũ. Vlceratis igitur frigidũ eſt mordax,integris autẽ neque mordax & cutẽ facit duriorẽ , eius denſando ſubſtantiam.Et quidem dolorẽ efficit inſuppurabilem natiuũ refrigerando calorem,qui vlcera ad ſuppurationem perducit:& ea difflari prohibet quæ dolorem efficiunt.Quæ autem ſequũtur,priùs dicta ſunt ab ipſo:liuores,& rigores febriles,& conuulſiones,& tetani.

XXI.

Ἔστι δὲ ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ ἕλκεος νέῳ εὐσάρκῳ θέρεος μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις ἐπανάκλησιν θερμῆς ποιέεται, θερμὴ δὲ ταῦτα ῥύεται.

Eſt autem vbi in tetano ſine vlceratione,iuuene bene carnoſo, æſtate mediæ, frigidæ aquæ multa perfuſio calorem reuocat.Calor autem hæc ſoluit.

Quæ rarò iuuet frigidum ac calidum, poſtea quæ antè dixit,Hippocra.deinceps

pro

Proſequitur:& primùm quidem de frigido inquit,vt in tetano.Liquet autem quod in omni alia conuulſione, in medio æſtatis tempore,cùm bene carnoſus fuerit æger, ac iuuenis,frigidæ aquæ perfuſio calorem reuocans naturalem, paſſionem ſanet.Vnde & illud fit manifeſtum, quod non ſua vi frigida aqua morbum tunc ſanat,ſedex accidenti,quoniã iuuenibus bene carnoſis reuocationem caloris facit.In alia igitur ætate nil proderit:quoniam neque reuocationem efficit, cùm ne in hac quidẽ alio aliquo anni tempore, præterquã æſtate media.Nam aquæ frigidæ occurſus aut vincit natiuum calorem,aut colligit.Vincit quidem,cùm debilis fuerit:colligit autem cùm fortis,ipſum difflari prohibens. Excipit autem eas quæ ſunt cũ vlcere cõuulſiones,vt quæ nunquam ab aqua frigida ſanari queant,ne ſi quidem æger iuuenis,& natura calidus fuerit,& æſtiuo anni tempore,ac regione calida: quoniam (vt & ipſe anteà dixit) vlceribus frigidũ mordax,dolorem inſuppurabilem facit.Iis igitur qui in vlceratione cõuelluntur,ob neruoſorum corporum inflammationẽ,contrarium vehementer eſt frigidum,vt quod neque vlcus ſedet,neque corporũ neruoſorum diſſoluat inflammationem.

XXII.

ΤΟ θερμὸν ἐκπυητικὸν οὐκ ἐπὶ παντὶ ἕλκει μέγιστον σημεῖον ἐς ἀσφαλείην, δέρμα μαλάσσει, ἰσχναίνει, ἀνώδυνον, ῥιγέων, σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν, τὴν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρίην λύει. πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων κατάγμασι, μάλιστα δὲ τοῖσιν ἐψιλωμένοισι. τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξιος θνήσκει, ἢ ἑλκοῦται, καὶ ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει, τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλον καὶ κρῖνον. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον.

Calidum ſuppuratorium non in omni Vlcere, magnum ad ſecuritatem eſt indicium, cutem mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, conuulſiones, & tetanos mitigat: capitis ſoluit grauitatem: plurimum autem confert oſſium fracturis, ſed nudis præcipuè: eorúmque maximè qui in capite Vlcera habent, & quæcunque à frigore moriuntur, vel Vlcerantur, et herpetibus exedentibus, ſedi, pudendis, Vtero, Veſica, his calidum amicum & iudicans. frigidum inimicum & perimens.

Sicu

Sicuti frigidum cõuulſiones & tetanos facere natura aptum, tamen ſanat aliquando, quanquam raro, tetanum: ſic & calidum quãtũ ad ſuam naturã, ad ſuppurãdũ efficax, aliquando prohibet ſuppurationem. Siquidẽ vlcera putrida, & ſimpliciter omnia quæ fluxione conſtant, adeo non ſuppurat calidum, vt his etiã plurimũ noceat: & hæc ambo vna illi conueniunt, nocere vlceribus, & minimè ſuppurare: ſicuti cõtrà cùm prodeſt & ſuppurat, maximũ eſt vlceri ſignum ad ſecuritatem, & pus, & medicamen quod habet id faciendi facultatem. Nihil enim malè poteſt aduenire vlceri plus generanti. Quæ igitur conuulſionem afferunt, nõ ſuppurãtur omnino. Similiter autem & quæcũq; vlcera ſunt putredini obnoxia, & quæ partes circunſtantes exeſas habent, & quæ difficulter ad cicatricem perducuntur, vniuerſa minimè ſuppurantur: & quæcunq; ex malis vlceribus proprijs nominibus inſigniuntur, veluti quæ cãcroſa, chironia, telephia, & phagedenica, id eſt carnem comedentia, hæc omnia non ſuppurantur. Maximum igitur ſignum vlceri ad ſecuritatem, eſt pus & hoc potes coniicere ex calidi vſu. In quibus enim non congruit, videbis hæc à calido inſuppurabilia perdurare.

Deinceps autem calidi opera quæ frequẽter apparent, enumerat. *Etenim cutem induratã mollit, et craſſatam extenuat, et dolorem ſedat, et conuulſiones ac tetanos mitigat.* non (ſicuti frigidum) dolorem inſuppurabilem efficit, eo quòd ſit à natura noſtra alienum: quæ eſt calor natiuus, quem coauget, vbi mediocriter adhæreſcit. Calor verò extrinſecus facit hæc omnia quæ dicta ſunt, nonnulla cõcoquens, & ad melius alterans: quædã verò diſcutiẽdo atque euacuando noxia: ad ſanitatẽ perducit: quod ſi non ex toto ſanat, ſaltẽ dolores mitigat in capitis vero diſpoſitionibus facit hæc eadem, & eas quas καρηβαρείας id eſt capitis grauitates nominant, ſanat, cõcoquẽs atque diſſoluens quæcũque moleſtãt. *Et quidem fracturis oſsium vtiliſsimũ eſt, et præcipuè nudis, hoc eſt carne exutis: adhuc autẽ magis iis quæ in capite fiunt.* Nam talia frigidũ maximè offendit: vt quod nõ oſsibus tantũ ſed ipſi quoque cerebro ſit inimicũ. Et quidẽ quæcũque partes, ex algore emortuæ ſunt, iis calidum remedio eſt: ſic quæcunque frigidum exulcerat, ſicuti hyberno tempore calcanea, & digitos, & extrema omnia, horum remedium eſt calidum & ſanat etiam herpetes excedẽtes, quãuis ab humore bilioſo & calido fiant. Sed propter

pter exulcerationem, frigidum eſt ipſis inimicum, vt quod eis mordax exiſtat. Sic & omnibus quæ ſunt in ſede diſpoſitionibus, amicum quidem eſt calidum, contrarium verò frigidum: quoniam neruoſa ſedes eſt, frigidũ vero eſt neruis inimicum & quoniam per communicationem frigiditas facilè ex ſede ad ventriculum aſcendit, & eodem modo caliditas. Sic & vtero & veſicæ calidum quidem, amicum, & iudicans: inimicum verò & occidens, frigidum: nam & hæ pariter neruoſæ ſunt, & ſuprà iacentibu partibus facilè tradunt frigiditatem. Quòd autem de omnibus quæ in aphoriſmo dicuntur, communiter pronunciauit, his calidum eſſe amicum: & iudicans: frigidum verò inimicum, & occidens, liquet: etſi à me non dicatur.

XXIII.

ἘΝ τουτέοισι δὲ δεῖ τῷ ψυχρῷ χρέεσθαι, ὁκόθεν αἱμορραγέει ἢ μέλλει, μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ ὁκόθεν ἐπιρρέει. καὶ ὁκόσαι φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν, καὶ ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι ἐπὶ ταῦτα ἐπεὶ τάγε παλαιὰ μελαίνει. καὶ ἐρυσιπέλας τὸ μὴ ἑλκούμενον ἐπεὶ τόγε ἑλκούμενον, βλάπτει.

In his frigido eſt vtendum, vnde fluit ſanguis, aut fluxurus eſt, non ad ipſa admoto, ſed circa ea vnde influit: & vbicunque inflammationes aut velut incendia quædam ad rubrum & floridum, ſanguine recenti tendunt: ijs ipſis admoto, nam veteribus nigredinem affert. Eryſipelas etiam non vlceratum iuuat: nam exulceratum lædit.

Easquas facit frigidũ vtilitates ac mala, hoc trãſigit aphoriſmo. Primùm in quibus ſanguis fluit aut fluxurus eſt, inquiẽs conferre ipſum, non ipſis partibus fundentibus ſanguinẽ admotum (vlceribus enim frigidum mordax) ſed circunſtantibus, & illis præcipuè vndealiquid ad vlcera profluit. Et quidẽ ait omnes iuuare inflammationes, & quæ ipſe ἐπιφλογίσματα nominat, hoc eſt partes velut à flamma quadam deüſtas propter humorum à quibus fiunt caliditatem. Nam & hæc frigido gaudent. Videntur autem hæc omnia intuẽti, colore rubra & florida, recenti ſcilicet, & nõ antiquo ſuffuſa ſanguine. Nã ſanguis, antiquus, floridum non habet colorem. Quare frigido admoto liuêre, & nigras fieri contingit partes, patiẽtes tali ſanguine præditas. Eodẽ modo & eryſipelas nõ exulceratum

tum

tũ iuuatur à frigido, ſicuti vlcerato mordax eſt frigidum, & dolorem affert, & hac ratione nocet cùm partes dolẽtes ſemper ad ſeipſas moueant fluxiones.

XXIIII.

ΤᾺ ψυχρὰ οἷον χιὼν, κρύσαλλος, τῷ σήθει πολέμια, βηχέων κινητικὰ, αἱμοῤῥοϊκὰ, καταῤῥοϊκά.

Frigida qualis nix & glacies, pectori inimica: tuſſes mouent, ſanguinis profluuium & deſtillationes.

Hactenus de aqua calida & frigida ſermonem habuit, nũc autem de niue & glacie diſſerit, illud oſtendens: quòd tanto magis hæ nocere poſſunt, quanto ſunt aqua frigida frigidiores: & quòd thoracis partibus ſunt inimiciſsimæ, cùm & tuſſes moueant, & vaſis diruptis ſanguinem ſæpius manare faciant, & ex capite deſtillationibus thoracem offendant atque pulmonem: nam has quoque nix facit & glacies cerebrum refrigerantes.

XXV,

ΤᾺ δὲ ἐν ἄρθροισιν οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ ἕλκεος, καὶ ποδαγρικὰ καὶ σπάσματα τουτέων τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν πολλὸν κα-

ταχέομϑμον ῥηίζει τε ϰὴ ἰσχναίνει, ϰαὶ ὀδύνην λύει. νάρϰη γὰρ μετρίη ὀδύνης λυτιϰή.

Tumores articulorum atque dolores abſque vlcere podagras et conuulſiones, horum plurima frigida aqua largè effuſa leuat, et exſoluitque dolorem, nam modicus torpor ſoluit.

Quod quidem aqua frigida horum plurima iuuet, oſtendit. Sed quænam hæc ſint dicere prætermiſit: tanquam ex illis quæ anteà tetigit, non ſit admodum difficile inuenire. Quæcunque enim inflammationes, vel tumores, ardentes ad rubrum & floridum, recenti ſanguine tendunt, frigida ait aqua ſanari, quæ influxum ſcilicet cohibet, & hac ratione corpora euacuat: quapropter & dolorem in talibus ſoluit, quia & eius cauſam abſcindit: & refrigeratio etiam partium largior affert torporem mediocrem, qui & ipſe dolorem ſoluit, ſenſum hebetando.

XXVI.

Ὕδωρ τὸ ταχέως θερμαινόμϑμον ϰὴ ταχέως ψυχόμϑμον, ϰουφότατον.

Aqua quæ citò calet, et citò refrigeratur, leuiſsima eſt.

Non

Non pondere talem eſſe leuiſsimam dicēdum eſt. Sic enim nihil magnū edoceret præter id quod per quaſdā ambages illud doceret inueniendum, quod facile erat ſtatim inuenire. Nam ſi pōdere leuiorē aquā dignoſcere quærit, facile erat ad propriū eorum quæ ponderantur iudicium perducere, eius rei per lancem ac pondus facientes inquiſitionem. Sed nunc leuiorē dixit aquā quæ ventrem nō grauat, & quæ citò permeat: ſicuti iſti contrariam, grauem vocamus, quæ citò nō permeat. Liquet autē quod non ſolùm hoc, iudicium facit viriū aquæ, ſed quòd quū alia in propatulo ſint, & ab omnibus nota: hoc verò aliquid habeat artificii ſic ad id prodendū ſcripto Hippocrates venerit. Sed quænā ſunt alia Primum quidem ſi neq: turbida, neq: cœnoſa eſt neque in guſtu aliquam alienam qualitatē præ ſe fert, deinde & illud quod nunc Hippocrates dixit, ſi citò refrigeratur & calet, nā perſpicuū exiſtit talem facilè alterari. Sicuti autem cibi virtus eſt facillimè poſſe alterari, ita & aquæ: ſiquidem facilè trāſmutari volumus, quicquid probè cōcoqui debeat ab inſtrumētis quibus eſt coctionis munus à natura demandatū. Quicunque verò ſola potantium affectione, optimā aquam iudicant: certiſsimo qui

dem vtuntur indicio: verùm ſi hoc tantũ aſſumpſerint, nõ rectè faciunt. Priùs enim oportet de aqua ex dictis ſignis iudicare, antequam ad talem veniant experientiã.

XXVII.

ὉΚόσοισι δὲ πιεῖν ὀρέξις νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν ἢν ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν,

Qui noctu bibere appetunt, is admodum ſitientibus, ſi ſuperdormiuerint, bonum.

Neq; ſi dandus, neque ſi minimè dãdus ſit potus iis qui noctu admodũ ſitiũt, quicquã oſtendit, ſed hoc tantùm quòd ſuperdormire, cõfert. Coquitur enim per ſõnũ vtique & ſubſidit: quæcunq; ſit ſitis cauſa. Nõ tamẽ illud eſt in obſcuro, quòd valde ſitiẽtibus potus eſt dãdus ſiue ex potatione vini meracioris, ſiue ex defectu potus ſitis aduenerit. Nam & defectum ſuplere adiectione, & vini caliditatem aqua reſtinguere theorema eſt medicinale. Si tamen modicè ſitie rint, non omnino eis dandus eſt potus, ſed conſiderandum nunquid ex defectu humidi tale quid patiantur, ſiue ex nimia vini potatione: contingit enim his ex ſomno iuuari.

XXV II.

Γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν δρώμασι πυρίη, πολλαχοῦ δὲ καὶ εἰς ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ μὴ καρηβαρίας ἐνεποίει.

Suffitus aromatum, muliebria ducit: ſapius vero & ad alia vtilis eſſet, niſi capitis ſaceret grauitatem.

Muliebria dicit, videlicet, ea quæ ex vtero mulieribus euacuãtur in mẽſtruis purgationibus, & à partu. Clarum etiã illud eſt, quòd & hoc in loco, illas quæ vel propter vteri inflammationem, vel euerſionẽ aut talem aliam cauſam non purgantur, non aliter rectè curabimus, quàm eam curantes paſsionem, cuius eſt ſymptoma ſuppreſsio menſtruorum. Quæ verò ſine hac paſsione parcius purgãtur, iis qui nũc ab ipſo docentur ſuffitibus curat. In his enim vel ſanguinis craſsitudo cauſa eſt retẽtionis, vel obſtructio vaſorum quæ pertingũt ad vterum, vel horum obſeratio, vel totius ſubſtantiæ denſatio. Quodcunq; verò dictorum in cauſa fuerit, aromatũ ſuffitus ſanat diſpoſitionem; qui ſua vi aperit quidem vaſorum ora obſerata, extenuat autẽ humorum craſsitudinem: obſtructiones verò incidendo liberat. Multoties verò & ad alia inquit, vtilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatem. Nã totũ corpus poterat continuò ſuffiri per vterum in omnibus frigidis atque humidis diſpoſitionibus, niſi timeremus illam quæ fit ex ſuffitu,

capitis grauitatem,præſertim in febribus. Quòd verò omnia aromata natura apta ſint facere capiti dolorē:& experiētia oſtē dit,& ratio docet. Quęcunque enim valde calefaciunt,omnia ferè capiti dolorem inferunt,vtpote ſua natura calido ſuperiora petente. Calida autem eſt multum omnium aromatum natura : & præcipuè Caſiæ,Coſti,& Cinnamomi,& Amomi.

XXIX.

ΤΑς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν ἧσσον. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι.

Grauidas purgare turgente materia quarto menſe vſque ad ſeptimum, minus verò has. Recentiores autem & ſeniores fœtus cauere oportet.

Hic aphoriſmus dictus eſt anteà,vbi de purgatione ſermo habebatur. Sed & hîc vbi de muliebribus agitur , in quāpluribus exemplaribus inuenitur. Quidam verò eximunt ipſum , ne bis ſcriptus inueniatur. Noua autem expoſitione non indiget prę ter illam quam priùs ſcripſimus.

XXX.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ὑπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων ληφθῆναι, θανάσιμον.

Mulierem vtero gerentem capi ab aliquo morbo acuto, letale eſt.

Non abſque ratione. Si enim ſit febrilis morbus, neceſſe eſt febrem eſſe cōtinuam. Talis enim eſt morbus acutus: & in hoc duplex periculum. Vnum quidem à febre ipſa interimente fœtum, alterũ verò quòd ex longo interuallo cibum dantes, ex alimenti defectu fœtum deſtruemus. Si verò vt ſeruemus, hunc non verebimur crebrò cibum exhibere, febrem continuam victu intempeſtiuo augentes, mulierem grauidam occidemus. Sic etiam, ſi abſque febre aliquis alius morbus acutus fiat, veluti morbus comitialis, morbus attonitus, conuulſio, tetanus, propter magnitudinem morbi & vehementiam, impoſſibile eſt laborantem euadere.

XXXI.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει, καὶ μᾶλλον εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

Mulier vtero gerens, ſanguine miſſo ex vena, abortit: & præcipuè ſi fœtus ſit grauidior.

Ex defectu alimenti fœtus deſtruitur, nō modò miſſo ſanguine ex vena, ſed etiã ex longiori inedia. Oſtendemus autē hoc

ipſum paulò pòſt per alios aphoriſmos. Non abſq; ratione autem grauidior fœtus citiùs deſtruitur miſſo ſanguine ex vena mulieris, quia plurimo indiget alimento.

XXXII.

Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις γίνεται.

Mulieri ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio aduenit.

Non abſque ratione. Erit enim retractio ſimul atque euacuatio ſanguinis ad ſuperiora tendentis. Hoc etiam experientia comprobat vtiliter fieri: nos verò ex ipſa permoti, naturæ opera quæ bene geruntur, imitabimur: & mulieres hac paſſione laborantes, miſſo ſanguine ex vena, euacuabimus.

XXXIII.

Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων, αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι ἀγαθόν.

Menſtruis deficientibus, ſanguis ex naribus fluens, bonum.

Quòd quidē ſit neceſſariū eum, qui ſingulis menſibus bene euacuatur, ſanguinē, quādo ob aliquā diſpoſitionem fuerit retentus, mulierē lædere, & quòd per aliam partem euacuatus, omnem corporis tollet læſionem, vnicuique eſt manifeſtū. Cū ve-

rò

rò multa ſint loca per quæ poteſt euacuari, omnibus aliis quidem aut maius, aut minus ineſt detrimentum: ſola autem quæ fit per nares euacuatio innoxia eſt, quam nunc laudat Hippocrat. Non tamen ſi aliqua etiã alia euacuatio ſine noxa eſt propterea aphoriſmus eſt falſus. Neque enim quòd ſola per nares euacuatio deficientibus menſtruis bona ſit, dixit, ſed hanc ſimpliciter laudauit, non adiuncto, quòd ſola. Si quiſpiam igitur alteram quæ fit per ſedem, dixerit ita affectis mulieribus vtilem eſſe, hoc non aduerſatur aphoriſmo. Videtur enim aliquando Hippocrat. per vnum velut exemplum de omnibus aliis ſimilibus pronunciare.

XXXIIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν ἡ κοιλίη πολλὰ ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτρῶσαι.

Mulieri in vtero gerenti ſi aluus plurimum profluat, periculum eſt ne abortiat.

Ratione euacuationis nunc quoque Hippocrates inquit, periculum abortus eſſe, quemadmodum & anteà in miſſione ſanguinis ex vena, oſtendebamus.

XXXV.

Γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ ἢ δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος, ἀγαθόν.

Mulieri quæ Vterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.

Vnum in aphoriſmo verbum habet obſcuritatem, *Vterinis* ſcilicet. Nonnulli enim per id accipiunt omnes quæ vtero adueniunt diſpoſitiones, nõnulli verò illas tantùm in quibus paſſio contingit, quam vocant vterinam ſuffocationem : quæ tamen non eſt verè ſuffocatio: ſed defectus anhelitus. Alij locos ſiue ſecundas intelligunt, nam & has vteros nominant. Verùm hi apertè aberrant, quamuis maximè verum dicere videantur : quoniam ſecundæ contentæ in vtero, ex ſternutatione dirũpuntur. Alius enim de his aphoriſmus eſt ab ipſo perſcriptus. Et plurimũ refert, an vterum dixeris, an vterina. Falſum quidem eſt de omnibus vteri paſſionibus dictum eſſe ab ipſo ſermonem. Neque enim exulcerationes, neque inflammationes, neq; eryſipelata, ſicuti neque abſceſſus, ſternutatio iuuat. Verùm eſt autem, quòd in vterinis ſuffocationibus ſuperueniente ſternutatione, patiens aliquãtulum leuatur: nõ ſolum quia bonũ eſt ſignũ ſternutatio ſpõte adueniens iis, quæ ita ſe habent, mulieribus, ſed quoniam & cauſa: vt quæ ſit huius paſſionis remedium. Signum quidem bonum

num exiſtit, quia naturam oſtendit & propriarum meminiſſe motionũ: & quæ priùs torpebat, excitari ac reuiuiſcere: quando quidẽ aliquam eiicit ſuperfluitatẽ. Oſtenſum eſt enim in libro de cauſis accidentiũ, ſternutationem fieri hoc modo. Cauſa autem iuuaminis eſt, quia vehemẽtiore concuſſu atque feruore partim quidem naturam excitat, partim verò excernit quæ partibus corporis firmiter infixa adhærent. Sic enim & ſingultum ſolet ſanare.

XXXVI.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἄχροα καὶ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Mulieri menſes decolores, nec per idem ſemper tempus venientes, purgationem indicant eſſe neceſſariam.

In multis exemplaribus ſcripturam ita ſe habentem poſſumus inuenire: Mulieri menſes tardi, nec per idẽ ſemper tẽpus venientes. Poſſunt quidẽ & mẽſes tardi, hoc eſt, qui poſt conſuetum veniũt circuitum, purgatione indigere humoris pituitoſi, ob quem decolores fiunt: non tamen hac ſola neceſſariò. Nã & per extenuantẽ aliquando victum tales diſpoſitiones ſanabimus.

Sæpius autem ſcriptum à nobis eſt de hoc victu, libro vno ſeorſum. Huic ſunt adiiciendi ſuffitus aromatum, & peſſi eandem ipſam vim habentes, & medicamentorum potiones, quæ incidunt, & humorũ craſſitudinem extenuãt, & diacalaminthe, quo nos aſſiduè vtimur, quodq́ue ſæpius ciere ſolet tardantes menſium purgationes. Nã intentio ſanationis in ipſis eſt, ora quidem adaperire vaſorum quæ pertingũt ad vterum, & ſanguinem extenuare. Et quidem purgatio totius corporis, vt dixi, quando craſsi euacuantur humores, tales ſanat diſpoſitiones. Si verò decolores ſcriptum ſit, multo magis purgatio ſanabit ita ſe habẽtes mulieres. Neq; enim propter humorẽ pituitoſum tantũmodo, ſed & propter melancholicũ & bilioſum menſes fiunt decolores. Quomodo igitur dignoſcere oporteat humorẽ ſuperabundantẽ, ipſe in primo de mulieribus docuit: nunc autẽ quòd per purgationẽ euacuandũ ſit, ipſe monſtrauit. Verba autẽ illa, *Nec per idem ſemper tempus venientes*, huic ſcripturæ magis cõſonant: vt totus ſermo ſit talis: Si menſes decolores fiat, & nõ per idem tempus veniant quo anteà venire conſueuerãt, mulier purgatione indiget. Contingit enim in mulieribus quæ malos humores habent,

non

non modò decolores apparere menſtruas purgationes, ſed etiam tempus periodi nō ſeruari: ſi quidem craſſiores fuerint humores, & difficiliùs fluentes iis qui ſecundum naturam ſe habent, morando, & longius tempus expectando: ſi verò contrarij, hoc eſt humidiores ac tenuiores conſuetum terminum anticipando.

XXXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν οἱ μαστοὶ ἐξαίφνης ἰσχνοὶ γένωνται, ἐκτιτρώσκει.

Mulieri Vtero gerenti ſi mammæ graciles repentè fiant, abortit.

Hic pariter aphoriſmus ex illorum numero eſt quos diximus defectum alimenti fœtui ſignificare. Communes enim quædam venæ ſunt mammis ac vtero: quæ vbi parum habuerint ſanguinis, graciles quidem mammas reddunt, inedia verò nonnunquam fœtum perimunt, nonnunquam verò ad excretionem excitant, illam ob cauſam quam ipſe in libro de natura fœtus, per hæc verba explicat: Alimentum atque auctio ab vtero veniens, non adhuc eſt infanti ſufficiens, quando decem menſes præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim à ſanguine ad ſe id quod dulciſſimum, ſimul autem & lactis parte aliqua fruitur. Vbi verò hæc

illi rariora fuerint, & iam infans adultus eſt, plus cibi requirens quàm illud quod adeſt: calcitrat, & membranas dirumpit, initiúmque partus matri affert. Liquet igitur quòd & ante decem menſes fœtus eſt indigens alimento, & calcitrans & membranas dirumpens.

XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μαζὸς ἰσχνὸς γένηται, δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει, καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

Mulieri vtero gerenti & geminos habenti, ſi altera mamma gracilis fiat, alterum abortit: & ſiquidem mamma dextra gracilis fiat, marem: ſi verò ſiniſtra, fœminam.

Quod ſupra ſcriptus aphoriſmus de ambabus mammis dicebat, hoc de altera iſte dicit, propter illam, quam diximus, cauſam: ob venarum communionem, fœtus è directo mammæ diminutæ conſtitutus abortitur. Quòd autẽ exiſtentibus geminis, altero mare, altero fœmina, ſi dextra quidem mamma gracilis fiat, ſolus mas: ſi verò ſiniſtra, fœmina ſola corrumpatur: ex illa ipſius pendet opinione, qua mares quidem in dextris, fœminas verò in ſiniſtris

ſtris magis concipi opinatur.

XXXIX.

ἪΝ γυνὴ μὴ κύουσα, μηδὲ τετοκυῖα γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

Si mulier quæ neque grauida eſt neque peperit, lac habet: huic menſtrua defecerunt.

Ratio quidem longior exiſtit: & oportet illum qui eã exquiſitè aſſequi debeat, exercitatum eſſe in libris de potentiis naturalibus, tamen de his nunc à nobis dicetur quàm breuiſſimè, pro vt præſentis propoſiti vſus cõcedit. Hoc quidem commune eſt omnibus animalis partibus quæ aptæ ſunt humores aliquos vtiles generare aut partibus aliis, aut ad generis propagationem, aut ad conceptus nutritionem, eſſe humorem illum quandam veluti ſuperfluitatem partis ipſum generantis. Non enim quia norit ad quid vtilis erit humor animali, ipſius facit pars generationem, niſi debeat talem habere intellectum, qualem habere oportere abitrantur ciuitatum gubernatores, ſed animalis quidem opifex illum habet intellectum, ipſa autem pars (vt oſtenſum eſt) potentiis regitur naturalibus, tum aliis quibuſdam, tum alteratiua, per quam aſſimilat alimentum ſibi ci. Quantum igitur alimen-

ti ab ipſa alterati fuerit nutrito corpori exquiſitè aſſimilatum, illi apponitur parti, ac nutrit eam: & hoc eſt quod ipſe ait: Alimentum autem, quod alit, & quòd eſt veluti alimentum, & quod debet alere. Superfluum verò derelictum, ſimilis quidem naturæ partis humor exiſtit: in oſſibus quidem id quod in eius cauernis continetur, in hæpate verò ſanguis. Ex hoc genere eſt & ſpumeus humor qui in carne pulmonis cõtinetur, & in articulorum cõmiſſgibus glutinoſus humor, & in teſtibus, & aſſiſtentibus anfractibus ſemen, & in lingua, ſaliua. Sunt etiam quidã in mammis adenes, vim habentes id, quod ad ſe influat, alterandi. Cùm autem ſint exangues & albi, proprium efficiunt humorem, talem qualis eſt lac: atque amplius huius faciunt, quando plus alimenti defertur ad ipſos. Plus verò defertur octauo & nono menſe conceptionis: quando abundanter oppletæ ſunt communes venæ mammarum & vteri: ſicuti in animalium prægnantium refectionibus manifeſtè conſpicitur. Fit etiam tale quandoque, licet rarò, cùm mulier grauida non eſt, quando ad ſimilem peruenerint venæ repletionem ex mẽſtruorum retentione: cuius nunc diſpoſitionis Hippocr. meminit.

XL.

Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς αἷμα συστρέφεται, μανίην σημαίνει.

Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

Quòd quidem ſanguis ad mammas feratur, deinde ab adenibus qui inhibi ſunt, in lac tranſmutetur, in antea ſcripto dictũ eſt aphoriſmo. Nunc autem, quando intranſmutabilis manſerit hic qui ad eos ſanguis peruenerit, furorem ait Hippocrates ſignificari. Ego quidem nondum hoc accidiſſe vidi: & ſi quando eueniat, ex iis eſt quæ raró eueniunt. Hippocrates verò, tanquam viderit, ſcribit: quod ſi verum ſit, talem ipſius oportet cauſam exiſtimare. Adenum natura, & illorum præſertim qui in mammis ſunt, exãguis eſt, & proculdubio frigida: omne enim exangue, frigidũ, quinetiam eum qui ad ipſos defertur ſanguinem in frigidius tranſmutant. Quanto enim adenes hi ſunt hepatis carne frigidiores, tanto lac ſanguine. Cùm igitur plurimus aliquãdo ſanguis & feruens per totum labitur corpus, & caput præcipuè petit, in furorem vertuntur, quoniam ſanguis talis occupat caput. Qui verò ad mam

mammas defertur : ad contrariam naturam alterari non poterit,ita vt lac fiat, cũ propter feruorem tum propter abundantiam.

XLI.

Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι εἰ κύει, ἐπὴν καθεύδειν μέλλῃ, ἀδείπνῳ ἐούσῃ μελίκρητον διδόναι πιεῖν, κἢν μὲν στρόφον ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει, ἢν δὲ μὴ, οὐ κύει.

Si velis noſcere an conceperit mulier : cùm dormitura eſt, ei aquam mulſam potandam da, & ſi alui tormina patietur, concepit : ſi minus, non concepit.

Tormina fiunt quidem propter mordacitatem : fiunt etiam propter ſpiritum flatuoſum, qui facilẽ non habet exitum:cuiuſmodi tormina fieri nunc eſt arbitrandum in mulieribus quæ conceperunt, propter vteri anguſtationem. Dat autem aquam mulſam mulieri dormituræ, crudam videlicet : quoniam qualitas flatuoſa (ſi noſcere volumus) eſt neceſſaria, volens & quieſcere ſimul, & plenam eſſe cibis mulierem, hæc enim ambo conferent ad torminum generationem.

LXII.

Γυνὴ ἔγκυος, εἰ μὲν ἄῤῥεν κύει, εὔχρους ἐστιν, ἢν δὲ θῆλυ, δύσχρους.

Mulier grauida ſi marem concepit, bene colorata eſt: ſi vero fœminam, malè colorata.

Ad ſeipſam muliere collata videlicet, nō autem ad alteram, dictum eſt ab Hippocrate indicium, quod ex bono colore ac malo ſumitur. Nam quæ fœminam concepit, minus ſeipſa colorata apparet: quoniā frigidior eſt fœmina mare. Nunquā vero talem concepiſſet, niſi viri ſemen vel vterus mulieris frigidior eo tempore fuiſſet in quo concepit. Quare quod dicitur ex eorum numero eſt quæ ſæpius eueniūt. Contingit enim ita omnia rectè agere mulierem pōſt tempus conceptionis, quod bene colorata fiet. Liquet autem quod & alia ſigna ſunt marem eſſe conceptum: ſicuti ipſius cōceptus plurimæ ac validæ motiones, quæ neque ipſæ, ſigna perpetua ſunt. Contingit enim aliquādo, licet ſit rarum, quod concepta fœmina ſit mare robuſtior, & multis ac validis motibus moueatur: & aliquādo mas ſit debilior fœmina, ac paucioribus debilioribusque motibus cieatur

XLIII.

ἩΝ γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

Si mulierũ grauidæ in vtero ſit eryſipelas, lethale.

An ſolum eryſipelas in vtero mulieris grauidæ conſtitutum putat eſſe lethale, vel ilum etiam quæ proprio nomine dicitur inflammatio. Quòd enim exiſtente in vtero eryſipelate, fœtus moriatur ex neceſſitate manifeſtum: ſiquidem & febres acutæ aliquando ſine inflammatione ipſum interficiunt. Si verò & vtero inflammationem patiente, poteſt aliquando fœtus viuere: dignum inquiſitione.

XLIIII.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, ἐκτιτρώσκουσι πρὶν ἢ παχυνθῆναι.

Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes, vtero gerunt, abortiunt prius quàm craſſeſcant.

Tribus modis acceperunt expoſitores libri huius, præſentis aphoriſmi intellectũ. Quidam enim omnino arbitrantur ipſas abortire: quidam vero niſi craſſeſcant & reficiantur, ſed maneant abſq; refectione, ac tenues: quidam verò cùm reficiuntur, tunc maximè eas exiſtimãt abortire, quod

mi

minùs ſit quàm priùs dicta veriſimile. Veruntamen ita expoſuit Numeſianus, dictũ inquiens eſſe aphoriſmum de iis quæ præter naturam ſunt extenuatæ, & quas priùs refici oporteat. Sed cùm concipere anticipent, non refici ait abſque quòd ſanguis ad conceptus alimẽtum deputatus, ad eius quæ cõcepit nutritionem recipiatur: quare non abſque ratione fœtus ſufficienti indigens alimento, corrumpitur. Sed & verba illa, *Præter naturam tenues*: quidam ita acceperunt, ſicuti Numeſianus, vt præter ſuiipſius naturam grauida mulier ſit extenuata. Quidam verò magnum exceſſum volunt ſignificari, volente Hippocrat. nobis inſinuare, non quòd mediocriter extenuatæ, id ex neceſſitate patiantur, ſed quæ valde ſunt extenuatæ. Vtraque autem expoſitio non caret ratione.

XLV.

Ὁκόσαι δὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι, ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα καὶ τρίμηνα ἄτερ προφάσιος φανερῆς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσταί εἰσι. καὶ οὐ δύνανται κρατεῖν ὑπὸ τοῦ βάρους τὸ ἔμβρυον, ἀλλ᾽ ἀποῤῥήγνυνται.

Quæcunque mediocriter, corpora habentes abortiunt ſecundo aut tertio menſe ſine

† Cotyledones.

occaſione manifeſta, iis † acetabula vteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt propter pondus fœtum continere, ſed dirumpuntur.

Sine manifeſta occaſione ait, vtpote febre vehemente, & alui fluxu, vel profluuio ſanguinis, vel eryſipelate in ipſo vtero cõſtituto, vel ſaltu grauidæ mulieris vehemẽtiore, vel clamore, vel mœrore, vel ira, vel timore, vel victu parciore, vel tali aliqua actione ſeu paſſione. Fit enim veriſimile, in his eſſe plena mucore ora vaſorum venientium ad vterum, ex quibus ſecundæ pendent: quæ ora, acetabula nominauit: nõ (ſicuti quidam arbitrantur) adnatas ipſis carnes adenoſas. Nã vti ipſe inquit in primo libro de paſſionibus mulieribus, Si acetabula plena fuerint pituita, menſtrua fiũt pauciora: & Praxagoras in primo de naturalibus, Acetabula, inquit, ſunt ora venarũ & arteriarum, quæ ferunt ad vterum.

XLVI.

ὉΚόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι, μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν τῇ γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ ἐπίπλοον τὸ στόμα τῆς ὑστερέας ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, οὐ κύουσιν.

Quæcunque præter naturam craſſæ, non con

concipiunt vtero, ijs omentum os vteri comprimit: & priùs quàm extenuentur, non concipiunt.

Verba, *præter naturam*, dupliciter etiam accipiunt hoc loco, quidam ſuprà modũ ſignificari arbitrantes, quidã præter ipſius mulieris grauidæ naturam. Verior eſt autem prior acceptio: nam ab omẽti pinguedine comprimitur atque anguſtatur vteri os iis quæ ſupra modum craſſæ ſunt. Dicit autem nunc os, ſcilicet internum, vbi vterus deſinit, collum verò incipit: quod magis propriè os vteri diceretur. Nam alteri colli extremitas quæ mulieris pudendis coniungitur: non vteri, ſed ipſius colli os haud ſine ratione diceretur.

XLVII.

HΝ ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γενέσθαι.

Si vterus in coxam vergens ſuppuratur, neceſſe eſt linamentum fieri.

Cùm neceſſarium eſt fieri per linea fila curationem, linamentũ nominauit. Quod autem vterus ſuppuratus, & præſertim ad exteriora (nam hoc nunc videtur dicere) curatione tali ex neceſsitate indigebit, nõ eſt obſcurum.

XLVIII.

Ἔμβρυα, τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον.

Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ verò in ſiniſtris magis.

Quòd propter temperaturam quæ ſtatim ab initio calidior exiſtit, fœtus maſculus generatur, in commentariis de ſemine, eſt demonſtratum. Calidior verò temperatura fœtibus aduenit maximè ob locum qui eſt dextra vteri pars: hic autẽ ipſe calidior exiſtit, propter hepatis vicinitatem. Confert autem aliquid ad conceptus caliditatem & muliebre ſemen, profuſum quidem ex propriis teſticulis per vtrũque corniculum, pars vna in dextrũ vteri ſinum. pars altera in ſiniſtrum, quæ diſſimilis eſt: quemadmodum etiam oſtendimus. Siquidem ſeroſi or eſt atque frigidior quæ in ſiniſtro teſticulo cõtinetur: & iuxta hoc conceptus in læua parte vteri conſtitutus non abſq; ratione eſſet frigidior. Dictum autẽ eſt de omnibus talibus ſufficiẽter in quinto libro Hippocraticarum anatomiarum.

XLIX.

Ὑστερέων ἐκπτώσιας πταρμικὸν ἐπιτιθεὶς ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα.

Vt

Vt ſecundæ procidant, ſternutatorio appoſito, nares comprime, & os.

Non cum accentu circunflexo vltimam ſyllabã ὑστερῶν, legere oportet, vt ſignificet vterum, ſed cum graui, ὑστέρων, vt ſecunda intelligatur. Neque enim vult vteros ipſos excidere, tenſione facta cum medicinis ſternutare facientibus, ſed ea quæ loci vocantur atque ſecundæ.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τηνεσμὸς ἐπιγενόμενος, ἔκτρωσιν ποιέει.

Mulieri in vtero habenti, teneſmus ſuperueniens abortum facit.

L.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς τιτθοὺς πρόσβαλλε.

Mulieri ſi velis menſtrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone.

Sicuti menſtruorum quę aut nullo modo, aut parcè fluunt, docuit Hippocr. curationem: ita & nunc docet illorum quæ vltra modum euacuantur: iubẽs nos cucurbitulam quàm maximã mãmis apponere. Melius autẽ eſt non ipſis mammis, ſed ſub

ipſis partibus inferioribus firmare cucurbitulam:vbi maximè ſunt eæ quæ ad ipſas venæ de ſubter veniunt. Atque ideo nonnulli ſcribunt: Cucurbitulam quàm maximam ſub mammas appone. Vult autem maximam eſſe cucurbitulam, vt fortiorẽ faciat ex vtero ad ſuperiora retractionem per communes id venas artificiosè commentus.

LI.

ὉΚόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τουτέων τὸ στόμα τῶν ὑστερέων συμμέμυκεν.

Quæ vtero gerunt, ijs vteri os comprimitur.

Maximum hoc eſt mulieris quæ concepit indiciũ, ſi obſtetrix potuerit immiſſo digito os vteri tangere. Statim enim cum ſemen intrà ſeipſum acceperit, totam ſuã capacitatem contrahit & claudit os. Videtur etiam propter ſcirrhum & inflammationem vteri comprimi. Diſtinguitur autem ex duritie vteri.

LII.

ἫΝ γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει· ἢν δὲ στερεοὶ οἱ μαζοὶ ἔωσιν ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον σημαίνει.

Mulieri vtero gerenti ſi lac multum è mã mis effluat, fætum imbecillem ſignificat, ſi ve rò mammæ ſolidæ fuerint, fetum ſignificant ſaniorem.

Illo videlicet tempore fluit lac, quibus apparet fluere, quando natura fert, vt in grauidis generetur. Neque enim in primis generatur menſibus. Quòd autem omnino fluat, & non maneat intus, hoc ideo fit quia plurimum colligitur. Plurimum verò colligitur multum oppletis venis cõmunibusque à mammis pertingũt ad vteros. Sed adhuc magis implentur quãdo minimum conceptus abſumit. Hoc verò ipſũ fit ob eiuſdem conceptus imbecillitatem. Liquet igitur quòd mammas tenues non oportet apparere, ſicuti in muliere nõ grauida: (hoc enim ſignum inopia ſanguinis oſtendit, & hac ratione fœtus in ipſis corrumpitur) neq: adeò plenas vt lac effluat, ſed tantum intumeſcere, vt ſolidę tangentibus videantur. Media enim hæc conſiſtentia eſt inter renitentes propter nimiã repletionẽ, & molles ac laxas propter defectum ſanguinis. Quare meritò laudat hoc ſignum Hippocrates, vt quod indicio ſit neque fœtum eſſe imbecillem, neq; deficere ipſi alimentum.

LIII.

Ὁκόσαι διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα ταύτῃσιν οἱ τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται· ἢν δὲ πάλιν σκληροὶ γένωνται, ὀδύνη ἔσται, ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσιν ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσι γούνασι, καὶ οὐ διαφθείρουσιν.

Quæ corrupturæ ſunt fœtus, iis mammæ extenuantur. Quòd ſi rurſus duræ fiant, dolor aut mammas aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrumpent.

Priùs dixerat: Mulieri vtero gerenti ſi mammæ repentè ex tenuentur, abortit. Dixerat etiam ſi altera mamma extenuetur geminos habenti, alterius fœtus abortum ſecuturum. Nunc verò ordinem conſecutionis commutauit, & non à ſignis ipſis, ſed à mulieribus fœtum corrumpentibus fecit initium, ipſis præcedere inquiẽs, mãmas tenues. Nõ eſt autem omnino idẽ ſi dicatur vel ad mammas tenues ſequi cor ruptionem, vel debente fieri corruptione mammas tenues procedere. Qui enim ait ad mammarum extenuationem ſequi corruptionem: hic ſolùm iſtud oſtendit eſſe ſignum futuræ corruptionis. Qui verò dicit iis quæ debẽt corrumpere fœtus, mam

mas

mas extenuári:nõ ſolùm hoc videtur oſtẽdere ſignũ præcedere fœtus corruptionẽ. Quare diligentiùs eſt inquirẽdum, & obſeruandum in iis quæ in grauidis mulieribus apparent,an nũquam aliter fœtũ corrumpãt, ſed ſemper præcedat mammarũ extenuatio,an ſaltãtibus,vel valdè,vociferantibus,vel ira excãdeſcẽtibus, & nimio repentè pauore correptis cõtingat mãmarum nõ præcedere extenuationẽ. Contingat etiã quibuſdã vt propter magnitudinẽ febris aut ortũ in vtero eryſipelas,vel propter mucorẽ acetabulorũ,ſeu tale aliquid fœtus corrũpatur abſque mammarũ extenuatione.Nam videtur Hippo. hanc ſemper præcedere exiſtimare: & mihi ſæpius obſeruãti,viſæ ſunt in ſupradictis occaſionibus ante corruptionẽ mãmæ extenuatę. Nequaquam igitur quãdo citra aliquã huiuſcemodi cauſam mãmæ extenuãtur, defectũ ſanguinis eſſe in cauſa exiſtimemus in venis vtero mãmiſq; cõmunibus: vnde propter inediam fœtus corrõpitur. In aliis verò cauſis ob quas interit ſi quid ſit læſus, aut dirũpitur fœtus,cùm ipſum mẽbranæ continentes diuelluntur, natura os vteri adaperiente, & dolores excicante,ob has ipſas cauſas ſanguinẽ ad genitales deferri partes. Hæc enim eſt quædam ratio com-

munis

munis, in ijs quæ natura aliquid violenter excernit, vt ſanguinis & ſpiritus impetus eò feratur: quibus duobus veluti inſtrumẽtis natura vtẽs, ea quæ infeſtant, ꝑ vim expellit. Hac ratione igitur, & dolentibus partibus inflammationes adueniũt, natura excernere atque expellere cauſam doloris properãte: vt verò hoc faciat, ſanguine ac ſpiritu locum implente. Hæc itaque à me dicta ſint in primam partem aphoriſmi: ſecunda verò quæ ſequitur (in qua contrariæ mammarum meminit diſpoſitionis) talis eſt: *Quòd ſi rurſus*, ait, *mammæ duræ fiant*. Cùm autem, *rurſus*, duo ſignificet in huiuſcemodi locutionibus, alterũ quidem quod antedictæ coniungitur diſpoſitioni, alterum verò quod alia dictione conſueuerunt dicere contrà: mihi veriùs, & magis Hippocratis ſententiæ cohærere videtur ſecundum ſignificatum: vt quod in toto dicitur aphoriſmo, ſit tale: Mammæ quidem tenues omnino præcedũt fœtuum corruptionem: & non poſſunt iſti corrumpi ſine earum extenuatione præcedente. Duræ verò, corruptionem quidem non ſignificant, ſed dolor quidam dictarum partium ad ipſas conſequitur: vt ſicuti mammæ tenues, defectus ſanguinis ſignificationem habent: ſic duræ, multitudine

dine

dinis differẽtes ab illis quas priùs dixerat: ſolidas:in quibus rurſus reponente natura ad quaſdam partes materiã inutilem , ille dolent,ſed fœtus nullam habet offenſionem.Quæſtio autem occurrit hoc loco, ob quam cauſam in corpus vteri natura nunquam materiam reponit inutilem , & facit inflammationem: vel cur inflammato vtero,fœtus nõ corrumpitur? An quod ab Hippocrate dicitur , aliud eſt? Neque enim quod nunquam ad mammas duras corruptio fœtuum,ſequatur, putandũ eſt fuiſſe ab Hippocrate dictum , ſed quòd non ſemper , (quemadmodum in tenuibus) verùm ſi in alterum locum natura reponat ſuperfluitates,(quod ex dolore cognoſcimus) corruptio non ſequitur. Erit autẽ rurſus, ſi ita acceperimus, vniuerſus ſermo talis: Mulieribus quæ fœtus corruptura ſunt, ſemper mammæ extenuatæ præcedunt:duræ autem ac plenæ, non ſẽper,ſæpe enim in his alteram partem materiam inutilem natura reponit.Si verò in vterum ipſam expellat,fient tunc omnino tenues. Nam ſecundum Hippocratis (vt apparet) ſententiam,ſi propter aliud quicquam& non defectũ alimẽti abortus fiat, omnino præcedet mammarum gracilitas, ob cauſam antedictam: ita quòd ſi etiam

ob

ob acetabulorum humiditatem cõceptus effluet, tunc etiam ipſum natura expellente ad excretionem, motio ſãguinis erit ad vteros, & hac ratióne mammæ fient graciles magis quàm priùs erant.

LIIII.

Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων σκληρόν ἐστι, ταύτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ξυμμύειν.

Quibus os vteri durum eſt, iis vteri os cõprimi eſt neceſſarium.

Dictum eſt & antea quòd os vteri cõprimi cõmmune eſt ſignum, & tumoris alicuius in eo præter naturam exiſtentis, & cõceptionis in muliere, & quòd oportet id ex duritie diſtinguere. Grauidis enim molle eſt, & ſecũdũ naturam. In quibus autẽ eſt tumor præter naturam, ſiue inflammationi ſimilis, ſiue ſcirrho, durũ. Meliùs itaque fuerat hunc aphoriſmum poſt illum ſcribere in quo dicebatur. Quæcunq; vtero gerunt, iis os vteri compreſſum eſt.

LV.

†θερμαίνονται ἄτερ.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ ἰσχυρῶς †ἰσχναίνονται ἄνευ προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι χαλεπῶς καὶ ἐπικινδύνως, ἢ ἐκτιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

Qua

Quæcunq; vterogerētes à febribus corripiuntur, & fortiter calefiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariūt, & cū periculo, aut abortum facientes periclitantur.

Accidit quibuſdam grauidis, in quibus vitioſi humores priusquàm conceperint, ſunt aceruati, nonnunquam à febribus vehemētibus corripi, ita quòd ex neceſſitate abortiunt: nonnunquā verò mediocribus: ſed cùm non purgentur ſufficienter, aliquid ſupereſt reliquiarum humorum in corpore vitioſorum, ex quibus febres conſtiterant, vtpote non potentibus medicis mulieri grauidæ aliquod fortè auxilium adhibere, neque exquiſita victus ratione in ipſis vti, Ob hanc igitur cauſam febris in ipſis frequenter reuertitur: & magna temporis parte grauiter ſe habent. Non ſine ratione igitur fœtus aliquando nequit obſiſtere, ſed ex febre & vitio humorum corrumpitur: nonnunquam verò perdurat quidem vſque ad tēpus partus, ſed cùm & ipſe valetudinarius ſit, vt qui longo tempore laborauerit, & matrem habeat imbecillem, non ſine periculo paritur, Nam ad bonum partū, duorum corporum vigore eſt opus, & grauidæ mulieris, & infantis.

LVI.

ΕΠὶ ῥόῳ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

Influxu muliebri ſi cõuulſio & animi defectus aduenerit malum.

Non ſtatim poſt fluxum ortũ hæc fiũt ſicuti neque aliud quicquam eorũ quæ in ſequenti ſermone quibuſdã aliis ait aduenire, ſed cùm vel validior fuerit, vel diu perdurauerit. Defectus quidem animi cõmunis omnis immodicæ euacuationis eſt caſus: conuulſio verò etſi non communis exiſtat, ad plurimas tamen conſequitur, & præcipuè ſi pars quæ patitur, neruoſa fuerit.

LVII.

ΚΑταμηνίων γινομένων πλειόνων, νοῦσοι ξυμβαίνουσι, καὶ μὴ γινομένων ἀπὸ τῆς ὑστέρης ξυμβαίνουσι νοῦσοι.

Menſtruis largius fluentibus, morbi eueniunt: non fluentibus autem ex vtero, morbi contingunt.

Quibuſdã medicis viſum eſt ex multitudine quidẽ plurimos fieri morbos, ex defectu autẽ nullum. Verùm Hippocrates arbitratur etiam ob defectum fieri aliquando morbos, non ſolũ mulieribus, ſed etiã viris,

ris. Siquidem ad defectus conſequitur aliquãdo ſiccitas, aliquãdo frigiditas aliquãdo vtrũq: Oſtenſum autẽ eſt quod intẽperaturę quęcunq: tantam habent magnitudinẽ, vt poſſint iam lædere operationem, ſunt ex morborũ genere. Verùm ſecundũ hoc neq: falſum, neq: obſcurũ eſt Hippocratis dictum. Quatenus autẽ largius quidẽ fluentibus mẽſtruis ſimpliciterdixit fieri morbos, neq: ex vtero adiecit, in nõ *fluẽtibus autem*, iſtud adiunxit, dignum eſt inquiſitione, nũquid ad antedictum vtrũq: cõmuniter retulerit hoc, *ex Vtero*: an hoc ſolum ſit propriũ nõ fluentiũ mẽſtruorũ. Hoc autẽ ſcire exquiſitè, eſt impoſsibile, etſi omnes nouerimus cauſas ob quas vel plura quàm opus ſit, vel pauciora veniant menſtrua. Poſsibile eſt autẽ ſi ora vaſorũ quæ pertingunt ad vterum vltra modum aperiantur, & ſanguis vel calidior vel tenuior fiat, & totum corpus propter malũ habitum aliquem aggrauetur ſanguine & ſi modum naturæ conuenientem ſua multitudine non exceſſerit: dum ipſum expellit ad venas quæ in vtero ſunt, vt in fluxionibus accidit, poſsibile eſt, inquã, alias ad aliam partem immodicas fieri mẽſtruorum euacuationes. Eadem verò menſtrua poſſunt fieri pauciora, vel quia venæ ferè

tes ad vterum menſtruam purgationem, comprimuntur, vel obſtruuntur, propter craſſitiem ſanguinis vel lentorem vel robur vaſorũ vteri, adeò vt quod influit, nõ admittant. Quodcunq; autem horum fuerit, neceſſe eſt proceſſu temporis ipſum verum pati aut ſimilem inflammationi diſpoſitionẽ, aut eryſipelati, aut ſcirrho, aut cancro: quibus denuo totum compatitur corpus. In immodicis verò euacuationibus nulla talis accidit vteris paſſio, adeò vt per compatiendi rationem totum corpus vnà laboret, quare ſit veriſimilius in ſola retentione menſtruorum dixiſſe Hippocratem, morbos contingere ex vtero.

LVIII.

Ἐπὶ ἀρχῷ φλεγμαίνοντι καὶ ἐπὶ ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ, στραγγουρίη ἐπιγίνεται, καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι στραγγουρίη ἐπιγίνεται. ἐπὶ δὲ ἥπατι φλεγμαίνοντι λὺγξ ἐπιγίνεται.

Recto inteſtino aut vtero inflammationẽ patiente, & renibus purulentis vrinæ aduenit ſtillicidium, iecinori verò inflammatonẽ ſingultus ſequitur.

Quando aliquis parũ, & frequenter mingit: hæc paſſio. vrinæ ſtillicidium nominatur, ſit aliquando ex imbecillitate poten

tentiæ retentiuæ veſicæ, nonnunquā verò ex acritudine vrinæ. Imbecillitas quidē fit propter intēperaturā [illegible] quē tumorem præter naturā acritud[illegible]em vel propter renū paſsionē, vel quia talis ad ipſos venit ex venis ſuperfluitas ſeroſa percolata. Rectè itaq: Hippo. inquit, *Vrina ſtillicidiū recto inteſtino, & vtero inflamationē patiente, & renibus ſuppuratis aduenire*. In recto quidē inteſtino & vtero, per cōpatiendi rationē veſica patiēte: in renibus autē purulētis, dure p veſicā euacuato. Hoc enim ſua acritudine mordēs veſicā, excitat ad excretionē. In vteri autē vel recti inteſtini inflāmatione, vicinitatis ratione pati veſicā eſt neceſſariū, vt quæ & intēperaturā participet & inflāmationē, & præterea prematur atq: anguſtetur à tumoribus præter naturā qui in illis exiſtūt. Dictum autē eſt à me priùs quod non ſimpliciter altera paſſio alteri ſuccedit, ſed iis quæ magnitudinē habēt iuſtā. Sic igitur & hepate inflāmationē patiente, ſingultus accidit propter neruorū cōmunicationē, nō quidē ſemper, ſed quādo ad maximā attollitur inflāmationem.

LIX.

Γυνὴ ἢ μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι

θυμία κάτω χὴν. μετὰ πορέυεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ διὰ τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι [illegible] οὐ δι' ἑωυτὴν ἄγονός ἐστιν.

Si mulier non concipit, ſcire autem velis ſi conceptura ſit, pannis circuntectam infernè ſuffias: & ſi odor videatur per corpus ire ad nares & os, ſcito quòd ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt.

Verbũ *ſuffias*, materiam indicat quæ naturam habet vt ſuffiri poſsit, Thus, videlicet & Myrram, & Styracem, & quæcunq; alia calidam habẽt temperaturam, & ſunt valdè odorata. Vult enim ad totũ fieri corpus ipſorum vim, vt cùm & os & nares attigerit, à muliere manifeſtè ſẽtiatur. In iis igitur ſolis totum non peruadet corpus qualitas ſuffitorum, quibus durum eſt ac denſum vteri corpus, cùm verò ſit tale, nõ eſt aptum ad cõceptionem: ſicuti & paulò poſt ipſe inquiet: Quæcunq; frigidos habẽt vteros & denſos, nõ cõncipiunt. Quòd autem in fine aphoriſmi ſcribitur, *Scito quod ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt*, indicant eius rei neceſſitatẽ. Sæpius enim vt permaneat genus ad quod pertinet, vel dignitas ſacerdotii, vel regni, ſtudent ciuitates, vt prolem habeãt virorũ ſeu mulierũ eorum in quibus ſolis genus conſiſtit: deinde vbi

muli

mulieres non concipiunt, quæritur vtrius cauſa hoc accidat, vt facto diuortio mulieres cõcipiant, & hanc Plato in Theæteto innuit eſſe bonarum pronubarum artem. Totus autem ſermo dicetur paulo pòſt, quando omnes exponemus qui ad ipſum pertinent aphoriſmos.

LX.

ΗΝ γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες πορεύωνται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν.

Si mulieri vtero gerenti purgationes procedant, impoßibile eſt fœtum eſſe ſanum.

Verbum purgationes, numero plurali dictũ, & procedant: quod ſequitur, oſtendunt nõ paucum excerni ſanguinem, neq; ſemel ſed ſæpius, & multũ. Nam ſemel aut bis paucus excernitur ſæpius abſque hoc quod fœtus patiatur. Cùm verò nihil derelinquitur de multitudine purgationis menſtruorum, & ſeruat deinceps terminũ circuituum per mẽſes, impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum: ſiquidẽ fortis fœtus, ad ſui alimẽtũ abutitur illo qui ex toto corpore ad vterum fertur. Verùm excretio quæ grauidis fit, videtur ex venis quæ in collo ſunt, exiſtere. Nam ab interioribus quæ in cauitate vteri ſunt loci pendent, quare nihil per illas poteſt in muliebrem ſinũ excerni-

LXI.

Ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγενομένου, ἆσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτωσιν, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Si mulieri ceſſent purgationes, neque febri, neque rigore ſuperueniente & faſtidia cibi incidant: iudica ipſam in vtero habere.

De iis quæ legitimè purgantur mulieribus, & quibus repentè ſine cauſa manifeſta ſupprimuntur purgationes, ſermonem fecit: docens nos ea quę plurimæ mulieres ipſa experientia didicerunt. Cùm enim faſtidium cibi patiuntur, menſtruis ſuppreſsis, tunc concepiſſe coniiciunt. Fit autem faſtidium cibi eadem qua pica ratione, læſo ore ventriculi in mulieribus grauidis. Contingit autem & propter vitioſos humores totum corpus occupantes, tale aliquid accidere: verùm hoc cum horrore & febre patiuntur, & his diſtinguuntur à grauidis.

LXII.

Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσι, οὐ κυΐσκουσι, καὶ ὁκόσαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν, ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος, καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον καὶ

περικαέες, ἐνδείῃ γὰρ τῆς τροφῆς φθείρεται τὸ σπέρμα. ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται.

Quæcunque frigides & ſpiſſos vteros habent non concipiunt. Et quæcunque præhumidos vteros habent: non concipiunt, extinguitur enim in eis genitura. Et quæcũque ſiccos multum, & præcalidos: nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunque verò ex vtriſque mediocrem habent temperaturam, eæ fœcunda ſunt.

Si mihi liceret omnibus aphoriſmis ordinem congruentem apponere, non eſſem veritus paulò anteà dictũ aphoriſmum in huius locum transferre: vt finito ſermone de purgationibus, de ipſis vteris, deinceps ſcriberetur, docente ipſo quot modis mulieres ſteriles fiãt. Primus igitur inter illos „ eſſet aphoriſmus in quo dixit: Si mulier nõ „ concipit, ſcire autẽ velis ſi conceptura ſit, „ pannis circuntectã infernè ſuffias. Secundus autem hic præſens, cuius ſumma eſt, quòd bene temperati vteri ad conceptionem ſunt idonei: malè autẽ tẽperati, ſi parum à bonitate recedunt, difficulter cõcipiunt: ſi verò nimiũ, mulieres ſteriles fiũt,

ita quòd ſimul etiam datur intelligi vnde viri ſint ſteriles: quod multos latet. Qui verò ea quæ dicta ſunt, diligentiùs conſiderat: primũ quidem ſciet quam ob cauſam quidam viri omnino ſteriles ſunt. Secundo autẽ loco poſtea de viris quidẽ ac mulieribus bonam habentibus tẽperaturam, quòd ſemper generabunt, etiã ſi cùm malam habẽtibus coeant. De habentibus autem malã temperaturã, quòd cũ ſolis iis qui contrariam habẽt, coeuntes, gignent. Priùs autem dicetur de mulieribus ſterilibus, quarũ vterus ſtatim ab initio eſt malè temperatus, exuperante ſcilicet vel vna primarum qualitatum, vel duabus: quẽadmodum in cõmentariis de tẽperaturis determinauimus, oſtendẽtes octo eſſe numero omnes intemperaturas, ſimplices quidẽ quatuor, quarum nunc Hippoc. meminit, compoſitas autẽ alias quatuor his ſimplicibus inuicem cõplicatas. Vbi igitur frigiditas immodica exuperat, adeò quòd vterus ſpiſſior efficiatur, anguſta quidem ſunt ſupra modum ora vaſorum quæ ad ipſum pertingunt: mulieres verò ſteriles, cùm neq; ſecundæ poſſint adnaſci ad ora vaſorum, neq; ſi hoc fiat aliquando, poſſit bene nutriri conceptus, vel enim nullo modo fiunt hiſce mulieribus purgationes,

vel

vel omnino paucæ,& hæ ipſæ vitioſæ,ſolo tenuiore atque aquoſiore ſanguine perlabente. Sed & hæc quoque ora facilè obſtruuntur & propter natiuã anguſtiam, & quoniam magna ex parte hæ mulieres humorem aggregãt pituitoſum, ſiquidẽ corpus totum ferè eſt vtero ſimile. Contingit autem & maris ſemẽ in talibus vteris refrigerari,niſi ſit natura calidiſſimum. De frigida itaq; temperatura Hippocrates fecit primùm mentionẽ, inquiens: *Quæcunque frigidos & ſpiſſos vteros habent.* Non per Iouem volens ſimul coniungere in ipſis cum frigiditate denſitatem,veluti ſi ſiccitátem, aut humiditatem addidiſſet. Harum enim neutra ſemper conſequitur frigiditatem, & propterea ipſi modò vna, modò altera adiungitur. Denſitas verò ex neceſſitate valde frigidos vteros comitatur,ob quam non poſſunt concipere, vt diximus. Quare ita ſermonem totum huius aphoriſmi accipiamus: Quæcunque frigidos vteros habent, nõ concipient propter ſubſtantiæ ipſorum ſpiſſitudinẽ. Cur verò ſpiſſitudo aduerſetur conceptioni, dicere prætermiſit, tanquam nobis potentibus intelligere. *Et quæcunque vteros nimis humidos habent, non concipient. Extinguitur enim genitura,* quemadmodum in terra paluſtri, cerealia

ſemina. *Et quæcũque ſiccos ſiue præcalides habent vteros propter defectum alimenti nõ concipient*. Nã in ſiccis vteris tale quid accidit, quale vbi aut ãrenæ, aut argilloſæ terræ, aut petroſæ mandantur ſemina. In habentibus autem immodicã caliditatem, quale vbi valde calidæ terræ ſemina cõmittuntur, quẽadmodũ in æſtibus ſub Cane cõtingit. Sic quidem quatuor qualitatũ Hippocrates meminit, ſingularũ ſeorſum facultatem exponens: vt ſi quando inuicem miſceantur, manifeſta ſit earũ commiſtio. Poſt hæc autem inquit: *Quæcunque verò ex vtriſque modicè temperata ſunt, fœcũditatem habent*. Ex vtriſq; autem, non qualitatibus ſcilicet (ſunt enim quatuor) ſed ipſarũ oppoſitionibus. Sicuti enim dictum eſt in libro de temperaturis, vna quidem eſt bona temperatura, ex moderata calidi & frigidi cõmixtione: altera verò humidi & ſicci, & fieri poteſt vt ſit aliquis vterus ſecũdũ vnã quidẽ oppoſitionẽ bene tẽperatus, ſecundum alterã verò malè. Sed ne mulier concipiat, poteſt altera efficere intemperatura. Mulierẽ verò eſſe fœcundã, ſine ambabus bonis temperaturis eſt impoſſibile. Hippoc. igitur, ſicuti totũ ſermonem ſuperiorẽ de mulieribus ſcripſit, ſic etiã nuper habitum de vteri intemperaturis: ni-

hil

hil tamen adiecit de viris : vel quia promptum nobis ſit ex iis quæ dicta ſunt, eaſdẽ intemperaturas ad ſemen transferre , vel quia diſtulit ad ſequẽtia,ſed poſteà oblitus eſt.Quidam autem ſequentẽ aphoriſmum ,, de maribus adſcripſere, cuius eſt initium: ,, Similiter & in maribus. Sed probatiſſimi ,, aphoriſmorum expoſitores aiunt ipſum & ab Hippocratis mente & modo elocutionis manifeſtè deficere.Et quidẽ ſecundum proportionem illorum quæ de mulieribus ſcripſit, licet nobis ad viros tranſcendentibus dicere quòd propter tẽperaturæ frigiditatem non bene ſemen concoquitur: atq; ideo ſi mediocris quidem ſit intemperatura in ipſo,indiget vtero calido multum : ſi verò immodica ſit, omnino ſterile eſt : vel quòd propter humiditatem rurſus neque concoquitur:& hoc etiam indiget, ſi modica ſit intemperatura , vtero calidiori ac ſicciori; ſi verò immodica, ſterile eſt. Eodem modo quòd propter excedentem calorem ſemen fit toſto ſimile. Ob ſiccitatem verò , quòd vbi primùm excidit,neq; extendi poteſt : quod maximè ſit neceſſarium ſi mulier debeat concipere. Oſtenſum eſt enim in ſermone de ſemine, quòd niſi per vteri cauitatem parte plurima ſemen extendatur,mulierem non con-

cipe

cipere. His veluti quibuſdam elementis à nobis adſtructis, deinceps dicamus id quod ab initio diſtulimus dicere, quod etiam à Platone in Theæteto proponitur. Inquit enim & hoc eſſe maximum opus obſtetricum, ſcire coniungere inuicē corpora apta ad conceptionem(quod nunc in ſermone dictum eſt) & ſimul poſſe diſcernere qui viri ſint infœcundi, & quæ mulieres ſteriles. Nam immodicæ intemperaturæ,horum ſunt cauſæ, modicæ verò ſi ſint,& contrariis coniungātur, tunc cōcipient mulieres,ſi verò ſimilibus,non concipient. Neq; enim fieri poteſt vt frigidū ſemen in vtero frigidiore ſit fertile, neque ſiccum in ſicciore, & aliorū vtrunq; eodē modo:ſed indiget ſemen quidē frigidius, vtero tanto calidiore, quanto deficit ab optima temperatura: & humidius ſicciore:& in aliis eodē modo. Cognitio autem omnium immodicarum vteri intemperaturarum eſt quam paulo antè dixit Hippocrates in ſuffitu qui per aromata fit.Frigiditas enim ſpiſſitudinis ratione non permittit vſq; ad os & nares ferri aromatum exhalationem.Eodē modo & ſiccitas.Humiditas verò ſicuti ab ipſa dicta eſt extinguere genituram, ſic & aromatum qualitatē.Reliqua eſt vehemens caliditas,ſiquidem

dem

dem ea ratione qua vincit aromatum facultatem,alterat, atque corrumpit:ac propterea non permittit ipſa ſeruantia ſuam naturam ſynceraã, ad os & nares ferri.Sufficiet autẽ in hiſce naturis ex ſuffitu aromatum cognitio. Si verò non poteſt hæc ſufficienter haberi, ex aliis iudiciis nobis erit talis natura inueſtiganda, hoc ipſum cognoſcentibus, quòd rara admodum eſt huiuſcemodi temperatura in mulieribus, ſiquidem fœmina eſt mare frigidior. Vnde ob hoc ea quam facit Hippocrates ex aromatum ſuffitu dignotio, in ſterilibus mulieribus vtiliſſima eſt, vel quia omnis immodica intemperatura iſti ſubiicitur, vel quia rariſſimè vna ipſam ſubterfugit in mulieribus illis quæ tenues apparent & nigræ & hirtæ: ita quòd ex his ſignis percipitur earum immodica intemperatura ſine ſuffitu aromatum.

LXIII.

Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων· ἢ γὰρ δι' ἀραιότητα τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα, ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω, ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ἐκπυρεῖσθαι οὐδὲ ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον, ἢ

διὰ τὴν θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

Similiter autem & in maribus. Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, ita vt ſemen non tranſmittat ad os, vel propter ſpiſsitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatẽ non concaleſcit, itaque in eo loco concreſcit, vel propter caliditatem hoc idem accidit.

Qui hunc interpoſuit aphoriſmum, ne proprius quidem voces intellexit. Nam cùm profiteretur eundem de viris ſermonem ſe facturum, ſicut Hippocrat. de mulieribus ſcripſerat, non adimpleuit hoc. Cùm enim ille de quatuor intemperaturis feciſſet mentionem, oportuit hunc etiam quatuor in maribus, vt nos fecimus, in medium adducere: verùm non ſic iſte, ſed primùm quidem ſtatim damnat corporis raritatem, quæ in mulieribus fuit prætermiſſa. Deinde, ne eius quidem ſermo, ſi ipſe ſeorſum diligentius examinetur, verus deprehendetur. Videntur ſiquidem viri multi habentes rarum corpus, ſemen tamen habere fœcundiſſimum, neque id mirum. Raritas ſiquidẽ corporis in calidioribus atq; humidioribus prouenit temperaturis, quæ plurimo ſemine & fœcundiſsimo abundant. Nam & materiam

ha

habent ex qua ſemẽ generatur copioſum, & vim à qua concoquitur. Vaſa autẽ ſeminaria ſuo robore expreſſum ſemen extra iaculantur, nec ſpiritus eſt qui propellit, ſiquidem ſubſtãtia ſpiritualis cũ humore permiſcetur ſeminis, quæ & ipſa indiget exprimentibus, ſicuti & humor: qui tantũ ſiccum ſuperexcedit, quãto & celeriùs extra eiicitur, & ad longius ſpatiũ defertur. Hæc igitur ſunt ab eo ignorata qui aphoriſmũ adiecit, & præterea cum ait humorẽ propter ſpiſſitudinem non exire foras. Si enim alium humorẽ à ſemine dicit, ſermo delirus eſt. Si verò ait ſemen propter corporis totius ſpiſſitudinem nõ exire foras, ignorat omnino quæ ſit ſtructura inſtrumentorum quæ ſeminaria vocãtur, melius enim fuerat ipſorũ cauſari anguſtiam. Et quidem id quod deinceps eſt dictũ, vſque ad aliquid verum, nõ habet id quod ſequitur, intelligibile. Nam quòd propter temperaturæ frigiditatem ſemen non concaleſcat, ac propterea ſit infœcundum, verũ exiſtit. Quòd autem cõcreſcat in eo loco, ſuperfluò adiectũ eſt, præter id quòd neq; locus ab ipſo explicatur, ſed à nobis intelligendus relinquitur: & tamen id verbum, *hunc*, ad ea quæ prius dicta ſunt, habet relationem. Sed hæc quidem praua ſunt: qui

ver

verò circa finem error, eſt magnus, cùm dicat propter ipſius caliditatem hoc idem euenire, nam manifeſtè ad illud quod anteà dictum eſt, ſermo iſte refertur. Dictum autem anteà fuit, quòd propter frigiditatem non concaleſcat, itaque concreſcat in eo loco. Quare propter calorem oportet intelligere non cõcaleſcere, ſed concreſcere in vaſis ſeminariis ſemen. Hoc autem eſt apertè abſurdum. Nã torreri aut aſſari, aut tale aliquid ſemen pati propter calorem rationem habet, non concaleſcere autem eſt omnino perabſurdum.

LXIIII.

ΓΑ'λα διδόναι κεφαλαλγέουσι, κακόν. Κακὸν δὲ καὶ πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορίζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι. Κακὸν δὲ καὶ οἷσι χολώδεες αἱ διαχωρήσιες ἐν τοῖς ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι, καὶ οἷσιν αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. Ἁρμόζει δὲ τοῖσι φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι διδόναι γάλα καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι, καὶ βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ ἐκτετηκόσι.

Lac dare caput dolentibus, malum malum verò & febricitantibus, & quibus hyp-

po

pochondria ſuſpenſa murmurant, & ſiticuloſis: malum autem & quibus in febribus acutis biliosæ ſunt deiectiones, & quibus ſanguinis multi deiectio facta eſt. Conuenit autem tabidis dare qui non valde multum febricitant, & in febribus longis, & paruis, ſi nullum ex ſupra dictis ſignis affuerit, & præter rationem conſumptis.

Quòd lac facilè alteretur, & quòd duplicem habeat alterationem: quando in multo verſatur calore, ſtatim in nidorem abiens: quãdo autem pauco, citò aceſcens: tibi licet perdiſcere partim ſtatim cùm ex mammis excidit, ad ignem elixãti: partim ipſum iacere per ſeipſum permittẽti. Nam dum coquitur in nidorem fit abitio: neglecto autẽ, acor omnino aduenit: vel citius, vel tardius. Sic autem & in ſanis, ſi nõ bene concoquatur, in quibuſdã aceſcit, in quibuſdam autem nidorem concipit. in ventriculo quidem frigidiore aceſcit, in calidiore verò nidorulentus euadit. Lac quidem quod bene concoquitur nutrit & bonos facit humores: dum verò cõcoquitur, attollit hypochondria, & ferit caput. Hos effectus & paſſiones in ſanis etiã videbis. Verùm quæ ægrotis accidunt, percurrit Hippocrates: quæ ſemper quidem expe-

riri volentibus manifeſtantur: & poſſunt etiam ante experientiā cognoſci. Vbi enim in iis qui integra ſanitate fruuntur, videmus lac capiti dolorem afferre, & hypochondria inflare: non eſt difficile intelligere quòd iis qui iam caput dolent, vel ſuſpenſa habent hypochondria, ſit inimiciſſimum. Rectè autem dixit hypochondria ſuſpenſa, licet dicere potuerit inflata & flatuoſa. Neq; enim hæc ſola lac poteſt aſſendere, ſed & alia omnia quouis modo ſuſpenſa, propter aliquā talem qualis eſt inflammatio, vel eryſipelas, vel ſcirrhus vel œdema, paſſionem. Adhuc autem magis ſi abſceſſus nondum ſit in hypochondrio diruptus, lac iis eſt inutile. Hæc itaq; omnia per vnum verbum oſtendit Hippocrates, inquiens: hypochondria ſuſpēſa. Nocere autem ait & murmurantibus lac, quæ alia ſunt ab inflatis & diſtentis, flatuoſa tamen ac ventoſa ſunt hæ quoque. Maior autem offenſio eſt hypochondriis diſtentis, minor verò murmurantibus: ſed tamē neque his eſt vtile lac. Acceſcit enim in ipſis. Serum tamen lactis ſale & melle condientes, plurimis talibus exhibuimus: & iuuantur citata ipſis aluo. Et ſitientibus malum inquit lac eſſe. In nidorē abit enim in ipſis, ſiue natura ſitierint, ſiue ex aliquo

tem

tempore ſitis aduenerit. Et quidem quibus bilioſa deiiciuntur,iis dicerem lac nidorulentum eſſe.Non minus autem & iis qui talia euomunt.Nam in vniuerſum didicimus quòd celerrimè ab omibus cauſis calidis lac in nidorem conuertitur. Rationabiliter itaque iis qui acutè febricitant, nocet. Et mihi videtur ſermo melius in hunc modum ſe habere, Malum autem & quibus bilioſæ deiectiones, & acutis febribus. Neq; enim vtriſque ſimul iunctis tantummodo noxium eſt lac, ſed ſeorſum in alterutro. His igitur paſſionibus lac plurimum aduerſatur.Vtile autem eſt iis quæ ſequũtur ab Hippocrate ſcripta hunc modum, Conuenit autem tabidis non valde febricitantibus dare. Nam primùm de tabidis facit mentionem.Intelligendum autem eſt ipſum ita nominare illos qui tabem ex vlcere pulmonis patiuntur,de cæteris autem marcidis deinceps dicet verbis illis quorũ initium eſt, Et in febribus paruis. Commune autẽ in omnibus qui lacte indigent,quòd cibus bonum generãs ſuccum, & qui citò per venas diſtribuatur, illis eſt neceſſarius. Neq; mirandum eſt ſi lac dicimus bonũ ſuccum generare, cùm tamen quid habeat flatuoſum. Nam in vniuerſum,bonum ſuccum generare dici-

mus quæcunq; poſt coctionem ad bonum humorem tranſmutantur, hoc eſt ad ſanguinem, hic enim humor eſt nobis amicus. Cur autem cùm dixiſſet, Conuenit autem tabidis,adiecit,Non valde multum febricitantibus:mihi videtur dignũ inueſtigatione nõ parua,nam ſufficiebat etiam ſine valde dicere. Nunquid ſolis multum febricitantibus lac nõ exhibet:ſolis iis qui non valde multum febricitant, exhibens? an ab aliquo adiectum fuit verbum,valde, ſicuti & pleraq; alia?Hæc itaque quiſpiam per otium inquirat. Sciat autem à nobis addiſcens, lac multum febricitãtibus dandum non eſſe. Miror autem quomodo in illis quibus lac dari iubet:aſſcripſit,ſi nullum ex ſupradictis affuerit, quod fuit à breuitate aphoriſtica alienũ id enim erat ex iis quæ prius dixerat, cognitum etiam hoc nõ adiecto:quòd dandum eſt tabidis, & præter rationem extenuatis lac, niſi caput doleat, aut hypochondrium intumuerit, aut bilioſæ ſint deiectiones, aut tale aliquid aliud ipſis adſit. An non ſimpliciter, neque ſemper ſeruare breuitatem videtur Hippocrates, ſed in quibus magnum aliquod periculum imminet ſi negligentius quod ab ipſo docetur,audiatur in his. bis terve repetere eadem non videtur.

LXV.

ΟΚόσοισιν οἰδήματα ἐφ' ἕλκεσι φαίνεται, οὐ μάλα σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται, τούτων δὲ ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν ὄπισθεν σπασμοὶ τέτανοι, τοῖσι δὲ ἔμπροσθεν μανίαι, ὀδύναι πλευροῦ ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ δυσεντερίη ἢν ἐρυθρὰ ἦ τὰ οἰδήματα.

Quibus tumores in vlceribus apparent, non admodum conuelluntur, neque inſaniunt: verùm his euaneſcentibus derepente, illis quidem quibus, à tergo, conuulſiones & tetani fiunt, quibus autem à fronte, inſania, vel dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſunt rubicendi.

Omnes præter naturam tumores Hippocrates οἰδήματα nominat: comprehenſis videlicet etiam phlegmonis. Quãquam hoc ipſum nomen phlegmones apud veteres omnes magis de phlogoſi dicebatur: etiam ſi ſine tumore cõſiſteret. Quod igitur dicitur, tale eſt: Quibus tumores vlceribus adueniunt, non admodum conuelluntur, neq; inſaniunt. Hoc autem indicio eſt quod nonnulli quidem ob ipſa conuelluntur & inſaniunt ſed raro hoc accidere: quando videlicet magnitudinem eximiam vel malignitatem aſſumpſerint. Si verò tumores derepente euaneſcant conuulſio-

nes ac tetani, quãdo in partibus poſterioribus,hoc eſt in dorſo vlcera fuerint. Quæ verò deinceps dicuntur, ſi in partibus anterioribus fuerint,cõſequi dicit.Poſteriora ſiquidem neruoſa ſunt, anteriora venoſa atque arteriora. Quando igitur ab vlceratis partibus humor qui fecit tumorem, ad aliquam partem principalem ſe contulit: in partibus quidem neruoſis poſterioribus,conuulſiones fient & tetani (nam hæ ſunt neruorum paſſiones) in anterioribus verò,inſania,ſi feratur ad caput:lateris autem dolor ſi ad thoracem humor conuertatur. Sæpius verò & hi ſuppurãtur,ſi humor non diſſoluatur. Difficultatem verò inteſtinorum fore inquit,ſi tumoribus rubentibus tranſmutatio repentè fiat. Illam quidem inteſtinorum difficultatem, ſanguineam nominãt,quæ eſt ſanguinis euacuatio per inteſtina abſque exulceratione. Quòd igitur ſi vel in dorſo, vel in partibus anterioribus illi oppoſitis contigerit aliquando tumores derepente euaneſcere, in tales ægri incidunt paſſiones, non vidimus: non tamen ipſe nobis Hippocrates manifeſtauit ſi de his partibus ſolis loquatur, an ſimpliciter de omnibꝰ,ita quòd etiam † membra extrema hoc ſermone comprehendantur. In tibiis enim, nõ ſunt

† Κῶλα

in

in partibus anterioribus muſculi in chordas validas deſinentes. In femore verò, in partibus genu anterioribus magnam videmus chordam: ob quam per compatiendi rationem: rationabile magis eſt fieri conuulſionem, quàm in aliquo muſculorum qui ſunt in partibus femoris poſterioribus. Sunt enim omnes carnoſæ. Quare non verum videretur id quod vniuerſaliter dicitur: quod in partibus tantum poſterioribus accidunt conuulſiones. Videtur quidem magna ex parte id fieri, non in cruribus ſolis, ſed etiam in manibus, fortè quoniam hæ partes omnes è directo ſunt dorſalis medullæ. Naſcuntur ab hac & membrorum extremorum nerui, & dorſalium muſculorum.

LXVI.

ἩΝ τραυμάτων ἰσχυρῶν ἐόντων καὶ πονηρῶν οἰδήματα μὴ φαίνηται· μέγα κακόν.

Si in vulneribus fortibus & prauis tumores non appareant, ingens malum.

Poteſt quidem & vltimo verbo aphoriſmi, malum, adiungi ingens: poteſt autem & priori parti aphoriſmi. Fiet enim ſermo talis. Vulneribus prauis exiſtentibus, ſi tumor non appareat, ingens eſt malum. Vel talis, Vulneribus prauis exiſtentibus, ſi tumor ingens non appareat, ma-

lum.Poteſt etiam de vtroq; verbum ingẽs, cõmuniter dici, ac ſi ita dixiſſet:Si vulneribus prauis exiſtẽtibus,tumor ingẽs nõ appareat ingẽs eſt malũ. Melior verò ex tribus ſermonibꝰ meo iùdicio eſt talis:Si vulneribus prauis exiſtentibus,tumor nõ appareat,malum eſt ingẽs.Dictum autem & antea eſt ꝙ œdema generaliter dicitur de omnibus tumoribus præter naturã. Vulnera praua dici exiſtimandũ eſt quæ ſunt in capitibus aut finibus muſculorũ, & maximè neruoſorum.Nam in capitibus muſculorum, muſculis nerui adnaſcuntur,ex finibus autem chordæ oriũtur. Sicuti igitur paulo prius damnabat omnes tumores derepente euaneſcentes, ita nunc cùm nullo modo adueniunt vulneribus prauis. Nam in his ſuſpicio eſt quòd humores ad vulnera defluentes,ad partes principaliores tranſmutentur. Et hoc in illis præſertim fieri vulneribus eſt exiſtimandum , in quibus adeſt quidem dolor, & propter ipſum omnino aliquid influit, à medicis autem reprimitur valde infrigidantibus aut adſtringentibus medicamentis : ſicuti ſi dolor abſit,neque fluxio mouetur: Maximè autem dolores patiũtur partes neruoſæ, quæ medicinas calefacientes atque exiccantes deſiderant.

LXVII.

ΤΑ' χαῦνα χρηστὰ, τὰ ἔνωμα κακά.

Molles boni, crudi vero mali.

Hic ſermo pars eſt antecedentis, docēte Hippocrate omnes tumores quicunque ſunt, bonos eſſe: contrarios verò prauos. Propriè autem molli opponitur durum atque renitens, Hippocrates verò crudum ipſum nominauit. Neque enim fieri poteſt vt ſi tumor renitens bene concoquente membri natura humores ad ipſum confluentes.

LXVIII.

ΤΑ' ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐδυνιομένῳ, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolenti parte capitis poſteriore: in fronte recta vena inciſa prodeſt.

Non ſolum ſtudet Hippocrates vbi ſit opus euacuare, ſed etiam cum auerſione. Auerſio autem ad contraria fit ſecundum longitudinem quidem ſuprà infraque, ſecundum latitudinem verò illuc, hoc eſt ad dextram & ſiniſtram, ſecundum profunditatem verò, ad anteriora & poſteriora. In doloribus itaque partis capitis poſte-

celerrimè facta per ſpinalem medullam compaſſione: quoniam & ipſa natura frigida eſt, ſicuti & cebrum, & propter ſubſtantiæ mollitiem ſimiliter facilè alterationem ſuſcipiens. Ex partibus autem anterioribus rigores non inchoant, quoniam calidiorem habent quàm partes poſteriores temperaturam, & horum argumentum ſumit ex cutis raritate: huius verò ipſius rurſus ex pilorum multitudine. Dictum autem à me eſt de generatione pilorum ſufficienter in commentariis de temperaturis.

LXX.

ΟἹ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, ὑπὸ σπασμοῦ οὐ πάνυ τι ἁλίσκονται. ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται.

A quartarnis capti, non admodum à conuulſionibus capiantur. Si verò prius capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.

Quæ quidē fit ex euacuatione conuulſio, acutiſſima eſt & pernicioſiſſima: quę verò ex repletione partium neruoſarū, qualis in morbo comitiali, neque acutiſſima, neque ſimiliter periculoſa. Meminit autem Hippo

Hippocrates nunc non de tali conuulſione. nam verba capti & capiuntur, longitudinem temporis oſtendunt. Hanc itaque conuulſionem quartana non ſolum prohibet fieri, verum ſi fieri anticipauerit, ſoluit. Fit autem ab humoribus lentis ac pituitoſis qui partibus neruoſis inſerti ſunt. Cum verò horum humorum duplex ſanatio ſit, excretio ſcilicet & coctio, ambas habet quartana, excretionem quidem ex rigore, hæc (enim ſola agitatio ſufficiens eſt craſſum excernere humorem) coctionem verò, caloris febrilis ratione, qui rigorem conſequitur.

LXXI.

Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται, καρφαλέα καὶ σκληρὰ ἄνευ ἱδρώτων τελευτῶσιν. ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιὰ σὺν ἱδρῶτι, τελευτῶσιν.

Quibus cutes circuntenduntur aridæ & ſiccæ, ſine ſudore moriuntur: quibus verò laxæ & raræ: cum ſudore moriuntur.

Morituri, qui quidem ſqualidas, duras & ſiccas habent cutes & extenſas, ſine ſudore moriuntur: quando verò contrario, laxas videlicet & molles & raras, cum ſudore moriuntur. prioribus ſiquidem humiditas

ditas vel omnino deeſt, vel cuti: aliis verò ineſt & cuti.

LXXII.

OἹ ἰκτερώδεες ȣ̓ πάνυ τι πνευματώδεες εἰσίν.

Qui regio morbo laborant, non multum ventoſi ſunt.

Ventoſos ab ipſo nunc dici eſt exiſtimã dum illos qui in ventre colligunt multitudinem venti flatuoſi, qui vel per ructus vel flátus excernitur, vel remanet, & extendit quæ inibi ſunt. Fit autem hoc nõnunquam quidem ob debilitatem, & partium ad ventrem attinentium imbecillitatem, nonnunquam verò ex pituitoſo & frigido humore. Hi itaque qui propter pituitoſum humorem ventoſi ſunt, contrarij ſunt regio morbo laborantibus, vtpote bilioſis. Quare hi nunquam ex humoris exuperantis natura ventoſi fierent. Contingit autem ipſos ob partium imbecillitatem fieri aliquando ventoſos. Quare ſermoni adiecit, Non admodum perpetuitatem pronũciato adimens, oſtendens autem maiori ex parte quod prius dixerat, fieri. Neque enim admodum inuenire contingit regio morbo laborantes, habere partium ad ventrem attinentium imbecillitatẽ.

T M H

ΤΜΗ͂ΜΑ ἝΚΤΟΝ.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS,

LIBER SEXTVS:

Interprete Nicolao Leoniceno Vincentino.

ἘΝ τῇσι χρονίῃσι λειεντερίῃσιν ὀξυρεγμίη ἐπιγινομένη, μὴ γινομένη πρότερον, σημεῖον ἀγαθόν.

In longis leuitatibus inteſtinorum, ſi ructus acidus ſuperueniat qui prius non erat: ſignum bonum.

Leuitas inteſtinorum eſt velox exitus eorum quæ comeduntur atque bibuntur: quæ talia deiiciuntur, qualia fuêre deuorata. Si quis verò vellet breuiorem affer-

re definitionem , diceret eſſe carentiam coctionis , cùm neque ſecundum conſiſtentiam , neque ſecundum colorem, vel odorem , vel vllam omnino qualitatem , in ventriculo facta fuerit mutatio ciborum. Tale autem nomen hæc paſſio ſortita eſt , exiſtimantibus illis qui prius talē ei indiderunt appellationē fieri ipſam propter intrinſecæ ſuperficiei inteſtinorum læuitatem , ob quam cibos in eis contentos , non amplius retinent , vt cùm ſuam ſeruarent ſibi à natura inditam aſperitatem , retinebant. In pluribus itaque aliis , qui primi nomina rebus impoſuere , ſunt collaudandi : non tamen in læuitate inteſtinorum viros acceptos , qui ignorauerint quòd ipſius ventriculi proprium eſt cibos amplecti, ac ſe circunſtringendo , certo tempore retinere , & poſtea ad inferiora demittere. Et ſicuti in veſica fit vrinæ ſtillicidium, non expectante vt illa colligatur , ſed ſtatim tanquam mordentem aut aggrauantem expellente : ſic & in ventriculo veloces exitus. Hæ enim ſunt omnium excretionum cauſæ : qua ſi illi ſciuiſſent , qui primi hanc paſſionem læuitatem inteſtinorum nominarūt, talem de læuitate opinionem

nionem abieciſſent,& vice eius, totius ventriculi atque inteſtinorum imbecillitatem in cauſa poſuiſſent,ob quã hæ partes corporis grauatæ à cibis aſſumptis, ipſos conſeſtim excernunt. Fieri autem poteſt aliquando vt à quorundam humorum mordacitate in ſuperficie exulceratis fiat hæc paſſio,etſi ipſæ vires non multum patiantur tunc enim erit neceſſarium, vt permeãtibus cibis,partes exulceratæ dolorem ſentiant, atque ideo illos propellant, atque à ſeipſis citiſſimè emittãt:hoc autem in omnibus partibus facto, velocitas exitus ſubſequetur,& nullum fiet initium coctionis. Verùm tali inteſtinorum leuitati cuiuſdã morſus inerit ſenſus.In illa verò quæ accidit propter ventriculi atque inteſtinorum imbecillitatem, abſque vllo doloris ſenſu fiunt deiectiones. Differt autem hæc non parum ab altera lienteria. Quæ enim fit, humorum acritudine totius ventriculi atque inteſtinorum abraſa ſuperficie,ceſſante humorum malignitate, ſtatim ſanatur cibis ac potibus qui vim denſandi habent. Quòd ſi longiori tempore perſeueret, in alteram paſſionem quæ dyſenteria, id eſt, difficultas inteſtinorum nominatur,tranſmutatur. Quæ autem potentiæ retentiuæ ſequitur imbecillitatem omnino quidem

fit

fit ex intemperatura, ſed vel ipſorum corporum quæ iam habitum quendam non facilem ſolui contraxerunt, eſt diſpoſitio, vel propter humorem aliquem qui in ventriculo atque inteſtinis continetur, euenit ex quibus humoribus vnus eſt pituita. Vnde & acidos ructus, qui tali paſſione laborant, habẽt, quos Græci ὀξυρεγμίας nominã qui ſine aliqua pituita quandoque in ventriculo frigidiore fiunt: & quibus leuitates inteſtinorum ex frigiditate ortum habent, eos etiam inuadunt acidi ructus, ſed progreſſu temporis ceſſant. Nam ab initio paruo quodam tempore cibi in ventriculo retinentur, procedente autem atque aucta paſſione hoc quidem. In quibus igitur paruo remanent tempore, fit quoddam veluti initium coctionis, & propter hoc non ſortitur effectum. Nos verò didicimus imperfectas coctiones ex frigiditate prouenientes, ructus acidos facere. In quibus autem cibi nullum habent coctionis initium: ita neque vlla ab initio fit ſecundum qualitatem mutatio, itaque neque ructus acidi, niſi pituita præſertim acida in ventriculo abundet, propterea Hippocrates non ſimpliciter dixit bonum eſſe ſignum acidos ructus in leuitatibus inteſtinorũ, ſed primum quidem in longis adiecit: quaſi cum inci-

pientibus, vt dictum eſt, ſæpius vnà eueniant: deinde vbi prius non fuerint, inquit. Quæcunque enim à pituita ventriculum refrigerante fiunt leuitates inteſtinorum, ſemper cum ipſis ſunt acidi ructus, velut ſymptoma quoddam. Illis igitur quæ neque adhuc incipiunt, neque ex pituita fiũt, non inſunt acidi ructus, quòd ſi aliquando fiant, ſignificant tantiſper cibum in ventriculo retineri, donec principium mutationis accipiat, & naturam ſuorum operum reminiſci. Et iam, vt arbitror, ſatis impleſſe videor expoſitoris officium. Si quis verò eorum quæ dicta ſunt, vult capita omnia ſcientificè diſcere: in tractatu qui de potentiis naturalibus inſcriptus eſt, non paucas habet de ventriculi viribus demonſtrationes: in cauſis autem accidentium, de omnibus quæ velociter excernuntur. Quoniam verò Eraſiſtratus in ſecundo de ventriculo mentitus eſt de medicis ſe ætate ſuperioribus, turbauit autem atque confudit inteſtinorum læuitatis notionem: melius mihi viſum eſt hæc ſuperaddere, & primum ipſius Eraſiſtrati verba ſubſcribere, quæ ita ſe habent: De ea quæ leuitas inteſtinorum nominatur, eſt dicendum: quam priores medici in tres partes diuiſerunt in difficultatem inteſtinorum, in leuitatem

ratem inteſtinorum, & tentionem & quidam in iis quæ excernuntur, differentias conſiderantes paſſionis, atque dicentes. Quando enim ſanguinolenta atque mucoſa exeunt quæ à ventriculo fuêre concocta, tunc difficultatem inteſtinorum nominabant. Si verò exeuntia ſunt cruda, mixta autem ſanguinolētis atque mucoſis, læuitatem inteſtinorum vocabant. Cùm verò bilioſa mixta cum ſanguinolentis atque mucoſis excernuntur, tineſmum, paſſionem appellabant. Hæc igitur Eraſiſtratus inquit, neſcio qua ductus opinione, adiiciens crudis excrementis mucoſa ac ſanguinolenta. Hoc enim nullus appoſuit, neque eorum qui eius ætate claruerunt medicorum, veluti Philotimus, Erophilus, Eudemus neque eorum qui poſteriores fuerunt vſque ad Archigenis ſectatores: ac ne quidem quos ipſe citat, medici ſuperiores, hoc eſt ipſo Eraſiſtrato ſeniores: Diocles ſiquidem in libro de curatione cauſæ paſſionis, ſcribit in hunc modū: Tertiana fit magna ex parte ex difficultate inteſtinorum. Vocatur autem læuitas inteſtinorum, ad quam ſequitur deiectio humida ac ſpumoſa, & cruda, & multa, & citò poſt cibū aſſumptū, ac potū. Praxago

ras autem in ſecundo de aſſidentibus, inquit: Inteſtinorum læuitate laborantibus, quoniam lubricum eſt inteſtinum, ieiuniũ præſertim, neceſſe eſt citò ciborum fieri deiectiones. Poſt hæc deinceps quòd neceſſarium ſit citò exeũtia eſſe omnino cruda, Praxagoras ſcribit, maximam quidem paſſionis proprietatem in cita ponens deiectione: quòd verò cibi omnino incocti permaneant, hoc vnum faciens ex iis quæ neceſſariò cõſequuntur. Neque enim quia omnino incocti permanent cibi, ideo citò deiiciuntur: ſed quia citò deiiciuntur, idcirco nullam habẽt coctionem: atque ideo nos, & alij medici plurimi, citam ciborum nullam habentium coctionem, deiectionem dicimus eſſe læuitatem inteſtinorum. Sic etiam de ipſa videntur ſentire & alij medici antiqui. Nam & in lib. de paſſionibus Hippocratis, ſiue eius ſit liber, ſiue Polybij eius diſcipuli hæc de læuitate inteſtinorum ſcripta inueniũtur: Cibi deiiciuntur imputridi, humid, abſque dolore, corpus autem extenuatur. Liquet verò fuiſſe morem antiquum iſtorum virorum, vocare imputrida quę nos incocta nominamus In libro autem de victu ſalubri, qui etiam & ipſe Hippocrati adſcribitur (licet qui adulterinum cenſent, nonnulli ad Ariſto-

nem, nonnulli ad Philiſtionem, quidam ad† Pheſtam referant) ſcribuntur hæc verba: Patiuntur nonnulli talia, cibus eis deiicitur humidus, incoctus, nō propter morbum, veluti leuitatem inteſtinorum: neq; aliquem ipſis affert dolorem. Hi quidem viri omnes Eraſiſtrato fuerunt ſeniores. Mille autem alii, quos dixi omnes qui Eraſiſtrati ætate viguerunt in eandem ſententiam de inteſtinorum leuitate ſcripſerunt. Quare neſcio qua cauſa ductus de priſcis hominibus mentiatur, illos inquiens arbitrari in leuitatibus inteſtinorū ſanguinolenta atque mucoſa cibis incoctis commiſceri.

†Pherecydem.

II.

Ὅτι ῥῖνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι νοσηρότερον. οἷσι δὲ τἀναντία, ὑγιεινότερον.

Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruūtur: quibus verò contraria, ſalubrius degunt.

In ſiccioribus natura tēperaturis nulla omnino ſuperfluitas manifeſta, neque ſenſibilis per nares efflluit ex cerebro, ſicuti neq. per cutē ſudor: ſed illa quę à medicis diſſlatio occulta nominatur, excremēta extenuata per modū vaporis euacuat. Hu

midioribus verò naturis ſenſibiles fiũt ſuperfluitates, præſertim cerebri, quoniam eſt natura frigidius. His verò eiſdẽ genitură, hoc eſt ſemen ipſum, ait eſſe humidiorẽ: ſicuti in ſiccioribus aquoſa humidita te conſumpta craſsius ac ſiccius eſt ſemẽ. Eos igitur qui ſunt humidiores, ſiue ſecũdum cerebrum tantum, ſiue corpus vniuerſum: nõ contingit ſalubrẽ vitam omnis expertẽ noxæ traducere, verum continuo deſtillationibus ex parua occaſione capiuntur: & ſi ſuperfluitas eis ad inferiora per palatum deſcendat, partes ſubiectæ offenduntur, fauces, guttur, aſpera arteria, pulmo, gula, ventriculus. Tuſſes itaque in ipſis fieri, & difficiles anhelitus, & anginas cruditateſq; & ventris profluuia, eſt neceſſarium, nonnunquam verò & difficultates inteſtinorum, quando quod deſtillat, ſalſũ quodammodo fuerit. Dixit autem & ipſe de his in libro de aquis, de aere & locis, ſicuti & in libris de morbis ac paſsionibus.

III.

ἘΝ τῇσι μακρῇσι δυσεντερίῃσιν αἱ ἀποσιτίαι, κακὸν καὶ σὺν πυρετῷ κάκιον.

In longis difficultatibus inteſtinorum, cibi faſtidium malum, & cum febre peius.

Difficultates inteſtinorum fiunt quidẽ ex humoribus acribus, ſunt autem inteſtino

ſtinorum exulcerationes primum quidam ſúma ſuperficie abraſa, progreſſu autem tẽporis, profundiora omnino habent & putrida vlcera: quo maximè tempore etiam vẽtriculus ipſis compatiens, non bene concoquit: qua offenſione magis ac magis ad ſuperiora perueniente, quando os ventriculi vnà afficitur, ſũt cibum faſtidientes, hoc eſt inappetentes. Sunt quidem & ab initio nonnunquam cibũ faſtidiẽtes propter malos hũmores fluentes ab hepate, à quibus diximus abradi inteſtinã, præſertim cùm hi amaræ bilis naturam habuerint. Nam pars eorum ſuperfluitans, ad os ventriculi effertur. In longis verò difficultatibus inteſtinorum cùm hic caſus euenerit, mortẽ quandam ipſi adueniſſe ventriculo compatiendi ratione ſignificat, in qua omnino interiit appetentia, opus ad vitam neceſſarium. Si verò vnà cum in appetentia febris adueniat difficultati inteſtinorum, duorũ alterum eſt, vel putredo aliqua eſt circa vlcera, vel magna inflammatio atque ita, vt dictum eſt, toto patiente ventriculo, ægri ſe habent exitialiter.

IIII.

TA' περὶ μάδαρα ἕλκεα κακοήθεα.

Vlcera circunglabra praua ſunt.

Quando vlceris pilos defluentes à

lum.Poteſt etiam de vtroq; verbum ingẽs, cõmuniter dici, ac ſi ita dixiſſet:Si vulneribus prauis exiſtẽtibus,tumor ingẽs nõ appareat ingẽs eſt malũ. Melior verò ex tribus ſermonib⁹ meo iudicio eſt talis:Si vulneribus prauis exiſtentibus,tumor nõ appareat,malum eſt ingẽs.Dictum autem & antea eſt ꝙ œdema generaliter dicitur de omnibus tumoribus præter naturã. Vulnera praua dici exiſtimandũ eſt quæ ſunt in capitibus aut finibus muſculorũ, & maximè neruoſorum.Nam in capitibus muſculorum, muſculis nerui adnaſcuntur,ex finibus autem chordæ oriũtur. Sicuti igitur paulo prius damnabat omnes tumores derepente euaneſcentes, ita nunc cùm nullo modo adueniunt vulneribus prauis. Nam in his ſuſpicio eſt quòd humores ad vulnera defluentes,ad partes principaliores tranſmutentur. Et hoc in illis præſertim fieri vulneribus eſt exiſtimandum , in quibus adeſt quidem dolor, & propter ipſum omnino aliquid influit, à medicis autem reprimitur valde infrigidantibus aut adſtringentibus medicamentis : ſicuti ſi dolor abſit,neque fluxio mouetur: Maximè autem dolores patiũtur partes neruoſæ, quæ medicinas calefacientes atque exiccantes deſiderant.

LXVII.

TÀ χαῦνα χρηστὰ, τὰ ὠμὰ δὲ κακά.

Molles boni, crudi verò mali.

Hic ſermo pars eſt antecedentis, docēte Hippocrate omnes tumores quicunque ſunt, bonos eſſe: contrarios verò prauos. Propriè autem molli opponitur durum atque renitens, Hippocrates verò crudum ipſum nominauit. Neque enim fieri poteſt vt ſi tumor renitens bene concoquente membri natura humores ad ipſum confluentes.

LXVIII.

TÀ ὄπιθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolenti parte capitis poſteriore: in fronte recta vena inciſa prodeſt.

Non ſolum ſtudet Hippocrates vbi ſit opus euacuare, ſed etiam cum auerſione. Auerſio autem ad contraria fit ſecundum longitudinem quidem ſuprà infraque, ſecundum latitudinem verò illuc, hoc eſt ad dextram & ſiniſtram, ſecundum profunditatem verò, ad anteriora & poſteriora. In doloribus itaque partis capitis poſte-

celerrimè facta per ſpinalem medullam compaſſione: quoniam & ipſa natura frigida eſt, ſicuti & cebrum, & propter ſubſtantiæ mollitiem ſimiliter facilè alterationem ſuſcipiens. Ex partibus autem anterioribus rigores non inchoant, quoniam calidiorem habent quàm partes poſteriores temperaturam, & horum argumentum ſumit ex cutis raritate: huius verò ipſius rurſus ex pilorum multitudine. Dictum autem à me eſt de generatione pilorum ſufficienter in commentariis de temperaturis.

LXX.

Οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, ὑπὸ σπασμοῦ οὐ πάνυ τι ἁλίσκονται· ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται.

A quartanis capti, non admodum à conuulſionibus capiuntur. Si verò prius capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.

Quæ quidē fit ex euacuatione conuulſio, acutiſſima eſt & pernicioſiſſima: quę verò ex repletione partium neruoſarū, qualis in morbo comitiali, neque acutiſſima, neque ſimiliter periculoſa. Meminit autem Hippo

Hippocrates nunc non de tali conuulſione. nam verba capti & capiuntur, longitudinem temporis oſtendunt. Hanc itaque conuulſionem quartana non ſolum prohibet fieri, verum ſi fieri anticipauerit, ſoluit. Fit autem ab humoribus lentis ac pituitoſis qui partibus neruoſis inſerti ſunt. Cum verò horum humorum duplex ſanatio ſit, excretio ſcilicet & coctio, ambas habet quartana, excretionem quidem ex rigore, hæc (enim ſola agitatio ſufficiens eſt craſſum excernere humorem) coctionem verò, caloris febrilis ratione, qui rigorem conſequitur.

LXXI.

Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται, καρφαλέα καὶ σκληρὰ ἄνευ ἱδρώτων τελευτῶσιν. ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιὰ σὺν ἱδρῶτι, τελευτῶσιν.

Quibus cutes circuntenduntur aridæ & ſiccæ, ſine ſudore moriuntur: quibus verò laxæ & raræ: cum ſudore moriuntur.

Morituri, qui quidem ſqualidas, duras & ſiccas habent cutes & extenſas, ſine ſudore moriuntur: quando verò contrario, laxas videlicet & molles & raras, cum ſudore moriuntur. prioribus ſiquidem humiditas

ditas vel omnino deeſt, vel cuti: aliis verò ineſt & cuti.

LXXII.

OἹ ἰκτερώδεες οὐ πάνυ τι πνευματώδεες εἰσίν.

Qui regio morbo laborant, non multum ventoſi ſunt.

Ventoſos ab ipſo nunc dici eſt exiſtimã dum illos qui in ventre colligunt multitudinem venti flatuoſi, qui vel per ructus vel flátus excernitur, vel remanet, & extendit qui inibi ſunt. Fit autem hoc nõnunquam quidem ob debilitatem, & partium ad ventrem attinentium imbecillitatem, nonnunquam verò ex pituitoſo & frigido humore. Hi itaque qui propter pituitoſum humorem ventoſi ſunt, contrarij ſunt regio morbo laborantibus, vtpote bilioſis. Quare hi nunquam ex humoris exuperantis natura ventoſi fierent. Contingit autem ipſos ob partium imbecillitatem fieri aliquando ventoſos. Quare ſermoni adiecit, Non admodum perpetuitatem pronũciato adimens, oſtendens autem maiori ex parte quod prius dixerat, fieri. Neque enim admodum inuenire contingit regio morbo laborantes, habere partium ad ventrem attinentium imbecillitatem.

T MH

ΤΜΗ͂ΜΑ ἝΚΤΟΝ.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS,

LIBER SEXTVS:

Interprete Nicolao Leoniceno Vincentino.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι λειεντερίῃσιν ὀξυρεγμίη ἐπιγενομένη, μὴ γενομένη πρότερον, σημεῖον ἀγαθόν.

In longis leuitatibus inteſtinorum, ſi ructus acidus ſuperueniat qui prius non erat: ſignum bonum.

Leuitas inteſtinorum eſt velox exitus eorum quæ comeduntur atque bibuntur: quæ talia deiiciuntur, qualia fuêre deuorata. Si quis verò vellet breuiorem afferre

re definitionem , diceret eſſe carentiam coctionis , cùm neque ſecundum conſiſtentiam , neque ſecundum colorem, vel odorem , vel vllam omnino qualitatem , in ventriculo facta fuerit mutatio ciborum. Tale autem nomen hæc paſſio ſortita eſt , exiſtimantibus illis qui prius talē ei indiderunt appellationē fieri ipſam propter intrinſecæ ſuperficiei inteſtinorum læuitatem , ob quam cibos in eis contentos , non amplius retinent , vt cùm ſuam ſeruarent ſibi à natura inditam aſperitatem , retinebant. In pluribus itaque aliis , qui primi nomina rebus impoſuere , ſunt collaudandi : non tamen in læuitate inteſtinorum viros acceptos , qui ignorauerint quòd ipſius ventriculi proprium eſt cibos amplecti, ac ſe circunſtringendo , certo tempore retinere , & poſtea ad inferiora demittere. Et ſicuti in veſica fit vrinæ ſtiliicidium, non expectante vt illa colligatur, ſed ſtatim tanquam mordentem aut aggrauantem expellente: ſic & in ventriculo veloces exitus. Hæ enim ſunt omnium excretionum cauſæ: qua ſi illi ſciuiſſent , qui primi hanc paſſionem læuitatem inteſtinorum nominarũt, talem de læuitate opi-

nionem

fit ex intemperatura, ſed vel ipſorum corporum quæ iam habitum quendam non facilem ſolui contraxerunt, eſt diſpoſitio, vel propter humorem aliquem qui in ventriculo atque inteſtinis continetur, euenit ex quibus humoribus vnus eſt pituita. Vnde & acidos ructus, qui tali paſſione laborant, habẽt, quos Græci ὀξυρεγμίαν nominã qui ſine aliqua pituita quandoque in ventriculo frigidiore fiunt: & quibus leuitates inteſtinorum ex frigiditate ortum habent eos etiam inuadunt acidi ructus, ſed progreſſu temporis ceſſant. Nam ab initio paruo quodam tempore cibi in ventriculo retinentur, procedente autem atque aucta paſſione hoc quidem. In quibus igitur paruo remanent tempore, fit quoddam veluti initium cōctionis, & propter hoc non ſortitur effectum. Nos verò didicimus imperfectas coctiones ex frigiditate prouenientes, ructus acidos facere. In quibus autem cibi nullum habent coctionis initium: ita neque vlla ab initio fit ſecundum qualitatem mutatio, itaque neque ructus acidi, niſi pituita præſertim acida in ventriculo abundet, propterea Hippocrates non ſimpliciter dixit bonum eſſe ſignum acidos ructus in leuitatibus inteſtinorũ, ſed primum quidem in longis adiecit: quaſi cum inci-

pientibus, vt dictum eſt, ſæpius vnà eueniant: deinde vbi prius non fuerint, inquit. Quæcunque enim à pituita ventriculum refrigerante fiunt leuitates inteſtinorum, ſemper cum ipſis ſunt acidi ructus, velut ſymptoma quoddam. Illis igitur quæ neque adhuc incipiunt, neque ex pituita fiũt, non inſunt acidi ructus, quòd ſi aliquando fiant, ſignificant tantiſper cibum in ventriculo retineri, donec principium mutationis accipiat, & naturam ſuorum operum reminiſci. Et iam, vt arbitror, ſatis impleſſe videor expoſitoris officium. Si quis verò eorum quæ dicta ſunt, vult capita omnia ſcientificè diſcere: in tractatu qui de potentiis naturalibus inſcriptus eſt, non paucas habet de ventriculi viribus demonſtrationes: in cauſis autem accidentium, de omnibus quæ velociter excernuntur. Quoniam verò Eraſiſtratus in ſecundo de ventriculo mentitus eſt de medicis ſe ætate ſuperioribus, turbauit autem atque confudit inteſtinorum læuitatis notionem: melius mihi viſum eſt hæc ſuperaddere, & primum ipſius Eraſiſtrati verba ſubſcribere, quæ ita ſe habent: De ea quæ leuitas inteſtinorum nominatur, eſt dicendum: quam priores medici in tres partes diuiſerunt in difficultatem inteſtinorum, in leuitatem

tatem inteſtinorum , & tentionem & quidam in iis quæ excernuntur, differentias conſiderantes paſſionis, atque dicentes. Quando enim ſanguinolenta atque mucoſa exeunt quæ a ventriculo fuêre concocta,tunc difficultatem inteſtinorum nominabant. Si verò exeuntia ſunt cruda, mixta autem ſanguinolẽtis atque mucoſis , læuitatem inteſtinorum vocabant. Cùm verò bilioſa mixta cum ſanguinolentis atque mucoſis excernuntur, tineſmum , paſſionem appellabant. Hæc igitur Eraſiſtratus inquit,neſcio qua ductus opinione , adiiciens crudis excrementis mucoſa ac ſanguinolenta. Hoc enim nullus appoſuit,neque eorum qui eius ætate claruerunt medicorum , veluti Philotimus, Erophilus , Eudemus neque eorum quĩ poſteriores fuerunt vſque ad Archigenis ſectatores : ac ne quidem quos ipſe citat, medici ſuperiores , hoc eſt ipſo Eraſiſtrato ſeniores: Diocles ſiquidem in libro de curatione cauſæ paſſionis,ſcribit in hunc mõdũ: Tertiana fit magna ex parte ex difficultate inteſtinorum. Vocatur autem læuitas inteſtinorum, ad quam ſequitur deiectio humida ac ſpumoſa , & cruda,& multa,& citò poſt cibũ aſſumptũ,ac potũ. Praxago

nem, nonnulli ad Philiſtionem, quidam ad† Pheſtam referant) ſcribuntur hæc verba: Patiuntur nonnulli talia, cibus eis deiicitur humidus, incoctus, nõpropter morbum, veluti leuitatem inteſtinorum: neq; aliquem ipſis affert dolorem. Hi quidem viri omnes Eraſiſtrato fuerunt ſeniores. Mille autem alii, quos dixi omnes qui Eraſiſtrati ætate viguerunt in eandem ſententiam de inteſtinorum leuitate ſcripſerunt. Quare neſcio qua cauſa ductus de priſcis hominibus mentiatur, illos inquiens arbitrari in leuitatibus inteſtinorũ ſanguinolenta atque mucoſa cibis incoctis commiſceri.

† Pherecydem.

II.

ΟΤι ῥῖνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι νοσηρότερον. οἷσι δὲ τἀναντία, ὑγιεινότερον.

Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruũtur: quibus verò contraria, ſalubrius degunt.

In ſiccioribus natura tẽperaturis nulla omnino ſuperfluitas manifeſta, neque ſenſibilis per nares effluit ex cerebro, ſicuti neq. per cutẽ ſudor: ſed illa quę à medicis difflatio occulta nominatur, excremẽta extenuata per modũ vaporis euacuat. Hu

midioribus verò naturis ſenſibiles fiũt ſuperfluitates, præſertim cerebri, quoniam eſt natura frigidius. His verò eiſdẽ genitu rã, hoc eſt ſemen ipſum, ait eſſe humidiorẽ: ſicuti in ſiccioribus aquoſa humidita te conſumpta craſsius ac ſiccius eſt ſemẽ. Eos igitur qui ſunt humidiores, ſiue ſecũdum cerebrum tantum, ſiue corpus vniuerſum: nõ contingit ſalubrẽ vitam omnis expertẽ noxæ traducere, verum continuo deſtillationibus ex parua occaſione capiuntur: & ſi ſuperfluitas eis ad inferiora per palatum deſcendat, partes ſubiectæ offenduntur, fauces, guttur, aſpera arteria, pulmo, gula, ventriculus. Tuſſes itaque in ipſis fieri, & difficiles anhelitus, & anginas cruditateſq; & ventris profluuia, eſt neceſſarium, nonnunquam verò & difficultates inteſtinorum, quando quod deſtillat, ſalſũ quodammodo fuerit. Dixit autem & ipſe de his in libro de aquis, de aere & locis, ſicuti & in libris de morbis ac paſsionibus.

III.

ἘΝ τῇσι μακρῇσι δυσεντερίῃσιν αἱ ἀποσιτίαι, κακὸν· καὶ σὺν πυρετῷ κάκιον.

In longis difficultatibus inteſtinorum, cibi faſtidium malum, & cum febre peius.

Difficultates inteſtinorum fiunt quidẽ ex humoribus acribus, ſunt autem inte-

ſtino

ſtinorum exulcerationes primum quidam ſúma ſuperficie abraſa, progreſſu autem tẽporis, profundiora omnino habent & putrida vlcera: quo maximè tempore etiam vẽtriculus ipſis compatiens, non bene concoquit: qua offenſione magis ac magis ad ſuperiora perueniente, quando os ventriculi vnà afficitur, ſũt cibum faſtidientes, hoc eſt inappetentes. Sunt quidem & ab initio nonnunquam cibũ faſtidiẽtes propter malos humores fluentes ab hepate, à quibus diximus abradi inteſtina, præſertim cùm hi amaræ bilis naturam habuerint. Nam pars eorum ſuperfluitans, ad os ventriculi effertur. In longis verò difficultatibus inteſtinorum cùm hic caſus euenerit, mortẽ quandam ipſi adueniſſe ventriculo compatiendi ratione ſignificat, in qua omnino interiit appetentia, opus ad vitam neceſſarium. Si verò vnà cum in appetentia febris adueniat difficultati inteſtinorum, duorũ alterum eſt, vel putredo aliqua eſt circa vlcera, vel magna inflammatio atque ita, vt dictum eſt, toto patiente ventriculo, ægri ſe habent exitialiter.

IIII.

ΤΑ' περὶ μάδεα ἕλκεα κακοήθεα.

Vlcera circunglabra praua ſunt.

Quando vlceris pilos defluentes à

cuit. Si verò mediocris fuerit dolor, & præterea non pungat, vt qui in membrana ſucingente eſt, neque ad clauiculam pertingat aut hypochódria, poteſt carnoſis coſtarũ partibus patiẽtibus fieri, atque ideo neq; magno auxilio indigere: Sic & in ſingulis aliis partibus doloris magnitudo eſt cõſideranda: veluti ſi renũ pars carnoſa patiatur inflammationem, dolor eſt grauis: quemadmodum ipſe inquit in Epidemiis, ita illũ nominãs, qui veluti cuiuſdam ponderis loco incumbentis inuehit ſenſum. Aliis verò partibus quæ ſunt in rene, patientibus: dolor ſentitur acutus. Appello autem alias partes tunicam hunc obtegentẽ & ventrem eius interiorem & eas quę ad hunc terminantur arterias ac venas: ac præterea productiones vaſorum vrinariorũ. Sic ſe habet res etiã in hepate. Nã eius parte carnoſa inflammationem patiente, grauis fit dolor Tunica verò circunducta vel vaſis, acutus: & ipſius doloris acuti quantitas maior aut minor cauſæ faciẽtis affert indicium: humor ſiquidem bilioſus & acris dolorem auget, ſic & ſpiritus flatuoſus non habens exitum: hebetat autẽ pituitoſus. Non ſolum autẽ magnitudo qualitatis, aliquod nobis dat doloris indicium, ſed etiam quantitatis. Augetur enim

cuiuſlibet cauſæ efficientis opus, eius aucta ſubſtantia. Si itaque vniuſcuiuſque doloris volens à nobis magnitudinem conſiderari, hunc aphoriſmum ſcripſit Hippocrates: ſufficienter ipſius vſum expoſuimus. Si verò non ſolum magnitudinem, dolorũ dicit fore conſiderandam, ſed generalius quoddã ac veluti vniuerſalius oſtendit, conſulens nobis omnes effatu dignas dolorum differentias inſpicere: maiorem adhuc ex eo fructum vtilitatis percipiemus. Fiet enim huiuſcemodi ſermo: Non ſimpliciter partium dolorem conſiderare oportet: neque arbitrandum eandem eſſe in omnibus diſpoſitionem: veluti ſi prius quidem Dion, poſtea verò Theon coſtam doluerit: non eodem modo vtrunque ſe habere exiſtimandum, ſed conſiderare oportet nunquid maximè inuicem in dolore differant, an quodammodo ſimiles exiſtant. Fit autem ex duobus perſpicuum, ex doloris ſpecie, & ex vehemẽtia. Ex ſpecie quidem ſi pungenti ſimilis vel tendenti: vel torporem inducenti, vel grauanti, vel lancinanti, aut rodenti, vulnerãti, vel continuus, vel cum intermiſſione, vel æqualis, vel inæqualis. Secundum autem vehementiam, quis ſit maior aut minor, aduertendum: quæ paulo antea ſecũ

dum

dum magnitudinem differentia in doloribus dicebatur. Conſueuêre ſiquidem me dici verbo abutentes, omne vehementius maius nominare, ſiue ſit ſecundum qualitatem, ſiue ſecundum quantitatem. Quare neque ceſſant febrem magnam vel paruam vel mediocrem omnes nominare, quæ ſuam habet in caliditate ſubſtantiam. Quare nihil mirandum ſi & dolorem vehementiorem, maiorem appellant. Adhuc autem eſt minus dignum admiratione, ſi quæcunque inuicem diſtant ſpeciebus, aiunt magnum habere diſcrimen: veluti dolorem qui ponderis cuiuſdam ſimilitudinem gerit, ab eo qui videtur ferire, vel aliquod aliud pati ex iis quæ antea diximus.

VI.

Τὰ νεφριτικὰ καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα ἐργωδῶς ὑγιάζεται, τοῖσι πρεσβύτῃσι.

Renum & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanantur.

In ſenibus vix, inquit, ſanantur, hoc eſt multo negotio ac longo tempore quæ in renibus ac veſica ſunt vitia: quoniam earũ opus indeſinẽs eſt, quiete autẽ opus eſt ſi quid ſanari debeat: & quia excrementũ acre exacerbare natum eſt ſiue vlcus ſiue in-

derantiam.

IX.

TA᾽ πλατέα ἐξανθήματα οὐ πάνυτι κνησμώδεα.

Latæ poſtulæ non admodum pruriunt.

Sicuti tubercula omnia duplicẽ habent differentiam, quoniam quædam tendunt in acumen, & altũ petũt: quædã ad maiorem extenduntur locum, non tamen in altum attolluntur: ſic & puſtulæ nõnullæ ſublimes, nõnullæ latæ fiunt. Sublimiores autem puſtulæ atque tubercula à calidiore humore generãtur, humidiores autem à frigidiore. Quare ob duplicem cauſam latæ puſtulæ non admodum pruriunt. Difflantur enim in latitudinẽ extenſæ, & facientem ipſas humorẽ minus acrẽ habẽt.

X.

KΕφαλὴν πονέοντι καὶ περιωδυνέοντι, πύον ἢ ὕδωρ ἢ αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα.

Caput dolenti, & vehementer laboranti, pus vel aqua vel ſanguis effluens per nares aut os, aut aures morbum ſoluit.

Plura alia ſic viſus eſt Hippocrates dicere: quibus niſi quis animum aduerterit, videbitur quod ab ipſo dicitur, ſolũ ad curationem paſsionis proficere, ad aliud verò nihil. Verũ ipſe nõ hoc tantum dicit, ſed ſimpli-

ſimpliciter q; pus vel aqua effluẽs per nares vel aures, morbum ſoluit. Quod ſi quidem ordine inuerſo protuliſſet, quẽadmodum ego nũc, ſermo foret irreprehenſibilis. Quando vel propter inflammationem vel humorum crudorũ multitudinem in capite aceruatorum fieri dolorẽ contigerit, tunc inflammatione ſuppurata, aut humore excreto, ſolutio fit morbi. Si verò propter ſpiritũ flatuoſum, aut ſanguinis multitudinem, aut bilẽ mordacẽ, aut omnino ex intẽperatura dolor acciderit, per alia ſanabitur.

X

TOῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσι, αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγινόμεναι, ἀγαθόν.

Melancholia & nephritide laborantibus: hæmorrhoides ſuperuenientes, bonum.

Non ſolũ ratione euacuationis hæmorrhoides ſanãt huiuſcemodi paſsiões, ſed & ipſa qualitate humoris euacuati. Hæ etenim ſaguinẽ craſſum cõſueuerunt euacuare, humore penũ melãcolico, talem habente in ſanguine cõſiſtentiã, qualis eſt in vinis fæx quare nihil mirum ſi melancholiæ & renum paſsionibus conferunt: vt pote quæ velut fæcem ſanguinis vacuare ſunt natæ.

Αἱμοῤῥοΐδας ἰηθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία φυλαχθῇ, κίνδυνος ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι, ἢ φθίσιν.

A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi vna non ſeruatur, periculum eſt aquam inter cutem vel tabem aduenire.

Hæmorrhoidas fieri impoſſibile abſque hoc quòd propter multitudinem & craſſitudinẽ ſanguinis ora quarũdam venarum aperiãtur.hepate ad ipſas reponẽte fæcem, & quandoq; ſanguinẽ melancholichũ. Si quis igitur ei hoc intercludat inter, vnà & duritiẽ in hepate facit,& ſimul multitudine grauãs ac craſſitudine,calorẽ in ipſa natiuũ extinguit:cũ tale quid accidat, quale in flãmis exterioribus, in quibus multa ligna ſuperingeſta ſtrãgulant ignẽ atq; extinguũt. Si igitur à natiuo calore generatur ſãguis,clarũ quòd ipſo extincto nõ generatur amplius. Aqua verò intercutẽ fit cũ ſãguinis generatio fruſtatur.Si verò aliquãdo poſſit hepar propellere multitudinẽ ad venas pulmonis,hi vaſe aliquo rupto tabidi fiũt.Nõ fruſtra igitur cõſulit vnã ſaltẽ ſeruare hæmorrhoidem,vt ꝑ hac euacuetur fæculẽtia ac vicioſa materia hepatis ꝓſertim in quibus ſolita eſt tempore longo per tales venas excerni. XII.

Ὑπὸ λυγμοῦ ἐχομένῳ πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι λύουσι τὸν λυγμόν.

hente, talis fiat euacuatio: nequaquam hanc ſpontaneam nominamus.

X V.

Υ'Πὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ μακρῆς ἀπὸ ταὐτομάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος λύει τὴν διαῤῥοίην.

Longo alui profluuio laboranti, ſpontaneus vomitus ſuperueniens, morbum ſoluit.

Et hoc pariter exemplum eſt eorũ quæ rectè fiunt à natura, quæ medicum imitari oportet. Auxilium autem vtilitatis ratione conſtat.

X V I.

Υ'Πὸ πλευρίτιδος ἢ ὑπὸ περιπνευμονίης ἐχομένῳ, διαῤῥοίη ἐπιγενομένη, κακόν.

Pleuritide & peripneumonia correpto, alui profluuium aduenients, malum.

Cùm partes aliquæ patiuntur, non ſimpliciter aliæ compati ſunt natura aptæ, ſed cùm forti paſſione detinentur. Secundum hoc igitur & hepate fortiter patiente ſingultus ſuperuenit compatiente ſtomacho: tuſſis autem, & difficilis anhelitus, compatiẽtibus iis quæ reſpirationi obſeruiũt inſtrumentis. Siç etiam inſtrumẽtis reſpiratoriis magnopere laborãtibus hepar cõpa

titur, & hoc ipſum manifeſtè oſtendit Hippocrates, cùm non ſimpliciter dixerit. In morbo laterali vel pulmonia aluũ turbatã eſſe, malum ſignũ, ſed adiecerit, correpto, ac ſi dixiſſet detento atq; vexato homini à talibus paſſionibus profluuiũ alui ſuperueniens malum eſſe ſignum, quoniam ita ſe habentibus profluuium alui ſolet aduenire, non potente hepate ad ſe trahere alimentum, neque conuertere in ſanguinem, & quandoque ventriculo idem alimẽtum corrumpente. In medíocri autem morbo laterali atque pulmonia profluuium alui ſuperueniens poteſt prodeſſe ratione euacuationis, & magis cùm ſigna coctiõis apparuerint ineſſe paſſionibus, neque adeſt timor, ſed morbus eſt citra periculũ. Communiter autẽ & in his & in omnibus aliis quæcunq; eodẽ modo dicũtur, illud meminiſſe oportet, ꝙ nullus alius extẽporaneus & manifeſtus caſus ſuperuenerit, veluti & nũc alui profluuiũ nõ ex cibo aut potu aliquo, ſed morbi ratione cõtingat. Nã ſi alia ex cauſa, & nõ vi morbi fiat, non põt eius mortẽ ſignificare: ſiquidẽ oportet ſignũ cũ re ſignificata aliquatenus eſſe coniunctũ.

XVII.

Ὀφθαλμιῶντα ὑπὸ διαῤῥοίης ληφθῆναι, ἀγαθόν.

Lippientem alui profluuio corripi, bonum.

Hoc non dicitur ab eo tanquam bonũ lippientium ſignum, ſed tanquam cauſa: quia humorum abundantia ſimul euacuatur, atq; ad inferiora retrahitur Eſt autem & hoc apud ipſum exemplum vnũ eorum quæ ſpõte & vtiliter euacuantur, quæ medicum imitari oportet videlicet: & ita omnes faciũt in lippitudinibus, aluũ & clyſteribus & purgationibus ſubducentes.

XVIII.

Κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατῶδες.

Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut præcordiis, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut iecore, lethale eſt.

Hoc verbũ lethale, ſæpius dixit in aliis, & in hoc ipſo libro de iis qui ex neceſſitate ſunt morituri, ſępius autem & de iis qui magna ex parte. Quare neq; nunc eſt manifeſtũ ſi omnino ſecuturã mortem diſciſſis his partibus velit oſtẽdere, vel in quibuſdam rarò hominẽ ſeruari cõtingat. Quòd quidẽ cor vulneratum mortẽ affert neceſſariò, vnum ex iis eſt quæ in confeſſo habentur: non tamen in aliis æquè recipitur

vulnus quodcunque mortẽ afferre ineuitabilem, ſed illud quod magnum eſt atque profundum: quod rationabile eſt à verbo *diſciſſa*, ſignificari: vt tota veſicæ tunica diuiſa vſque ad ſpatiũ interius intelligatur: atque in ſingulis aliis eodẽ modo. In veſica quidem confeſſum tale vulnus non coaleſcere, ſicuti & in parte præcordiorũ neruoſa, & in tenuibus inteſtinis. In ventriculo autem dubitatur. Nam quoſdam in eo vulneratos dicunt aliquandò, ſed rarò fuiſſe ſanatos. Hepatis autem non ſolùm profundum vulnus in fibris eius factum, ſed etiam libram abſciſſam aiunt fuiſſe ſanatam. Neq; nos latet, quòd in libro de vulneribus exitialibus, quædam ex his eius libri autor conatur ſanare. Quòd verò partes ipſæ diuiſæ agglutinari non poſſint, in corde quidem ac ſepto tranſuerſo ex iugi eorum motu contingit: in veſica autem, quia neruoſa eſt ac tenuis & exãguis, eius profectò collum videmus quotidie ſanari, cũ lapis extrahitur, quoniã carnoſum eſt. Hepar verò vulnerata habet plurimo manantia ſanguine: atq; idcirco mori anticipant qui ita ſunt vulnerati, priuſquam vulnera agglutinentur. Dixi autem ſic, volẽs intelligi etiã venam eſſe diſſectã. Ob hoc ipſum igitur qui vulnera in ſumma eius

par

parte conſiſtentia aiunt ſanari, & fibras hepatis abſtuliſſe, verum non videntur dicere. Cerebrum autem vulneratum ſæpius ſanatum vidimus,& ſemel & bis in Smyrna Ioniæ, viuente adhuc præceptore Pelope: & erat vulnus ſatis effatu dignum. Hoc igitur rariſſimum eſt. Verum autem eſt,quòd magna vulnera quæ conſueuit Hipp. nominare diſciſſiones,afferre mortem, & fatentur omnes. Vulnera cerebri quę aliquatenus in ventriculos penetrant, etiam afferunt mortẽ. Tenuiũ autẽ inteſtinorum natura,& ventriculi magis non parum participant carnoſæ ſubſtãtiæ:& ideo in ſumma parte vulnerata ſæpius agglutinantur. Tota autem diſciſſa vſque ad eorum cauitatem,rariſſimè. Hoc autẽ non (vt mihi videtur) propter eorum ſubſtantiam accidit, ſed quoniam non poſſumus æquè intrinſecis, ſicuti extrinſecis imponere vulneribus medicamentũ. Quapropter per ea quę aſſumuntur, conatur autor libri de vulneribus pernicioſis inſcripti, ſiue Hippo. fuerit, ſiue quis alius, ſanare ventriculum.

XIX.

Ἐπὴν διακοπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον, ἢ γνάθος τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται.

Cum diſciſſum fuerit os, aut cartilago,

Vel neruus, aut gena particula tenuis, vel præputium neque augetur, neque coaleſcit.

Augeri vocat, talem aliquam generari ſubſtantiam qualis eſt abſciſſa, ſicuti in cauis vlceribus videtur caro germinare: coaleſcere autẽ quando diſciſſi corporis labra agglutinãtur. Quòd quidem neque cartilago, neq; os generentur, eſt in confeſſo. An verò agglutinẽtur, nonnulli dubitant. Inquiunt enim perſpicuò videri oſſa perfracta agglutinari. Hi verò aberrãt, & doceri poſſunt in brutis quorum pars aliqua fracta contraxit callum. Hæc enim ſeu viua, ſeu mortua, ſi quis velit inſpicere diſſecando, videbit manifeſtè à callo quodã veluti vinculo circũſcripto partes oſſiũ diſciſſas eſſe cõſtrictas: quas ſi abraſerint, fracturæ profundũ videbunt nõ glutinatũ. Sic igitur de iis quæ diximus, ambigunt, nõnulli augeri dicentes, nõ tamen coaleſcere: quidam verò etiam coaleſcere, ſed raro augeri. Igitur illa augeri deſiderãt, quæ per exceſum ſunt vlcerata, & nullum vidi taliter affectum cui non increuerit caro. Agglutinari autem illa quæ diuiſa ſunt, & nõ diſciſſa. Hæc enim inuicẽ differunt: cum diſciſſa diuiſionem habeant vſque ad finem peruenientẽ, quæ nunc Hippoc. inquit nõ

coaleſcere, non ob id tantum quòd neruoſa ſunt atque tenuia, ſed quoniam etiam ex eo quod talem habent naturam, labra vulneris non ſunt parum diſtantia inuicem.

XX.

HN ἐς τὴν κοιλίην αἷμα χυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη ἐκπυηθῆναι.

Si in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari.

Quidã ſine articulo apud Græcos ventrem ſcribunt: volentes omnem ſignificari cauitatẽ, quibus adſtipulatur, quod *præter naturam*, adiicitur, per quam adiectionem tale quid oſtẽdit Hippocrates, Si vnquam ſanguis à propria cauitate in aliam quamcunque peruenerit: vt ſanguis permaneat, eſt omnino impoſſibile. Sic igitur & in inflãmationibus, & illi quas Græci ἐκχυμώσεις nominant, fieri videtur. In inflammationibus quidem, per minimas partes diſperſo ſanguine ad eas quæ ſunt in muſculis cauitates, quas ſola ratione contemplamur: in ecchymoſibus autẽ in ſpatia effuſo quæ vaſis circuniacent. Suppurari autẽ non eſt rectè dictum, cùm nomen ſit vnius mutationis in ſanguine factæ. Quare nonnulli ipſum ad generalius transferunt, ad corrũpi videlicet, hoc ab ipſo dicentes ſi-

gnificari. Sic enim videtur fieri, non perma nere ſanguinẽ, cùm à ſolo loco exciderit naturali, ſed aliquando quidem ſuppurari, aliquando verò liueſcere, aliquãdo in grumos verti: præſertim quando in magnam cauitatem exciderit præter naturam.

XXI.

TOῖσι μαινομένοισι κιρσῶν ἢ αἱμοῤῥοΐδων ἐπιγενομένων, τῆς μανίης λύσις.

In inſanientibus ſi varices vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.

Hic inſaniam illam, quæ propriè melancholia dicitur, vocat, non illum qui fit ex bile, furorem. Eſt autem varix cùm venæ latiores fiunt in femore & cruribus: quòd ex craſſo & melancholico humore contingit, adeò quòd pellente natura ad partes ignobiliores eos qui inſaniam efficiunt humores, & præſertim cùm melãcholici fuerint, ac craſſi, dictarum ſequitur paſſionum generatio, & inſaniæ ſolutio.

XXII.

O'Κόσα ῥήγματα ἐκ τοῦ νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαίνει, φλεβοτομίη λύει.

Quacunque ruptiones ex dorſo ad cubitum deſcendunt, vena ſectio ſoluit.

Meliùs quidam ſcribunt: Quicunq; do-

ores, nam ruptum ipſum deſcendere, vnũ eſt impoſſibilium, ſiquidem diuulſa ac rupta muſculi parte carnoſa, fit ruptio. Videtur quidem nonnunquã manifeſtè admodum collectus in loco ruptionis ſanguis: & diſcuſſione ſanatur. Reliqui verò dorſi dolores tranſmigrãtes, ex defluẽte humore generantur, ſolo aliquando, ſed magna ex parte craſſo ab flatuoſo ſpiritui aſſociato: quem excipere oportet atque euacuare per venæ in cubito exiſtentis ſectionem, quando huc apparet fluens. Eſt enim eius præceptum, ſecundum quod humores repunt, facere euacuationes. Idẽ autẽ ſignificant & verba hæc: Eò ducendum eſt, quò repunt, per loca opportuna. Si autẽ de ruptis ſermo eſt ſcriptus ab eo: eos qui fiunt compatiendi ratione dolores, intelligẽdũ eſt dici ab ipſo deſcendere ad cubitos, non ipſam carnoſæ partis diuiſionem. Et quidẽ fieri poteſt vt & talis venæ ſectio vtilis ſit, communi euacuationis ratione.

XXIII.

ΗΝ φόβος καὶ δυσθυμίη πολὺν χρόνον διατελέῃ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si timor atque mæſtitia longo tempore perſeuerent, ex eo atra bilis ſignificatur.

Si quis non ex cauſa manifeſta metuat

aut mœſtus ſit, ſunt atræ bilis caſus manifeſti, & præcipuè ſi longum tempus perſeuerent. Sed ſi propter cauſam manifeſtam incipientes, deinde inueteraſcant, non te lateant inſaniam ſignificare. Nam & plures viſi ſunt furore correpti, qui ab excandeſcentia, vel ira, vel mœſtitia principium habuêre, ipſo ſcilicet corpore tempore illo promptè ſe habente ad incidendum in tales paſſiones.

XXIIII.

ἘΝτέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

Si quid inteſtinorum gracilium diſcindatur, non coaleſcit.

Hoc in aphoriſmo paulo anteà dicto monſtrauit, cuius initium: Veſica diſciſſa, vel cerebro. Neſcio igitur quo pacto nunc fruſtra fuerit adſcriptus. Hoc autē ipſum profecto vidimus, & in pluribus aliis aphoriſmis: quos meliùs fuerit eximere.

XXV.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν εἴσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθὸν, ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Eryſipelas ab exterioribus verti ad interiora, non eſt bonum: ab interioribus autem ad exteriora, bonum.

Non

Non ſolum eryſipelas,ſed aliud quodcũque quod ex profũdis & principalioribus partibus trãsfertur ad cutem, bonum eſſe ſignum ac cauſam debemus exiſtimare.Si verò contrà ad interiora & profũda tranſmutetur, malũ. Sed & alia multa videtur dixiſſe Hippocrates quædam veluti exempla ſermonũ vniuerſalium, à quibus eius quod ſolet euenire experientiã poſſumus habere manifeſtiorẽ. Talia etenim exempla oportet eſſe:

XXVI.

Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνωνται, παρακοπὴ λύει.

Qui in febribus ardentibus tremores fiũt, delirio ſoluuntur.

Siue Hippocrates tales ſemones ſcripſerit, quædam veluti exẽpla magis generalium atq; vniuerſaliũ ſermonũ, ſiue alii interpoſuerint,aliis perquirendum relinquentes,illud tantũ in ipſis obſeruabimus quod & anteà dictum, & nũc in febre ardente dicetur. Quæ enim hanc febrẽ efficiunt cauſæ in venoſo genere exiſtentes: quãdo ad neruos transferuntur,primũ tremores faciunt,cõpatiente verò principio, etiã deliria.Sicuti igitur in febre ardẽte ſi tranſlatio,ſic & in omni alia febre poteſt

fieri,

fieri, & omnino ex arteriis & venis ad neruos tranſfluxus humorũ noxiorum:ſicuti rurſus ex neruis ad has. Impropriè igitur dictũ eſt febrem ardentem à tremore ſolui.Hæc enim dicere Hipp.conſueuit, aliis quibuſdam ſuperuenientia ſoluere eorũ ſubſtantiam,quęcunq:omnino hominem liberant,nõ quæ alteram generant paſſionẽ,quæ nihilominus ſit prima periculoſa.

XXVII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου καὶ τοῦ ὕδατος ἀθρόως, πάντως ἀπόλλυνται.

Quicunque ſuppurati aut aquam inter cutem patientes vruntur, aut ſecantur, ſi pus aut aqua vniuerſim effluxerit: omnes moriuntur.

Suppuratos præcipuè cõſueuit nominare,qui pus habẽt in ſpatio inter thoracem atq: pulmonẽ:quos quomodo vrere oporteat: dixit in libro de paſſionibus, cuius initium, Pulmonis arteriæ. Quidam verò hunc librũ inſcribũt de ſuppuratis. Vſtione igitur indigent qui plurimum habent pus,vt qui deſperent per ſpuitiones poſſe expurgari. Hos verò ipſos & difficultas anhelitus maximè infeſtat ex loci anguſtia:

ſtia:quæ etiam nos cogit vt eos vtamus. In iis autẽ qui aquam intercutem patiuntur,illæ quæ à Græcis παρακεντήσεις id eſt, punctiones nominãtur,ſunt magis in vſu medicis.Verùm hoc vtique commune eſt vſtioni ac punctioni,quod in vtraque Hippocrates conſulit caueri vniuerſum euacuationem, ſic enim videtur contingere, vti ait. Dictum eſt & ab Eraſiſtrato ſubtiliùs ac plenius de iis qui aqua inter cutẽ laborant, dicente ſe compertum habuiſſe experientia, vniuerſam euacuationem febres ac mortem afferre.Videmus & in alliis partibus æquè atque in thorace, quando aliquis magnus tumor ſuppuratur, periculoſam eſſe vniuerſam euacuationem, cùm è veſtigio deficiat anima, & vires debilitentur, & poſtea debilitas iſta remedium non habeat. Videntur enim in his quidã propter magnã diſtãtiã corporũ, & puris acritudinẽ,ora quorundã vaſorũ arterioſorum eſſe adaperta,quæ priùs veluti quoddã operculũ pus cõtinebãt:quo vniuerſim euacuato, multi ſpiritus vnà cũ eo exeũt atq: excernũtur:vnde periclitantur. In aqua verò inter cutẽ nõ modò ob hanc cauſam ea laborãtes offendũtur,ſed & durities viſceris, quæ nõ ſuſtẽtatur ab aquoſa ſubſtantia, & ſeptũ tranſuerſũ deorſum

trahit, & viſcera quæ ſunt in thorace.

XXVIII.

Ευνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίνονται.

Eunuchi neque podagra laborant, neque calui fiunt.

Eunuchos ſectio teſticulorũ ſimiles efficit fœminis. Sicuti ergo in eis caluities nõ accidit, ſic neq: in eunuchis propter temperaturæ frigiditatem. Eunuchos quidem Hippocratis tempore podagra non laboraſſe, verum exiſtit: nunc verò non ita propter immodicum otium, & victum intemperantẽ. Res autem tota ita ſe habet. Neceſſe eſt pedes natura eſſe imbecilliores, ſi qui podagra corripi debeat: ſicuti & cerebrũ, ſi morbum comitialẽ paſſurus ſit nõ tamẽ eſt omnino neceſſarium vtrunq: pati, ſi nihil in vita deliquerit. Diſces autẽ apertè quòd imbecillitas partis non ſit ſufficiens ad generandam paſſionem ex intermedio tempore acceſſionum: in quo nulla ferè infeſtantur, quamuis natiua imbecillitas continua ſit. Clarũ autẽ & hoc in podagricis manifeſtiſſimè apparens, quòd influẽte aliquo ad pedes humore ſupfluo, paſſio generatur. Si igitur neq; hic humor influxerit, liquet quòd neque vnquam ac

cide

cidet paſſio. Non influet autem ſi omnino vacans ſuperfluitatibus corpus extiterit. Erit autem vacans ſuperfluitatibus, ſi mediocri vtatur exercitio, & homo bene cibum concoxerit vnde & deſidiæ & crapulæ eis nocent. Nocent autem & potus multorum & fortium vinorum præcipuè cùm aliquis ea ieiunus potauerit. Hæc enim neruoſam ſubſtantiam promptiſsimè offenduns, ſicuti & coitus. Aetate quidem Hippocratis pauci podagra laborabãt, propter vitæ moderantiam: noſtris verò temporibus vſque adeò auctis eduliis vt nihil eis addidi poſſe videantur, infinita eſt podagrarũ multitudo, cùm nonnulli ſint qui nihil exercitantur, & cruditatibus atque ebrietatibus offendantur, & ante cibum aſſumptum bibant vina potentia, ac venereis vtantur immoderatis: nonnulli verò etſi non in his omnibus, in vno ſaltem vt duobus ex iis quæ ſunt dicta, delinquant. Sed cùm peccatum fuerit magnũ: ſæpius in vno eorum quæ diximus, deliquiſſe ſat erit. Ob hanc igitur cauſam etiam eunuchi podagra corripiuntur, quanuis nullũ habeãt vſum venereorum. Talis enim eſt eorum deſidia. inſatiabilitas, ebrietaſque, quòd etiam ſine venereis podagra corripi poſſunt. Hæc eadem de articulari morbo

exiſtimes dicta. Omnes ſiquidem qui eo laborabant, magna ex parte prius podagrici fiunt. Accedit & ad has cauſas ob quàs plerique incidunt in podagras, quòd multi & patres & auos habuêre podagricos, in quibus ſemen erat vitiatum, atque ideo poſteris vehementiorem fecerunt partium imbecillitatem.

XXIX.

ΓΥνὴ ὀ ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια ἀυτέῃ ἐκλίπῃ.

Mulier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint.

Mulieres non fiunt podagricæ, ratione euacuationis. Oſtēſum eſt enim in præcedente ſermone, quòd niſi humores ſuperabundauerint, ex ſola partium imbecillitate non poteſt podagra fieri. Cæterùm hoc quoque erat olim verum quidem, vbi nõ omnino menſtrua defeciſſent: quia parua erant delicta quæ ætate ſuperiore mulieres admittebant: nunc verò ob eorum magnitudinem, quædam podagra laborant, antequam menſtrua deficiant: nonnullæ cùm parcè fluunt, aliæ cùm mediocriter.

XXX.

ΠΑῖς ὀ ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ ἀφροδισιασμοῦ.

Puer

Puer podagra non laborat ante vſum vene reorum.

Quod magnã vim habeat ad podagræ generationem vſus venereorũ, liquet etiã in pueris, & ex iis quæ paulo anteà de eu nuchis dicebat. Eunuchos itaque vidimus quoſdã podagra laborantes, pueros autẽ non vidimus. Verum ſi quis tali eſt paſſio ne correptus, & vnà genuum articuli & manuum intumuerunt: articularis morbus accidit quodam modo ex multa plenitudine per cruditates aceruata.

XXXI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρητοποσίη ἢ λουτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη λύει.

Dolores oculorum, meri potio, aut balneum aut fomentum, aut vena ſectio, aut medicamentum epotum ſoluit.

Singula horum quæ dixit, magis experiẽ tia, quàm ratione aliqua videtur mihi Hippocrates cognouiſſe. Nil enim mirũ ſi homo dolens cum iſſet ad balneũ, dolore fuit liberatus, vel ſi non permiſſus bibere vinum, deinde nullam ex hoc ſentiens vtilitatem, motus eſt ad bibẽdum, alioqui multum appetens vini, & poſthac meliùs ſe

habuit. Sicuti igitur & pleraq; alia quæ vidit, medicis ſcripſit Hippoc. abſque aliqua determinatione: ita & hæc mihi videtur ſcripſiſſe, cùm neque rationaliũ medicorũ modo indicet diſpoſitiones, neq; empirico more accidentiũ cõcurſus. Vtilitas autẽ quæ nobis poteſt aduenire ex ſermonibus hoc modo ſcriptis, eſt inquirendo diſpoſitiones in quibus meri potio, & balneum & quod eorũ, quæ deinceps dicta ſunt, vtile ſit: quod & mihi contingit. Nam quod omnino ſint aliqui oculos dolentes, quorum nonnulli meri potionibus, nonnulli balneis iuuentur, fidẽ Hippoc. adhibens, eram perſuaſus: neq; enim illud ſcripſiſſet ſi nõ vidiſſet Non tamẽ ab aliquo præceptorum tale auxiliũ aliquod animaduerti fuiſſe adhibitũ. Cùm itaq; omnes quæſiſſem diſpoſitiones in quibus ſit neceſſariũ nõ in oculto tantùm, ſed & in aliis partibus fieri dolores, deinde mihi ipſi perſuaderem me inueniſſe, hinc cõſideraui earũ indicia diſpoſitionũ: & poſtquam etiã his credidi, tũc auſus ſũ remedia afferre dolentibus: & primùm quidem adoleſcẽtem balneaui, cui medicus nõ abſq; ratione in die ſecũdo ab initio venã ſcecuerat, & deinceps curauerat medicinis quas experiẽtia cognouerat, cũ inflãmatio ſola obſideret

ocu

oculos.Dolebat autem vehementiſsimè p quoſdã inſultus,dum aiebat ipſe ſentire ſe acutos humores,qui vniuerſim defluebãt ad oculos, mox poſt eorũ excretionẽ vehemẽtia doloris ſedabatur,nõ tamẽ dolor omnino ceſſabat: & hoc illi quinto quoq; die accidebat,maius ſemper habens incrementum.Cùm igitur dolorem non poſſet tolerare,me & quendam alterũ ex ocularibus medicis aduocauit in vrbe Romana probatiſsimum. Illi itaque videbatur vtendum eſſe collyrio quodã ex iis quæ emplaſtica nominãt & anodyna, id eſt dolorem ſedantia: cuiuſmodi ſunt quæ ex Ceruſſa lota,Amylo,& Papauere cõponũtur.Nam ſic maximè poſſe reprimi per emplaſtica id quod influebat,& ſimul ſenſum torpeſcere per infrigidantia ſperabat. Ego verò ab initio ſuſpecta habui talia medicamenta.Neq; enim vehemẽtes reprimũt fluxiones,ſed excerni prohibent: atq; ideo ſi humores fluentes acres extiterint , corneam erodi cõtingit:ſi verò multi , magis irritari ac vehemẽter extendi,ac ſi rumperetur: ex quibus niſi medicamentũ fuerit vehementer ſtupefaciens, dolores impatibiles excitantur.Si verò fuerit adeo vehemẽter ſtupefaciens,vt ex eo oculi maximam inflammationẽ nõ ſentiant, neceſſarium eſt

ſimul quidem vim viſoriam offendi, adeò quòd ceſſante in flãmatione, vel debiliter vel nihil omnino videant: ſimul autem &, quãdam præduram diſpoſitionem, & quæ difficulter ſanari poſsit, in oculorũ tunicis derelinqui. Cùm igitur iſta nouiſſem, atq; animaduerterem humorem influentẽ nõ paucũ, & fortiter acrem ac calidum: primùm fomento vtendum cenſui, experientiæ gratia, tanquam ex ea certiùs cogniturus qualiſnã foret diſpoſitio. Solet enim in his fomentũ aliquãtum dolorem mollire, ſed alterã fluxionem aduocare. Qua enim ratione poteſt id quod in oculis cõtinetur diſcutere: eadem etiam alteram ex vicinis attrahere. Verùm quũ primùm & aquã calidam & ſpõgiam afferri iuſsi, æger ipſe ſe dixit expertũ eſſe tota die idem remediũ, primum quidem dolorẽ minuere, ſed paulò pòſt maiorẽ facere. Quæ ego cùm audiſſem, medicũ ocularem dimiſi, pollicitus ipſe expectare, & ægrum abſque medicamento frigido à dolore liberare. Cùm autem ſolo balneo vſus eſſem, ita dolorẽ ſedaui, quod tota nocte dormiuit æger. & neque ſemel aliquẽ qui iuxta dormiebãt aduocauit. Abhinc in reliquis in quibus per ſigna cognoui influere quidem humores acres ad oculos, nõ tamen corpus eſſe

plen

plenum:balnei vſu dolorem ſanaui. Alium autem quẽquam adoleſcentẽ qui iam pluribus diebus inflammationẽ patiebatur in oculis, rura colentem, non procul ab vrbe vidi: poſtmodum quoniam paſſio perſeuerabat, cùm ad ciuitatẽ veniſſet, ſqualidos habentem oculos, ſed valde timidas ac plenas ſanguine eas venas quæ in ipſis erant: iuſſi vt ſe lauaret, ac potu vteretur meratiore, & ita ſe ſopori traderet. Et quidem ſomnus ipſum profundus inuaſit, & manè ſine dolore ſurrexit: mihíq; præbuit audaciam, in quibus ſanguinis copia craſſioris in oculorum venulis cõtinetur ſine plethorica in toto corpore diſpoſitione, vtẽdi vini potione, vtpote diffundere ſanguinem atq; euacuare potente, & ſui motus vehemẽtia obſtructiones aperire. Hæc igitur ſunt fortia remedia doloris oculorum. Securiſſimum autem fomentum eſt, & omnino aliquam afferens vtilitatem, vel tanquam ſignum ad dignotionem, vel tanquam cauſa ſanitatis oculorũ. Quando enim nihil omnino influit amplius in oculos, fomentum diſſoluens eam quæ in ipſis continetur ſuperfluitatem, eis ſanitatem reſtituit. Cùm verò adhuc influit: cùm primũ adhibetur, ſuo calore aliquod affert mediocre leuamen, ſed paulo pòſt

dolorem auget,& tunc fit ſignũ dignoſcitiuum,ex quo nos diſpoſitionem comprehendentes, ad totius corporis euacuationem peruenimus: ipſo quidem ſanguine redundante,per venæ ſectionem: ſed malitia humorũ infeſtante,per purgationem, neque enim eſt difficile admodum diſtinguere cacochymiam à pletora.

XXXII.

Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς.

Balbi ab alui profluuio maximè capiuntur.

Sicuti pſelixeſtæ, id eſt, balbutire, linguæ vitium eſt, non vocis: ſic & traulizein, non potente lingua exquiſitè eas dearticulare voces quæ per t, & r, proferuntur, qualis eſt hæc ipſa traulosis, & hæ aliæ ſimiles, trechi, tremei, trachys, trochos, tripheros, & quæcunque aliæ tales. Hæ ſiquidem omnes exigunt linguam ſe ampliantem ac prioribus dentibus innitentem. Quando igitur in quibuſdam fuerit imbecilior, peius firmatur, & ſonum t, & r, nequit dearticulare, ſed ad t, & l, facilè labitur. Hoc autem & ei poteſt accidere, quoniam ſit breuior quàm ipſi conueniat: quod rariſſimum exiſtit. Sed etiam quia molliorem atque humidiorem habet temperaturam: quam ob cauſam & pueri, balbu

butiunt, cum tale ipſis contingat, quale etiam in ambulatione. Nam hanc nonnulli eorum omnino non habent, nonnulli verò non ſufficienter, cum crura nequeant in eis propter mollitiem firmiter ſtabiliri. Quibuſdam verò eorum etiam ætate integra, cùm loqui tentant, balbutire contingit: ſicuti & illis qui plurimum tibia cecinerint, & quibus vires ex morbô ſunt debilitatæ, ſicuti & quibuſdam quibus lingua eſt vehementer exiccata. Verum ſiccitas tanta nulli ineſſe poteſt quin habitum ſeruet naturalem: atque ideo ſolius humiditatis immodicæ eſt ſymptoma in iis qui natura balbutiũt, id linguæ offenſio, cũ eius muſculi nequeant firmiter ſtabiliri: quod ei poteſt accidere vel propter ſuam, vel propter neruorum imbecillitatem; quos videlicet à cerebro ſuſcipit. Quare & ebrij aliquando balbutiunt, tum quia multa humiditate perfunditur cerebrum, tum quia etiam ipſius multitudine prægrauatur. Continget igitur iis qui ſunt balbi natura, alterũ horum, aut cerebrum habere humidum, vel linguam, vel vtrunque. Et cerebro quidem talem ſortito temperaturam, defluere ab eo multas par eſt humidas ſuperfluitates, atq; inde fluentes in ventrē ſuſcipi: vnde & longis profluuiis

homo capitur. Lingua verò admodũ humida natura exiſtente, & ventriculum talem eſſe par eſt: vt qui alteram tunicam communem habeat cum lingua, imbecillemq; ex humiditate. Ventriculi autẽ propria paſſio eſt diuturnum profluuium.

XXXIII.

ΟἹ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

Qui acidum eructant, non valde morbo laterali corripiuntur.

Acidum eructantes, hoc eſt acidum ructum habentes, raiò inquit capi à morbo laterali. Nam quod dicitur, *non valde*, idem oſtendit quod raiò: non autem nullo modo, vt quidam libri expoſitores ſcripſerunt. Dictum autem à nobis eſt, vbi de morbo laterali ſermonem habuimus, quòd aliâs quidem vnà cum flauis ac ruffis fit ſputis, ex bilioſis humoribus ortum habens: aliâs verò cum ſpumeis, ex pituitoſis: ſicuti & cum nigris ſputis ex melancholicis: cum rubris verò, ex ipſo ſanguine. Eſt enim hic morbus inflammatio membranæ quæ ſubcingens nominatur. Cum verò vnaquæq; inflammatio ex alicuius humoris fiat ſuperabundantia: ſecundum eius naturam etiam ſputi ſpecies morbo laterali laborantibus aduenit, &

ſpes

ſpes ſalutis ac mortis habetur. Non æquè autem membranæ ac pulmo ſunt natura aptæ humores ſuſcipere, denſa ſiquidem eſt membranarum ſubſtantia, pulmo verò parte in omni rarus ac laxus: quare huic quidem promptum eſt omnes ſuſcipere † humores membranæ autem ſubcingenti biliofos magis. Ob hanc igitur cauſam quibus pituita natura ſuperabundat, rarò à morbo laterali corripiuntur, præſertim ſi ſalcedinem atque acritudinem aliquam ſibi adiunxerit. Talis enim inteſtina mordens, irritat ad deiectionem: ac tunc contingit non ſolam pituitam, ſed plures alias etiam ſuperfluitates excerni. Dicebat verò ipſe in libro de aere, & aqua, & locis, eos qui habent ventrem natura humidum, minimè morbo laterali atque aliis morborum generibus corripi.

† Pituitoſos humores, habet antiquus codex.

XXXIIII.

Ὁκόσοι φαλακροὶ τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται· ὁκόσοισι δ' ἐὰν φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες.

Quicunque calui ſunt, ijs magni varices non fiunt: quibus verò caluis varices magnæ ſuperueniunt, ij rurſus capillati fiunt.

Quando in viri ſapientis libro ſermo

trahit, & viſcera quæ ſunt in thorace.

XXVIII.

Εὐνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίνονται.

Eunuchi neque podagra laborant, neque calui fiunt.

Eunuchos ſectio teſticulorũ ſimiles efficit fœminis. Sicuti ergo in eis caluities nõ accidit, ſic neq: in eunuchis propter tẽperaturæ frigiditatem. Eunuchos quidem Hippocratis tempore podagra non laboraſſe, verum exiſtit: nunc verò non ita propter immodicum otium, & victum intemperantẽ. Res autem tota ita ſe habet. Neceſſe eſt pedes natura eſſe imbecilliores, ſi qui podagra corripi debeat: ſicuti & cerebrũ, ſi morbum comitialẽ paſſurus ſit nõ tamẽ eſt omninò neceſſarium vtrunq: pati, ſi nihil in vita deliquerit. Diſces autẽ apertè quòd imbecillitas partis non ſit ſufficiens ad generandam paſſionem ex intermedio tempore acceſſionum: in quo nulla ferè infeſtantur, quamuis natiua imbecillitas continua ſit. Clarũ autẽ & hoc in podagricis manifeſtiſſimè apparens, quòd influẽte aliquo ad pedes humore ſupfluo, paſſio generatur. Si igitur neq; hic humor influxerit, liquet quòd neque vnquam accide

cidet paſſio. Non influet autem ſi omnino vacans ſuperfluitatibus corpus extiterit. Erit autem vacans ſuperfluitatibus, ſi mediocri vtatur exercitio, & homo bene cibum concoxerit vnde & deſidiæ & crapulæ eis nocent. Nocent autem & potus multorum & fortium vinorum præcipuè cùm aliquis ea ieiunus potauerit. Hæc enim neruoſam ſubſtantiam promptiſsimè offendunt, ſicuti & coitus. Aetate quidem Hippocratis pauci podagra laborabāt, propter vitæ moderantiam: noſtris verò temporibus vſque adeò auctis eduliis vt nihil eis addidi poſſe videantur, infinita eſt podagrarū multitudo, cùm nonnulli ſint qui nihil exercitantur, & cruditatibus atque ebrietatibus offendantur, & ante cibum aſſumptum bibant vina potentia, ac venereis vtantur immoderatis: nonnulli verò etſi non in his omnibus, in vno ſaltem vt duobus ex iis quæ ſunt dicta, delinquant. Sed cùm peccatum fuerit magnū: ſæpius in vno eorum quæ diximus, deliquiſſe ſat erit. Ob hanc igitur cauſam etiam eunuchi podagra corripiuntur, quanuis nullū habeāt vſum venereorum. Talis enim eſt eorum deſidia. inſatiabilitas, ebrietaſque, quòd etiam ſine venereis podagra corripi poſſunt. Hæc eadem de articulari morbo

exi

exiſtimes dicta. Omnes ſiquidem qui eo laborabant, magna ex parte prius podagrici fiunt. Accedit & ad has cauſas ob quàs plerique incidunt in podagras, quòd multi & patres & auos habuêre podagricos, in quibus ſemen erat vitiatum, atque ideo poſteris vehementiorem fecerunt partium imbecillitatem.

XXIX.

ΓΥνὴ ὐ ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτέῃ ἐκλίπῃ.

Mulier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint.

Mulieres non fiunt podagricæ, ratione euacuationis. Oſtēſum eſt enim in præcedente ſermone, quòd niſi humores ſuperabundauerint, ex ſola partium imbecillitate non poteſt podagra fieri. Cæterùm hoc quoque erat olim verum quidem, vbi nō omnino menſtrua defeciſſent: quia parua erant delicta quæ ætate ſuperiore mulieres admittebant: nunc verò ob eorum magnitudinem, quædam podagra laborant, antequam menſtrua deficiant: nonnullæ cùm parcè fluunt, aliæ cùm mediocriter.

XXX.

ΠΑῖς ὐ ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ ἀφροδισιασμοῦ.

Puer

Puer podagra non laborat ante vſum vene reorum.

Quod magnā vim habeat ad podagræ generationem vſus venereorū, liquet etiā in pueris, & ex iis quæ paulo anteà de eunuchis dicebat. Eunuchos itaque vidimus quoſdā podagra laborantes, pueros autē non vidimus. Verum ſi quis tali eſt paſſione correptus, & vnà genuum articuli & manuum intumuerunt: articularis morbus accidit quodam modo ex multa plenitudine per cruditates aceruata.

XXXI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρητοποσίη ἢ λουτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη λύει.

Dolores oculorum, meri potio, aut balneum aut fomentum, aut vena ſectio, aut medicamentum epotum ſoluit.

Singula horum quæ dixit, magis experiētia, quàm ratione aliqua videtur mihi Hippocrates cognouiſſe. Nil enim mirū ſi homo dolens cum iſſet ad balneū, dolore fuit liberatus, vel ſi non permiſſus bibere vinum, deinde nullam ex hoc ſentiens vtilitatem, motus eſt ad bibēdum, alioqui multum appetens vini, & poſthac meliùs ſe

habuit. Sicuti igitur & pleraq; alia quæ vidit, medicis ſcripſit Hippoc. abſque aliqua determinatione: ita & hæc mihi videtur ſcripſiſſe, cùm neque rationaliū medicorū modo indicet diſpoſitiones, neq; empirico more accidentiū cõcurſus. Vtilitas autē quæ nobis poteſt aduenire ex ſermonibus hoc modo ſcriptis, eſt inquirendo diſpoſitiones in quibus meri potio, & balneum & quod eorū, quæ deinceps dicta ſunt, vtile ſit: quod & mihi contingit. Nam quod omnino ſint aliqui oculos dolentes, quorum nonnulli meri potionibus, nonnulli balneis iuuentur, fidē Hippoc. adhibens, eram perſuaſus: neq; enim illud ſcripſiſſet ſi nō vidiſſet. Non tamē ab aliquo præceptorum tale auxiliū aliquod animaduerti fuiſſe adhibitū. Cùm itaq; omnes quæſiſſem diſpoſitiones in quibus ſit neceſſariū nō in oculo tantùm, ſed & in aliis partibus fieri dolores, deinde mihi ipſi perſuaderem me inueniſſe, hinc cõſideraui earū indicia diſpoſitionū: & poſtquam etiā his credidi, tūc auſus ſū remedia afferre dolentibus: & primùm quidem adoleſcētem balneaui, cui medicus nō abſq; ratione in die ſecūdo ab initio venā ſcecuerat, & deinceps curauerat medicinis quas experiētia cognouerat, cū inflãmatio ſola obſideret ocu

oculos. Dolebat autem vehementiſsimè p quoſdã inſultus, dum aiebat ipſe ſentire ſe acutos humores, qui vniuerſim defluebãt ad oculos, mox poſt eorũ excretionẽ vehemẽtia doloris ſedabatur, nõ tamẽ dolor omnino ceſſabat: & hoc illi quinto quoq; die accidebat, maius ſemper habens incrementum. Cùm igitur dolorem non poſſet tolerare, me & quendam alterũ ex ocularibus medicis aduocauit in vrbe Romana probatiſsimum. Illi itaque videbatur vtendum eſſe collyrio quodã ex iis quæ emplaſtica nominãt & anodyna, id eſt dolorem ſedantia: cuiuſmodi ſunt quæ ex Ceruſſà lota, Amylo, & Papauere cõponũtur. Nam ſic maximè poſſe reprimi per emplaſtica id quod influebat, & ſimul ſenſum torpeſcere per infrigidantia ſperabat. Ego verò ab initio ſuſpecta habui talia medicamenta. Neq: enim vehemẽtes reprimũt fluxiones, ſed excerni prohibent: atq: ideo ſi humores fluentes acres extiterint, corneam erodi cõtingit: ſi verò multi, magis irritari ac vehemẽter extendi, ac ſi rumperetur: ex quibus niſi medicamentũ fuerit vehementer ſtupefaciens, dolores impatibiles excitantur. Si verò fuerit adeo vehemẽter ſtupefaciens, vt ex eo oculi maximam inflammationẽ nõ ſentiant, neceſſarium eſt

ſimul quidem vim viſoriam offendi, adeò quòd ceſſante in flãmatione, vel debiliter vel nihil omnino videant: ſimul autem & quãdam præduram diſpoſitionem, & quæ difficulter ſanari poſsit, in oculorũ tunicis derelinqui. Cùm igitur iſta nouiſſem, atq: animaduerterem humorem influentẽ nõ paucũ, & fortiter acrem ac calidum: primùm fomento vtendum cenſui, experientiæ gratia, tanquam ex ea certiùs cognitu rus qualiſnã foret diſpoſitio. Solet enim in his fomentũ aliquãtum dolorem mollire, ſed alterã fluxionem aduocare. Qua enim ratione poteſt id quod in oculis cõtinetur diſcutere: eadem etiam alteram ex vicinis attrahere. Verùm quũ primùm & aquã calidam & ſpõgiam afferri iuſsi, æger ipſe ſe dixit expertũ eſſe tota die idem remediũ, primum quidem dolorẽ minuere, ſed paulò pòſt maiorẽ facere. Quæ ego cùm audiſſem, medicũ ocularem dimiſi, pollicitus ipſe expectare, & ægrum abſque medicamento frigido à dolore liberare. Cùm autem ſolo balneo vſus eſſem, ita dolorẽ ſedaui, quod tota nocte dormiuit æger. & neque ſemel aliquẽ qui iuxta dormiebãt aduocauit. Abhinc in reliquis in quibus per ſigna cognoui influere quidem humores acres ad oculos, nõ tamen corpus eſſe

plen

plenum:balnei vſu dolorem ſanaui. Alium autem quẽquam adoleſcentẽ qui iam pluribus diebus inflammationẽ patiebatur in oculis,rura colentem, non procul ab vrbe vidi:poſtmodum quoniam paſſio perſeuerabat, cùm ad ciuitatẽ veniſſet, ſqualidos habentem oculos, ſed valde timidas ac plenas ſanguine eas venas quæ in ipſis erant: iuſſi vt ſe lauaret, ac potu vteretur meratiore,& ita ſe ſopori traderet. Et quidem ſomnus ipſum profundus inuaſit, & manè ſine dolore ſurrexit:mihíq; præbuit audaciam,in quibus ſanguinis copia craſſioris in oculorum venulis cõtinetur ſine plethorica in toto corpore diſpoſitione, vtẽdi vini potione, vtpote diffundere ſanguinem atq; euacuare potente, & ſui motus vehemẽtia obſtructiones aperire. Hæc igitur ſunt fortia remedia doloris oculorum. Securiſſimum autem fomentum eſt, & omnino aliquam afferens vtilitatem, vel tanquam ſignum ad dignotionem, vel tanquam cauſa ſanitatis oculorũ. Quando enim nihil omnino influit amplius in oculos, fomentum diſſoluens eam quæ in ipſis continetur ſuperfluitatem, eis ſanitatem reſtituit. Cùm verò adhuc influit: cùm primũ adhibetur, ſuo calore aliquod affert mediocre leuamen, ſed paulo pòſt

dolorem auget,& tunc fit ſignũ dignoſcitiuum,ex quo nos diſpoſitionem comprehendentes, ad totius corporis euacuationem peruenimus: ipſo quidem ſanguine redundante,per venæ ſectionem: ſed malitia humorũ infeſtante,per purgationem, neque enim eſt difficile admodum diſtinguere cacochymiam à pletora.

XXXII.

Τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς.

Balbi ab alui profluuio maximè capiuntur.

Sicuti pſelixeſtæ, id eſt, balbutire, linguæ vitium eſt,non vocis:ſic & traulizein, non potente lingua exquiſitè eas dearticulare voces quæ per t, & r, proferuntur, qualis eſt hæc ipſa trauloſis, & hæ aliæ ſimiles, trechi, tremei, trachys,trochos,tripheros, & quæcunque aliæ tales. Hæ ſiquidem omnes exigunt linguam ſe ampliantem ac prioribus dentibus innitentem. Quando igitur in quibuſdam fuerit imbecilior,peius firmatur,& ſonum t,& r, nequit dearticulare, ſed ad t,& l, facilè labitur. Hoc autem & ei poteſt accidere, quoniam ſit breuior quàm ipſi conueniat: quod rariſſimum exiſtit. Sed etiam quia molliorem atque humidiorem habet temperaturam:quam ob cauſam & pueri,bal-

bu

butiunt, cum tale ipſis contingat, quale etiam in ambulatione. Nam hanc nonnulli eorum omnino non habent, nonnulli verò non ſufficienter, cum crura nequeant in eis propter mollitiem firmiter ſtabiliri. Quibuſdam verò eorum etiam ætate integra, cùm loqui tentant, balbutire contingit: ſicuti & illis qui plurimum tibia cecinerint, & quibus vires ex morbo ſunt debilitatæ, ſicuti & quibuſdam quibus lingua eſt vehementer exiccata. Verum ſiccitas tanta nulli ineſſe poteſt quin habitum ſeruet naturalem: atque ideo ſolius humiditatis immodicæ eſt ſymptoma in iis qui natura balbutiũt, id linguæ offenſio, cũ eius muſculi nequeant firmiter ſtabiliri: quod ei poteſt accidere vel propter ſuam, vel propter neruorum imbecillitatem, quos videlicet à cerebro ſuſcipit. Quare & ebrij aliquando balbutiunt, tum quia multa humiditate perfunditur cerebrum, tum quia etiam ipſius multitudine prægrauatur. Continget igitur iis qui ſunt balbi natura, alterũ horum, aut cerebrum habere humidum, vel linguam, vel vtrunque. Et cerebro quidem talem ſortito temperaturam, defluere ab eo multas par eſt humidas ſuperfluitates, atq; inde fluentes in ventrẽ ſuſcipi: vnde & longis profluuiis

homo capitur. Lingua verò admodũ humida natura exiſtente, & ventriculum talem eſſe par eſt : vt qui alteram tunicam communem habeat cum lingua, imbecillemq; ex humiditate. Ventriculi autẽ propria paſſio eſt diuturnum profluuium.

XXXIII.

ΟἹ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

Qui acidum eructant; non valde morbo laterali corripiuntur.

Acidum eructantes, hoc eſt acidum ructum habentes, rarò inquit capi à morbo laterali. Nam quod dicitur, *non valde*, idem oſtendit quod rarò: non autem nullo modo, vt quidam libri expoſitores ſcripſerunt. Dictum autem à nobis eſt, vbi de morbo laterali ſermonem habuimus, quòd aliâs quidem vnà cum flauis ac ruffis fit ſputis, ex biliofis humoribus ortum habens: aliâs verò cum ſpumeis, ex pituitoſis: ſicuti & cum nigris ſputis ex melancholicis: cum rubris verò, ex ipſo ſanguine. Eſt enim hic morbus inflammatio membranæ quæ ſubcingens nominatur. Cum verò vnaquæq; inflammatio ex alicuius humoris fiat ſuperabundantia: ſecundum eius naturam etiam ſputi ſpecies morbo laterali laborantibus aduenit, &

ſpes

ſpes ſalutis ac mortis habetur. Non æquè autem membranæ ac pulmo ſunt natura aptæ humores ſuſcipere, denſa ſiquidem eſt membranarum ſubſtantia, pulmo verò parte in omni rarus ac laxus: quare huic quidem promptum eſt omnes ſuſcipere † humores membranæ autem ſubcingenti bilioſos magis. Ob hanc igitur cauſam quibus pituita natura ſuperabundat, raro à morbo laterali corripiuntur, præſertim ſi ſalcedinem atque acritudinem aliquam ſibi adiunxerit. Talis enim inteſtina mordens, irritat ad deiectionem: ac tunc contingit non ſolam pituitam, ſed plures alias etiam ſuperfluitates excerni. Dicebat verò ipſe in libro de aere, & aqua, & locis, eos qui habent ventrem natura humidum, minimè morbo laterali atque aliis morborum generibus corripi.

† Pituitoſos humores, habet antiquus codex.

XXXIIII.

ὉΚόσοι φαλακροὶ τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται· ὁκόσοισι δὲ ἂν φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες.

Quicunque calui ſunt, ijs magnæ varices non fiunt: quibus verò caluis varices magnæ ſuperueniunt, ij rurſus capillati fiunt.

Quando in viri ſapientis libro ſermo

inuenitur aliquis manifeſtum habẽs mendacium, nõ ſine ratione legentes cõtingit dubitare, & primùm quidẽ ſibiipſis diffidere, quaſi neque illa quæ ſint manifeſta noſcentibus, deinde ſuſpicari ne quod falſum fuerit interiectum. Quis enim neſciat caluitium eſſe paſſionem inſanabilem? Sed neq; verũ eſt, quòd magnæ varices caluis nunquam adueniãt, ſicuti neq; quòd varicibus aduenientibus, caluities ceſſet: niſi fortè (vt nonnulli inquiunt) vocatum à medicis capillorum defluuium, caluitium nominet. Illud enim cùm à vitioſis humoribus (ſicuti quæ ophiaſis & alopeciæ paſſiones capillorum nominantur à Græcis) generetur: cum iidem humores ad crura decumbunt, poſſunt varices facere, & capillos reſtituere. Si enim priùs à vitioſis humoribus corruptis, eorum radicibus corrumpi contigerat: nunc fit veriſimile, vt eiſdem humoribus aliò tranſpoſitis, ad primam naturam capilli redeant.

XXXV.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι βὴξ ἐπιγενομένη, κακόν.

Aqua intercutem laborantibus, tuſſis ſuperueniens, malum.

Superuenire paſſionibus alias paſſiones & caſus, priſci medici dicere cõſueuerunt

quæ

quæcunq; ipſius paſſionis adauctæ ratione contingere conſueuerunt. Talis enim eſt Praxagoræ liber de ſuperuenientibus inſcriptus. Sic autem & nunc de tuſſi dictum eſt. Neque enim cum ex alia fit occaſione in homine aquam inter cutem patiente, tuſſis ſignum eſt exitiale, ſed quando ipſius morbi ratione. Cùm enim in paſſione tali aquoſa humiditas tantum adaucta fuerit, vt iam aſperas occupet arterias, déinde ſuperuenit tuſsis, periculum imminet, ne homo haud ita multo pòſt ſtranguletur. XXXVI.

ΔΥσερίην φλεβοτομίη λύει, τέμνειν δὲ τὰς εἴσω.

Difficultatem vrinæ, venæ ſecta iuuat: ſecare verò interiores.

Hic ſermo verus non eſt, niſi & cõiunctionem aſſumpſerit, ita vt aphoriſmus talis fiat: Difficultatem vrinæ & venæ ſectio ſoluit. Re vera enim venæ ſectio ſoluit difficultatem vrinæ illã videlicet quæ propter inflammationẽ & multitudinem fit. Quòd autem dicitur, *Secari verò interiores:* ſi de venis manuum dicitur, caret veritate, neque conſentaneum Hippocrati. Videtur ſiquidẽ in omnibus libris ſuis, in partibus, quę ſupra hepar ſunt, ex manibus

ſan

ſanguinem mittere: in inferioribus verò eas quæ in poplite & malleolo ſunt, ſecari iubet. Si verò de his ipſis ipſum quis dixiſſe arbitretur. Secare autem interiores: hoc dictum paruam vim habet. Ab vna enim ambæ naſcuntur, in poplite trifariam diuiſa, quoniam & vna vena ad hoc peruenit membrum, non ſicuti ad manum duæ. Meliùs itaque ſit & hunc aphoriſmum vnum ex adiectis opinari.

XXXVII.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, ἀγαθόν. ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νούσημα.

Angina correpto, ſi tumor fiat in collo, bonum: foras enim morbus deducitur.

Sermo verus eſt, & cauſa in promptu: ſiquidem ex intimioribus & principalioribus partibus paſſiones confert ad cutem transferri.

XXXVIII.

Ὁκόσοισι κρυπτοὶ καρκῖνοι γίνονται, μὴ θεραπεύειν βέλτιον, θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως, μὴ θεραπευόμενοι δὲ, πολὺν χρόνον διατελοῦσι.

Cancros occultos habentes melius eſt non

cura

curare. Curati enim citò pereunt, non curatì verò longius tempus perdurant.

Occultos cancros dixit, vel eos qui ſunt ſine vlceratione, vel abſconditos, hoc eſt non apparẽtes: quod rurſus idẽ ſignificat, ac ſi diceretur, qui in profundo corporis ſunt. Sed & curare, duplex eſt. Vnũ quidem omnia agere vt particula patiens, ad ſanitatem perducatur: alterũ autem eam adhibere prouidentiã quæ paſſioni congruat, hoc eſt ipſam demulcere, ac mitiorem facere: & tum pręcipuè cũ adeſt exulceratio. Tunc enim eſt neceſſarium vt ſi non aliud agamus, ſaltẽ ſaniem abluamus, humido aliquo vtentes, nõ quocunque, ſed vel per experientiam, vel per indicationẽ inuento, quod neq; putrefacere, neque irritare partem patientẽ ſit natura aptum. Ab hac igitur curatione neq; abſiſtere conuenit: neq; illi qui ſunt ſine vlceratione cancri, indigent ea. Aliam verò quæ fit per ſectionem vel vſtionem (quæ ſola ſunt remedia factorum cancrorũ) conſulit vt in cancris occultis nõ adhibeamus. Quòd enim illi qui ſunt in partibus penitioribus, talibus non curantur remediis, etiam experientia docet. Equidem ſcio omnes qui huiuſmodi cancros curare tentauerunt, magis illos

ex

exacerbaſſe,& breui homines intermiſſe. Nam qui cancrũ in palato conſtitutum,& in ſede,& in ſinu muliebri,vel vſſerunt vel ſecuerunt,nec potuerunt vlcera ad cicatricem perducere:homines per curationis afflictionem vſque ad mortem excarnificarunt:qui nulla curatione adhibita,longiori tempore vitam cum minori moleſtia tranſegiſſent. Tales igitur cancros nullo modo curare tentemus : ex eis verò qui in ſumma parte corporis hærent, illos tantummodo quos poſſumus vnà cum radicibus ipſis,vt quiſpiã dixerit,reſecare. Neq; enim malum eſt veluti radices quaſdam cancri, nominare eas quæ plenæ ſunt ſanguine melancholico venas,& vſq; ad loca circunſtantia diſtenduntur. Multi enim magnæ autoritatis medici, ne his quidem chirurgi manus admoueri permittunt, ſed illis tantũ qui ſunt exulcerati, ſimulq́; laborãtes moleſtant adeò vt ipſi vltro manũ admoueri deſiderent:& ſimul ſunt in talibus partibus ſiti, quas poſſumus vnà cum radicibus reſecare & exurere. Quidam verò neq; hos amoliri permittunt, ſed omnino abſiſtendum cõſulunt à remediis profligatoriis in omni cancro. Quòd verò Hippocrates nunquam cõſuluiſſet curare profligatoriè cancros in partibus corporis

pen

penitioribus conditos, ex ipſa paſſionis natura licet coniectari: an verò eos qui in ſumma parte corporis hærent abſque vlcere, incertum eſt, quantum ex verbis aphoriſmi coniici poteſt. Ipſum verò ſcripſerunt Artemidori & Dioſcoridi ſectatores, vſque ad ea verba: Non curare melius eſt.

XXXIX.

ΣΠασμὸς γίνεται ἢ ὑπὸ πληρώσιος, ἢ κενώσιος, οὕτω δὲ καὶ λυγμός.

Conuulſio fit vel ex repletione, vel inanitione: ita verò & ſingultus.

Conuulſio (vt & ipſum indicat nomẽ) fit tractis ad propria capita muſculis, clarius autem diceretur, reuulſis: qualis etiã eſt motus eorum ſecundum naturã: verũ hic haudquaquam fit ſine animalis voluntate. Conuulſio autẽ paſſio eſt inuoluntaria, ad ſimilem venientibus neruoſis partibus in eis diſpoſitionem, quam etiam in motibus voluntariis aſſumunt. Itaque ex repletione fit, vt in nimium humida aeris ambientis conſtitutione accidit chordis. Nam propter hanc cauſam ſæp erumpuntur. Sic autem & in ſiccioribus cõſtitutionibus afficiuntur, nam in ſeipſa adducuntur

tur, ac conuelluntur omnia neruoſa corpora violẽtiùs exiccata: ſicuti quæ ad ignẽ longo tempore lora caleſiunt, ſimile quid patiuntur, & quæ ſol æſtiuus exiccauit. Conuulſio igitur non abſq; ratione à cõtrariis fit cauſis. Singultus verò concedatur conuulſio ſtomachi nominari, quãdo aliud fuerit ſermonis propoſitum. Quando verò hoc ſolùm ſtuduerimus, vt paſſionĩs ſubſtantiam cognoſcamus: melius fortaſsis fuerit, nõ conuulſionem nominare, ſed quẽdam motum eiuſdem cùm vomitibus generis, ſed fortiorem illo & vehementiorem. Nam ſtomachus appetẽs eorum aliquid quæ in ipſo continentur, expellere, ad duos mouetur caſus, vehementiorem quidẽ in ſingultibus, mediocriorẽ illo in vomitibus, ſiquidem in vomitibus appetit ea tantùm quæ in vẽtriculi ſpatio latiori continentur, expellere: in ſingultibus autem & ea quæ ſunt in ipſius ore penitiora. Per ſtomachum nunc à me intellexeris, nõ ſolum eum qui ita propriè nominatur, ſed & ventriculi os. Quæ enim in hoc continentur, ipſo appetente ventriculo expellere, ſingultus fit. Quòd verò eorum quæ difficulter excernuntur, & quæ veluti abſorpſerit ventriculi os, fiat per ſingultus excretio, diſcere licet ex iis quæ

quotidie eueniunt, omnibus ferè, vel magis, vel minus. Si enim ſolùm quid acre, veluti piper deglutierint, ſiue cum melle, ſiue aliquo alio, poſtea vinum biberint aqua calida temperatũ, ſtatim ſingultiũt: calore quidem potus piper ad interiora deuehente, ſua verò acrimonia ipſo ventriculũ moleſtante: vnde conatur motu violẽtiore rẽ infeſtantem expellere. Oſtenſum eſt in libro de cauſis caſuũ, quòd & tuſſis, & ſternutatio, & rigor ex talibus motibus ſint.

X L.

Ὁκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνοι γίγνονται ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον.

Quibus dolor circa hypochondrium fit abſque inflammatione, iis febris ſuperueniens morbum ſoluit.

Sequitur quidẽ & ad morſus dolor: ſed conſueti ſunt morſus nomine, nõ doloris, tales caſus appellare. Fit autem dolor propter quandam ſimilem inflammationi diſpoſitionem. Sic autem nominata eſt, quoniã & eryſipelata dolor conſequitur. Quãdo igitur nõ ob talem diſpoſitionẽ dolor hypochondrium occupauerit, & morſus ſenſus abfuerit: relinquitur vt dolor fiat.

vel propter obſtructionem,vel propter ſpiritum flatuoſum vel aliquam intemperiẽ inæqualem,quę febrilis calor aptus eſt natura ſanare:illa quidẽ incidens,extenuans, atque diſſoluens, hæc verò ad temperaturæ æqualitatem perducens.

XLI.

ὉΚόσοισι διαπύοντι ἐὸν ἐν τῷ σώματι μὴ διασημαίνει, τουτέοισι διὰ παχύτητα τοῦ πύου ἢ τοῦ τόπου, οὐκ ἀποσημαίνει.

Quibuſcunque ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit,iis ob craßitudinem puris, aut loci,non innoteſcit.

Duplex eſt huius loci ſcriptura, & duplex expoſitio,& vtraque non caret ratione.Nam & propter puris ac loci craſſitudinem,ſæpius occultatur puris in aliquo loco comprehenſi notitia. Rectè ergo nonnulli ſcripſerunt: *His propter loci craßitudinem,* nonnulli verò:*His propter puris craßitudinem non innoteſcit.*

XLII.

ἘΝ τοῖσιν ἰκτερικοῖσι τὸ ἧπαρ σκληρὸν γενέσθαι, πονηρόν.

Morbo regio laborantibus ſi fiat hepar durum,malum.

Morbum regiũ hoc loco dicit,qui fit ex hep

hepatis inflammatione,tunc enim durities oſtendit, ſcirrhum vel inflammationem in hepate eſſe: quemadmodum & ſine hac contingit quidem aliquando propter eius obſtructionem, morbum regium aduenire:contingit etiam ipſa natura quandoque per modum criſeos ipſum humorem exuperantem in venis contentum, ad cutem expellente.

XLIII.

Ὁκόσοι σπληνώδεες ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγενομένης μακρῆς τῆς δυσεντερίης ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ ἀπόλλυνται.

Quicunque lienoſi à difficultate inteſtinorum capiuntur: iis ſuperuenientem longam difficultatem inteſtinorum, aqua inter cutem, aut leuitas inteſtinorum excipit, & moriuntur.

Oportuit hunc aphoriſmũ illi ſubiungi, in quo dicit: Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniẽs, bonum. Sed hic quidem inter ſequẽtes ſcribitur poſt quatuor alios intermedios:nobis autem eſt neceſſarium iam ipſius meminiſſe. Quicunq; enim lienoſi ſunt,hoc eſt,qui diu durum habẽt lienẽ, iis ſuperueniẽs difficultas inteſtinorũ, ſoluit diſpoſitionem, quãdo ſcilicet ratio-

ne tranſpoſitionis atque euacuationis humorum craſſorum ac melancholicorum lieni inſertorũ euenerit. Sed quoniam ſæpius huiuſcemodi euacuationes vltra modum extendũtur, & noxiæ ſunt laborantibus: cõuenienter Hippo. quem finem habeat immoderata difficultas inteſtinorum, oſtẽdit, quæ talibus aduenit diſpoſitionibus. Lęſis ſiquidẽ inteſtinis trãſitu vitioſorũ humorũ, vires eorũ laborãt, & tẽperies natiui caloris aboletur, ob hanc igitur cauſam, & aqua inter cutem, & læuitas inteſtinorũ, ſuperueniũt: læuitas quidem inteſtinorum, ex ſola inteſtinorum læſione: aqua verò inter cutẽ propter hepatis cõpaſſionem atque lienis, & omnis venoſi generis.

XLIIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης εἰλεὸς ἐπιγίνεται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται, ἢν μὴ πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ οὖρον ῥυῇ.

Quibus ex ſtillicidio vrinæ ileos ſuperuenerit, in ſeptem diebus pereunt: niſi febre ſuperueniente ſatis vrina fluxerit.

In ileo nihil exit inferius, ne ſi quidem quis acerrimo vtatur clyſtere. Vomitus autem ſtercoris aduenit iis qui exitialiter ſe habent. Quòd igitur interclusa via exitus,

hæc

hæc paſſio fiat, & quòd in tenuibus inteſtinis,non autem craſſis, omnes ferè fatentur. Et quidē quòd propter inflammationem & propter obſtructionem ſtercoris ſicci,vel humorum craſſorum atque tenacium,dictum eſt à pluribus. Mihi verò videtur inflammationem, vel ſcirrhum, vel abſceſſum, tantum facere poſſe loci anguſtationem, vt nihil poſſit ad inferiora trāſmitti. Quòd autem humores craſſi, atque tenaces in cauſa ſint, non admodum mihi videtur probabile. Verùm & hoc ſi libeat ponito,& ſi quid aliud dicatur præter hoc. Verùm quod videtur omnibus qui aphoriſmos expoſuerunt,admodum mihi videtur difficile creditu. Aiunt enim quòd veſica inflāmata, anguſtia loci facta ex compreſſione, in inteſtinis paſſionem affert, quę ileos nominatur.Ego verò multos me puto in tota vidiſſe vita: nonnullos tantū periclitantes,non paucos verò etiam mortuos:quòd non poſſent mingere, quibus tunc manifeſtè omnibus ſecundum propriam circumſcriptionem plena veſica apparebat, adeò quòd extremè erat extenſa: & dolor,vt par eſt,inde accreſcebat:quorū tamē nullus factus eſt ileoſus. Quomodo igitur quiſpiam vnquam perſuaderetur,ob veſicæ inflammationem anguſtiore facto

inteſtino, ileon prouenire? Non magis ſanè quàm ex tumore vteri in muliere grauida. Atqui vſque ad hypochondria eius tumor extenditur, & magis premere poteſt atque anguſtare inteſtina tenuia: veſica verò ſi in tumorem attollatur, ſolum poteſt rectum premere inteſtinum. Quidam verò etiam dicunt abſurdius, quòd febris ſuperueniens conferat ileo. Nam febris quidem ex inflammatione veſicæ non abſque ratione fieret, & quantò illa maior eſſet ac grauior, tantum augeri febrem contingeret, cùm caſus ſit inflammationis. Ileos verò (vt ipſi aiunt) ex inflammatione ortum habuit, & vnam tantum ſpem habet ſolutionis, inflammationis ceſſationem, cum qua etiam febrem ſedari eſt neceſſarium. Bonum igitur ſignum ſolutionis earum quæ ſunt in ileo paſſionum, eſt febris, vel remiſſa, vel ſoluta: non verò ſignum eſt, neque cauſa bona, ipſa, vel ſuperueniens, vel aucta. Nouimus enim ſolum illis morbis conferre febrem, qui ex frigiditate fiunt, aliquando ſola, aliquando cum humoribus crudis, pituitoſis, & flatuoſis ſpiritibus. Melius itaque ſi fateamur nos ignorare quæ in hoc aphoriſmo Hippocrates dixerit. Neque enim ratio, eorũ indicat veritatem, neque experientia docet:

ter

tertiũ autem nullum habemus ad faciendam fidem. An vnquam talis ægrotus ſit viſus, aut ab Hippocr. aut ab aliquo alio? An etiam legitimus ſit hic aphoriſmus nõ poſſum diſcere. Multitudinem igitur humorũ crudorum vnà cum multa frigiditate, melius eſt talium in ileo caſuum qui dicti ſunt, cauſam arbitrari. Sic enim ſola febris eſſet medicina diſpoſitionis, & retentarum vrinarum euacuatio. Sic enim conſueuêre craſſi multi & cònfecti euacuari dum ſunt concocti.

XLV.

Ἕλκεα ὀκόσα ἐνιαύσια γίνεται, ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχυσιν, ἀνάγκη ὀστέον ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὔλας κοίλας γίνεσθαι.

In vlceribus annuis, aut etiam diuturnioribus, abſceſſum cum ſſe ocommunicari eſt neceſſe, & cicatrices cauas fieri.

Quæcũque vlcera longo tempore manent vel cicatrice nullo modo aduenıẽte, vel ſi facta ſit, rurſus reſoluta, nihil videlicet medicis in curatione delinquentibus: neceſſe eſt vel propter influxum vitioſorũ humorũ, vel propter diſpoſitionẽ in membro cõtractã tẽporis lõgitudine ex humoribus influẽtibus, vel ob aliquã paſſionem oſſis in eo loco corrupti, difficulter ſanari.

Alia itaque vlcera ſemper maiora & deteriora fiunt:atq; hęc omnia Phagedenas, id eſt exedentes antiqui nominabant. Quidam verò poſteriores ea diſtinguere cogitarunt, propriam ſingulis dantes appellationem,& quædã eorũ Chironia nominãtes,quædam Telephia, quædam Phagedenas,& alias adhuc curioſas magis afferẽtes appellationes. Nobis verò ſufficiet ex iis quæ aliquid loci occupãt circũſtantis, nõnulla quidem herpetas nominare,quando ſũmas tãtũ partes cutis occupauerint alia verò Phagedenas, quæ carnem ſubiectam corrũpũt. Quod enim putridũ atq; depaſcens à nõnullis vlcus vocatur,nõ eſt propria vlceris differentia, ſed paſſio compoſita ex vlcere atq; putredine. Scimus autẽ ꝙ & abſq; vlcere putredo ipſa per ſeipſam in multis corporis partibus conſtituitur. Quoddam etiam vlcus vocatur carbunculus cruſtã habens cũ multa partium circũſtantium inflãmatione.Hæc igitur propriã habuere appellationẽ, Carbunculus, Phagedena,& Herpes.Quæcunque verò vlcera fiunt ſine dictis caſibus, hæc ipſa per ſeipſa ſolebant antiqui vlcera tantùm nominaré:de quibus nunc Hipp.loquitur, de his peculiariter edocens,quòd quęcunque talia ſunt vlcera ; in lõgum incidunt tempus.

pus. Videtur autem experientia rationi adſtipulari:& multa ſæpius ex hoc genere vlcerum, cùm poſt multum tempus fuerint ad cicatricem perducta, rurſus inflammari ac dirumpi, ipſarum cicatricem ſoluta. Fit autem hoc talem aliquam ob cauſam? Quando ex adhibitis medicamentis, caro quæ oſſi ſuperiacet patienti, exiccata contraxerit cicatricem, ſtatim quidem ſanitas reſtituta videtur: rurſus verò paulatim aliqua influente ſanie ex oſſe altiùs corrupto iterum aduenit inflammatio, & puris generatio conſequitur, à quo cicatrix eroditur, caro verò exulceratur. Quænam igitur eſt talium ſanatio vlcerum? Non profectò alia quàm ab ipſo ſcripta in libro de vlceribus, & à nobis in tertio de arte curatiua demonſtrata. Nam vlcera omnia exiccari oportet, præcipuè verò in quibus patitur os. Terminus autem eſt ſiccitatis, vt abſcedat pars eius quæ eſt vitiata. Quare non abſque ratione tantum fieri cauas cicatrices contingit, quantum habuerit abſceſſus craſſitudinem.

XLVI.

Ὁκόσοι ὕβοὶ ἐξ ἄσθματος ἢ βηχὸς γίνονται, πρὸ τῆς ἥβης, ἀπόλλυνται.

Quibus gibbi ex aſthmate aut tuſsi fiunt ante pubertatem, moriuntur.

τοὺς ὑβοὺς καὶ κυρτοὺς ſolet Hippocrates nominare, quos nũc omnes homines κυρτοὺς appellant Nam reuera ſpina illis eſt à tergo κυρτὴ. Ac κυρτῷ quidem, oppoſitè dicitur κοῖλον: quaſi conuexo cauum. At ὑβῷ καὶ κυφῷ, τὸ λορδὸν: quaſi etiam cõuexo concauũ. Cæterùm hæc quidẽ de ſola ſpina: illa verò de omnibus Græci efferunt. Quomodo autem κύφωσις fiat ipſe narrauit in libro de articulis, ſicuti etiam περὶ λορδώσιως, σκολιώσιως καὶ σείρ ως. Hæc enim ſunt propriæ & pręcipuæ ſpinæ paſſiones: atque oportet illum qui vult iſtarum paſſionum habere notitiam, iis quæ in eo libro ſcribũtur, pleniùs incumbere. Nunc verò à nobis dicentur ea quæ ad propoſitum aphoriſmũ videntur vtilia, ὕβωσις ſpinæ fit aliquando propter ictum, aut caſum, fit etiã propter quędam tubercula dura quę in parte anteriore cõſiſtunt: à quibus ſi quãdo vna vertebra trahitur prorſum, fit eatenus ſpinæ λόρδωσις id eſt, cauitas à tergo: ſicuti etiam ſi plures fuerint ſe ordine conſequentes: quando verò nõ fuerint continuæ hæ quæ tenduntur vertebræ, κύφωσις fit: tantũ partibus retro tendentibus, quãtum vertebræ extenſæ ſunt ad interiora reflexæ. nam hoc fieri videtur in omnibus duris mediocriter tẽſis, veluti calamis, viminibus, virgis, &

Sic vide tur legẽ dũ, ὁκόσοι ὑβοὶ πρὸ τῆς ἥβης γίνονται, ἐξ ἄσθματος ἢ βηχὸς ταχέως ἀπόλλυνται.

Quibus ante pubertatẽ ſpina introrſũ reflectitur, ex aſthmate aut tuſſi, ſtatim moriuntur.

& omnibus aliis huiuſmodi &c,dictũ eſt de his plenius in expoſitionibus libri de articulis.Nũc vero ὑβωθέντας id eſt,eos quibus ſpina introrſum proceſsit: ante pubertatem,ex aſthmate & tuſsi,cito,inquit,interire. Neq; enim vult in his thorax, vt ipſe dixit,vnà cum aliis augeri,atque ideo magna anguſtia premuntur ea quæ reſpiratio ni obſeruiunt inſtrumenta. Omnibus quidem commune ſponte ita affectis hoc eſt, quibus ſine ictu vel caſu ſpina paſſa eſt, propter dura tubercula & concoqui difficilia, tales fieri. Sed cùm multa ſit in tuberculis ſecundum tumorem atque duritiem & locum in quo conſiſtunt,differentia: quæ quidem ſimul dura ac magna ſunt ſtatim difficilem faciunt hominibus reſpirationem; quæ verò ex ſuo humore aliquid ad aſperam mittunt arteriam,reddunt tuſsiculoſos. Verùm quæ talia ſũt vt mittant ex ſuo humore aliquid non ſunt dura exquiſitè: atq; ideo neceſſarium eſt eis aliquãdo ſuppurari, & hominem occidere. Quæ verò nihil mittunt, ex craſſis humoribus ortum habent, atque ob id dura ſunt,& incocta, & longo permanent tempore antequam ſuppurentur, atque ideo non perimunt hominem. Quæ verò vnà cum tuſsi ortum habuêre, properant,

ad ſuppurationem,atque ideo ſunt exitialia.Sic &,quæcunque cum difficili anhelitu fiunt, ſunt iis qui adhuc augentur, pernicioſa, vel enim hæc magna ſunt, vel in loco thoracis ad vitam opportuno.Quandoque igitur pulmo vnà cum corde in talibus augetur, locus autem continens minor efficitur,neque coſtæ augentur,& ſpina prorſum flexa, propter conuexitatem, thoracem faciant anguſtiorem: neceſſarium eſt tantam in breui tempore fieri anhelitus difficultatem,quòd homo corrumpatur. Nam ſi nondum gibboſitate ſuperueniente, propter ſolos tumores extra naturam difficilem habebant anhelitũ, quid debemus expectare cùm tubercula ſint tẽpore adaucta, thorax autem ſit factus anguſtior? Quòd autem,cùm multæ ſint ſpirandi difficultates, ſolam illam Hippocrates aſthma conſueuerit nominare, in qua contingit crebrum anhelitum fieri, clarũ admodum exiſtit. Vocant autem & nunc homines τὸ ἀσθμαίνειν, id eſt, anhelare, id quod fit in curſibus & vehementioribus exercitiis.Hippocratis autem poſteriores, & paſſionem aliquam diuturnam, nõnulli ſimpliciter aſthma nominant, nonnulli orthopniam:quando abſq; febre ægroti iugiter anhelitum habent difficilem.

XLVII.

XLVII.

Ὁκόσοισι φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη ξυμφέρει, τουτέους προσήκει τοῦ ἦρος φλεβοτομεῖν ἢ φαρμακεύειν.

Quibuſcunque vena ſectio, vel medicatio conuenit, hos vere purgare, vel venam incidere oportet.

Liquet quòd de eis qui adhuc ſunt ſani ſed ægri futuri ſunt, niſi euacuentur, nunc ſermo habetur Hippocr. Hos enim oportet vt anticipemus euacuare vere aduenietē te, vel per venæ ſectionem, ſi plenitudinis paſſionibus ſubiiciũtur: vel per purgationem, ſi eis quæ ex corruptione proueniũt. Nos enim plurimos ita ſeruamus ſanos. qui longo ante tēpore ſingulis annis morbum articularē adhuc incipientem, & nōdum poros circa articulos facientem, ex tali euacuatione multis iam annis fieri prohibuimus. Eodem modo & ſanguinis ſpuitionem, morbũ comitialem, apoplexiam, melancholiam, & alias huiuſcemodi diuturnas paſſiones in multis hominibus per dictam euacuationem ſuſtulimus. Venæ itaque ſectio, commune auxilium eſt eorum qui ex plenitudine fiunt morborum: pur

purgatio verò,ſic,ſiquidem ſecundum genus accipias,vnum quoddam auxiliũ exiſtit, non tamen ſecundũ ſpeciem: Nonnullis ſiquidẽ confert humores pituitoſos euacuare,nonnullis verò amarã bilem, nõnullis atram,nonnullis ſeroſam ſuperfluitatẽ, ſecundum naturam earum quæ conſueuerunt ſuperuenire paſſionum.Exempli gratia:Aliquis ſingulis annis incidit in melãcholiã niſi purgetur: & res mira viſu,quomodo morbo iam inchoante, ſtatim homo præſentit primam eius generationem & ego aduocatus purgo humores atros,& ceſſat protinus melancholia:& huic homini ex purgatione ambo hæc cõmoda eueniunt: quod ſcilicet & ſuperfluitates expelluntur,& quod ex acritudine eorum quæ excernuntur, pauliſper aperitur os venæ, quam vocant hæmorrhoida, & per eam etiam excernitur pars aliqua ſanguinis vitioſi cõſueti euacuari:quo retento, ſuperuenit melancholia. Purgo igitur ipſum, non vere tãtum,ſed etiam autumno: & ſicuti dixi, ſi ex contemptu aliquando purgationem omiſerit,& morbum non anticipauerit,ſymptoma morbi præſentit. Sic, & mulierẽ quandam ſingulis annis vere inchoãte ſimiliter euacuãs,cùm aliquãdo tumorem cãcroſum in mammilla pateretur for

forti atq: frequenti cum medicamēto purgante atram bilem, adhibita euacuatione ad ſanitatem perduxi. Et ſi quando purgatio omitteretur, dolorem profundum ſentiebat:& me aduocato, ſtatim volebat euacuari. In altero elephantem inchoantem, primùm quidem per venæ ſectionē & purgationem ſanaui: nunc autem ſingulis annis huic ſufficit vna purgatio : ea autem omiſſa, ſtatim paſſio innoteſcit. Morbi itaque huiuſcemodi, atri humoris exigūt purgationem: comitialis autem & apoplexia, & aſthma, pituitoſi, & articulares ſi cum multa fuerint caliditate amarā bilem volunt euacuari: ſi verò cum frigidis tumoribus, pituitam. Quidam alius tempore æſtiuo ſemper febribus tertianis corripiebatur ſed multis iam annis non febricitauit, quoniam à nobis purgari circa finem veris anticipauit. Sic enim melius eſt tales euacuare: ſicuti illos qui laborare ſolent morbo comitiali, apoplexia, & melancholia, & articulari, & aliis paſſionibus quæ ex craſſis humoribus generantur, præſtat circa veris initia euacuare: de quibus omnibus ſeorſum à nobis ſcriptum eſt in illo tractatu qui inſcribitur, de iis qui verno tempore egent euacuatione. Eſt autē iſte tractatus pars totius ſalubris tractationis.

XLVIII.

XLVIII.

TOῖσι σπληνώδεσι δυσεντερίη ἐπιγενομένη, ἀγαθόν.

Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens, bonum.

Paulò antea hunc aphoriſmum expoſui cùm ſermo habebatur de aphoriſmo in hunc modum ſcripto: Quicunq: lienoſi à difficultate inteſtinorũ capiuntur, iis longam ſuperuenientem inteſtinorum difficultatem, aqua inter cutem excipit, vel læuitas inteſtinorum, & moriuntur: quare iſti impræſentiarum propoſito nulla eſt alia expoſitio neceſſaria.

XLIX.

ΟΚόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα ἀποφλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, ἀποκαθίσταται.

Quibuſcunque morbi podagrici fiunt, ij ſedata in quadraginta diebus inflammatione, finiunt.

Podagricorũ inflãmatio fluxione fit ad articulos decũbente, hanc autẽ fluxionem ſuſcipiunt: primùm quidem loca articulationum, deinceps circũſtantia omnia vſq: ad cutem. Quiá verò impleri dicimus articu

ticulationes, liqu et etiam ea,quæ ipſis circumiacent, ligamenta extendi eſſe neceſſarium.Neruos quidem& chordas non eſt veriſimile in ipſis inflammari, ſed ſolùm dolere, quia ſimul cũ articulationibus extenduntur,argumento autem eſt, quoniã viſus eſt nunquam podagricus pati cõuulſionem,quæ frequenter ſolet in neruorum ac chordarũ inflammationibus aduenire: verùm intentio ſanationis eis communis eſt cũ omnibusinflammatione laborantibus: quoniã diſſolui oportet id quod ad pedes defluxerit, ſiquidem tenuiorem habuerit ſubſtantiam,tẽpore breuiore,ſi verò craſſam vel tenacem, longiore:& longius adhuc tẽpus requiret, ſi ſimul craſſũ atq; etiã tenax illud,quod defluxit,exiſtit: vltra tamẽ ſpatium dierum quadraginta non prorogabitur curatio inflammationis,ſi videlicet & medicus in ſuo opere nõ aberrauerit,& ęger illi in omnibus obedierit. Quæ verò carnoſas partes occupat inflammatio,morborum acutorum ſubiicitur termino diebus ſcilicet quatuordecim quoniam carnis ſubſtantia mollior eſt ac rarior quàm neruorum ac ligamentorum natura vnde & tardiùs inflammari incipit natura ligamentorum,chordarum, atque neruorum quando vulneratur,& longio-

tur febris. Bilis verò vomitus fit cõpatiente vẽtriculo propter eius cum cerebro cõmunicationem,& ore præſertim ipſius, ad quod terminatur ex cerebro magna quædam neruorum cõiugatio. Conſueuit quidem & aliter in magnis doloribus atque mœroribus fortibus ad ventriculum fluere bilioſa ſuperfluitas:&multò magis cùm ipſe malè affectus fuerit.Ad ea enim, quæ talia ſunt, feruntur partium proximarum ſuperfluitates, quæ præſertim tenuem habent ſubſtantiam, qualis eſt ipſe bilioſus humor atque vnà cum eo quæcunque ſeroſa ſuperfluitas,quæ ſæpius in vomitibus bili commiſcetur:& rarò admodum accidit, vt bilis exquiſita euomatur, cui ſeroſam ſuperfluitatem non videamus admiſtam.Apparet autem & in ſanis cùm diu à cibo abſtinuerint, præſertim in illis qui natura ſunt bilioſiores, tales in ventriculum humores admitti: quod & ipſius morſus & vomitus manifeſtant. Non ſolùm autem cerebro vulnerato euomunt homines bilem,ſed & dura membrana circunſtante, quæ cùm multis partibus ſit cerebro naturaliter connexa, citiſſimè ei cõmunicat proprias paſſiones. Eraſiſtrati autem ſectatores cùm ipſas membranas velint eſſe principia neruorum, membra-

nam craſſiorem inquient, ſuæ naturæ ratione, ſi ſola ſit vulnerata, tales afferre caſus. Si verò vſque ad cerebrũ vulnus peruenerit, quoniã ambæ mẽbranæ prius illud admiſerint nuper dictarum ſequi paſſionũ ortũ fatebuntur. Dixi autem Eraſiſtrati lectatores, & non ipſum Eraſiſtratum talia dicturos: quoniam cùm iam ſenex eſſet (vt illi inquiunt) ſcripſit libros diuiſionum, in quibus cerebrum eſſe neruorũ principium demonſtrauit. Dictum autem eſt de his in commentariis de Hippocratis ſectione.

L I.

Ὁκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται καὶ ῥέγχουσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

Quicunque ſani dolore capitis repentè capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit.

Multos ſolet Hippocrates nominare, nõ eos tantùm quibus læditur vox, verùm ſecundum exuperãtiam quandam vnà cum eius læſione dat nobis intelligẽdas omnes voluntarias operationes. Nonnunquam igitur illis oblæſis nõ interit ſenſus, Quos enim

enim ipſe mutos appellat, contingit eſſe ſentientes. Sed ſæpius vtraq; patiuntur:& talem affectum vocāt apoplexiam.Eſt autem hæc alia quidem debilis, alia verò fortis:atque ideo dixit: Soluere apoplexiam fortem impoſſibile, debilem verò nō facilè.Videtur autē nunc fortis apoplexiæ indiciū appoſuiſſe, quod ſtertere dixit:quod etiam profundè dormientibus accidit ſecundū diſpoſitionis ſimilitudinem:ſed diuerſo quidem modo, cùm tamen ſit vtriq; commune,ſtertere. Eſt etiam cōmunis ambobus,eius, quæ fit per neruos operationis debilitas:& dictū eſt de his ampliùs in ea quæ de locis patientibus,inſcribitur tractatione. Nunc verò quātum ad expoſitionem aphoriſmi ſufficiet, dicetur à nobis.Cùm ſanis dolor in capite repentè aduenerit, cauſam referre oportet in primis ad ſpiritum flatuoſum : ſed etiam ad materiæ vniuerſim fluentis multitudinem, quam & nunc ad cerebrum fuiſſe delatam indicant caſus, qui poſt dolorem ſuperuenerunt, per quos etiam quòd ſit quædam materia pituitoſa commonſtratur , atque idcirco febris ſuperueniens ſoluit diſpoſitionem : vt quæ calefacit, extenuat,atque reſoluit ſpiritum flatuoſum, & pituitoſos humores. Fit autem hoc nonnūquam tri-

bus diebus, aut quatuor, nonnũquam verò pluribus, non tamen vltra dies ſeptem, quia pars eſt principalis: tales verò partes non diu tolerant fortes ſimul ac diuturnas paſſiones: vt ſæpiùs oſtendimus.

LII.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. ἢν γάρ τι ὑποφαίνηται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ διαῤῥοίης ἐόντι ἢ ἐκ φαρμακοποσίης, φλαῦρον τὸ σημεῖον, καὶ θανατῶδες σφόδρα.

Oportet verò conſiderare oculorum in dormientibus ſuſpectiones. Nam ſi quid album commiſsis palpebris ſubinſpicitur, neque ex alui profluuio, aut medicamenti potione iſtud contingat, malum eſt ſignum, & lethale valdè.

Aut ad palpebrarũ ſiccitatem, aùt propter potentiæ ipſas mouentis imbecillitatem, aliquid albi ſubinſpicitur, cùm oculi integrè claudi non poſſint. Ob hoc igitur ipſum in alui profluuiis, & medicamẽtorũ purgantiũ potionibus, oculorũ albedinis aliquid ſubinſpicitur, quando dormiunt. Nam totum corpus exiccatur, & vires fiunt

fiunt imbecilles ex talibus euacuationibus.Plùs autem ſiccitas in palpebris innoteſcit, quoniam ſunt natura ſiccæ. Sicuti ergo coria exiccata difficulter extenduntur, eodem modo & ſimiles corporis partes.Quinetiã quòd potentia exiſtente imbecilli, non ſolum non poſſint exquiſitè oculos claudere, ſed ne os quidem, vnde hiantes dormiunt:liquet vnicuique rei naturam diligentius animaduertere volenti.

LIII.

ΑἹ παραφροσύναι, αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι ἀσφαλέστεραι· αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

Deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores: quæ verò cum ſtudio, periculoſiores.

Nulla quidẽ deſipiẽtia ſecura eſt:minus verò periculoſæ ſunt,quæ cũ riſu fiunt:ſicuti temerariæ, vt ipſe nominat, omnium periculoſiſſimæ : in medio autẽ ambarum ſunt, quæ cum ſtudio fiunt. Fiunt autẽ omnes patiente cerebro, ſiue primo & per ſeipſum, ſiue per compatiendi rationem: differunt autẽ inuicẽ per cauſas ipſas efficientes. Quæcunq; enim ex ſola fiũt caliditate,ſine humore vitioſo,ſimiles quodãmodo ſunt eis quæ ex ebrietate cõtingũt.

Quæcunq; verò ex flaua bile cum ſtudio perficiuntur, ipſa verò multum exuſta, vt iam magis ad atræ bilis naturam accedat, ſunt inſaniæ multum furioſæ. Nam oportet ad memoriam reuocare ea, quæ in aliis locis, de atra bile præfiniuimus, quòd quædam ex flaua bile peruſta gignitur: quæ omnium eſt peſſima. Quæ verò ex ſanguinis velut fæce fit: craſſiore quidem eſt quàm illa ſubſtantia, ſed multum diſcedit ab ipſius malignitate. Dictum autem eſt quòd, eam, quæ eſt veluti fæx ſanguinis, cùm volumus exquiſitè loqui, nondum atram bilem nominamus, ſed humorem melancholicum. Nominibus verò abutentes, atram bilem aliquando etiam vocamus, quoniam ſi non prius euacuetur, paulo pòſt atra futura eſt.

LIIII.

ΕʼΝ πᾶσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ, αἱ κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, κακαί.

In acutis paſsionibus, quæ cum febre ſunt luctuoſa ſuſpiria, mala.

Infantes ſæpe videntur quo plorant tēpore reſpirare interrupto ſpiritu: ſubſiſtēte interim thorace, deinde rurſus id quod deeſt, adiiciētes: quod ipſe in Epidemiis in hunc modū dixit: Duplex eſt intrò reuocatio, veluti ſuperinſpirantibus, & accidit hoc

hoc nonnunquam potentia fatigata, nonnunquam ex duritia inſtrumentorũ, nonnunquam verò ambabus cauſis ſimul cõuenientibus: interim etiã propter aliquam muſculorum pectoris ſimilẽ conuulſioni diſpoſitionẽ, nam facultas imbecillis quãdo ſemel non poteſt thoracem tantũ dilatare, quantùm animali eſt neceſſarium, in medio ſubſiſtit opere & quieſcit: deinde rurſus ſe excitat: durum verò organũ cùm non promptè obſequatur facultati dilatãti, ab ipſa violenter ſucceſſum dilatatur. De conuulſoria autem diſpoſitione quid attinet dicere, quòd talem faciat reſpirationem? Si enim frigus muſculos thoracis apprehenderit, vel etiam neruos: durities quædam inſtrumentis adueniet, & motus conuulſioni ſimilis, quam febris ſua eſt apta natura ſanare, & calida auxilia. Febre verò cum his exiſtente, nõ poſſumus cauſari muſculorum thoracis, ſiue neruorum frigiditatẽ, ſed vel duritiẽ comparatã, vel virium imbecillitatem, vel conuulſioni ſimilem diſpoſitionẽ. Quicquid verò horũ in cauſa ſit, non eſt bonum in morbo acuto contingere. Si itaq; de ſola motione inſtrumẽtorum reſpirationi obſeruientium luctuoſa reſpiratio ab ipſo dicta fuit, iam ad finem expoſitio peruenit. Sin autem &

cum tali aliquo ſonitu vult dictam contingere reſpirationem, qualis flentibus accidit: vltra dictas cauſas quandam oſtendet doloroſam diſpoſitionem: ex qua, veluti flentes, vel gementes, vel aliquem miſtum ex vtriſque ſonum ædentes, in hunc modum reſpirant.

L V.

ΤΑ' ποδαγρικὰ τοῦ ἦρος καὶ τοῦ φθινοπώρου κινέεται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Dolores podagrici vere, & autumno, magna ex parte mouentur.

Podagricæ paſſiones, ſicuti & omnes aliæ articulares, vere augentur: atque ideo ipſe ſuperiùs in enumeratione morborum vernalium, etiam articularium commeminit, in quibus ſcilicet, etiam podagrici cõtinetur. Exacerbantur quidẽ aliquando, & automno iis, quibus per æſtatẽ tempore, quo fructus maturantur, vitioſi aliqui humores fuerint coaceruati. Oſtenſum enim à nobis eſt, in commentariis de potentiis naturalibus, quòd ſingulis partibus ſicuti aliæ potentiæ, ita & illa ineſt, quæ materias infeſtas excernit. Infeſtant autem aliquæ ſua multitudine aggrauantes, aliæ verò extranea qualitate affligentes. Secundum vtrunque igitur iis qui hyberno tempore in victu deliquerint, verno

tempo

tempore diuturni morbi exacerbantur, fuſis humoribus: deinde fortibus ad loca debilia detruſis: ſecundum alterum verò, tantummòdo autumnali.

LVI.

ΤΟῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν, ἐς τάδε ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες, ἢ ἀποπληξίην τοῦ σώματος, ἢ σπασμὸν, ἢ μανίην, ἢ τύφλωσιν σημαίνει.

In morbis melancholicis in hæc pericula inciditur: ſtuporem corporis, vel conuulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant.

Fiunt quidem propter pituitoſum humorem apoplexiæ, & conuulſiones, & cæcitates oculorum. Fiunt autem & propter melancholicum, quoniam cõmunis vtrique eſt craſſitudo: non tamen furor eſt paſſio communis. Nunquam enim hic ex pituitoſo humore ortum habet, cum ad eius generationem humore irritante & & mordente opus ſit. Talis autem eſt ſemper quidem flaua bilis: melancholicus autem humor non ſemper, ſed cùm ſupra modum exuſtus, aut putrefactus, malignam induerit acritudinem.

LVII.

ἈΠόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

Apo

Apoplexiæ autem fiunt, maximè à quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum.

Non omnem apoplexiam, ſed nuper dictam tantummodo (quæ ex atra ſola fit bile) contingit aduenire iis, qui dictam agunt ætatem: quoniam in his maximè abũdat atræ bilis humor, quemadmodum etiam in autumno. Quod ſi volumus ſimpliciter pronunciare, plures ſenes laborant apoplexia. Si igitur ſermo debeat eſſe verus; iungendus eſt cum priore aphoriſmo, ac ſi ita diceretur: In morbis melancholicis in hæc pericula inciditur: ſtuporem corporis, qui homines occupat à quadrageſimo anno, vſque ad ſexageſimum.

LVIII.

ΗΝ ἐπίπλοον ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

Si omentum excidat, neceſſariò putreſcit.

Propter ſermonis breuitatẽ falſus eſſe videbitur aphoriſmus, iis qui non rectè ipſum intelligunt. Quòd enim dicitur, huiuſmodi eſt. Quando exciderit, hoc eſt, quando nudatũ fuerit, & extra peritoneũ, id eſt, membranã abdominis interiorem, omentum exierit, non contingit ipſum ad locum proprium reſtitutũ, ſanũ & ſaluum fieri:

fieri: ſicuti ſi aliud aliquid extra promeretur, veluti inteſtinum, aut aliqua viſceris fibra. Illa etenim niſi longo tempore frigeſiant, quãdo vulnus in parte ventris ſuperiore factum, ad cicatricem perductum fuerit, priſtinam recipiũt temperaturam. Omentum verò etiam ſi minimo nudetur tempore, reductũ putreſcit: quam ob cauſam medici partem illam, quæ fuerit nudata, ſolent reſecare. Hanc igitur ſententiam habet aphoriſmus, licet confuſiùs in verbis dictis proponatur. Si quis verò aliquando vidit omentum, quod paruo tempore extra prodierit, & deinde ad ſuum locum reductum, nõ putruerit, perpetuam quidem non eſſe, probabit Hippocratis enunciationem: illud tamen ſeruabit, quòd magna ex parte ſolet accidere & commune eſt huic aphoriſmo, cum aliis ab Hippocrate prolatis: quòd perpetuitatẽ quandam dicendi figura indicat, quanuis res ipſæ non ſemper eodem modo eueniant, ſed raò aliquando aliter accidant.

LIX.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τουτέοισι μύξαι ἐπιγίνονται.

Qui

Quibuſcunque à longo coxendicum dolore moleſtatis cauitate ſua excidit coxa, & rurſus recidit: ijs mucores ſuperueniunt.

Sæpe in articulis humor pituitoſus acerua tur, quem mucorem appellat: à quo madefacta articulationis ligamenta laxiora redduntur: atq; ideo facilè à cauitate articulus excidit, & rurſus facilè recidit: quæ nunc ait accidere iis, qui ita morbo laborant coxendicum: Quando autem coxam ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere: quomodo etiam in libro de articulis dicebat: Humeri autem articulum vno modo noui lubricare, ac ſi dixiſſet, articulum ſecundum humerum.

L X.

Ὁκόσοισιν ἀπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης, τὸ ἰσχίον ἐξίσταται, τούτοισι τήκεται τὸ σκέλος καὶ χωλοῦνται, ἢν μὴ καυθῶσιν.

Quibuſcunque à coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa: ijs crus tabeſcit, & claudicant, ſi non vrantur.

Hunc aphoriſmum non debemus à ſuperiore ſeiungere; ſed ipſum coniungentes, ita vnum accipere ſermonē. Vult enim

dic

dicere, quòd à coxendicum morbo moleſtatis, quibus propter mucoris multitudinem articulus excidit, & rurſum recidit, neceſſarium eſt proceſſu temporis os contabeſcere, niſi prius vrendo mucorē exiccemus: quod in libro de articulis conſulit fieri in brachio iugiter excidente; nam & nūc eadem eſt ſermonis, vis cùm ipſe ſuadeat aduri coxam, vt in libro de articulis docebat: vt & id quod mucoſum, abſumatur, & vt laxitas cutis, ad quam articulus lubricabat, magis ex aduſtione contracta arctet, & prohibeat migrare. Quòd ſi ob multitudinem mucoris extra ſuum locum diu coxa ſteterit (eſt quidē iam hoc cruris claudicatio) neceſſariò per atrophiam contabeſcet, vt etiam aliis ſolet accidere priuatis motibus, qui illis ſunt ſecūdum naturam.

ΤΜΗ̃ΜΑ ἘΒΔΟΜΟΝ.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS, LIBER SEPTIMVS.

Interprete Nicolao Leoniceno Vincentino.

Omnes ferè qui antea ſcripſerunt expoſitiones aphoriſmorum, circa initia quidē vlterius quàm ſit vtile ſermonem extendunt:ſed in proceſſu deficiunt.Ita vt principio quidem vtilia tantū attingant:deinde eadem incompletè tractent tandem extremè expoſitiones circuncidant, adeò vt ne quidem adhuc animaduertant plures aphoriſmos eſſe nothos, & inpropatulo falſos. Verùm vt qui ſunt in diſputationibus fatigati,promptè ad omnia annuunt: ita & ipſi omnes admittunt quoſcunque ſcriptos inuenerint aphoriſmos, ac tandē ad vltimam deueniunt in ſuis expoſitionibus breuitatem, obliti prioris locacitatis.

Nos verò aliàs ipſorum abſurditates conati ſumus euitare, & omnes ex æquo expoſitiones ſtuduimus ad veritatis ſimul, & vtilitatis ſcopum arte quadam dirigere, ac dicendo neque ad extremam breuitatem contrahere, (hoc enim libro conuenit, non libri expoſitioni) neque ad tantam prolixitatem, quantam illi faciunt in principio expoſitionum, protrahere: ſed in omni ſermone mediocritatem, quæ eſt in omni tractatione optima, à principio vſque ad finem ſeruare laborauimus.

I.

EN τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι ψύξις ἀκρωτηρίων, κακόν.

In morbis acutis frigus partium, & extremarum malum.

In morbis diuturnis, qui præſertim ſunt ſine febre, & hyeme, & ætate ſenili, partes extremas corporis, veluti nares, aures, pedes, & extremas manus frigidas fieri, nihil mali. Non tamen in acutis eſt mediocrè malum, ſed ſymptoma valde perniciosum: quod magnis accidit viſcerum inflammationibus. Acutos autē ipſe ait vocari morbos quorum febres magna ex parte continuæ ſunt: in quibus cùm fuerint ſine magna inflammatione, nō modò nō extrema frigeſcere, ſed exuri contingit. Cùm verò

inflammationis calor adeò vehemens fuerit, vt ad ſe trahat modo cucurbitulę ex toto corpore ſanguinem: iis qui ita ſe habẽt, viſcera peruruntur, extremæ autem partes frigeſcunt, propter defectum ſanguinis ad viſcera ſe recipientis: & eorum plerique ne tegumenta quidem tolerant, propter incendium quod in viſcere ſentiunt.

II.

Ἐπὶ ὀστέῳ νοσοῦντι σὰρξ πελιδνὴ, κακόν.

In oſſe ægrotante caro liuida, malum eſt.

Non enim in mediocribus oſſium læſionibus, ſed fortibus putrilaginibus, talis ſpecies coloris circunſtantibus aduenit carnibus, extincto in eis ſcilicet, calore natiuo.

III.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λὺγξ καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ, κακόν.

A Vomitu ſingultus & oculorum rubor, malum.

Qualis paſſio eſt conuulſio muſculis, talis eſt ſingultus ſtomacho: qui aduenit humoribus infeſtantibus, nonnũquam totum ipſum ventriculum, nonnunquam os eius: & gulam: quos per vomitiones abiiciens, ſtatim à ſingultu liberatur, qui ſi neque per iſtas ceſſauerit, duorum alterum oſtendit,

oſtendit, vel, ſcilicet, cerebrum neruorum principium, vel ventriculum pati non mediocrem inflãmationem. Rubor verò oculorum vtranque ſequitur diſpoſitionem, ſed præcipuè illam, quæ in cerebro exiſtit, ſimilis inflammationi.

II II.

Ἐπὶ ἱδρῶτι φρίκη, οὐ χρηστόν.
A ſudore horror, non bonum.

Quòd iudicatoria, quæ non iudicant, partim mortalia, partim malè iudicantia ſunt, ab ipſo dictum eſt, quoniam natura in huiuſcemodi diſpoſitionibus morbo ſuccumbit.

V.

Ἐπὶ μανίῃ δυσεντερίη, ἢ ὕδρωψ, ἢ ἔκστασις, ἀγαθόν.

A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bonum.

Difficultatẽ quidem inteſtinorum, vel aquam inter cutẽ, tranſmutationis ratione, eſſe furoris ſanationẽ, nõ eſt extra rationem, cùm à capite noxij humores trãſferantur ad inferiora. Mentis autem alienatio tantum abeſt, vt ſit furoris ſolutio, quod quiſpiam magis diceret eſſe incremẽtum. Sed ſi reuera Hippoc. continuum, atq; vehementem furorem, alienationem mentis:

nominauit: quendam nouimus à furore mediocri quo priùs detinebatur, fuiſſe liberatum: vnde ratiocinando perpendimus ex vehementi motu cauſarum efficientium furorem, ſolutionem fuiſſe ſubſecutam: quemadmodum in morbis acutis vehementiſſimi caſus ſolent aliquando bonas criſes operari.

VI.

ἘΠὶ νούσῳ πολυχρονίῃ ἀποσιτίη καὶ ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, κακόν.

In morbo diuturno faſtidium cibi, & deiectiones ſyncera, malum.

Faſtidium cibi ipſum per ſeipſum paruum eſt ſignum in morbis diuturnis. Nam in iis, qui à talibus morbis ſunt euaſuri, contrarius affectus ſolet accidere vehemens, ſcilicet, ciborum appetentia. Quare cibi faſtidium haudquaquam bonum eſt ſignum: multo verò magis quando fuerint prauæ deiectiones. Synceras verò deiectiones nominauit impermiſtas aquoſæ humiditati: quando ſolus humor qui vacuatur, deiicitur, ſiue ſit bilioſus, ſiue melancholicus, ſiue porri colorem præ ſe ferat, ſiue bilis, quæ æruginoſa nominatur. Nam deiectiones huiuſcemodi exuſtam eſſe omnem natiuam humiditatem à calore febrili demonſtrant.

VII.

VII.

ἘΚ πολυποσίης ῥῖγος καὶ παραφροσύνη, κακόν.

Ex multa potatione, rigor, & deſipientia, malum.

Quòd quidem multa potatio non aquę ſed vini potionem ſignificat, vnicuique manifeſtum. Deſipiunt autem ex talibus potionibus aliqui, capite oppleto plurimo ſanguine, ac ſpiritu calido. Ob hãc ipſam verò cauſam & calidiores redduntur, præcipuè quidem caput, ſed etiam corpus vniuerſum. Pauci enim ex ipſis ſunt, qui cum deſipientia rigeant: in quibus calor natiuus non accenditur, ſed ob multitudinem extinguitur, ſicuti ignis lignorum multitudine ſuperiniecta, & lucernæ flamma oleo vniuerſim ſuperfuſo.

VIII.

ἘΠὶ φύματος εἴσω ῥήξεως, ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχίη γίνεται.

A tuberculi introrſum ruptione, virium deiectio, vomitio, aut animi defectio fit.

Tuberculum nominauit, quod in aliis ipſe ſolitus eſt vocare ſuppurationem. Introrſum verò ipſius ruptionem, ad ventriculũ dicit, ad hãc enim cõſequitur vomi-

tus,ſicuti tuberculorum in thoracem,atq; pulmonem ruptio, non vomitiones,ſed ex neceſſitate quidem tuſſim excitat: ſæpiùs etiam ſuffocat, quemadmodum ſuppurationum ad inteſtina ruptiones,puris faciũt deiectionem. Communis autem omnium ruptionum eſt virium deiectio, & animi defectus, propter vitalis ſpiritus excretionem,vt alibi à nobis eſt demonſtratum.

IX.

Ἐπὶ αἵματος ῥύσει παραφροσύνη ἢ καὶ σπασμὸς, κακόν.

A profluuio ſanguinis, deſipientia, ac conuulſio, malum.

Hic aphoriſmus magnam nobis affert vtilitatem ad perſuadendum, quòd aliquando fiat deſipientia ex defectu, quo modo manuum, ac pedum tremores.Hæc ſiquidem membra propter potentiæ ipſa mouentis imbecillitatem infirmas habent motiones,cerebrum autem erroneas:ideo non eſt vehemens hoc deſipientiæ genus, ſed mediocre, atque vt quiſpiam diceret, delirantis. Ipſe ſiquidem ſolet mediocrem inſaniã deliriũ nominare. Si ergo cõuulſio aliquando tali deſipiẽtiæ coniungatur,omnino ſalus eſt deſperata.Quędã autẽ exemplaria cum & coniunctione, ſcripta ſunt,

quædam

quædam verò cum diſiunctiua, vel ſecundum quem etiam deſipientia non bonus eſt caſus poſt ſanguinis fluxum, etiam ſi ſola contigerit: multo autem minus conuulſio, vel ſi abſque deſipientia facta fuerit. Maximum verò malum eſt ambarum conuentus: vbi etiam ex immoderata euacuatione conuulſio caſus eſt admodũ exitialis, nam deſipientia minùs mala eſt.

X.

Ἐπὶ εἰλεῷ ἔμετος, ἢ λύγξ, ἢ σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Ab ileo vomitus ſingultus, deſipientia, vel conuulſio, malum.

In ileis nihil deſcẽdit ad inferiora, & hoc eſt proprium inſeparabile paſſionis. Vomitus autem non ſemper adeſt, ſed quando exitiales ſunt: & ſi vehementius diſtorqueãtur, ſtercus eis ſuperiora petit, atq; ſingultiunt. Quidã verò deſipiunt & conuellũtur, compatiente neruorũ principio ſtomachi paſſioni. Hæc verò mihi fieri videntur inteſtinis, in quibus paſſio talis exiſtit, à ſe expellere ſtercus appetentibus, quãdo longo tempore moleſtat, & nõ potentibus ſe exonerare propter factam in partibus inferioribus obſtructionẽ, ſed coactis cõtra naturam violenter mouere, & ad loca ſuperiora materiam noxiam extrudere.

XI.

Ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονίη, κακόν.
A morbo laterali inflammatio pulmonis, malum.

In pluribus quidem exemplaribus in fine aphoriſmi adiectum eſt, malum, in quibuſdam verò ita ſimpliciter ſcribitur: A morbo laterali inflammatio pulmonis, volentibus illis qui in hunc modum ſcribunt non quòd ſit bonum, vel malum, pulmonis inflammatio morbo laterali ſuperueniens, ipſum docere, ſed ſimpliciter, hoc vnum tantummodo, quòd morbus lateralis ſoleat in pulmonis inflammationem trāſmutari, vel morbo laterali pulmonis inflammatio ſuperuenire. Hæc autem tranſmutatio fit quando priore ceſſante morbo, aduenit alter. Superuenit autem quando altero manente, alter adiicitur. Verùm hoc in loco videtur Hippocr. de ſuperuenientibus agere, quibus ſtatim hoc ineſt, quòd mala ſint, adeò quòd ſi etiam hoc verbum malum non adiiciatur, vel ſubaudiend um eſt, pro communi dicendi modo: vel potentia oſtendi eſt exiſtimandū. Omnis enim huiuſcemodi ſuperuenientium generatio, neque paruos, neque mites inſequitur morbos, ſed malos atque malignos. Exempli gratia ſtatim in dictis in

apho

aphoriſmo paſſionibus: quando nõ poteſt iis qui morbum facit lateralem in coſtis humor contineri, pars eius aliqua ad pulmonem fertur. Ad inflammationem autem pulmonis, morbus lateralis nõ admodum conſequi ſolet, quoniam ſi mitis fuerit inflammatio, omnis humor noxius per ſputum expurgatur: in pernicioſis verò, antequam coſtæ patiantur, ſuffocat ægrum.

XII.

Ἐπὶ περιπνευμονίῃ φρενῖτις, κακόν.

A pulmonis inflammatione phrenitis, malum.

Quando à calido humore fit inflammatio pulmonis, multos vapores tranſmittit ad caput, cerebrum implet vaporibus, & facit phrenitidem: alia autem communia ſunt cum ſuperiore aphoriſmo, neque cum eo tantùm, ſed etiam ſequentibus.

XIII.

Ἐπὶ καύμασιν ἰσχυροῖσι σπασμὸς ἢ τέτανος, κακόν.

Ab æſtibus fortibus conuulſio aut tetanus, malum.

Multi expoſitores ita ſcribi hunc aphoriſmũ cognouerũt. Marinus verò, A vulneribus, ſcribit. Etenim ſequentẽ aphoriſmum ait ſibi adſtipulari. Verùm quidẽ eſt,

quòd à vulneribus fortibus fiunt inflammationes ac conuulſiones. Sed cùm omnes ferè expoſitores, pręcipuè vetuſtiſſimi, illam norint ſcripturam quæ habet, Ab æſtibus fortibus, melius eſt, vt nos etiam eandem exponamus. Nonnulli quidem æſtus idem quod febres intellexerũt: nonnulli verò aeris ambientis feruorem ita nominari dixerunt: alij pro cauteriis & eſcharis: & omnes verum dicunt. Superueniunt enim his omnibus haudquaquam in bonũ tetani, ac conuulſiones, propter neruorum ſiccitatem, quas diximus eſſe peſſimas.

XIIII.

Ἐπὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν ἔκπληξις ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Ex capitis ictu obſtupeſcentia & deſipientia, malum.

Deſipiẽtia quidem agnoſcitur loquentibus, agentibúsve nihil cõſentaneum rationi. Obſtupeſcentia verò quando neque aliquid dicunt, neque agunt, ſed apertis oculis quieti manẽt, ſimiles iis qui ex timore ſunt attoniti. Quod verò hæc omnia huiuſcemodi fiant cerebro patiente, manifeſtũ, oſtẽſum enim eſt in eo eſſe animę principatũ. Si igitur in fine aphoriſmi ſcriptũ ſit, malũ: liquet ꝙ rectè dictũ fuit, indicio enim ſunt ꝙ ictus intra ad cerebrũ pene-

tra

trauerit. Si verò nõ ſcribatur, nos nihilominus poſſumus ſubaudire,ſicuti antea diximus,à communi. Poſſumus autẽ & quia huiuſcemodi caſus vnà indicãt cerebri læſionẽ, magnitudinẽ paſſionis conſiderare.

XV.

Ἐπὶ αἵματος πτύσει πύου πτύσις, κακόν.

A ſanguinis ſputo puris, ſputum malum.

Quòd omnis hæc enumeratio ſit eorũ, quæ propriè ſuperuenientia vocantur (de quibus Praxagoras vnum volumẽ ſcripſit haud paruum) manifeſtum eſſe arbitror ex ipſo aphoriſmo. Neq; enim omne ſputum ſanguinis,ſequens habet ſputum purulentum:ſed quod malignum exiſtit, tale autem eſt omnino ex pulmone.

XVI.

Ἐπὶ πύου πτύσει φθίσις καὶ ῥύσις, ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον ἴσχηται, ἀποθνήσκουσι.

A puris ſputo,phthiſis & fluxus: cùm verò ſputum retinetur,moriuntur.

Quam propriè Græci,& præſertim Athenienſes nominant phthoen,hanc nunc Hippoc.phthiſin nominauit, pulmonis vlcera inſanabilia cõſequentem totius corporis cũ febre parua extenuationẽ. Fluxũ autem aut de capillorum defluuio, aut de humi

humida dixit deiectione:ambæ enim conſueuerũt euenire,cũ tabidi ad extremum mali perducuntur, alterũ ex ſiccitate,alterũ ex potẽtiæ debilitate. Quod verò in fine ſcribitur:Si autẽ ſputũ retineatur, moriũtur : modum mortis oſtendit illorũ,qui ex phthoe moriuntur. Eiuſq; enim extenuati viuunt, donec per ea quæ expuunt, poſſunt pulmonem expurgare. Cùm verò intus manent : obſerantur quidem viæ ſpiritus patientes verò ſtrangulantur.

XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λύγξ, κακόν.

In hepatis inflammatione ſingultus malum.

Dixi & antea , quod omnes hi ſeriatim ſcripti aphoriſmi de caſibus docẽt,qui paſſionibus auctis & iã deterioribus factis ſuperueniunt. Quo modo igitur nũc ſingultus hepati inflammationẽ patienti dicitur ſuperuenire? Nõ ſemper,neq; quomodolibet patienti,ſedquando in magnitudinem attollitur,feruente inflammatione: in quo feruore ſtomachus ad cõpaſſionẽ trahitur nonnũquã cõmuniũ neruorũ ratione qui ſunt(vt ipſe docuit,in ſecundo Epidemiorum)breuiſſimi:quare tunc ſolũ cõpaſsio fit ſtomacho,cum hepate, quando inflam

matio & maxima & peſsima fuerit: nonnūquām etiam bile multū calida & multa in huius viſceris inflammationibus genita, ac confluente ad inteſtinorum principium: qua ſuperfluitante, atque ad vētriculum recurrente, contingit os eius morderi, atque ideo ſingultire. Nonnulli verò arbitrantur magnitudinem inflammationis ventriculum premere, ac ſingultum facere non habente exitum ſpiritu quemadmodum inquiunt.

XVIII.

Ἐπὶ ἀγρυπνίῃ σπασμὸς ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Ex vigiliis, cōuulſio vel deſipientia, malū.

Quidam & hoc loco malum ſubiungūt. Nos verò priùs diximus, quòd ſi etiam non ſubiungatur, potentia continetur. Cur verò immoderatis vigiliis conuulſio ſuccedat, aut deſipientia, manifeſtum eſt huic qui priora meminerit. Nam dictum eſt ab ipſo Hippocrate conuulſionem ita à repletione fieri, ſicuti ab euacuatione. Ex iis autem, quæ maximè euacuāt & exiccant, vigiliæ ſunt: atq; ideo conuulſionem ex ſiccitate faciunt, ac deſipientiam, immodicę ſiccitatis ratione, ac prætereà quia in longis vigiliis bilioſior redditur ſanguis

guis, In quibuſdam tamen exemplaribus & quidem diligentiſſimè ſcriptis,hic aphoriſmus ſcriptus eſt ſine verbo deſipientia, hoc modo videlicet: In vigilia conuulſio, qua, vt arbitror, peſſima, eorum quæ ſuperueniunt,ab Hipp.ſcribuntur hoc loco.

XIX.

Ἐπὶ ὀστέου ψιλώσει ἐρυσίπελας.
Ex oſſis nudatione eryſipelas.

Hoc in loco maximè oportet ſubaudire malum.Neq; enim hoc dicit,quòd ſemper aut magna ex parte nudatis oſſibus eryſipelas ſuperueniat(nam potius contrarium verum eſt quòd ita patientibus oſſibus,rarò ſuperuenit eryſipelas) ſed quòd caſus prauus eſt, oſſe nudato,carnem circunſtātem videri ab eryſipelate apprehenſam.

XX.

Ἐπὶ ἐρυσιπέλατι σηπεδὼν ἢ ἐκπύησις, κακόν.

Ab eryſipelate putredo aut ſuppuratio malum.

Clarum eſt & in hoc ſermone,quod malignis eryſipelatis hæc ſuperueniunt.

Ἐπὶ ληθάργῳ τρόμος, κακόν.
A lethargo tremor malum.

XXI.

Ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν αἱμοῤῥαγίη, κακόν.

A forte in vlceribus pulſu, profluuium ſanguinis, malum.

In vlceribus inflammatis pulſus fit:nõ ferente carne incũbẽte arteriis illarum motum ſed dolente,quando illę dilatatæ reciдũт.Eſt enim huiuſmodi pulſus ſenſus quidam doloris ex arteriarũ motione factus, quas ab initio non ſentiebamus cùm mẽbra ſe haberent ſecundum naturam : tum quia eorum adhæſus non eſt moleſtus, tũ quia in ſpatio laxiore mouẽtur Membris verò inflãmatis,& loci anguſtatio,& diſpoſitio dolorifico, triſtem afferunt laborantibus ſenſum ex motu arteriarũ quẽ non ſolùm medici, ſed omnes homines pulſũ appellãt. Videtur autẽ hic arteriarũ motus augeri in talibus diſpoſitionibus. Oſtenſũ ſiquidẽ eſt in cõmentariis de potentiis naturalibus:quòd eſt quędã in ipſis vis aliena excernẽs,quæ & ſudores criticos, id eſt iudicatorios facit,& profluuia ſanguinis, & alui inferioris deiectiones,& quæcunq; alia huiuſcemodi.Secũdũ hanc igitur vim nonnũquã vehementius natura operans, magnum & violentũ arteriarũ efficit motum,

tum,appetens illa quæ moleſtant, expellere:atque ita profluuium ſanguinis facit.

XXII.

Ἐπὶ ὀδύνῃ πολυχρονίῃ τῆς περὶ τὴν κοιλίην ἐκπύησις.

A ventris dolore diuturno, ſuppuratio.

Siue frigus ſiue omnino aliqua inęqualis intemperatura circa ventrē fuerit, ſiue ventus flatuoſus ſiue acritudo mordax, fieri nō poteſt, vt in longum extendatur, ſi omnia circa ægrū opportunè fiant: hoc enim in omnibus ſermonibus talibus ſubaudire oportet. Relinquitur igitur, vt adhuc dolor perduret propter inflammationē quæ temporis proceſſu ſcilicet, ſuppurabit niſi hominē morte præripiat: nam & hoc ſubaudire oportet in omnibus ſermonibus talibus.

XXIII.

Ἐπὶ ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει δυσεντερίη, κακόν.

Adiectione ſyncera difficultas inteſtinorū: malum.

Deiectiones ſynceras ſolet (vt dixi) Hippocrates nominare impermiſtas aquoſæ humiditati, quæ ſolum habēt ſyncerū illū, qui infra deiicitur humor, ſiue ſit flaua bilis, ſiue atra. Nihil igitur mirū ſi in talibus

de

deiectionibus aliquod inteſtinũ excedatur.

XXIIII.

Ἐπὶ ὀστέου διακοπῇ παραφροσύνη, ἢν κενεὸν λάβῃ.

In oſsis præciſione, deſipientia. ſi in vacuum apprehenderit.

Oſſe, quod in capite eſt, præciſo, videlicet nõ ſimpliciter, neq: vtcũq: contigerit, ſed vſq: ad interiorem ſuperficiẽ, quam vacuus excipit locus, qui cerebrum continet deſipientia fit, nã iam paſsio proxima exiſtit membranis & cerebro. Marinus autẽ neſcio quomodo, legendũ ſeorſum exiſtimat. In oſsis præciſione, deſipiẽtia, & deinde facit principium aphoriſmi ſecundi: Si vacuũ apprehenderit, adiiciens ipſi Ex potu medicamẽti cõuulſio mortale, ita quòd totus aphoriſmus talis fiat Si vacuum apprehenderit ex medicamenti potione conuulſio, mortale. Rationabiliter enim inquit, hoc dici: ſemper enim factam ex euacuatione conuulſionem damnari ab Hippocrate: Sed hoc quidẽ rectè Marinus inquit, quod propter immodicam euacuationem facta conuulſio eſt exitialis, ſic igitur & facta expotione medicamẽti eſt exitialis. Verùm non animaduertit, quòd ſermonem priorem falſum oſtendit, nã aper-

tè falſum eſt quòd in oſſis præciſione deſipientia fiat. Neque enim ex alicuius oſsis alterius, neque eius quod cerebrum tegit, præciſione, dementia ſequitur, antequam ad membranas paſsio pertingat.

XXV.

Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες.

Ex medicamenti potione conuulſio lethalis eſt.

Medicamenti potiones, & medicationes conſueuit Hippocrates propriè nominare eas tantum quæ purgantibus fiunt medicamentis. Quòd verò conuulſio quæ fit iſtis ſupra modum euacuantibus, lethalis exiſtat, ſi quis eorum meminit, quæ ſæpius à nobis ſunt dicta, non ignorat.

XXVI.

Ἐπὶ ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῆς περὶ τὴν κοιλίην ἀκρωτηρίων ψύξις, κακόν.

In forti dolore ventris, partium extremarum frigiditas, malum.

Fit quidem (ſicuti ſuprà dictum eſt) ob magnitudinē inflãmationis in viſceribus, partium extremarũ frigiditas: fit etiã propter animæ defectum, vel quia calor natiuus extinguitur, vel quia propter multitu

dinem ſuffocatur,& tũ præcipuè,cùm frigida fuerit.Fit etiam propter dolorem vehementem medias corporis partes occupantem, ob quē natura in ſeipſam contrahitur,& ad eã conſequitur ſanguis,nõ ſolum extremas corporis partes derelinquẽ veluti pedes,& manus,& caput,ſed & cutim vniuerſam.Cauſam igitur quandã particularem dixit Hipp.hoc in ſermone partium extremarum frigidatis, ſicuti & in pluribus aliis ſermonibus hoc ipſum feciſſe oſtẽdimus.Et nihil mirandũ illũ qui primus multa adinuenit,nõ omniũ ſimul,ſed ſingulorum particulatim feciſſe mẽtionẽ.

XXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τεινεσμὸς ἐπιγενόμενος, ἐκτρῶσαι ποιέει.

Mulieri vtero gerenti ſi tetanus ſuperuenerit,facit abortum.

Circa inteſtinũ quod rectũ nominatur, tetanus fit,eandẽ habens cauſam ac diſpoſitionẽ quã in difficultatibus inteſtinorũ ſuſcipiũt illa quę ſuperius iacẽt inteſtina. Hæc autem paſſio nomen accepit (vt inquiũt)ab illa quæ fit in ea tẽtione, ob quã cũ cacare vehementer appetant,continuè exurgunt. Ob talem igitur tentionem atque moleſtiam,totũ aliud corpus laborat.

ſed præcipuè matrix quæ cognata eſt recto inteſtino. Nihil autem mirum, ſi propter vehementes atque frequentes exurrectiones conceptus abor:itur, quando & ex aliis omnibus fortibus motibus atq: doloribus mulieres grauidæ ſolent abortire.

XXVIII.

ΟΤι ἂν ὀςέον ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται, συμφύεται.

Quando os, aut cartilago: aut neruus abſcinditur in corpore, neque augetur, neque coaleſcit.

Et hic aphoriſmus iã ſcriptus eſt anteà, his verbis: Quando diſciſſum fuerit os, vel cartilago, vel neruus, vel maxilla tenuis, vel præputium, nequè augetur, neque coaleſcit: & nos in ſexto commentario ipſum antea expoſuimus.

XXIX.

ΗΝ ὑπὸ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νοῦσον.

Et qui leucophlegmatia detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſuperuenerit, à morbo liberatur.

Conſucuêre & alii medici quãdam aquę in

inter cutem ſpeciem, leucophlegmatiam nominare, nimirum tanquam quæ cõſtet pituita liuida, vel ſui quidem ratione ſemper alba, ſed quæ propter miſtionem quorundam aliorũ humorum verũ mutet colorem. Poteſt etiam, ſicuti in libro de articulis ſcripſit, vertebræ in ſpina ſunt: nõ tãquam ſint alibi, volẽs diſtinguere, ſed ſimplici vtens adiectione: ita & hoc in loco abſque diſtinctione, albi feciſſe adiectionem. Ex forti autẽ alui profluuio, vel diuturno (vtrunq; enim ſcrbitur) ſolui albæ pituitæ ſuperabundantiam, commune eſt cum multis aliis quæ ita ab eo dicta ſunt.

XXX.

Ὁκόσοισιν ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ταῦτα καταῤῥεῖ.

Quibus in alui profluuijs excrementa ſpumoſa ſunt, ijs capite pituita defluit.

Hoc indiſtinctè dictum eſt. Fiunt enim aliquando excrementa ſpumoſa pituitoſo humore ex capite ad ventriculũ defluente. Fiunt autem & vaſis quæ ad ipſum perueniunt, illum effundentibus. Conflari etiam interdum poſſunt in ipſo ventriculo: cum vnã habeant, vt ita dicam, cauſam

continentem, quomodocunq; excernantur, aut fiant, antecedentes verò plures. Eſt autem huius pituitæ cauſa continens flatuoſus ſpiritus, dum humori commiſcetur, vehementem habens motum, & inæqualem, ita quòd ipſe dirumpitur, & pituitam frangit in multas partes, & paruas. Talis verò motus ipſius, cauſa eſt propria natura, & nonnunquam multitudo caloris. Sic enim & in iis quæ elixãtur, apparet ſpuma, & maximè cùm tenacē habuerint naturã, & in mari violentis ventis agitato. Qui verò arbitrantur pituitam à pulmone ad ventriculum peruenire, atq; ideo ipſam videri ſpumoſam, neſcio quid inquient de iis quibus fiunt à capite ad pulmonē fluxiones manifeſtæ. Oportebat enim in his alui excrementa eſſe ſpumoſa, verùm hi neq; ſpumoſa per ſedem excernunt, neque cum tuſſi expuunt: & tamen ſæpius manifeſtè quæ ſunt in viſcere aſperæ arteriæ, ſunt eo oppletæ, quod defluxit à capite, quod iam concoctum eſt puri ſimile, ſed ſpumoſum minimè. Sed neque omnino ex pulmone ſpumoſum ſanguinem expuũt. Videtur itaque cum ex propria ſubſtantia viſceris ſimul quicquam effertur, ſanguis eſſe ſpumoſus. Sed & qui morbo laterali laborant, aliquando ſpumoſum expuunt,

ſed

ſed rarò. Hi verò etiam rarius, qui inflammationem pulmonis patiuntur, calore ſcilicet, vt mihi videtur, intemperato atque igneo in patientibus partibus aggregato. Si verò quod à capite defluit ad aſperas pulmonis arterias, vt nõnulli volunt, permeat, ad inferiora: primùm ad ventriculos cordis ipſum peruenire oportebit, poſt hoc duorum alterum eueniet, aut per cauam venam ad gibba hepatis, deinde illinc ad caua: & ita per portas ad inteſtinorum inuolucra: aut primũ quidem ad magnam arteriam, deinde ſic ad illam, quæ eſt in meſenterio. Et quomodo adhuc ſpumoſum remaneret ſanguini miſtum, & tot cum eo venas pertranſiens?

XXXI.

Ὁκόσοισι πυρέσσουσιν ἐν τοῖσι οὔροισι κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσιν.

Quibuſcunque febricitantibus, in vrinis fiunt ſedimina veluti farina craßior, longam ægritudinem fore ſignificat.

Et hic ſermo adhibita diſtinctione fit verus, experientia cõprobante: quia tales vrinæ exitiales ſunt, ſicuti etiam in Prognoſtico dictũ eſt: & plurimi morte præripiũtur, antequam ægritudo diutiùs protrahatur: & quicunq; ex ipſis ſunt liberati,

iis omnibus in longũ producta eſt ægritudo, cum diſpoſitio multã requiret coctionem, in qua talis vrina mingitur. Dictum autem eſt à nobis in libro de Chriſibus, ſiue iudiciis, pleniùs de vrinis omnibus. In Epidemiis autem (ſufficit enim mihi de duobus ægris tantummodo feciſſe mentionem) in primo quidẽ libro, de Sileno ſecundo loco cõſcripto poſt tres conſtitutiones: de quo in ſua enarratione ſic inquit: Minxit affatim, craſſum erat quod ſubſederat, ſedimen inſtar farinæ craſſioris album: extrema rurſus frigida: vndecima mortuus eſt. In tertio autem de ægro qui ordine tertius eſt, de quo ipſe ita ſcripſit in ſuæ enarrationis initio, qui iacebat in horto Dealcis. Déinde paulò infrà: vrinæ tenues variæ habẽtes ſublimamenta parua inſtar farinæ craſſioris. Hunc autem dicit quadrageſimo die fuiſſe, iudicatum. Liquet igitur ex his exemplis, quòd quicunq; mingentes vrinam ſimilem farinæ craſſiori, ſi ſaluari debeant, tardè liberantur. Quicunque verò exitialiter ſe habent, contingit hos quàm citò interire.

XXXII.

Ὁκόσοισι δὲ χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ λεπταί, ὀξείην ἀῤῥωστίην σημαίνει.

Qui

Quibus autem vrinis biliosa ſedimina, ac ſupernè tenues ſunt, acutum morbum ſignificant.

Bilis quidē ſemper acutos morbos operatur. Dictum enim à nobis eſt, quòd amarum humorem ita medici priſci cōſueuêre appellare, ſicuti melancholicum, ſemper cum adiectione dicunt, nō ſimpliciter bilem proferentes, ſicuti flauā, ſed atram bilem nominantes. Quod autem dicitur, ſupernè tenues, hoc eſt, aquoſæ (ſic enim cōſueuit vti tenuis appellatione Hippocrat.) non bene vtique dictum videretur. Vrina ſiquidem aquoſa, cruda eſt, & diuturna. Equidem nunquàm vidi vrinam cuius ſedimen bilioſum eſſet, pars verò ſuperfluitans aquoſa. Non abſque ratione igitur nonnulli expoſitores dixêre aduerbium ſupernè, non locum, ſed tempus hoc in loco ſignificare, ac ſi ita diceretur: Vrinarum ſedimina quando ab initio tenuia ſunt, poſteà verò llioſa fiunt, acutum morbum ſignificant.

XXXIII.

Ὁκόσοισι δὲ διεστηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματι ἐστίν.

Quibuſcunque vrinæ diuulſa ſunt, ijs turbatio fortis in corpore fit.

Si verbum diuulſæ in propria ſignificatione accipiatur, rem impoſſibilem ſignificabit. Vrina ſiquidem ſemper eſt ſibi ipſi continua, nullum ſpatium vacuum habẽs interiectum. Si verò per id ſubſtantiæ inæqualitatem dici intellexerimus, rectè dixit, fortè ſignificari perturbationem: nam ſuperante natura, omnia æqualiter vnita ſunt, morbificis verò cauſis illi ſeditiosè repugnãtibus illud quod vincitur quidem atque concoquitur, aliam habet formam: quod verò reluctatur & repugnat, aliam & quando plura huiuſcemodi fuerint, variam magis oſtendunt vrinarum inæqualitatem, & eius cauſam, perturbationem.

XXXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίσανται πομφόλυγες, νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην ἔσεσθαι.

Quibus in vrinarum ſummo bullæ inſidẽt, morbum renalem & longum ſignificant.

Bullæ fiunt circontenſo humore ſpiritui flatuoſo. Solet autem hoc magis accidere quando humor aliquid tenacitatis habet: tunc etiã bullæ ipſæ ſunt ſtabiles, & difficulter ſolubiles. Cùm igitur ſpiritus flatuoſus vnà cũ vrinis excernitur, ſignum

eſt

eſt frigidæ ægritudinis renum. Hæc enim aggregat ſpiritum flatuoſum: atque ideo ait ægritudinem fore longam. Frigidum enim omne eſt difficulter ſolubile, & vix coctionem admittit, atque ideo diu durat. Nonnulli etiam aiunt, ab acritudine vrinarum aperiri ora arteriarum, quæ ſunt in renibus, atque ita excerni ſpiritum aliquem, qui cum vrinis exit, & bullas facit.

XXXV.

ΟἹΚόσοισι δὲ λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφελιτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει.

Quibus autem ſummum eſt pingue & confertum: ijs renum dolor & morbus eſſe acutus ſignificatur.

Siue alui excrementum, ſiue vrina pinguis fuerit, ex colliquatione adipis fit, non magis in renibus, quàm in toto corpore exiſtentis: quare nō propriè morbi renalis eſt ſignum, ſed commune omnis adipis ab igneo calore colliquati. Aut igitur ita intelligēdus eſt Hippo. quaſi hoc loco in iis quos conſtat renū morbo laborare: nō genus quidē morbi, ſed acutiem diſcernat, & prædicet: vel pro verbo nephritica, quod ſignificat vitiū renū, ſcribendū eſt phrenitica: ſicuti quidam ſcripſere expoſitores.

Atqui

Atqui neq; hoc ſolius phrenitidis ſignum exiſtit, neq; ſimplicis, neque ardentis, ſed cuiuſcunq; febris colliquantis. Quòd verò confertum, ſermoni adiectũ eſt, poteſt breuitatem temporis ſignificare, poteſt & loci. Quòd enim in ſeipſum coactum eſt & cõtinens, id confertũ nominamus: contrarium exiſtens diſtracto atque diſperſo. Hæc igitur vſque ad hoc etiam à noſtris præceptoribus fuêre interpretata. Quod verò mihi videtur, iam dicã, confertũ, ſermoni adiectum, mihi videtur de tempore dictum, atq; ideo adipis renum oſtendere colliquationẽ. In aliis enim partibus corporis adipes colliquati, paulatim, & non confertim cum vrina exeunt, primũ colliquatione participata à venis illi vicinis, deinde ab iis quæ continuantur, & rurſus ab aliis, donec ad renes perueniant. Adipis verò circa renes colliquati trãſſumptio ad vrinas celerrima eſt, & non paulatim, ſed confertim fit, atque ideo in renibus ipſis diſpoſitio eſſe monſtratur: cui rei & experientiam inuenies, ſi diligentius animaduerteris, conſentientem. Cum verò duplex ſcriptura ſit, in quibuſdã quidem exẽplaribus ἐπίστασις, id eſt, ſuperficies ſiue ſummum: in quibuſdã verò ὑπόστασις, id eſt ſedimentum, ſiue fundũ, ſcribitur. Primam

dici

dicimus eſſe veriorem: ſummum enim petit ſemper quod pingue eſt, & nõ ſubſidet. Et quidem prioris aphoriſmi dictioni magis conſonat iſta ſcriptura. In illa enim Hippocrates dixit: Quibuſcunque autem in vrinarum ſummo bullæ inſident, morbum renalem, & longum ſignificant. Conſentaneum eſt igitur in ſummo inſidere, ei quod ſequitur. Quibus autem ſummum eſt pingue & confertum: iis renum dolor & morbus eſſe acutus ſignificatur.

XXXVI.

ΟΚόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι, τὰ προειρημένα συμβαίνει σημεῖα, πόνοι τε περὶ τοὺς μύας, τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ τοὺς ἔξω τόπους γίνονται ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον ἔξω· ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τοὺς εἴσω τόπους γίνονται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον εἴσω.

Quibus autem morbo renali laborantibus prædicta accidunt ſigna, doloréſque circa ſpinæ muſculos fiunt: ſiquidem circa loca exteriora fiant, abſceſſus quoque exterius futuros expecta: ſi vero dolores magis circa loca interior fiant, etiã abſceſſus expecta futuros interius.

In prioribus quidem aphoriſmis ſigna docuit

docuit per quæ renum vitia poſſemus dignoſcere, in hoc verò de iis docet quos longo tempore conſtat morbo renali laborare: inquiens in ipſis futurum abſceſſum, dolore cum ſignis prædictis antea veniente, hoc eſt, circa muſculos, quos & ſpinæ muſculos, & ſpinales medici nominant. Duplex autem eſt horum muſculorum genus: vnum quidem retrò ſub cute, totam ſpinam vtrinque complectens: alterum verò in partibus anterioribus, non per totam ſpinam extentum, ſed ſolùm per partes ad lumbos attinentes. In vtris autem horum ſe firmauerit dolor, illic quoq; abſceſſum futurum expecta. Nunquid verò renibus ipſis ſuppuratis, an ſolis muſculis, an vtriſque, nondum præfiniuit: experientia verò hæc omnia fieri oſtendit, nam & muſculi ſoli nonnũquam hoc patiuntur, interiores ſcilicet, & anteriores, vel poſteriores, & exteriores, & ſine muſculis renes, nonnunquam introrſum, nonnunquam extrorſum vergente in ipſis abſceſſu.

XXXVII.

Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, σωτήριον. εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, κακόν. θερα-

πόδων δὲ τοῖσι ψυκτικοῖσι, καὶ τοῖσι στυπτικοῖσι.

Quicunque euomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare: ſi verò cum febre, malum. Curaro verò acerbis, & refrigerantibus.

Vomitus quidem è gula & ventriculo exiſtit, per tuſſim autem educuntur, quæ ſurſum efferuntur ex aſpera arteria, atque pulmone. Quidam verò huius libri expoſitores aiunt ſub verbo euomunt, comprehenſos eſſe & illos, qui ex aſpera arteria, atque pulmone ſanguinem educunt. Atqui ſalubrem eſſe hanc paſſionem, hoc eſt, curari poſſe quando ægri non febricitauerint, haudquaquam verum. Si enim, vel quam maximè, abſque febre ex pulmone cum tuſsi emittatur ſanguis, periculum imminet, ne curari poſſit, quòd ſi durarit ſymptoma, omnino poſtea febres ſuccedent. Ob hoc igitur melius eſt, intelligere verbum euomunt, in proprio accipi ſignificato: & inſuper conſiderare atque definire quatenus careat periculo, & periculum habeat coniunctum, ex febre, vel ſecus. Nam febre vacantibus, liquet nullam adeſſe inflammationem, in loco, vnde emittitur ſanguis. Quare vel alicuius vaſis ore adaperto ſit ſanguinis vomi

vomitus, vel ex vlcere quidem, ſed ſine inflammatione. Curantur autem quæ ſunt abſque inflammatione vlcera facilè, acerbis. Quæcunque verò cum inflammatione ſunt ſimul ac febribus, non ſolum curari non poſſunt, ſed ne in eodem quidem magnitudine permanere, ſemper enim maiora fiunt, ac maligniora.

XXXVIII.

Κατάῤῥοι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν.

Diſtillationes in ventrem ſuperiorem ſuppurantur intra viginti dies.

Ventrem ſuperiorem nunc nominat, qui à thorace circũſcribitur, quem pulmo occupat, atq; ideo in hunc à capite diſtillatio fertur, per aſperam arteriam. Suppuratur autem magna ex parte in viginti diebus, & non (vt multi ſcribunt) in viginti vno. Semper enim Hippocrates diem vigeſimum iudicatorium facit, non vigeſimum primum, quemadmodum in libris de diebus iudicatoriis oſtendi.

XXXIX.

ἪΝ οὐρέῃ αἷμα, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ περίναιον καὶ τὸ ὑπογάστριον καὶ τὸν κτένα, τὰ περὶ τὴν κύστιν

νοσέειν σημαίνει.

Si quis ſanguinem minxerit & grumos, & ſtillicidio vrinæ laboret, & dolor inciderit in imum ventrem, pectinem & ad anum: circa veſicam morbus eſſe ſignificatur.

In omnibus ferè exẽplaribus hic aphoriſmus ſcriptus eſt: eximere autem oportet, propter alterum qui prius eſt dictus, quem nos expoſuimus in quarto horum cõmentariorum, per hæc verba ſcriptum: Si ſanguinem mingat, ac grumos, & vrinę ſtillicidio laboret, & dolor inciderit in imum ventrem & pectinem: quæ ſunt circa veſicam, malè ſe habent. In propoſito autem aphoriſmo, eſt vltima ſcriptura duplex vna, quæ antea ſcripta fuit: altera talis, Veſicæ morbus eſſe ſignificatur.

X L.

ΗΝ ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται ἢ ἀποπληκτόν τι τοῦ σώματος, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο γίνεται.

Si lingua repentè incontinens fiat, aut aliqua pars corporis ſtupida: tale eſt melancholicum.

Incontinẽtem quidẽ nominat linguam,

quæ infirma eſt, ita vt non poſſit integrè dearticulare vocem, aut immobilem, & omnino reſolutam: ſtupidam autem partē corporis, reſolutam. Cur verò hæc repentè contingentia, dicat eſſe melācholica, ignoro. Melancholicæ enim, in cuius nomine omnes Græci conſentiunt, rectè ab ipſo talia indicia ſunt dicta: Si timor & mœſtitia longo tēpore hominem habere perſeuerent: tale eſt melancholicum. Aliter etiā melancholicas dicemus eſſe paſſiones, cācros, elephantes, prætereà etiam ſcabies, & lepras, & vitiligines nigras. Sed neq; vllam aliquam talium paſſionum, neque illam, quæ ab omnibus nominatur melancholia, linguæ incontinentia videtur antecedere, ſicuti neque alicuius partis ſtupor. Quare ſupereſt vt dicamus quòd quemadmodū quartani circuitus cauſa eſt humor melancholicus, ſic & dictarum paſſionum, & linguæ intemperaturæ, & partis reſolutionis: & fieri quòd propter humoris craſſitudinē tales paſſiones conſequantur, quales ex craſſa & lenta eueniunt pituita. Non igitur dicemus ſimpliciter vtrunq; dictorum eſſe melancholicum, ſicuti neque pituitoſum ſimpliciter, ſed pituitoſum ſimul & melancholicum. Additū autē eſt ſermoni aduerbium, repētè, propter mala, quę pau-

la.

latim fiunt, ſicuti ex inflammatiore ſcirrhoſa, & intēperatura difficulter ſolubili.

XLI.

HN ὑπερκαθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λύγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

Si ſenioribus ſupra modum purgatis, ſingultus ſuperuenerit, non bonum.

Communis eſt hic ſermo ſecundum vtrumque, & quatenus omnibus ſupra modum purgatis non eſt bonus ſingultus, & quatenus ſenioribus omnia mala peiora fiunt, propter ætatis imbecillitatem.

XLII.

HN πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Si febris non ex bile ſit: multa aqua calida capiti ſuperinfuſa, ſolutio ſit febris.

Ex hoc ſermone manifeſtè declarat non omnes febres ex bile fieri. Oſtendit etiam, quòd reliquæ omnes, exceptis iis quæ ex bile factæ ſunt, aqua multa capiti ſuperinfuſa, ſoluuntur. Secūdum hunc ſermonem igitur in primo libro Epidemiorū de Melitone ſcripſit: Balneis vſus in capite. Febres ſiquidē, quæ ab exuſtiōe ac frigiditate

ſunt,à talibus balneis vtilitatē ſentiunt, & nihilominus, quæ ex laſſitudinibus fiunt, & quæ propter foraminū anguſtationem, ſiue propter obſtructionem,ſiue conniuētiam ſint anguſtata. Reſpirare ſiquidē per ipſa oportet, & diſſolui calorem febrilem. Non tamen vbi inflammatio aliqua, aut abſque inflammatione humoris putredo igneum calorem accēderit, balneæ vtiles ſint antequā noxij humores euacuentur, aut concoquantur. Verùm tales morbos, laterū inflammationes, aut pulmonis, aut hepatis,aut lienis,antiqui nominabāt, volentes febrem nō eſſe morbum ipſum, ſed caſum morbi. In quibus autem ſine partis inflāmatione, qui in venis putrent humores, febrē accendunt:de illis ſolis dicebant hominē à febre moleſtari, & ipſum à febre haberi. De illis etiam febriū ſcripſere differentias.Hepialon, & Lipyrian, Eloden, & Typhodem,peſtilentem, & ardorem nominantes. Hepaticam autem febrem, vel lienoſam,aut pulmoniā, aut lateralem nemo dixit.Itaq; nunc ſermo ab Hippocrate habetur de febribus ipſis,quæ ſunt abſque partium inflammatione. In plurimis verò exēplaribus non aqua,ſed ſudor ſcribitur: talem habēte ſcriptura intellectum : Si febris non exbile ſit, multus ſudor à capite

defluens febrem ſoluit. non ex ſolo capite ſudorē fundi dicente Hippoc. ſed à prima parte, quæ ſubiicitur oculis, de toto monſtrante corpore. Quantum igitur ad hanc ſcripturā attinet, ii qui ex bile febricitant, à talibus ſudoribus nihil iuuabuntur. Atqui ſæpius manifeſtè ſoluuntur, & aliæ pluri-mæ febres, & in quibus flaua bilis plurima eſt, Tertianæ, & Ardores. Verior igitur eſt prima ſcriptura, quæ verā docet curationem, earum febrium, quæ ex dicto genere ſunt, quæ, videlicet, vel ob laſſitudines, vel exuſtiones, vel refrigerationes, vel omnino cutis fiunt anguſtationes. Verbum autem, bile, de flaua, & de atra bile intelligi poteſt: non tamen ob hæc ſola, ſed etiam ob pituitam putreſcentem, oſtendebamus fieri febrem, ac de hac ſola videbitur aphoriſmus non eſſe verus, niſi quis exiſtimauerit pituitæ putrefactionem in humorem bilioſum conuerti.

XLIII.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται.

Mulier ambidextera non ſit.

† Ambidexterū Euripides nominat ferrum vtrinque incidens: circūdextrum autem Homerus Aſteropæum ambabus manibus ſimiliter vtentem: ac ſi vtrinque dextrum dixiſſet. Eodem modo † ambilæuum

† ἀμφιδέξιον. περιδέξιον. † ἀμφ ἰσ...

Ariſtophanes in Tagenitis, vtrinque ſiniſtrũm. Hipponax ambidextrũ dixit, in hoc verſu: Ambidexter enim ſum, & non aberrans. Homines aũt qui ambabus manibus pro dextris vtuntur, ſępius viſi ſunt, mulier verò nulla ad hunc vſque diem, ob naturæ imbecillitatẽ. Si enim ambabus manibus ob neruorũ robur ac muſculorũ quidã viri vtuntur, rationabiliter nulla mulier vtetur: vt quæ ſatis habeat, ſi ſola dextra modicè vtatur. Amazonidas quidem, ipſe inquit, mammã dextram exurere, vt plurimo alimento ad manum vicinam prouenientẽ, ei maior adſit vigor, vt quæ & ipſa ſit natura debilis. Quidã tamẽ aiunt ambidextrã dictã eſſe, quæ parte vteri dextra genita ſit. Et his adhuc magis à ratione aliená, alij aiunt de iis, qui Hermaphroditi nominantur, Hippocratem eſſe locutum: quaſi dicat mari quidem pudendum accreuiſſe muliebre, mulieri verò virile minimè.

XLIIII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίνονται· ἢν δὲ ὕφαιμον καὶ βορβορῶδες καὶ δυσῶδες, ἀπόλλυνται.

Quicunque ſuppurati vruntur, vel ſecan

cantur, ſi pus purum fluxerit & album, euadunt, ſi verò ſub cruentum, & fæculentum, ac fatuum, pereunt.

Suppurationes conſueuit nominare, nõ eas tantum quæ ſunt in thorace, ſed in quauis alia parte corporis in pus alterata tubercula. Solos verò præcipuè ferè ſuppuratos nominat, quibus inter thoracem atque pulmonem aceruatum eſt pus: quos vrere conſuetos eſſe veteres, diſcere licet ex iis: quæ dixit Plato comicus de Cineſia, hiſce verbis: Poſt hęc filius Euagore, ex pleuritide Cineſias, aridus, puris expers, calamacea gerens crura, tabido ſimilis, plurimas inuſtus eſcharas ab Euriphonte in corpore. Quòd quidem pus album, bonum ſit, fæculentum verò & fœtidum, malum, nemo ignorat.

XLV.

Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ διάπυον καίονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκόν, περιγίνονται, ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τουτέοισιν ἐστίν· ἢν δὲ οἷον ἀμόργη ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

Quorum hepar ſuppuratum aduritur, ſi pus purum fluxerit & album, euadunt, in tunica enim his pus continetur, ſi verò qualis amurca fluat, pereunt.

Ipſe cauſam dixit ob quã nõnulli pereunt, qui ita ſe habet, nonnulli verò euadunt. Quibus enim in tunica eſt pus, nihil patiente ſubſtantia hepatis, ſaluantur omnes quibus verò vſque ad carnem hepatis corruptio pertingit, nõ abſque ratione moriuntur. Quòd autem ἀμόργην amurcam, Græci nominẽt fæcem olei, & quòd talem par eſt eſſe incoctam putredinem hepatis, liquet vnicuique.

XLVI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἄκρητον ποτίσας καὶ λούσας, πολλῷ θερμῷ φλεβοτόμει.

Dolores oculorum post meri potionem, & aqua calida balneum, vena ſectione curato.

Hic aphoriſmus mihi videtur ex iis vnus eſſe qui fuêre interiecti, non conſentiens vni ex illis, qui antea ſcripti fuerunt, huic ſcilicet: Dolorem oculorum, meri potio, balneum, vel fomentum, vel venæ ſectio, aut medicamentum ſoluit. Hunc autem aphoriſmum in ſexto expoſui commentario, oſtẽſis diſpoſitionibus, in quibus oporteat ſingula ad vſum afferre remedia. Propoſitus verò aphoriſmus in vna vult diſpoſitione tribus vti remediis. Si quis autem nos ſciat docere diſpoſitionem in qua tria hæc remedia conueniant, ei habebimus gratias. Quandiu autem exponent aphori

aphoriſmum quaſi legitimum, nec docebunt nos quænam ſit diſpoſitio, eorũ expoſitionibus nullam præſtabimus fidem, & ſi parum ſint probabiles. Quæ enim dicũt, qui omnino aliquid conantur dicere, ſunt huiuſcemodi. In quibus ſanguis craſſus ſuperabundat, atque ideo euacuatione indiget, præſtare putant ipſum fundere priùs, deinde ſecare venam. Fuſilis autem fiet ſi ægri merum biberint, & ſe balneauerint. Qui verò hæc aiunt, quòd nunquam experientia nouerint, quæ dicunt, ſciũt in artis operibus exercitati. Neq; enim vinũ, neq; balneũ tolerat plethorica diſpoſitio, abſque maximo detrimento. Verùm hæc auxilia ſunt ſanguinis craſſi, in aliqua parte compacti, ſine totius corporis repletione. Sic enim Aſclepiades vtitur vino, poſt totius corporis euacuationem, pro remedio cõcretæ materiæ, & fixæ. Si verò adſit in toto corpore plenitudo, priùs dirumpentur oculorũ tunicæ, inter bibendũ, atq; lauandũ. Quare ſi abſq; multitudine dolor fiat, propter obſtructionẽ, ac cõpactionẽ, craſſi ſanguinis, rectè quidem lauabunt, & vinum dabunt, non rectè autem ſecabunt venã. Si verò multitudo fuerit, rectè quidẽ venæ vtentur ſectione, non rectè autem lauabunt, & vinum dabunt.

VLVII.

Y'δερωπιῶντα ἢν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν.
Aqua inter cute laborans ſi tuſsi corripiatur, deſperatus eſt.

Hoc prius dictum eſt ab ipſo in hoc aphoriſmo: Aqua inter cutem laborantibus ſi tuſſis ſuperueniat, malum.

XLVIII.

Στραγγουρίην καὶ δυσουρίην θώρηξις καὶ φλεβοτομίη λύει, τέμνειν δὲ τὰς εἴσω φλέβας.

Vrinæ ſtillicidum, & mingendi difficultatem, Vini potio, & Venæ ſectio ſoluit, incidere autem interiores.

Quòd quidem vrinæ ſtillicidium ſignificet, vrinæ ſtillatim excretionem, nomen ipſum oſtendit. Mingendi autem difficultas poteſt, quæ cum dolore fit mictio, dici poteſt etiam, quæ cum difficultate aliqua, adeò quòd vix veſica operetur. Vrinæ itaque ſtillicidium, ipſius vrinæ acritudo facit, & potentiæ retentiuæ in veſica imbecillitas, quæ ob intemperaturam fit, præſertim frigidam. Vrinæ verò difficultatem ſiquidem cum dolore fuerit, inflammatio, & abſceſſus, & vlceratio, & inæqualis intemperatura, & ſpiritus flatuoſus. Si verò motus difficilis aliquis, potentiæ imbecil

cillitas, vel tumor contra naturã, ex omnibus hiſce diſpoſitionibus frigiditatẽ quidem vini potio ſoluit, hoc eſt, vel ſimpliciter vini potio, vel meracioris: & quidem talem inflammationẽ, quæ propter obſtructionẽ ſanguinis craſſioris citra multitudinẽ, facta fuit. Illam verò quæ cum multitudine fit inflãmationẽ, atque etiã aliam quæ citra inediam, & cum potẽtiæ robore venæ ſectio ſanat. De eo autẽ, quod dicitur incidere venas interiores, dictum eſt à me, & in libro præcedente, in quo hunc aphoriſmũ expoſui: Vrinæ ſtillicidiũ venæ ſectio ſoluit: incidere autẽ interiores.

XLIX.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγενόμενον, ἀγαθόν. ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Ab angina correpto tumor & rubor in pectore ſuperueniens, bonum: extra enim vertitur morbus.

Et hic aphoriſmus antea dictus eſt p hęc verba: Ab angina correpto tumorẽ fieri in parte colli anteriore, bonũ. Expoſui verò in quarto horũ cõmentariorũ. Hic igitur videtur fuiſſe interiectus, volente aliquo adiũgere. Extra enim cõuertitur morbus,

L.

Ὁκόσοισι σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Quibus cerebrum ſphacelatum eſt, in tribus diebus pereunt, ſi verò hos euaſerint, ſani fiunt.

Sphacelare oſſa ſæpius dixit, in libro de fracturis & articulis, pro corrumpere, vtēs eo verbo. Hîc verò non poteſt intelligi cerebri corruptio, cū adiectū ſit: Si verò has effugerint, ſani fiunt Si enim ſphacelus eſt corruptio ſubſtantiæ vniuſcuiſq; partis, quæ ſphacelari dicitur, non contingit hūc, qui ita ægrotet perſanari. Niſi fortè abutantur hoc verbo ad ſignificandam huius diſpoſitionis inceptionem, ac nondum omnino completam. Talia enim quædam etiam carnoſis partibus in gangrenis accidunt: paſsione ob magnitudinem inflammationis inſenſibilitatem quandā, atque nigritiem, aut omnino velut mortuum colorē afferente parti patienti: dicentibus autem nobis illos qui in paſsionē incidūt, incidere in gāgrenam. Sicuti igitur gāgrenā iam ita completam vt pars ſit intermortua, ſanare eſt impoſſibile: dum verò adhuc

huc,ſit poſsibile eſt: ſic & ſphacelum,quã quam carnoſę partis mortificationẽ, quæ prouenit ex magnitudine inflãmationis, quam propriè medici gangrenam nominant,etiã Græci ſphacelũ appellabant. Sic enim mihi videtur, & Herodotus dixiſſe femur Cambyſis ſphacelari. Sic etiã dicere poſsit quiſpiam cerebrũ ſphacelari tamtummodo.Quamobrẽ verò cita ſit ex ipſo mors,eſt manifeſtum: nẽpe quoniam morbus eſt grauiſsimus,& pars principaliſsima.Quòd ſi ægrum mors in tribus primis diebus nõ anticipauerit,ſed ad diem quartum peruenerit æger,ſperandum eſt morbum declinare,&vires eſſe fortes,ita quòd ipſum omnino peruincunt.

LI.

Πταρμὸς γίνεται ἐκ τῆς κεφαλῆς, διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ κενοῦ ὑπερχεῖται γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἐνεῶν ἔξω, ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ ἡ διέξοδος αὐτῷ ἐστίν.

Sternutamentum fit ex capite, calefacto cerebro, aut humectato eo quod in capite inani. Aer enim intus contentus extra erumpit. Sonat autem quoniam perangustum ipſi eſt exitus.

Tales

Tales ſermones duo ſignificant, vnum quidem in omni re propoſita vniuerſantes dictum,veluti hoc in loco de ſternutamentis alterum particulatim,veluti hîc de ſternutamentis ex cerebro factis. Primus igitur ſermo talis erit. Omne ſternutamẽtum fit ex cerebro calefacto,vel humectato eo, quod eſt in capite inani. Secũdus verò: Sternutamentum ex cerebro eueniens,fit cerebro calefacto , vel humectato capitis inani,quod verius exiſtit. Non enim omnis ſternutatio fit,calefacto cerebro,vel humectàto in capite inani. Pennis enim quidam nares irritantes ſternutant: & cum tuſſi ſpiritus deſubter veniens ad naris meatus cauſa fit ſternutamenti. Prætereà opinari ſolũ aerem,qui ex capite excernitur,eſſe quod ſonat, eſt manifeſtè falſum. Nam liquidò apparet deſubter ex pulmone efferri aer, vniuerſim ſe comprimente thorace. Quin etiam, quod fiat antecedente inſpiratione ſternutamentum,natura aggregante aeris copiam ad ſternutamenti generationem, iis quæ dicta ſunt,aſtipulatur. Solum itaq; illud quod habet ſuæ generationis principium,naturam appetentẽ flatuoſum ſpiritũ ex capite excernere,hoc modo fit, quẽ docere aggreditur aphoriſmus, neque fortè hoc omne,nam quod ait humectato, ſu

per

perſluum eſt ad ſternutamenti generationem. Si enim aliquis humor in capite ſuperabundat, non facit ſternutamentū, niſi in ventum conuertatur, & hoc manifeſtè videtur in multis, qui copiam humoris per nares excernunt, & tamen propterea non neceſſariò ſternutāt. Soli enim illi ſternutant, qui ita affecti ſunt, quibus mordax eſt ea, quæ à capite fluit, humiditas, ceu ſi qui mordax naribus imponas. ſicuti enim tuſſis ſymptoma quoddā naturale eſt ad expurgandas eas, quæ ſunt in pulmone, aſperas arterias, ſic ſternutamētum manifeſtè videtur expurgare narium meatus. Duplici autem exiſtente ipſâ perforatione, lata quidem ad os per meatus vero tenuiores ad cerebrum quæ quidem eſt ad os perforatio, ab eo qui deſubter ſpiritu effertur: qui verò ad cerebrum meatus pertingunt, ab illo qui ab ipſo prodit, expurgantur. Et ſi diligenter aduerteris, videbis ſternutamenta, quæ ex capite motus habent initiū, leuare caput. Fiunt enim rarefactis iis, qui ſunt in capite, humoribus, & naturæ impetu excretis. Rarefieri verò ipſis accidit, cōcalefactis: Calefiunt autē natiuo calore excitato, ob cuius imbecillitatē prius erāt ſuperfluitates aggregatæ. Cū igitur ait, Calefacto eo quod eſt in capite inani: maxi-

mè

LIII.

ὉΚόσοισι συμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέοισι χρὴ ἦρος φλεβοτομεῖσθαι.

Quibus à venis ſanguinem mittere confert, ijs vere venam oportet ſecare.

Hic aphoriſmus pars eſt eius qui prius dictus fuit, in hæc verba. Quibus medicamentum epotum, vel venæ ſectio confert iis vere ſecare venã, vel purgare medicamẽto opus eſt. In quibuſdam vero exemplaribus non eſt ſcriptus omnino: & quidã libri expoſitores id ſciũt, & tamẽ bis ipſum ſcribunt. Nonnulli vero omnino non meminere. Mirari vero de illis oportet, qui non modo bis eundem ſcribunt aphoriſmũ, verùm & in eiſdem commentariis expoſitiones apponunt, nulla facta ſignificatione, quod iis, qui antea ſcripti fuerunt, quidam ſunt ex toto iidem, quidam vero ex parte cuiuſmodi hic eſt. Quid igitur viſum fuit vel iis, qui hos adiecere aphoriſmos circa finem libri, vel ipſi Hipp. bis de eiſdẽ facere mentionem, & quibuſdã expoſitoribus duplicem facere expoſitionẽ, deos teſtor, me non poſſe coniectari. Neq; enim veriſimile ſit ipſum ſcriptorẽ aphoriſmorum tãta-

rum rerum obliuione fuiſſe correptũ, quã do præſertim talis fuerit, qualẽ fuiſſe vbique Hipp. nouimus neq: illorum qui appoſuerunt, vel tantam obliuionem, vel aliquam aliam peruerſitatem poſſumus excogitare, qua moti de eiſdem ſcribere nõ dubitauerint. Adhuc autem magis de illis liceat admirari expoſitoribus, qui cùm bis eoſdem expoſuerint aphoriſmos, ne hoc ipſum quidem adiecerunt, quòd ſecundam faciunt expoſitionem: & adhuc multo magis de illis qui differentes ſcripſere expoſitiones, in iis qui circa finem, & in illis qui per initia de eiſdem ſunt dicti.

LIIII.

Ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν φρενῶν καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην παρέχει οὐκ ἔχον διέξοδον εἰς οὐδετέρην τῶν κοιλιῶν, τουτέοισι κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κύστιν τραπέντος τοῦ φλέγματος λύσις γίνεται τῆς νόσου.

Quibus inter ventriculum & ſeptum trãſuerſum pituita repoſita eſt, & dolorem affert non habens viam ad alterum ventrem, iis per venas in veſicam pituita verſa, ſoluitur morbus.

Non abſque ratione mihi videtur dubitare

tare Marinus, impoſsibile exiſtimans inter ſeptum tranſuerſum, & ventrem, pituitam conſtitui. Defluet enim deorſum vſq; ad oſſa pubis. Neq: etiam fieri poſſe arbitratur vt traiiciatur in venas, ſicuti hydrops tenuis, & aquoſus, humor trāſſumptus excernitur per vrinas. Quare accipiendum eſſe, inquit, quod dicitur inter ſeptū tranſuerſum & ventrem, pro eo quod eſt inter ſepti corpus carnoſum, & † interioris mem[brane] branæ abdominis verticē. Verùm & [ſi] ita acceperimus ô Marine, trāſſump[ti]o in venas ſimiliter erit dubia. Nam hinc ad renes peruenire per venas, neq: ex eo ſpatio, quod eſt ſub membrana abdominis interiore, eſt impoſsibile. Adde, quòd omnino impropria eſt ventris appellatio. Nulla eſt enim ſimilitudo ventri & membranæ abdominis interiori, cuius gratia eandē participent appellationē. Melius igitur eſt ita accipere vt omnes acceperunt: illud ſpatium laxius ab eo dici, quod eſt quidem infra ſeptum, ſed intra eam membranæ abdominis interioris partem, quæ ad epigaſtriū attinet: & conſiderare an ſit poſsibile illud quod dicit, noſcentibus nobis, [...] viā ſemper materiebus inuenire nat[uram] [...] quod Hippocrates opinatur, quando va[...] [...] rit: & ſi illæ ſint craſsiores, & per [...] [...]ida fue[...] anguſta-

† Peritonei.

foramina debeant permeare: quando & per oſſa, fieri, inquit, abſceſſus. Videmus etiam humorẽ illum, qui eſt inter thoracẽ atq; pulmonem, in ſuppuratis expui cum tuſsi: nonnunquam vero & per cutem ſanam exiſtentem, excidere ſanguinem in oſsibus quæ fracta occaluerunt. Non igitur eius de qua nunc Hippocrates dixit, pituita, omnino impoſsibile oportet arbitrari fieri ad vrinas tranſſumptionem: verum hoc ipſum agi à natura paulatim pituitam extenuante: quemadmodum pus in ſuppuratis.

L V.

Ὁκόσοισιν ἂν τὸ ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν, ἐς τὸ ἐπίπλουν ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ κοιλίη ὕδατος ἐμπιμπλᾶται, καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, iis venter aqua repletur, & moriuntur.

Aptiſsimũ hepar eſt hydatidas, id eſt veſicas aqua plenas, in ea, quæ ipſum ambit exterius, mẽbrana generare. Videtur enim in iugulatis animalibus aliquando plenũ. Si quando igitur contingat veſicas aquoſas rumpi, effunditur aqua ad locum membranæ abdominis interioris ad epigaſtrũ, in quo etiam aqua hydropicorum congrega-

gatur. Ad omētum autem nō poteſt aqua effluere, niſi aliquo modo ipſum excedatur: eſt enim ſolidum & firmum vndiquaque, ita quòd nihil in ipſum ex aliqua parte poſſit incidere, niſi ex ventriculo, colo inteſtino, ac liene, illiſque partibus vnde ipſum enaſcitur. Vel igitur vult omentum exedi, in partibus ſcilicet dextris ipſius, ſecundum quas eſt hepati vicinum: vel in omentū intelligere pro ipſius omenti loco oportet. Ventrē autem aqua impleri, non de illo ventre dictum eſt, in quo cibi recipiuntur, ſed de tota cauitate, quæ eſt infra thoracem: ſecundum quod ſignificatum, ventroſi nominantur, & mulieres dicūtur geſtare ventrem. Mori autem eos quibus in hoc loco aqua colligitur: conſiderandum, an perpetuò ſit verum an magna ex parte. Seruantur enim quidam aqua inter cutem laborantes: quāuis & hic locus ipſis aqua repleatur. Sed neq; impoſſibile eſt, ſicuti in illis per medicamenta purgantia aquoſitates, & prępterea per epithemata, hoc eſt impoſitiones eorū, quæ vim habēt ciepdi vrinā & in vapores ſoluendi humorem talem, ita & in his fieri curationem.

LVI.

Ἀλύκην, χασμὴν, φρίκην, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος, λύει τὴν νοῦσον.

Anxitudo, oſcitatio, horror, vinum æquale æquali potum ſoluit ægritudinem.

Solœcophanes viſa eſt quibuſdã rationabiliter eſſe hæc figura ſermonis, atque ideo nonnulli caſu accuſatiuo ſcripſere: anxitudinẽ, oſcitationem, horrorẽ, vinum æquale æquali ſoluit. Nihil autem refert ad præſens vtrauis ſcriptura aphoriſmus exponatur. Primũ enim illud ſcire oportet, quòd alycen, id eſt, anxitudinem nominauit, quam multi Græci halen appellant: deinde quæ ſit faciẽs hunc caſum diſpoſitio. Dicunt igitur alyen, id eſt, anxitudinem habere illos ſanos, qui ſemper præſentibus moleſtantur, & àb vno negotio, atq; actione ad aliud tranſeũt. Eodem modo, & ægros illos anxios eſſe aiunt qui accubitũ non perferẽtes, figuras euariant, quia ſemper præſens aggrauat eos. Hoc verò præcipuè illis euenire conſueuit, quibus in ore ventriculi (quod nos abutentes vocabulo, ſæpe ſolemus ſtomachũ nominare) humoris aliqua propria qualitas cõtinetur ventriculo moleſta, quæ neq; plurima eſt, neque in ventriculi fluit cauitate: ſed eam ipſæ imbibere tunicæ. Sed & oſcitationẽ, ſicuti & pandiculationẽ, contenta aliqua in muſculis voluntarij motus

hu

humiditate flatuoſa, vel ſpiritu vaporoſo fieri, eſt à nobis demonſtratum. Horror autem prauis humoribus per cutem currentibus accidit. Liquet autem quòd nunc à nobis habetur ſermo de horrore, qui ex corpore prouenit inſalubri, & non de illo, qui cauſam extrinſecus habet ſingula igitur hæc, quæ dicta ſunt, potus vini meracioris ſanat. Moderatam autem temperaturam ipſe monſtrauit, inquiens: Vinum æquale æquali potum: Aqua enim videlicet vult vinum æqua portione temperari: vt hoc quidem pellat, & euacuet materiam infeſtantem, quatenus ceſſerit vini motui cum impetu lati, reliqua temperet. Calefacit enim vinũ, vt nouimus, corpus totum, & citò mouetur ad omnes partes, cùm hoc quòd omnes humores optimos reddit.

LVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φύματα γίνονται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

Quibus in vrinario meatu tubercula fiunt: ijs ſuppuratione facta & eruptione, ſoluitur dolor.

Et hunc aphoriſmum in præcedentibus Hippocrates ſcripſit, nos autem expoſuimus per hæc verba ſcriptum: Quibus in

vrinario meatu tubercula fiunt, iis ſuppuratione facta & eruptione, ſolutio.

LVIII.

ΟΚόσοισι δ᾽ ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπό τινος προφάσιος, ἀνάγκη ἀφώνους γενέσθαι παραχρῆμα.

Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri.

Etiam in hoc aphoriſmo in quibuſdam exemplaribus poſſumus inuenire verbum mutos, ſcriptum in numero plurali, caſu accuſatiuo: in quibuſdam verò mutum in numero ſingulari, per modum figuræ ſolœcophanis. Nihil autẽ hoc loco ad præſentia refert, ſi modò nouerimus, quòd conſuetudo eſt Hippocrati ab vno accidente notiſſimo ſæpius, ſcilicet à vocis amiſſione, nominare & oſtẽdere illos quí nullum alium motũ ſeruant voluntarium, vel nihil omnino ſentiunt, Iacent autẽ eodem modo quo apopletici, ſine ſenſu pariter & motu. Fit autem hoc & propter alias cauſas: nunc verò concuſſionis cerebri Hippocrates meminit, & huic talẽ fore ait, totius corporis diſpoſitionẽ. Concuti autem hoc modo cerebrum contingit propter aliquẽ caſum totius corporis violen

lentum ex locis altioribus factum. Tales enim caſus ſolent in ſpinæ vertebris facere concuſſionem, quādo ipſarum harmoniæ fuerint commotæ, ſpinalis verò medulla, quæ in earum cauitate cōtinetur, laborauerit, valde autē concuſſa periculum adducit, ne aliquis neruus eorum qui ab ipſa naſcuntur, abrumpatur: quod nō minus & in ipſo fit cerebro, & tanto magis quanto plus vacui loca habent quæ ipſum circunſtāt: & præcipuè in ſenioribus, quēadmodum in tractationibus de ſectionibus diximus. Contrahitur autē vis animalis in ſeipſam, in talibus diſpoſitionibus à motu periculoſo moleſtata, & proinde quieſcit. Productionū verò quædā multū tendūtur: quædā autem partim rūpuntur. Atq; ideo donec ſe rurſus vis animalis collegerit, mutum atq; immóbile totū iacet, quòd ita afficitur, animali. Si verò cerebrū contrahi, ac aliquantum conuelli anticipauerit: qui ita patiuntur, non referuntur,

LIX.

Τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporibus carnes habentibus humidas,

famem adhibere conuenit: fames enim corpora ſiccat.

Quod quidem omnia quæ exiccãt, ſint paſſionum humidarum remedia, eſt manifeſtum: ſiquidem contraria contrariorum remedia ſunt. Quòd autem & fames ex accidenti corpora exiccat, eſt minimè dubium. Si enim aliquid defluit à corpore, ſicuti & antea, non amplius autem ab alimento ſuppleatur id quod fuerit euacuatum, neceſſarium eſt hoc modo corpus effici ſiccius. Liquet enim quòd in animalis corpore priùs illæ partes abſumuntur quæcunque ſunt humidiores, quando & ipſe defluxus idcirco fit, quia quæ ſunt in corpore, extenuantur, atque in vapores reſoluuntur. Idque ex duplici cauſa: extrinſecus quidem ab aere ambiẽtes intus verò à calore natiuo. Quæ enim in latibulis iacent animalia, vt quæ neque extrinſecus calefiant, & neq; intrinſecus, vel nihil, vel parum diſſoluuntur, atque ideo nonnulla eorum non egent alimento, nonnulla verò pauciſſimo omnino. Poſt præſcriptos aphoriſmos alij duo ferè in omnibus exẽplaribus inueniuntur, cum hoc quod huius libri expoſitores ferè omnes eorum meminêre, & quidam differentes fecêre expoſitiones ab illis quas antea ſcripſerũt, neque

neque hoc ipſum adiecerunt, quòd iidem aphoriſmi ſuperius ſint ſcripti. Nos verò in quarto commẽtario illos expoſuimus, parum verbis differentes. Alter enim eorum qui nunc ſcripti ſunt, ſuperfluò adiectum habet, Vt deuorare non poſſit, ſed vix. Alter verò contrà deficit verbo vix: vt prior quidem ſit talis.

LX.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι πνὶξ ἐξαίφνης ἐπιγένηται, καὶ καταπίνειν μὴ δύνηται, ἀλλ᾽ ἢ μόλις, θανάσιμον.

Si febre correpto, tumore non exiſtente in faucibus ſuffocatio repentè ſuperueniat, & non poßit deuorare, niſi vix, lethale.

Secundus verò ſic.

LXI.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐπιστραφῇ καὶ καταπίνειν μὴ δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῷ τραχήλῳ, θανάσιμον.

Si febre correpto collum peruertatur, & deuorare non poßit, tumore non exiſtente in collo, lethale.

Priores verò quos dixi in quarto horũ commentariorum fuiſſe expoſitos, itá ſe habebant: Si febre correpto tumore non

non exiſtente, in faucibus ſuffocatio repentè ſuperueniat, lethale. Deinde qui deinceps ſequitur: Si febre correpto collum peruertatur, & vix poſſit deuorare, tumore non exiſtente in collo lethale. Quod igitur in priore aphoriſmo eſſe dictum eſt, ſuperfluere;nunc conſideremus. Etenim id fieri vidimus vbi ægri omnino exitialiter à morbo haberentur:vt vel nullo modo poſſent deuorare, vel vix:nō exiſtente tumore in faucibus, nam hoc licet perſpicuò cognoſcere, ſi plurimum os aperiatur, & lingua verſus mandibulam inferiorem præmatur, in tali autem conſtitutione, quòd difficulter deuoretur, cauſam eſſe ſuſpicandum eſt:communionem tunicæ quæ naſcitur ex partibus gulæ & gutturis interioribus.Nam oſtenſum eſt hanc cibo os permeante,ipſam quidem trahi inferius, guttur verò totum retrahi ſuperiùs.Tumeſcente igitur in gutture inflammatione. Nonnūquam quidem nullo modo: quandoque verò vix obtemperat ventriculo attrahent: atque ob hanc cauſam vel nullo modo deuorant,vel vix.

LXII.

ΟὖΚουν ἂν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχηται, καὶ πάλιν θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆ-

κος

κρόνου σημαίνει.

Vbi in toto corpore fiunt mutationes, & corpus refrigeratur, & rurſus calefit, aut calorem alium ex alio commutat, longitudo morbi ſignificatur.

Et hunc aphoriſmum in quarto commentario expoſuimus, iiſdem ferè verbis ſcriptum, quibus & hic. Eſt enim ſcriptura talis: Et vbi in toto corpore fiunt mutationes, & ſi corpus frigeſcit, vel rurſus caleſcit, & alius ex alio color naſcitur: morbi longitudo ſignificatur.

LXIII.

Ὑδρὼς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς ῥέων ἀεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγροῦ, ἀπάγειν οὖν χρὴ, τῷ μὲν ἰσχυρῷ, ἄνωθεν, τῷ δὲ ἀσθενεῖ, κάτωθεν.

Sudor multus calidus vel frigidus ſemper fluens, repletionem humoris eſſe ſignificat: abducere igitur oportet, robuſto quidem ſupernè, debili verò infernè.

Antea alium aphoriſmũ in quato horum cõmentariorũ expoſuimus hoc modo ſcriptum: Sudor multus, calidus, vel frigidus, ſemper fluens, frigidus maiorẽ, calidus

dus minorem morbū ſignificat. Et talium ſudorum diximus eſſe † diſpoſitionem, multitudinem humiditatis, quæ in ægri corpore continetur. Propterea igitur qui nunc proponitur aphoriſmus, abduci præcipit ſuperfluum humorem, robuſtis quidem supernè, hoc eſt, per vomitus: debilibus autem infernè, quod & ipſum ſignificat, per alui inferioris ſubductionē. Quòd quidem ſemper ſit neceſſarium ſuperfluas corporis humiditates euacuare, eſt manifeſtum. An verò robuſtis ſupernè tantum, debilibus verò infernè, mihi dignum videtur animaduerſione, nam fortè ſit melius, non hac ratione diſtinguere remediorum viſum, ſed veluti in tractatione curatiua de talibus omnibus fuit à nobis definitum. Quare in hunc aphoriſmum arbitror fuiſſe adſcriptum. Poſt ſuprà ſcriptos aphoriſmos, alij tres inueniuntur in pluribus exemplaribus, qui pariter & ab expoſitoribus ſcripti ſunt, & parum verbis euariant ab illis, qui in quarto horum commentariorum habentur. Scribunt autem eos hoc modo.

† Cauſam.

LXIIII.

Οἱ πυρετοὶ οἱ μὴ διαλείποντες, ἢν ἰσχυρότεροι διὰ τρίτης γίνωνται, ἐπικίνδυνοι, ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνει,

ὅτι ἀκίνδυνοι.

Febres quæcunque non intermittentes, ſi tertia die fortiores fiunt periculoſæ: quocunque autem modo ſe remiſerint ſignificant, quòd non ſunt periculoſæ.

LXV.

Ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισιν ἢ φύματα ἢ ἐς τὰ ἄρθρα πόνοι ἐγγίνονται.

Quibuſcunque febres ſunt longæ: iis vel tubercula, vel ad articulos dolores decumbunt.

LXVI.

Ὁκόσοισι φύματα μακρὰ, ἢ ἐς τὰ ἄρθρα πόνοι ἐκ πυρετοῦ γίνονται, οὗτοι σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

Quibuſcunque tubercula diutina, aut in articulos dolores ex febre decumbunt, ii cibo pleniore vtuntur.

Liquet autem quòd & hi interiecti fuerunt, à prioribus nihil, aut parum admodũ verbis differentes: nos verò ipſos expoſuimus in quarto horum commentariorum.

LXVII.

Ἤν τις τῷ πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι, ἰσχὺς, τῷ δὲ κάμνοντι, νοῦσος.

Si

Si quis cibum febricitanti dederit, ſano quidem, robur, laboranti verò morbus.

Scribitur etiam ſic aphoriſmus : Si quis febricitanti cibum dederit , ſano quidem cibus eſt, laboranti vero morbus. Vtraque vero locutio receſsit à natiua dictione adcacozelum nominatum : neſcio quid ſibi volentibus illis qui ita libri finem tam variis modis difformarunt, nonnulla quidem per eadem verba ſcribentes , quibus ipſe Hippocrates anteà vſus erat, nonnulla verò paululum cõmutãtes, aliqua verò in totum interponentes , veluti hunc propoſitũ aphoriſmum , qui non prope accedit ad Hippocratis locutionem. Ipſe ſiquidem prius dixit: Non pura corpora quanto magis nutries , magis lædes. Et, ſi ex morbo cibum aſſumens aliquis non corroboratur, ſignificat corpus pluri vti alimento. Si verò cibum non aſſumente hoc fiat, ſignificat quòd euacuatione indiget, & quædã alia huiuſcemodi quæ germanã natiuámque habẽt dictionẽ. Qui verò propoſitum appoſuit aphoriſmum , perperam imitando , de cibo dixit : Qui ſano robur , idem laboranti, morbus. Vult enim dicere cibũ robur quidẽ in ſanis efficere, nocere autem ægris, vel per Iouem, ſanis quidẽ au-

ge

gere robur, morbum verò laborantibus. Abſurdè autem elocutus eſt, inquiens, cibum ipſum robur eſſe ſanis, morbum verò laborantibus: qui neque robur eſt, ſed roboris effectiuus: neque morbus, ſed morbi effectiuus, vel quod rectiùs ſit dicere, auctificus.

LXVIII.

ΤΑ διὰ τῆς κύστιος διαχωρέοντα, ὁρᾶν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέει· τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τουτέοισι, ταῦτα νοσωδέστερα. τὰ δὲ ὅμοια τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσερά.

Quæ per veſicam excernuntur, inſpicere oportet ſi talia ſunt, qualia ſanis excernuntur. Quæ igitur minimè ſimilia ſunt his hæc morboſiora. Quæ verò ſunt ſanis ſimilia, hæc minimè morboſa.

Omnia quæ ſunt ſanis ſimilia in toto corpore, dictum eſt ab Hipp. & in Prognoſticis & in omnibus aliis libris bonum aliquod ſignificare: quæ verò diſſimilia, contrarium. Hoc igitur nunc conatur dicere qui hunc cõpoſuit aphoriſmum. Suſpicor enim neq; hunc eſſe Hippoc. ex ipſa elocutione, quæ non habet candẽ, cum Hippocratica formam, & ex dictis ipſis, quæ non ęquè ſunt vt ipſius autoris, exquiſita. Cùm

enim,inquit:Minimè ſimilia his,hæc morboſiora:quis non reprehenderet ipſum dicentem illa morboſiora,pro eo quod morboſiſſima & extremè morboſa? Nam verbum minimè, cùm quadam exaggeratione dicitur,& multam ſignificat ad id quod eſt præter naturam,conuerſionem. Quicquid autem præter naturam eſt quantum receſſit ab eo , quod eſt ſecundum naturam,tantam habet prauitatem.Quæ igitur minimè ſunt iis quæ ſunt ſecundum naturam , ſimilia ſunt iis quæ ſunt ſecundum naturam,contraria maximè: & ideo morboſiſſima.

LXIX.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα, ἢν ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινήσῃς οἱονεὶ ὑφίσταται ξύσματα, καὶ ἢν ὀλίγα ᾖ ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν δὲ πολλὰ, πολλή, τουτέοισι ξυμφέρει ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην. ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας διδῷς τὰ ῥοφήματα, ὁκόσα ἂν πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις.

Et quibus deiectiones ſi ſtare permiſerit, & non moueris, veluti ſtrigmenta ſubſiſtunt: & ſi pauca ſint, paucus eſt morbus: quòd ſi multa,multus:iis confert alui purgatio: quòd ſi aluo non purgata dederis ſorbitiones,quanto plures dederis,tanto magis nocebis.

Per

Per aluum exeuntia ſolet Hippocrates deiectiones ac ſubductiones nominare:& propterea quidam hoc loco acceperunt eius ſermonem eſſe de iis, quæ per aluum euacuantur. Verùm his aduerſantur verba illa,quæ in ſermone proponuntur, ſi ſtare permiſeris,& non moueris.Hoc enim propriè conuenit humidis,atque ideo alij rurſus de vrinis eundem accepêre ſermonem. Vtrique verò diuerſo modo. Nam nonnulli ſcribunt, ſuperſtant:nonnulli autem, ſubſiſtunt. Neutrum verò horum verborum vrinis repugnat, quia & per ea quæ ſubſiſtunt, & etiam ipſis ſuperſtant, conſueuimus & præſentium aliquid, & etiam futurorum cognoſcere. In alui autem excrementis, verbum ſuperſtare, conuenit magis. Neque enim ſicuti in vrinis prompta eſt atque expedita ſubſiſtentium cognitio,ita & in alui excrementis. In vrinis etenim ipſum vas ex vitro factum oſtendit eorum, quæ ſubſiſtunt naturam : & ſi in alio vaſe etiam continerentur,poſſumus,id quod ſuperfluitat abiicientes, ſola ſubſiſtentia relinquere In alui autem excrementis,neutrũ probabile Rurſus id, quòd deinceps,dicitur:Veluti ſtrigmenta,iis quę per aluum exernuntur congruit :illis verò quæ quouis modo vrinæ inferuntur, ſiue

ſuperius,ſiue inferius,non congruit. Nam quædam ſtrigmẽtis ſimilia per aluum ſæpius excernuntur: & ita ea nõ modò Hippocr. ſed etiam alij medici nominare conſueuerunt,non tamen in vrinis.Hic igitur tam nominum quàm etiam verborũ vſus improprius oſtendit fuiſſe interiectũ præſentem aphoriſmum. Adhuc autem magis cùm dici this conferre aliam purgationem neque enim ſimpliciter,neque quouis modo illi,cuius ſtrigmentis ſimilia alui excrementa ſunt, confert aluum purgare: ſicuti neq; ii qui ita affecti ſunt, neceſſariò læduntur in aliquo ſi cibũ acceperint. Videmus ſi quidem cũ alui inferioris excremeta bilioſa fiunt, quædã ſimilia ſtrigmentis per aluũ excerni in quibus neq; omnes lęduntur ſorbitiones accipientes, neq; priùs eos purgare eſt neceſſariũ,ſi iam quicquid bilis ineſt,fuerit euacuatum.Adhuc autem magis neq; ſi vrinis aliquid inferatur quod ſit veluti ſtrigmenta , purgare conuenit. Accedit ad hoc, quòd difficile eſt formam agnoſcere qualem eſſe velit eorum quæ veluti ſtrigmenta inferũtur vrinis. Verùm qui hos aphoriſmos interpoſuerunt, mihi videntur ad hunc finem feciſſe , vt ſermonem confuſum redderent, tanquam ænigma quoddã,& vt multa indigeret, inqui-

ſitio

ſitione: vbi ſeipſos eorũ quæ dicuntur expoſitores conſtituentes, apud adoleſcentes laudem aſſequerentur. Quòd autem omnes obſcuri ſermones dent ſophiſtis garrulitatis occaſionem, fiet tibi in hoc ipſo aphoriſmo manifeſtũ. Quidam enim eorũ qui eum expoſuere, aiunt nõ vetare Hippoc. quin dẽtur ſorbitiones hoc modo affectis, ſed plures ſorbitiones, cùm dicat: Quanto plura dederis, magis lædes, quaſi non etiam alij quicunque indigent ſorbitionibus, lædantur à pluribus, vel quaſi nõ conſequatur ex hoc dicto: Quanto plura dederis, magis nocebis: exiſtimandũ eſſe ex paucioribus minorem fore læſionem. Veruntamen propter malum eloquẽdi modum, ſophiſtis datur facultas inueniendi ſolutiones, & magis quãdo licuerit addere aliquid, vel adimere, & ſcribendo tranſponere: quod in obſcuris ſermonibus facere cõſueuerunt Vt in hoc aphoriſmo, quidam coniunctionem, & adiicientes: quod alij ſequẽtis aphoriſmi fecêre principium, id huius fecêre finem, vt ſermo ita ſe habeat: Si verò aluo non purgata dederis ſorbitionem, magis nocebis: & quibus, infrà, cruda deiiciuntur, quanto videlicet plura dederis, magis lædes, deinde aliud initium facientes ſcribũt, quòd vbi atra bilis ineſt.

ſi plus maior eſt morbus: ſi minus, minor. Plures verò expoſitores ſcribunt eo modo quo ſubſcriptum eſt.

LXX.

ὉΚόσα ἂν κάτω ὠμὰ διαχωρέῃ, ὅτι χολῆς μελαίνης ἔνεστιν, ἢν πλείω, πλείων, ἢν ἐλάσσω, ἐλάσσων ἡ νοῦσος.

Quibuſcunque cruda infrà deiiciuntur, atra bilis ineſt: ſi plura, maior: ſi pauciora, minor eſt morbus.

Dictum autem eſt anteà, quòd & alij quidam ſunt: licitum eſt enim in obſcuris vnicuique pro arbitrio ſcribere, cum nulla lex ſit tranſſcribentibus poſita. Sæpius autem non propter obſcuritatem, ſed propter ſermonis falſitatem coguntur aliquid addere prius inuentis, aut adimere, aut ſcripturam tranſponere, veluti exempli gratia in hoc aphoriſmo, cuius verba primi expoſitores aphoriſmorum, ſicuti Herophilus Bacchius, & Heraclides, ac Zeuxius empirici, in hunc modum ſcripſerunt: Quibuſcunq; inferius cruda deiiciuntur, atræ bilis ſunt, ſi plura, pluris: ſi pauciora paucioris. Quia verò hic ſermo particulare quiddam eloquitur, dictus autem eſt tanquam ex vniuerſali, ideo præbuit dubitandi

di occaſionem: quia id quod dicitur, quantum ad verba attinet, nullam habet quæſtionem: cum eorum ſcriptor velit oſtendere quibus cruda deiiciuntur, in eorum inſtrumentis quæ coquendi vim habent, eſſe atram bilem, ex qua refrigerata deterius concoquunt: & modum † incoctionis ſecundum cruditatem, cui flaua bilis contrarium agit, nam quæ propter eam incocta remanent, fumoſa ſunt. Quidam verò & hunc ſermonem etiam de vrinis dictum arbitrantur. † ἀπεψίας.

LXXI.

Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ, καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες πᾶσαι κακαὶ. ἀποχαρέουσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαὶ, καὶ κατὰ κοιλίην, καὶ κύστιν καὶ ὅκου ἄντι ἀποχωρέον στῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, ſanguineæ, bilioſæ, & fœtidæ, omnes malæ. Cùm verò bene excernuntur, bonum eſt, & per ventrem, & per veſicam: & vbi aliquid ſecedens ſteterit non purgatum, malum.

Et hic aphoriſmus ſuprà ſcriptus eſt: hoc modo, excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, ſanguineæ, fœtide omnes malæ; ſed ſi bene excernuntur, bonum eſt, & per aluum inferiorem, & per vrinas. Si verò aliquid per hæc loca excernitur quod non conducat, malum. Nos verò ipſum expoſuimus in quarto horum commentariorum.

LXXII.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τὶς βούλεται καθαίρεσθαι εὔροα ποιέειν, κἢν μὲν ἄνω βούλῃ εὔροα ποιέειν, στῆσαι τὴν κοιλίην. ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι.

Corpora oportet vbi quis purgare voluerit, fluida facere, & ſi ſuprà velis fluida facere, ſiſtere aluum: ſi verò infrà, humectare.

Et huius ſermonis pars prior fuit in præcedentibus ſcripta, non adiectis verbis, ſuprà ſi velis fluida facere, & ſequentibus, quæ quiſpiam volens adiicere hoc in loco, rurſus ſcripſit aphoriſmū cū expoſitione, per quam verus eſſet. Quòd autem ſit altera expoſitio verior, quam nos multa experiētia inueſtigauimus, dictum eſt ſuperiùs in † quarto commentariorum.

† *Vide ne ſit legēdū in ſecundo.*

LXX

LXXIII.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, νοῦσος.

Somnus, vigilia, vtraque modum excedentia morbus.

Et hic aphoriſmus in quibuſdã exẽplaribus fuit interiectus, qui prius dictus eſt totius eiſdem verbis, præterquam in fine, hic enim morbus, illic autem malum ſcribitur, quæ eſt ſcriptura melior.

LXXIIII.

Ἐ'Ν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν, ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔσω καίηται, καὶ δίψα ἔχῃ, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus ſi exteriora frigent, interiora vruntur, & febris habeat lethale.

Et hic aphoriſmus incaſſum ſcriptus eſt, cùm meliùs ſuprà dicatur ſine verbis illis & febris habeat. Nam cùm in principio dixerit, in febribus non intermittẽtibus, vana rurſus eſt in fine ſermonis adiectio, & febris habeat.

LXXV.

Ἐ'Ν μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, ἢ ῥίς, ἢ ὀφθαλμός, ἢ ὀφρὺς διαστραφῇ, ἢ μὴ

βλέπῃ, ἢ μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενὴς ἐών, ὅτι ἂν τούτων γένηται, θανάσιμον.

In febre non intermittente ſi labrum, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium peruertatur, ſi non videat, ſi non audiat, & iam debilis ſit: quicquid horum fuerit, lethale eſt.

Et hic aphoriſmus antea dictus eſt, his verbis: In febre non intermittente, ſi labrum, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium peruertitur, ſi non videat, ſi non audiat, & iam debilis ſit: quicquid horũ fuerit, mors propè eſt.

LXXVI.

Ἐπὶ λευκῷ φλέγματι, ὕδρωψ ἐπιγίνεται.
A pituita alba, aqua inter cutem ſuperuenit.

Quod dicitur, tale eſt: Quibus in vaſis & in totius corporis habitu, pituita alba fuerit aceruata, iis aqua inter cutem (quæ leucophlegmatias ab alba pituita nomen habet apud Græcos) ſuperuenit.

LXXVII.

Ἐπὶ διαῤῥοίῃ, δυσεντερίη ἐπιγίνεται.
Ab alui profluuio difficultas inteſtinorum.

A communi videlicet ſubaudire oportet, ſuperuenit, abraſis paulatim inteſtinis,

de

deinde in profundum malo ſubeunte, atque ita vlceratis. Priùs verò in aphoriſmo legitimo melior ſcriptura eſt hoc modo: A ſyncera deiectione, difficultas inteſtinorum, & nos hunc aphoriſmum expoſuimus in quarto horum commentariorum.

LXXVIII.

Ἐπὶ δυσεντερίῃ, λειεντερίη ἐπιγίνεται.
A difficultate inteſtinorum, leuitas inteſtinorum ſuperuenit.

Et hic aphoriſmus eſt pars prius dicti, per hæc verba: Qui lienoſi à difficultate inteſtinorum corripiuntur, iis ſuperueniente longa difficultate inteſtinorum, aqua inter cutem ſuperuenit, aut læuitas inteſtinorum, & pereunt. Nos verò ipſum expoſuimus in ſexto horum commentariorum.

Ἐπὶ σφακελισμῷ, ἀπόστασις ὀστέου.
A corruptione, abſceſſus oſsis.

A communi hîc quoque ſubaudiendum eſt ſuperuenit. Vtrum verò ad oſsis corruptionē, ipſius oſsis ſequatur abſceſſus, vel carnis circunſtantis, non manifeſtauit. Vtrunque autem poteſt eſſe verum.

LXXX

LXXX.

Ἐπὶ αἵματος ἐμέτῳ, θόη, καὶ τοῦ πύου κάθαρσις ἄνω.

A ſanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio ſuprà..

In tabe fluxio ex capite, in fluxione alui profluuium: in alui profluuio, adſtrictio purgationis ſuperioris: in adſtrictione mors. In pluribus exemplaribus, & apud plures expoſitores ſcriptum eſt à ſanguinis vomitu corruptio. In quibuſdam tamen exẽplaribus hæc habetur ſcriptura: A vomitu ſanguinis, tabes. Videntur autem & hæc ex pluribus Hippocraticis enunciationibus fuiſſe collecta, & corruptè compoſita, ſed ex illis præcipuè aphoriſmis: A ſputo ſanguinis, puris ſputum & fluxus: cùm verò ſputum retinetur, moriuntur.

LXXXI.

Ὁκοῖα καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, καὶ τοῖσι κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχωρήμασι, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὰς σάρκας, καὶ ἤν πη ἄλλῃ τῆς φύσιος ἐκβαίνῃ τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται, ἢν δὲ πολλὸν, πολλὴ, ἢν πάνυ πολὺ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

Qualia fuerint veſicæ aut alui excremen-

ta, & ex carnibus, & ſicubi alibi à natura corpus exierit, ſi parum, paruus eſt morbus: ſi multum, multus: ſi valde multum, lethale eſt.

Hicvltimus aphoriſmus in multis exemplaribus ſcriptus eſt, in quibuſdam verò & alii adiecti ſunt transformati eodem modo quo & illi omnes quos decurrimus ex legitimis, adeò quòd nonnulli eiſdem verbis ſcribuntur nonnulli parum variantes, nonnulli parua facta adiectione ſimiles ſunt iis quos ſcripſit Hippocrates: quare nos neque ipſos duximus adiiciendos, nã neque hic nunc propoſitus aliquid plus nobis oſtendit iis, quæ ſæpius Hippocrates manifeſtauit. Sed & modus dicendi haudquaquam Hippocrati conuenit. Nam qualia veſicæ fuerint, aut alui excrementa, redditione indigent. Summa tamen (vt dixi) vera eſt, nam ſi parciùs exeat quàm pro naturæ neceſſitate in quauis parte, minorem morbum: ſi verò plus, maiorem: ſi verò admodum multus ſit à natura receſſus, mortalem debemus. morbum iudicare.

FINIS APHORISMORVM.

LVGDVNI,
Excudebat Baſilius
Bouquet.
1581.

RERVM AC VOCVM TOTO HOC OPVſculo memorabilium Index Cuius prior numerus paginam indicat, alter verò numerus paginæ verſum ſignificat.

A

ABortus cauſę 419 28.
Abſceſſus in reualeſcentibus 305.12
Abſceſſus in febribus 331.17
Abſciſſio oſsis, nerui, cartilaginis. 564.12
Abſtinẽtia in acceſſionibus. 35.21.
Acceſsiones febriũ eadẽ hora repetẽtes morbi longitudinem ſignificant. 302.6
Acceſsio morbi 43.1
Acceſsionum & vigoris indicia. 39.1
Acceſsionũ incrementa morbi indicãt 43.13
Acceſſionum & vigoris coniectura 43.5
Acetabula 420.2
Acuti morbi duplices 128.4.
acuti ex decidẽtia 142.7
Acuti morbi qui ſint 140.11
Acuti morbi primo die purgandi 278.8
Acutorum morborum cryſis 140.11
Adulefcentium victus 56.14
Adulefcentium morbi 256 8
Aegrotãtiũ victus 56.14

INDEX.

Aeſtas veriſimilis ſudo rifica. 195.25.
Aeſtiuæ purgationes, 274.11.
Aeſtiui morbi 236.9
Aetates quænã quibus tẽporibus bene& ma lè habeant 130.10
Afficiẽdi loci index eſt dolor antecedẽs.306.20
Alimẽtũ propriè 117.14
Alimentũ proportione reſpõdet fluori.62.27
Alimenti quãntitas à tẽ pore. 80 20.
Aluus in iuuentute humida,in ſenectute exiccatur. 129.20.
Aluus vnde ſit humida & ſicca. 131. 5.
Aluus humida iuuenibus. 184. 9
Alui profluuiũ ſoluit vomit⁹ ſpõtaneus.481 10
Alui humectatio in deiectionibus. 299.19.
Ambidextra mulier. 81.24.
Anguinæ tumor 508.16
Anginæ correpto , rubor corporis adueniens 587.20
Anginæ cauſa 221. 26.
Anginæ mutatio 383.22
Anim⁹ ſtudioſorũ quomodo tẽtandus.9.28
Animi defectio quænã menſura ſit euacuationis. 91.2.
Animalia latitãtia hyeme,plurimo non egẽ alimento 67.23.
Anni tempora indicant morbi longitudinem 40.17.
Aphoriſtica doctrina 10.29.
Apoplexia fortis inſolubilis 170.1.
Apoplexiæ cauſę 170.15
Apoplexiæ ætas 504.1.
Appetentia à morbo quid ſignificet 105.25
Aqua leuiſsima 400.28
Aquiloniæ tempeſtatis commoda 227.25.
Ardẽtis febris tremores delirio ſoluũtur 491.16

Arenoſæ vrinæ calculũ indicant in veſica 367 24
Ars cur longa 6. 11.
Artiũ inſtrumenta 6.17
Articulorũ abſceſſus ob laſsitudinem 304.17
Articulorum tumores calidi ab aqua frigida ſanantur 400 3
Articulorũ dolores ex febribus lõgis 607.11
Aſthma quid 214.14
Athletæ habẽt bonũ habitũ ſecũdũ Hip. 20.15
Auerſio qui fiat 457.23
Auſtri incõmoda 193.3
Auſtrinæ tempeſtatis incommoda 228.1
Autumnus morbos acutiſsimos affert 199.4
Autũnus pluuioſus & auſtralis poſt æſtatẽ contrariam 211.2
Autumnus tabidis malus 199.24
Autũnus aquilonius & ſiccus poſt æſtatem contrariam 214. 16
Autumnales morbi 238.16.
BAlbi ab alui profluuio maximè capiuntur 502.12
Bilis nigræ ſigna 290.7
CErebri præciſi notæ 530.25
Calculus morbus prius puerorũ 250.5
Calfactionem deſiderãtia 390.26
Calidi vſus quæ mala afferat 388.14
Calidi notiones. 57.4
Caloris innati ſubſtantia 59. 10
Caloris aduẽtitii ſubſtantia 59.
Calor innatus hyeme plurimus eſt 66.7
Calor iuuẽtutis & pueritiæ 56.28
Caluis varices magnæ non fiunt 505.25.
Cancri occulti meliùs eſt, ſi non curantur 508 29.
Capitis ictum conſe-

quens ſtupor aut deſipientia malum 55.16
Capitis poſterioris dolori quid prodeſt 457.19
Capitis dolorem quid ſoluat 477.17
Cardia & cardiogmos quid 286.1
Carnoſi mediocriter quomodo purgandi 276.9
Carũculæ exiguæ in vrina quid denotent 361.24
Καταληψις 101.21
Cerebrũ ſphacelatum 588.6
Cibi faſtidiũ in morbo longo, malum 5.8.12 & in dyſenteria longa 470.18
Cibi vtendi modus ſeu tempus 81.6
Cibus nimius morbi ficus 116.7
Cibus hyeme copioſior exhibendus 66.6
Circuitus quid 44.5
Colli peruerſio in febribus lethale eſt 312.7
Coma ex ſomno 101.15
Coma quid. ibid.
Cõmẽtationes ſunt neceſſariæ 114
Comitialis morbi mutatio. 379.20
Conceptus ſigna 418.8 & 416.10
Concepti maris ſigna 422.5
Conceptus impedimẽta. 420.29
Congelatio 101.26
Conſueta mala minus moleſta. 179.29
Conſueti labores tolerabiliores ibi.8
Contraria contrariorũ remedia 137.6
Conuulſio ex profluuio ſanguinis mala 550.14.
Conuulſio ex æſtu mala 353.24
Cõuulſio ex vulnere lethalis eſt 373.7
Conuulſio ſuperueniẽs ſanguineo fluxui malũ 375.18

Conuulſioni febris ſuperueniẽs melius eſt quàm èco̅tra. 148.5 & 335.1.
Conuulſio ex elleboro lethalis 372.16
Conuulſio ex medicamen.lethalis 562.10
Conuulſio ex ſomno malum 345.1
Conuulſionis cauſæ 511.14.
Conuulſiones in acutis febribus malũ 344.6
Conuulſionis ſpecies 335.15.
Corpora non pura, nõ ſunt nutriẽda 108.28
Corpora purgãda, fluida facito 107.15
Corpus noſtrum mutationibus obnoxiũ 6.24
Craſſi gracilibus citius intereunt. 174.22
Criticorum dierum ratio 144.18
Criſis quid ſit 140.17
Cryſis tempore à medicamentis quieſcendum 85.14
Criſim nos præcedẽs & ſequẽs moleſta 111.18.
Cupidè edentes à morbo, nihilq; proficiens corpus malũ 156.21
Curationem ad ſe trahit id quod vrget 75.26
Cutis ſqualor, in moribundis 460.16

D

Declinantis ætatis morbi. 258.11
Deficiens animo ſine cauſa manifeſta de repentè agit vitã 168:27
Deiectionum conſideratio qualis eſſe debeat 89.12
Deiectio cruda aut biliofa 614.9
Deiectio ſyncera in morbo diuturno 548 12.
Deiectio nigra quando peſsima 289.27
Deiectio ſtrigmentoſa 610.12

Deſipientia cum riſu ſecurior ea quæ fit ſtudio 535.17.
Differentia ætatum ad victus rationẽ capiẽdam confert. 53.22
Difficultas ſpirandi in cõtinua febre lethale 330.21.
Difficultatẽ vrinæ quid iuuet 507.17
Doloris magnitudo cõſideranda 472.6
Dolor alter obſcurat alterum 176.29
Dolores oculorũ quid ſoluat 497.19
Dolores nõ ſentire delirationẽ oſtẽdit 104.1
Dyſenteria quando mala 470.19
Dyſenteria ex deiectione ſyncera mala 560.23.

E

Elleborus ſanis conuulſorius. 285.8.
Elleboro ſũpto corpus moue 283.20
Elleboro purgandi 282.3.
Epilepſia iuuenũ quando ſanetur. 175.24
Epigaſtrii tabes praua 163.11.
Error in victu periculoſus. 27.14.
Eryſipelas in vtero grauidæ lethale 418.1
Eryſipelas ſequens putredo & ſuppuratio 558.24
Euacuatio exquiſita qualis 121.6
Euacuationis quantitas 22.2
Euacatio quà ducenda 86.1
Euacuatio quatenus ducenda 23.1
Eunuchi podagra non laborant nec calui fiunt. 494.6
Excreationes in febribus continuis quando malæ 326.4
Excretio quid 16.12
Excretiones cur inſpicien-

INDEX.

ciendæ 113.3
Excremẽtorũ mutationes quãdo iuuẽt 112.17
Excrementa ſpumoſa 565.21
Experimentum cur periculoſum 6.27.

F

Fames vtilis corporibus humidis 601.29
Fames canina ſoluitur vini potu 155.12
Fameſcentibus, labor malus. 114.19
Febris calida & ſicca paſſio 74.27
Febris diaria ex inguinum tumoribus non mala 333.26
Febricitantium victus 74.14
Febris ſenũ qualis 56.20
Febris ſuperueniens conuulſioni bonum 148.5
Fluxui ſuperueniens conuulſio malum 432.5
Fœcundæ mulieres quę 439.11
Fomenta caloris natiui 64.4
Frigidi noxæ 389.23
Frigus partium exteriorum in febr.lethale 328.16
Frigiditas partium extremarum ex forti dolore ventris 562.22
Frigidi incommoda 399.10

G

Geminos gerentis abortus 412.14
Gibbi ex aſthmate aut tuſsi 521.28
Gracilium purgatio 375.22.
Grauidarum purgatio 265.22.404.14
Grauidæ ſectio venæ 405.22
Grauidæ alui fluor 407.21
Grauidæ acutus morbus 405.1

Grauidis os vteri clauditur 424.13
Grauidarum febres 431.1
Grauidarum menſtrua 437.13
Grauedines ſenũ 168.1

H

Habitus agricolarum & athletarum 20.19
Habitus optimus 21.9
Hæmorrhoides 478.15
Hepar humores infeſtantes qua via vacuãdi 85.25
Hepatis dolori febris adueniens bonũ 592.14
Hepar aqua plenum 596.19
Horror à ſudore non bonum 547.9
Humoris abundantis ſigna 17.10
Hydropis ſolutio 480.22
Hydropi ſicco obnoxij 279.11
Hydropicorum vlcera 476.17
Hydropicis tuſsis ſuperueniens 506.25
Hyeme per inferiora purgandum 274.13
Hypochondria ſuſpenſa, murmurãtia 356.9
Hypochondriorũ dolores ſine inflammatione, febre ſuperueniẽte ſoluũtur 513.17

I

Icterus 461.1
Icterus febri ſuperueniens 340.12
Icterus cum hepatis duritie 514.27
Icterici non ſunt ventoſi 461.1
Ileus 516.22
Ileus ex dyſenteria ibi.
Inanitio vaſorũ 10.16
Incrementum acceſſionum 40.11
Inediæ patientes 53.17
Inediæ in patiẽtes 138.22
Infantiũ morbi 243.12

Init

Initiũ morbi excernere malum 193.17
Inteſtinorum vulnus 390.14
Iſthmus 448.7
Iuuenum morbi 255.12
Iudicium in paribus diebus 339.12
Iudicium præſtantius 85.14
Iudicium 12.27
Iudicatoria ſigna 315.1
LAborare, dolere & fatigari 178.24
Labor 305.14
Labores extremi 29.19
Lac mulieris quæ non peperit, nec grauida eſt 413.5
Lac quibus conueniat 448.28
Lacrymæ non ſpontaneæ 332.6
Laſſitudo triplex 103.14
Laſſitudo ſpontanea & motiua 04.13.304.8
Laſſitudo in febribus 303.26
Lentor dentium in febre 332.25
Lethargicus tremor 500.4
Leucophlegmatiæ ſolutio 505.14
Læuitas inteſtinorum 280.25
Lienoſis dyſenteria 514.15.528.5
Linamentum 421.25
Lippitudinis ſolutio 483.1
Liuor carnis 546.11.
Longi morbi ſigna 320.28
Lumbrici 250.17
MAmmæ graciles grauidarũ 421.12
Mammæ ſolidæ grauidarum 425.3
Maniæ ſolutio 488.12
Mares concipiuntur in dextro vteri latere, fœminæ in ſiniſtro 422.5
Medicamenta purgãtia ſanos debilitãt 165.2
Medicari quid 87.17

Medicationes circa canem difficiles 275.5
Medicationum ſcopi 267.25
Medicatio Hippocrati dicta 165.25
Medicus debet rectè facta naturæ imitari 16.18
Melancholiæ ſigna 489.27
Melancholiam conſequentia 539.11
Melancholici per inferiora purgandi 277.11.
Melancholiam & nephritidẽ ſoluunt hæmorrhoides 478.14
Menſes largiores aut parciores pariũt morbos 432.21
Menſes decolores purgationem indicãt neceſſariam 409.18.
Menſibus ſuppreſſis ſanguis è naribus fluẽs, bonum 406.21
Mentis conſtantia in morbis 158.29
Mentis alienatio 547.20
Metus ex ſomno in febribus malum 345.1
Miſtio elementorum in ſingulis ætatibus 61.5
Morbi æſtiui breues 147.19
Morbi extremi 29.4
Morbi ex repletione & inanitione 130.6
Morbi principium 35.9
Morbi alij ad alia tempora melius aut peius habent 190.26
Morbus peracutus 29.19
Morbi longi vnde 128.15
Morbus minus periculoſus 160.14
Mouere corpora in principio morbi 154.17
Mutus ex ebrietate 377
Mutationes in toto corpore 605.10

Muti ex dolore capitis 532 19
Mutationes nimiæ & repentinæ 182.10
Mutationes temporum morbos pariũt 187.17

N

NArcotica ſuſpecta in oculorũ morbis 499.18
Nares humidiores. 469. 11
Natura 160 18
Naturæ aliæ ad alia tẽpora melius aut peius habent 189.89
Nubecula rubra in vrina criſis indicium 351.12
Nutrientia velociter & vniuerſim 113.1

N

OCcaſio præceps 5. 24
Oculorũ dolores 497. 24
Oculorum ſuſpectiones in dormientibus conſiderandæ 534.15
Oedoma 309.21
Offenſio ex ſomno duplex 96.27
Omenti procidentia 140.21
Operationum naturalium cauſæ 70.18
Oſsis nudatio 558.10
Oſsis præciſio 561.6

P

PAndiculationis ſolutio 598 1
Partem affectam indicat frigus & calor 320.16
Peruerſiones partium facei, in non intermittentibus feb. 329. 26
Phlebotomiæ tempus 525.7
Phrenitis ex pulmonis inflammatione 551.11
Phthiſis & fluxus 555.23
Pica 438.7
Pituita inter ventriculum & ſeptũ trãſuerſum 594.23
Plethora 116.18

INDEX.

Pleuritidis & peripneumoniæ acceſſiones 40.9
Pleuritis verſa in ſuppurationem 381.28
Pleuritidem & peripneumoniam conſequentia 481.28
Pluuioſæ tempeſtatis morbi 220.27
Podagra eunuchi non laborant 494.6
Podagra mulierũ 496.13
Podagrici dolores quãdo infeſtent 538.11
Potu facilius implemur quàm cibo 109.12
Prædictiones in acutis non ſemper certæ 127.25
Principia generationis noſtræ 59.10
Pronoſtica ars vbi locum habet 33.1
Profluuij alui cauſæ 482.8
Profluuium ſanguinis ex vlcere 559.5
Procemij decorũ 10.5
Procemij pars prior 7.12.
Procemij pars poſterior 7.13
Procemij intentio 11.13
Prophylactice 139.9
Pubertatis morbi quãdo iudicentur 253.17
Puerorum podagra 497.1
Puerorũ morbi 247.15
Puerorum grandiorum morbi 212.15
Pulmonis inflãmatio à pleuritide 558.8
Purgãdi ſunt acuti morbi initio, cum turgent 92.6
Purganda ſunt in ſuperioribus morbis ſuperiora 286.29
Purgationi nimiæ, conuulſio ſuperueniens, vel ſingultus 376.15
Purgatio 16.5.120.28
Purgationis inferiorũ ſigna 289.6
Purgãdi tempus 525.6

Pus

Pus dum conficitur, dolores ac febres præcipuè vigent 177.26
Puſtulæ latæ 476.25
Puſtularum differentiæ 477.1
Qualitas victus febricitātiū 74.14
Qualitas euacuationum 15.14
Quātitas euacuationis qūo æſtimāda 89.12
Quartana primo die Gale. cognita 39.24
Quartana laborātes nō capiuntur cōuulſionibus 459.18
Quartanæ æſtiuæ & autumnales 147.6
Quæ & quando medicanda 87.14
Qui purgationi ſint idonei 93.19
Quies laſſitudinē aufert 178.24
Qui ſenes ieiunium ferant 55.10
Raucedines ſenibus non coquūtur 168.1
Reficiendorū ægrorum modus 104.25
Reliquiæ morborū recidiuas faciūt 110.15
Remedia extrema extremis morbis optima 29.1
Remiſsio ſymptomatum & intentio ſine ratione 149.4
Renum & veſicæ vitia 475.11
Repletio nimia præfocationē minatur 21.3
Repletio curatur euacuatione, & contrà 137.6
Rigor 458.12
Rigor ex ebrietate 519.4
Rigores quotidiani in febre 341.12
Rigor ſuperueniēs cauſo 336.1
Rigor febris non intermittentis 325.20
Rigore ſexto die in febri

bribus contingentes 300.10
Ructus acidus in lienteria 462.21
Ructus acidi 504.11.
Ruptio 488.26

S

Sanguinis à naribus fluor mulieri menſtruis deficientibus 406.22.
Sanguinis mictio 366.17
Sanguinis vomit' 574.29
Sanguinis in aluũ effuſio 487.8
Sanguis in mammis collectus, niſi lac fiat, furorem indicat 415.5
Sanguinis miſsio vere quare facienda 72.25
Sanguinem ſupra ferri, malum 290.26
Sanorum victus 25.13
Satietas 116.7
Satietas & fames immodica 101.18
Secundarum deturbatio 423.1
Sedimenta vrinarum farinacea 567.20
Sedimẽta bilioſa 569.1
Sedimẽta diuulſa 569.28
Senum victus 56.16
Senes febricantes 64.20
Senes minus ægrotant quàm iuuenes 167.6
Senum morbi 262.1
Siccitates imbribus ſalubriores 218.14
Siccitates temporũ febres excitant 196.25
Signorum differentiæ 4.13
Signa cõcoctionis ſemper bona 49.5
Singultus à vomitu 546.21
Singultus cauſæ 511.15
Singultus ex purgatione nimia 579.7
Singultus ex inflãmatione hepatis 556.15
Singultus ſuperueniens fluxui ſanguinis 375.27

27
Singultui ſuperueniens ſternutatio 480.1
Sitim ſomnus ſedat 402.8
Sitis in purgatione 287.27
Somnus delirium ſedans 100.13
Somnus & vigilia immodica 101.5
Spinæ dolores 573.23
Spiritus offendens in febribus 346.11
Spumæ generatio 171.24
Sputum puris 554.12
Sputum bonum 48.20
Sputum ſanguinis ſpumoſi 385.12
Sterilitatis cognitio 456.5
Sternutamenti cauſæ 527.15
Stillicidium vrinæ 434.14
Stillicidium vrinæ vnde 463.17
Stupor 377.27
Stupor linguæ aut alterius partis 77.25
Suauitas cibi, ſalubris 166.18
Subductio 127.8
Sudores præter naturam Diocli 70.28
Sudor frigidus in febr. 318.6
Sudor multus calidus & frigidus 605.21
Sudores in febribus boni 315.1
Sudor particularis in morbo 320.1
Sudor vniuerſalis 322.18
Sudor à ſomno ſine cauſa manifeſta 321.15
Suffocatio 171.21
Suffocationibus vteri ſternutatio ſuperueniens 408.1
Suffocatio febri ſuperueniens 307.18
Suffitus aromatũ 403.1
Suppuratio ex dolore ventris 560.6

Suppuratio ex pleuritide 387.12
Suppuratorum vſtio vel ſectio 582.29
Suppuratio hepatis 583.25
Surditatis ſolutio in febrib. 338.21
Surditas ſiſtit bilioſas deiectiones, & contrà 300.3
Suſcepta iudicio non ſunt mutanda etiam ſi euentus nō reſpondeat 183.12
Suſpiriū luctuoſum in acutis morbis 516.22
Synanches & cynanches differētia 310.25
Symptomata in principio & fine leuiora ſunt 156.9
TAbidi purgādi per inferiora 176.21
Tabes quibus ætatibus fiat 382.21
Tabis mortalis ſigna 384.28
Tabi alui profluuium ſuperueniens 286.12
Teneſmus grauidarum 423.13
Tempora conducunt ad victus rationem inueniendam 66.11
Temporibus ſuā temperiē ſeruantibus qui morbi fiant 197.13
Temperaturæ indicant morbi lōgitudinem, aut breuitatem 41.14
Tenuantia medicamenta 94.13
Tenues grauidæ 418.18
Terminus tenuis victus quid & quis eius terminus 25.9
Tertianæ exquiſitæ circuitus 336.17
Tormina 279.16
Tetanus 335.3
Tetanus abortum faciens 563.19
Tetanus ex æſtu 553.25
Tetano correpti 379.1
Tetano, aqua frigida ſolutio 392.23
Tonſillæ 148.5

Tre

Tremor in ardente febre 491.16
Tuberculi introrſum eruptio 549.14
Tuberculorum differētiæ 477.5
Tubercula in fiſtula vri vrinaria 369.18
Tumores in vlceribus 43.10
Tubercula in articulis, ex febribus 414.17
Tumores molles & crudi 457.4
Tuſſis ſicca in febribus 333.6
Turgere quid 87.16
VApor corporis ſani 602.10
Varix 438.15
Venæ ſectio, vere eſt facienda 593.6
Ventres quare hyeme calidi 66.11
Vētriculi æſtus, & cardiogmos ī febre 343.6
Ventris dolores ſublimes profundi 471.1
Ventris regio ima ἦτρον dicta 164.20
Ventriculus ſibi primū coquit 126.8
Ventoſi qui 461.4
Ver ſaluberrimum 198.17
Verni morbi 233.10
Verrucæ acrochordones dictæ 15.20
Vertigo 286.5
Victus exquiſitus & conſtitutus ſanis periculoſus 27.17
Victus extremè tenuis quare morbus peracutis conueniat 30.11
Victus extremè tenuis 31.16
Victus modus ſeu alimenti offerendi indicationes 77.15
Victus in vigore plenior 34.7
Victus vires augens, conſeruans, minuens 25.14
Victus tenuis & exquiſitus in morbis longis 24.18

Victus rationis tres ſcopi 37.22
Victus in vigore conueniens 32.5
Victus tenuiſſimus quare in vigore conuenit. 32.15
Victus extremè tenuis 25.6.
Victus rationis forma vnde pendet 33.27
Victus humidus 281.19
Vigilia in acceſsionis initio 97.8
Vigiliæ ſenum 164.2
Vigilias ſequēs cõuulſio & deſipiētia 557.16
Vina quænam famē caninam ſedent 135.23
Vina plenius nutrientia 110.3
Vina quæ nutriāt multum 124.15
Viriū æſtimatio 37 27
Vita breuis 6.9
Vlcera annua 519 17
Vlcera circūglabra 471.18
Vlceribus frigidū mordax 391.18
Vomētes difficulter quo modo purgandi 276.7
Vomentes facilè quomodo purgādi 275.22.
Vomitus ſanguinis mulieri 406.8
Vrinę ſtillicidiū 225.20
Vrinę largiores hyeme, & plus habēt ſedimēti quàm æſtate 71.20
Vrinæ grumoſæ & craſſæ 347.17
Vrinæ iumentorum ſimiles 349.22
Vrina multa, craſſa. alba 358 22
Vrina multa 370.26
Vrina trāſparēs 354.25
Vrina ſanguinea, purulēta, ſquamoſa 369.7
Vrina ſanguinea & grumoſa 368.7
Vteri durities 430. 11
Vulnera non coaleſcentia 436.2
Vulnus interiorum partium 483.16
Vulnera praua 456.12

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EM. ROMA